GREGOR. HORSTI. D.

Illustriß. Princ. ac Dn.

Dn. LVDOVICI, LANDGRAvij Hassiæ etc. *A*rchiatri & Professoris in Academiâ Giessena Ordinarii.

CENTVRIA

PROBLEMATVM MEDICORVM

θεραπευτικῶν,

IN QVA GRAVISSIMORVM AFFECtuum cognitio & curatio juxta principia Hippocratica, Galenica & Spagyrica pulchrè deducitur.

IN GRATIAM CANDIDATORUM Medicinę elaborata, conscripta, & partim in Illustri VViteberga Anno MDCVIII. partim in Inclyta Giessâ Anno subsequenti publicè disputandi causâ proposita.

Cum Gratia & Privilegio.

VVITEBERGÆ

Sumptibus Clementis Bergeri, Typis verò Iohann. Schmidt, Anno 1610.

Ampliss. & Consultiss.

Viro,

Dn. DANIELI LEICHERO,

Reipub. Lipsiensis Senatori atq;
Aedili mario, & Scabinatus Electoralis
ibidem Assessori Spe-
ctatiss.

Domino Cognato suo parentis loco
colendo. S. P.

VOTIES TVO-
rum beneficiorum in me
meosq; collatorum recor-
dor, Vir Ampliſsime &
Conſultiſsime cognate, pa-
rentis loco colende, toties erubeſco, quod
convenientibus medijs ad animi grati debi
tam affectionem declarandam deſtituar. Et
enim ſi quilibet de amicis benè mereri cu-
pit, multò magis illud ipſum in ijs requiri-
tur, qui nobis non ſolùm amici ſed promo-
tores, Mecœnates atq; parentes ſunt: hîc ſi
quem ingratum dixeris, omnia vitia dixe-

ris. Quocirca cum præsens Medicorum problematum centuria boni publici causa coniunctim prælo subjiceretur, eandem nomini tuo sacram esse volui, tàm quod non essem nescius, te successivis horis, ubi per alia gravissima negotia paululum respirare licet, eiusmodi rerum lectione delectari, quam ut hac ratione tibi meæ observantiæ atq; gratitudinis τεκμήριον honorificum, publicum & perpetuũ erigeretur. Quod igitur benemerendi studio chartaceum offero monumentum, tu lætus accipe, tuis & Reipubl. diutissimè vive, valeque. Dabam Giessæ Cattorum Prid. Cal. Febr. Anno M D C X.

Tuæ Amplit.

Studiosiss.

Gregor. Horstius D.

INDEX CONTRO-
VERSIARVM.
DECAS I.
De Febribus
QVÆSTIONES.

I. An balnea conveniant in diarijs?
II. An in Synocho non purri oxymel præbendum?
III. An in febribus putridis vena secanda?
IV. An Cornu cervi crudum vel præparatum sit præferendum in cura morbi Ungarici?
V. An in febre ardente potio frigidæ sit utilis?
VI. An tempore paroxysmi in exquisita tertiana somnus concedendus?
VII. An Absinthij decoctum in tertiana notha conveniat?
VIII. An Aloës usus præscribendus in Quotidiana febri?
IX. An Theriaca concedenda in Quartana?
X. An Hecticis victus contrariarum qualitatum (lac videlicet, quod facilis & cancri fluviatiles, qui difficilis sunt concoctionis) præscribendus?

INDEX

DECAS II.

De Capitis Affectibus.

QVÆSTIONES.

I. An dolor capitis vomitu curandus?

II. An caput ex ebrietate gravatum reiteratâ ebrietate curandum?

III. An in vertigine vena secanda?

IV. An in Phrenitide repellentia actu frigida sint adhibenda?

V. An & quomodo castoreum in Lethargo conveniat?

VI. An Somnambulonibus conveniant verbera, ubi dormientes ambulant?

VII. An Apoplectici potius sternutamentis, quam extremorum ligaturis, aut clysteribus acribus excitandi?

VIII. An Paralysis post colicos dolores subsequens curato nervorum principio curetur?

IX. An ligni S. decoctum conveniat Epilepticis?

X. An Medicus rationalis in curatione Melancholicorum usum characterum & administrationes ridiculas concedere debeat?

DECAS III.

De Affectionibus Sensuum Exteriorum.

I. An in Ophthalmia tandem ad ſetaceum ac-
cedendum, & num occipitium inſtrumē-
to ignito vel frigido pertu- dendum?

II. An & qua ratione ſanguis columbarum
ſugillationem oculorum corrigat?

III. An ſuffuſio oculorum per vomitionem
curanda ſit?

IV. An depravatus auditus mulieribus poſt
partum adveniens eandem requirat curā
cum illo, qui fit in convaleſcentibus?

V. An ſemen Nigellæ manifeſtis vel occultis
qualitatibus corrigat olfactus læſio-
nem in coryza?

VI. An vehemens hæmorrhagia narium per
jecoris epithemata corrigi poſſit?

VII. An & quomodo Nicotiana vera catar-
rho vel coryzę conveniat?

VIII. An & qua ratione mucilago ſeminis
cydoniorum linguæ nigredinem ex
inflammatione corrigat?

IX. An dolor graviſſimum tactus ſymptoma
proprie calidis & humidis leniatur?

X. An dolor arthriticus venæſectionem in-
dicet?

DECAS IV.

De Morbis quibusdam organorum vocis & reſpirationis.

QVÆSTIONES.

I. An ancyloſſis, qui vix loqui poſſunt, ſecti-
one ſuccurrendum?

II. An vocis asperitas aceto scillitico corrigenda sit?
III. An frequens usus eclegmatum cõveniat in tussi?
IV. An venæsectio tentanda in principio Anginæ?
V. An Asthmaticis vomitus prosit?
VI. An hæmorrhágia narium conveniat in peripneumonia?
VII. An & quomodo pleuriticis vena secãda?
VIII. An mulieribus sputo sanguinis laborantibus menses movendi?
IX. An saccharum rosarum conveniat phthisicis?
X. An lateris incisio in empyemate tentanda?

DECAS V.

De quibusdam cordis & ventriculi affectibus.

QVÆSTIONES.

I. An acetum rosaceum in omni syncope conveniat & obiter, quæ aceti natura?
II. An calida cordis intemperies semper refrigerantia indicet?
III. An in cordis palpitatione venæsectio conveniat?
IV. An cordis palpitatio per consensum ab utero orta cordialibus communibus corrigenda?

V. An

V. An vulnus circa cordis regionem thoraci inflictum, statim ut alia vulnera consolidandum?

VI. An in cholera vomitoria præscribenda?

VII. An & quomodo spiritus vitrioli dejectam appetentiam corrigat, & obiter, num homo per annos aliquot absquè cibo & potu vivere queat?

VIII. An & quo tempore in appetitu canino vinum exhibendum?

IX. An vehemens sitis oxycrato ebibito corrigenda?

X. An in ventriculi inflammatione phlebotomia conveniat.

DECAS VI.

De morbis quibusdam intestinorum, mesenterii & omenti.

QVÆSTIONES.

I. An spiritus salis conveniat in colicis doloribus?

II. An vinum conveniat in dolore Iliaco?

III. Num aliquando venæsectio tentanda in diarrhæa?

IV. Vtrum lac in lienteria concedendum?

V. An Dysentericis internus ceræ usus conveniat?

VI. An in tenesmo interdum purgandum?

VII. Num ijs, qui vermibus intestinorum laborant, dulcia concedenda?

VIII. An diuturnus Hæmorrhoidum fluxus constringendus?
IX. An mesenterij obstructio Melancholiam hypochondriacam generet?
X .n tumor omenti curabilis?

DECAS VII.

De quibusdam iecoris & lienis affectibus.

QVÆSTIONES.

I. An hepaticis frigidis conveniant amygdalæ & pistacia?
II. Num in iecoris & lienis obstructione ferri & chalybis usus conveniat?
III. Num in inflammatione jecoris purgantia cum cibis miscenda?
IV. An Vomica jecoris extrinsecus aperiri possit?
V. Num in ictero flavo bilis purganda?
VI. An Icterus niger eandem cum Scorbuto curationem habeat?
VII. An hydrops calefacientibus curetur?
IIX. Num in ascite παρακέντησις tentanda?
IX. An in lienis obstructionibus diuretica medicamenta præscribenda?

X. An

X. An lienosis usus aceti conveniat?

DECAS VIII.

De renum & vesicæ dispositionibus præter naturam.

QVÆSTIONES.

I. An in calculo renum spiritus Terebinthinæ conveniens?

II. Quænam venæ in inflammatione renum secandæ?

III. An lactis usus in exulceratione renum præscribendus?

IV. An succini Sal & Oleum præscribendum in renum viscidis obstructionibus?

V. An proprie dicta diuretica ad calculum vesicæ frangendum adhibenda?

VI. An urinæ stillicidium per aromatica assumpta corrigendum?

VII. An guttur galli crematum & pulverisatum proprietate quadam occulta sanet immictionem?

VIII. An & quomodo oleum Scorpionum inunctum conveniat in Ischuria?

IX. An

IX. An in frigida Dysuria conveniant diuretica?

X. An in inflammatione vesicæ cucurbitula cum scarificatione pubi affingenda?

DECAS IX.

De quibusdam affectionibus muliebribus

QVÆSTIONES.

I. An & quomodo in suppressione menstruorum vena secanda?

II. An opiata narcotica conveniant in fluxu mensium nimio?

III. An in uteri suffocatione sanguis mittendus?

IV. An vinum hystericis conveniat?

V. An Tartarum vitriolatum conveniat in morbo virgineo?

VI. An pica prægnantium eodem modo curetur ut in alijs?

VII. An mulier utero gerens acuto morbo correpta purganda sit?

VIII. An

VIII. An prægnantibus vena ſcanda?

IX. An prægnanti graviter decumbenti liceat abortum provocare?

X. An mola laborantibus exercitium conveniat?

DECAS VLTIMA.

De quibusdam contagioſis & malignis Affectibus.

QVÆSTIONES.

I. An peſte correptis purgans medicamentum præſcribendum?

II. An morſus canis rabidi templo Divo Dononi, vel Sacello Divi Bellini ſanetur?

III. An lue venerea correptis conveniat ſanguinis miſſio?

IV. An caro viperina conducat Elephantiaſi?

V. An excretorum diligens ad occultiora loca remotio tempore dyſenteriæ peſtilentialis ſit neceſſaria?

VI. An in ſudore Anglico ſal Abſynthij conveniat?

VII. An ſpaſmus peſtilentialis eandem cum Scorbuto curationem habeat?

VIII. An Scorpionum ictus reſpectu ſimilitudinis inuncto Scorpionum oleo curetur?

IX. An amuletum ex arſenico præſervet ab infectione peſtiferâ?

X. An Carbunculus eandem cum Gangræna curationem habeat?

Ad lectorem benevolum Autor.

EN! amice Lector, summos controversiarum titulos enumeravimus, ubi non solùm principalis quæstionis decisionem inveni-es, sed plerumq; simul quoq; declarationem atq; explanationem eorum habebis, quæ ad utriusq; extremi cognitionem faciunt. Cum enim superioribus annis in Academia VVitebergensi celeberrima, consensu & autoritate Amplissimæ Facultatis Medicæ in gratiam Candidatorum Medicinæ publicum Disputationum collegium instituendum esset, eò allaborandum esse duxi, ut unâ συζητήσει simul aliquot affectuum gravissimorum tàm quo ad cognitionem, quàm quo ad curationem inquisitio & examen institueretur. Hanc ob causam compendioſâ quâdam viâ singulares has quæstiones de singularibus morbis conscribere voluimus, quas quo ad quinq; priores Decades VVitteberg æ, quo ad posteriores hîc in Academiâ novâ Giessenâ

senâ Studioſæ luventuti diſputando propoſuimus. Hoc eſt, amice Lector, quod tibi præcognitum eſſe cupio, ne, quam exercitij & diſputandi gratiâ conſcriptam problematũ Centuriam, ſuaſu Doctiſſimorũ virorũ cõiunctim editam eſſe vides, eâ intentione publici juris factum eſſe putes, ut inſtar abſolutiſſimi cuiuſdam operis omnibus placere debeat: Interim ſi quodammodo tuæ ſpei ſatisfacimus, nobis gratulamur: Sin minus, æquum expectamus judicium, quia fieri non poteſt ut unus omnibus ſatisfaciat. Des igitur veniam noſtris erratis humanitus accidentibus, ut tuis eandem à nobis etiam impetrare poſſis. Vale & favore tuo conatibus noſtris ad altiora tentanda calcar adde.

Raptim Gieſſæ in Muſæo noſtro prid. Cal. Febr. Anno

MDCX.

GREGOR. HORSTI, D.

Centuria

PROBLEMATVM

Medicorum Θεραπευτικῶν.

PARS PRIOR

Continens quinq; Decades in Academiâ VVittebergensi primùm elaboratas & propositas.

Σὺν Θεῷ

DECAS PRIMA

Ad præcipuarum Febrium cognitionem & curam inservions,

RESPONDENTE

MARTINO WALTHERO

Monsterberga Silesio.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

QVemadmodum præ reliquis morbis Febri potissimum Romanos veteres templum erexisse post Plinium repetit Mercurialis lib. 5. pract. cap. 1. fortè, quod affectus hic frequentissimus, totique corpori communis, utpote quo non tantùm vitalis, nec etiam solummodo naturalis actio, sed omnes totius functiones afficiuntur, intervenient lasione caloris

caloris nativi, communissimi omnium instrumenti: Ita non videtur inconveniens de febribus cognoscendis & curandis peculiarem πυζήτησιν præ reliquis affectionibus instituere, & certis quæstionibus ea quæ in varijs febrium differentijs controversa sunt examini medico subjicere. Vt autem Asclepiadeis mancipiis de cognitione & curâ variarum febrium ansam differendi præbeamus, ideo consequenter in specie hoc modo progredimur.

QVÆSTIO I.

An balnea conveniant in diarijs?

Febris quid.

I. *Febris, ὁ πυρετὸς græcis, calor præter naturam in corde accensus rectissimè dicitur* Galeno 1. de diff. febr. c. 3. *unde ad, intemperiem calidum tanquam ad summum genus ab eodem* lib. de morb. diff. c. 5. *refertur. Prout autem hic calor in igneum mutatus, secundum* Galen. lib. 4. aphor. comm. 14. & 1. de ration. vict. acut. comm. ad 18. Aphor. *originem suam vel à spirituum accensione, vel ab humoribus putrescentibus, vel à solidis partib. ex calfactis sibi vendicat, ita quoque febris alia diaria est, alia putrida, alia hectica, quæ differentia* Galen. 1. de diff. febr. c. 1. *maximè propria dicitur, quatenus desumitur à diversitate causæ proximæ antecedentis, cujus varietas, ipsas quoque curativas indicationes variat.*

II. Do

II. *De prima differentia, nimirum de diariis, sic dictis quod diem naturalem vix excedant, jam quæritur,* num in ijs curandis balneorum usus conveniat? *Ut autem huic problemati satisfiat, notandum, diariam ephemeram febrim ab accensione & calefactione spirituum præter naturam fieri, quæ non ab una solum, sed variis causis excitari potest, quemadmodum experientia edoctus* Galenus l. 1. de arte Curat. *docet, nimirum ex lassitudine totius, ex constipatione cutis, ex vehementibus animi commotionibus, ex vigiliis, ex inedia, ex vini meraciorii potu, ex ustione solis, ex adenum vel glandularum tumoribus, aliisq; similibus, ad inflammationem & effervescentiam spirituum facientibus. Hæ causæ antecedentes diversæ necessario diversas intentiones curativas generant, unde dubitatur, quomodo* Galenus l. 1. de arte curat. c. 2. & Avicen. Can. 4. fen. 1. tract. 1. c. 6. *cum illis omnes diarias balneis curari afferant.*

Diariæ febris generatio.

III. *Pro resolutione subjiciendum, quod balneum aquæ dulcis, cujus apud veteres splendidissimi erant apparatus, ut patet ex* Langio l. 1. Epist. 50. *consideretur respectu partium diversarum, quarum* Galenus l. 10. Meth. c. 10. *quatuor enumerat, nimirum aërem balnei, cujus vi sudor evocatur, solium,*

Quæstionis resolutio.

Balnei diversæ partes.

aquæ calidæ, solium frigidæ, & eam partem in qua corporis sudor detergitur.

IV. *Respectu harum diversarum balnei partium variis ephemerarũ causis diversimodè succurritur: Sic aër balnei convenit ijs diariis, quæ fiunt ex cutis densitate, aut meatuum obstructione & ex adenum tumoribus, utpote cujus beneficio foràs evocantur calidæ expirationes per pororum apertionem: At noxius idem est diarijs ex animi commotionibus, ex lassitudine, ex fervore solis & similibus. Secunda pars balnei tutior est in omni ephemerâ, quatenus respectu caloris moderati aquæ calefactæ humectat & calorem febrilem corrigit. At tertia pars, nimirum solium frigidæ, cautè concedatur, (ne cute constipata fervor spirituum magis intendatur) & hoc modo consequenter hectica vel putrida excitetur. Quarta verò nulli non convenire potest, cum in omni sudoris detersione, corporisq; mundificatione opus sit.*

Cautio. V. *Sed nota est* Foresto lib. 1. obser. 6. *quod hæc præcedant de ephemera, quatenus talis: Vbi enim internæ obstructiones, cruditates, nauseæ, catarrhi, alvique fluxus cum ejusmodi febribus concurrunt, à balneis abstinendum, quemadmodum hoc quoq; monet* Avicenna citat. loco cap. 9. *atque ita diverso modo prosunt & nocent, ut verum sit quod dicitur.*

Balnea, Vina, Venus corrumpunt corpora nostra, (Venus.
Restituunt eadem Balnea, Vina,

QVÆSTIO II.

An in Synocho non putri oxymel prœbendum?

I. *Ad febres diarias referunt quoq; Principes authores febrim paucorum dierum, quæ oritur ex sanguis effervescentia sine putredine, quam synochum non putrem, Barbari synochum inflatam vocant. Cum enim sanguis p. m. effervescere incipit, non statim putrescit, sed aliquandiu, quatenus naturæ thesaurus est, copioso; calore nativo gubernatur, à corruptione putrefactionis sese vindicare nititur* (Mercurialis lib. 5 pract.) *quod de reliquis humorib. vix etiam affirmare possumus, quam ob causam talem quoq; diariam ex bilis concitatione sine putredine, quod voluit.* Ferneli-us l. 4 pathol. c. 4. *non concedimus, cum biliosa corpora ex sola bilis commotione non febricitent, ut patet in Ictericis.*

Cur sanguis non statim putrescat.

II. *Quæritur autem* num etiam in hac febri sanguinea oxymelitis usus conveniat? *Affirmat* Galenus l. 8. m. m. c. 4. *idq; non sine ratione, propterea, quod post medicam evacuationẽ pharmacum ex ijs quæ detergeant, exhibendũ sit, quale est oxymel, quod febres non accendit, strenuè tamẽ detergit, sic, ut ea, quæ glutinosa crassaq; sunt, dissolvat & meatus obstructos liberet.*

Affirmatur quæstio.

Cur non noceat mellis caliditas.

III. *Non enim hic admodum mellis caliditas timenda, cuius causa* Alexander Trallianus l. 12. cap. 19. *calidioribus naturis oxymellis usum penitus non concedit, cum eadem, qualis qualis etiam sit, aceti vitriolati i qualitate corrigatur, & aquæ adjectione per coctionem temperetur, ita, ut omnibus naturis reddatur medicamentum utilissimum, ut inquit* Oribasius l. 5. Coll. med. c. 24. *quatenus scilicet detergendum est & incidendum, quæ intentio in hac febri requiritur, pro ut sanguis ex obstructionibus incipientibus incalescit.*

IV. *Huius usus, ut veteribus fuit frequentissimus, quemadmodum varias oxymelitum compositiones, omni ferè intentioni curativæ convenientes, apud* Galenum, Aëtium, Oribasium *& alios legimus, ita & hodiè optandum, ut loco communium syruporum, ex nimia sacchari copia constantium, vicissim varia oxymellis genera nostris ægris propinarentur, quod forte majori cum utilitate & jucunditate fieret, ut rectè monet inter recentiores* Querceranus in Pharmacop. dogm. c. 10. *propterea quod mel purius ac defœcatum magis saccharo. utpote quod sua dulcedine incorrectâ facile in bilem convertitur, & glutinosa suâ qualitate viscerum obstructionibus ansam præbet, quod vel unicè pa-*

Mel sacchar pręferendum.

rer ex morbis ſeptentrionalium ſcorbuticis, quibus ſaccharatis illis ſyrupis magis nocemus, quàm ut humores impactos illorum beneficio præparemus.

QVÆSTIO III.

An in febribus putridis Vena ſecanda?

I. *Quamvis* Laur. Job. l. 2. parad. 2 *cum Simonio ex putreſcentibus humorib. nullas febres ſalubres oriri poſſe ſtatuat, ita ut febres communiter putridæ dictæ non tàm propter humorũ putrefactionem, quàm eorundem ferorem generentur, unde rectius humorales dicĩ ſtatuit: non tamen ſufficiens adeſſe videtur ratio ut ab ea ſententia veterum diſcedamus, qua ponitur, quod febres quædam ex putreſcentibus humoribus naſcantur, propterea quod humores mixta quoq; ſint corpora, talẽ aptitudine prædita, ut per alterationem putrefieri poſſint, quemadmodum præter alia ſatis ſuperq; ſæpius fœtor eorum, quæ naturali vel artificiali neceſſaria excretione evacuantur, comprobat. Imò ſi ſenſus comprobat, quod in abſceſſibus variis modis humores putreſcant, quod ex varietate puris colligitur, abſurdum non erit in ipſis quoq; vaſis aut viſceribus ſimile quiddam accidere poſſe.* Contra Iobertum.

II. Notandum tamen, quod hic potiſſimùm Qualis putredo con-

veniat humoribus.

mùm putredo κτ μέσ◎ *locum habeat, unde communiter potius ex putrescentibus, quàm ex putridis humoribus hosce morbos oriri dicimus, quod scilicet non totus humor sit putrefactus, cum alias homo non viveret, sed quòd putrefieri incipiat.*

III. Num autem ejusmodi putridis febrib. per venę sectionem succurratur

Affirmatur quæstio.

dubium est? Affirmat quidem Galenus l. *u.* m. m. c. *15. Vbi inquit, optimum esse in omni putridâ febri sanguinem mittere, nisi impediat vel ætas vel virtus: rationem addit, quod lenata natura exonerataq́ eo, quo velut sarcinâ premitur, haud ægrè, quod reliquũ est, vincat. Idem quoq́ vult* Aëtius 2. tetrabib. serm. 1. c. 75. *alijq́ principes. Cum n. per venæ sectionem corpus refrigeretur, & sanguis qui rationem causæ morbificæ habet in his febribus parcialiter educatur, ut habet* Capivacc. l. 6. de febrib. c. 16. *ideo meritò conceditur, modo non adsit insigne quoddam impedimentum, quod etiam* Galenus *diligenter innuit.*

An ad animi defectum usque sanguis educendus?

IV. *An autem ad animi defectum usq́ sanguis audacter educendus, quod* Galenus, Aëtius, Ægineta *& alij concedunt, admodum dubium est, cum ejusmodi evacuatio cum gravi periculo videatur esse conjuncta. Notatamen, quod alius animi defectus sit syncope, ubi gravis omnium virium lapsus cum sensus motusq́ læsione*

læsione accidit, alius etiam est lipothymia, vel animi deliquium, ubi subitus quoq; levior tamen virium lapsq; adest, syncopen plerunq; præcedens, ut patet ex Galeno l.1. art. curat. c. 14. & l.12. m.m. c. 5. *Non ad priorem, sed ad posteriorem animi defectum usq; sanguinem evacuando procedebant veteres; nec sine cautione, sed signa deliquij instantis, per mutationem coloris faciei ac pulsus diligenter observabant, ijsq; præsentibus evacuationem ulterius non protrahebant. Sed cum tantæ evacuationes nostris corporibus non accommodatæ, idcirco consultius est in defectu, quàm excessu peccare, ita ut illud, quod deest, reiteratis vicibus compleatur: non enim eiusmodi audax venæ sectio tantum habet commodi, quantum periculi.* Rondoletius c. de synoch. Forestus l.1. obser. 20.

QVÆSTIO IV.

An Cornu Cervi crudum vel præparatum sit præferendum in cura morbi ungarici?

1. *Usus* cervini cornu *tempore* Galeni *non omnino nullus erat, quemadmodũ patet* l. 11. de simpl. med. facul. §. Cornua, *ubi additur, quod cornua cervina dentes candidos reddant, fluidasque gingivas corrigant; imò*

Usus cornu cervini apud veteres.

eadem usta & lota dysentericis, hæmoproicis, cæliacis & aliis conveniant. Idem habetur lib. de theriaca ad Pisonem cap. 9. *ex quibus locis illud ipsum quoq; repetere voluit* Ægineta de re med. lib. 7. cap. 3.

Vsus nobilior hodiernus.

II. *Præter has operationes, quæ maximè ratione virtutis exiccantis proveniunt, alias longè nobiliores cornu cervinum virtutes obtinet, quo ad effectum, nulli non hodie cognitas, nimirum quod insigniter viscositatem humorum incidat, internas viscerum obstructiones aperiat, & vi sua penetrandi putrescentibus humoribus resistat, adeoq; balsamica quadam virtute malignitatem humorum corrigat, unde* Joberto *quoq;* tract. de peste cap. 18. *maximè cardiacum dicitur, quod probat felicissimus successus in variolis, morbillis, aliisq; morbis putredinem humorum præsupponentibus, & potissimum in febri illa maligna quæ* κατ' ἐξοχὴν *veteribus, hodiè ungarica dicitur, propterea quod durantibus hactenus bellicis apparatibus in ungaria contra Turcas milites nostros frequenter invaserit, plurimosq; è medio sustulerit.*

Καῦσος veterum hodierna febris Vngarica.

Cornu cervini efficacia in malignis & putridis.

III. *In his enim affectibus justa evacuatione præmissa, cum magno successu & audacter Cornu cervinum præbetur, idq; propterea, quod illud ipsum ratione copiosi sui salis atq; interni balsami putridis & malignis hu-*

moribus resistat, & verum naturæ balsamum omnis operationis vitalis authorem confortet, ut hosti suo repugnare & malignitatem eo citius superare queat.

IV. Quis enim nobilissimis his effectibus consideratis cum Paræo *l. 20. c. 29. solam vim exiccandi tantum in cornu cervino laudabit, cum & liquorem in peste non contemnendum, ac duplex sal volatile & fixum in eo facilimè spagyricus diligens deprehendere queat? quis cervinum cornu tanquam terreum excrementum tantum considerabit, ut cum* Cardano *l. 10. de subtil. affirmet solius ornatus gratia, quemadmodum barba hominibus, sic Cervis cornua facta esse, cum videamus singulis annis ad tantam magnitudinẽ eadem excrescere, & quotannis augmento adhuc quodã ferè dejici?* Idem copioso sale abundare.

V. Hæc sanè non aliunde, quàm à copioso sale vegetabili deducere possumus, cuius virtute quotannis in tantam molem excrescunt, & cum fœnore deijciuntur: tantæ enim hujus virtutes sunt in conservando & generando, ut non solum homo quotidianum salis communis usum instar optimi condimenti adhibeat, sed etiam bruta irrationalia tantoperè naturali instinctu illud ipsum appetant, & vel ex ruderibus antiquissimis exhauriant ac lingua lingant, vel ex locis fœculentis, urinosis, nitrosis atq; aluminosis Salis virtutes.

curiosè

curiosè perquirant, ut in columbis, aliisq; avibus apparet. Quercetan. de mat. prisc. Philos. *Adde quod nullæ remagis luxurient arvæ, quàm cornuum in ipsis putrefactorum ac digestorum adiposo sale, ut idem habet in defensione Hermet. Med. c. 20. Imò & ipsum mare salsum hoc indicat tantæ tamq; variâ animalium generatione & conservatione, quod veteres voluerunt, ubi venerem omnis generationis matrem ex spuma maris productam, adeoq; ἁλιγενῆ dixerunt, unde* Erasmo *Saligena,* Virgilio *nata salo Venus vocatur.*

Cur Venus ἁλιγενῆ dicatur?

VII. *His præmissis ad decisionem problematis perveniendum*, num sci: in malignis & putridis febribus crudum cornu cervinum raspatum videlicet, & lævigatum, potius quam præparatum per calcinationem usurpandum sit? *prius vulgus fere statuit: nihil enim matronis nobilibus, aliisq; medicastris mulieribus frequentius quam in variolis, morbillis, febribusq; ardentibus crudum cornu raspatum cum adæquatis liquoribus propinare. Quod etiam absque ratione fieri non videtur ijs, qui dicta recolligunt, & ea quæ crudo inesse diximus perpendunt, utpote cum verisimile sit virtutem Balsamicam & sal utrumq; copiosius inesse crudo, quam illo quod per calcinationem præparatum est.*

Probatur prior quæstionis pars.

VIII. Sed

VIII. *Sed posterius usus Medicorum com-* Probatur
probavit, convenientius videlicet calcinatum & posterior
præparatum adhiberi, cum crudum propina- quæstionis
tum frequenter eodem modo, ut fuit ebibitum, prius?
per alvum sine omni alteratione reddatur. In
prõptu ratio est, propterea quod spirituosa sub-
stantia omnis actionis causa, per fœculentã ma-
teriam additam, colligata impediatur, quo mi-
nus virtutes suas exercere possit, ita ut in crudo
vis illa quasi sepulta jaceat: imo sal etiam bal-
sami sui vires exercere nequit, nisi terrestri-
bus suis vinculis expediatur. Quercetan. in
in retrade c. *18.*

IX. *Expeditur autem per* veram calci- Calcinatio
nationem, *quæ primum gradum transmuta-* quid.
tionis spagyricæ constituit, & est rei per ignem
purificatio, seu pulverisatio ex privatione hu-
miditatis partes consolidantis, quemadmodum
ex Gebro describit Albertus Magn. lib. de Al-
chymia, Pantheus Venetus l. transmut. metal.
& alij: Atq; hic verè accidit, quod Hermetici
dicunt, nimirum ut sulphureitas desœdans &
& corrumpens combustione deleatur, quemad-
modum ex fœtore primi liquoris colligitur.
Quod ipse quoq; Galenus *non nescivit, qui ple-*
rasq; metallica sine calcinatione ad usum medi-
cum non admisit, ut patet ex 9. simpl. Med.

X. *Nec obstat, quod hac operatione sal vo-* Instantia
latile copiosum sublimetur, una cum liquore, resolitur-

quem

quem supra commendavimus: remanet enim præterea copiosum sal proprium & fixum, cuius ratione rei balsamica qualitas etiam post calcinationem remanere dicitur, in quo firmissimæ tincturæ ac impressiones proprietatum rei calcinatæ, experientia teste, delitescere videmus. Et hoc est quod Philosophi humidum primigenium post calcinationem quoque remanere volunt, quemadmodum Quercetanus in Tetrad. lib. contra *Aubert.* & alibi *innuit.*

XI. *Cum igitur vis illa diaphoretica, quæ propter salem fixum inest huic remedio, una cum alijs qualitatibus ab impedimentis suis post calcinationem & præparationem maximè liberata sit: Ideò concludimus magis conveniens esse cornu cervi ustum & præparatum, quàm crudum: Imò tam tutum & jucundum in gravissimis quoq; morbis hoc medicamentum est, ut omni ætati, ipsis etiam recens natis commodissimè, necessitate urgente, præbeatur.*

QVÆSTIO V.

An in febre ardente potio frigidæ sit utilis?

Negativa quæstionis.

I. Negativa pars quæstionis suis rationibus non penitus destitui videtur: verum omnium illud apparet,

Vina bibant homines, animantia cætera fontes:
Absit ab humano pectore potus aquæ.

Nam

Nam Galenus l. 7. m. m. c. 6. *ex aquæ frigiditate deducit, quod in præcordijs moretur diutissimè, fluxiones & flatus excitet, ventriculi robur resolvat, atq; ita coctionis atq; digestionis impedimentum sit.*

II. *Contra alijs fortassis affirmativa placet, tum quod refrigerando fervoris æstum lenire, tum etiam quod vapores ad caput exhalantes, ibidemq; cephalalgiæ, delirijq; generationem producentes, reprimere valeat. Hinc* Avicenna l. 4. fen. 1. tract. 2. c. 43. *ad satietatem usq; frigidæ potum in Causone concedit, modò non impedimentum aliquod adsit.* Affirmativa.

III. *Quod ut melius pateat, notandum pro decisione controversiæ, quod tempora morborum distinguenda sint: non enim consentimus cum illis, qui nullo non tempore frigidam exhibent, cum in initio humores attenuari atq; digeri prohibeat, & ita majorum symptomatum causa sit. Quod si signa coctionis apparere incipiant, cum fructu frigidam porrigimus, utpotè cum tunc temporis materiâ morbifica potissimum absumptâ pro extinguendis fervoris reliquis admodum inserviat.* Decisio controversiæ.

IV. *Hinc* Ætius tetrab. 2. serm. 1. cap. 72. *inquit, ad frigidæ exhibitionem deveniendum esse, exacta præscriptione facta, quantum ex ipsa fieri possit detrimentum: nam si hoc parvum vel omnino nullum futurum*

est,

est, danda est in potu frigida, quantum æger voluerit. Tunc autem dandam esse dicit, quando in urinis concoctionis signa apparuerint. Atq; hoc modo opportuno tempore data frigida solidarum partium naturam corroborat, quæ corroborata præattenuatos humores aggrediatur, ut bonos quidem detineat, inutiles vero dejiciat. Conciliat. diff. 71. *Conjunge* Capivacc. l. 6. de febribus c. 33. & Foreſt. l. 1. obſer. 13.

Nota cautelam.

V. In consuetis tamen non negamus, quod etiam in principio dari possit frigida, præsertim cum consuetudo natura altera. Sed hic opus est ut ea addantur, quæ putredini resistere atq; incidendo ac penetrando adjuvare queant, ut sunt Cornu Cervi uſtum & præparatũ, *quemadmodum patet ex præcedenti quæstione,* Vitrioli ſpiritus, *utpote qui* Heurnio teſte l. 1. meth. *alijs liquoribus permistus stomachum roborat, aperit, putredinem arcet, infarctos renes expurgat, pestiferisq; febribus dulce præsidium est, unde etiam* Jordano tract. 1. de peſtis phænom. c. 9. *in pestis contagio convenientissimum remedium judicatur: item* Sal prunellæ *aliàs anodynum minerale Chymicorum, nitrum videlicet cum floribus sulphuris præparatum, quàm compositionem docet* Quercetanus in pharmacop. dogm. cap. 25. *aliaq; similia.*

QUÆ-

QVÆSTIO VI.

An tempore Paroxysmi in exquisita tertiana somnus concedendus?

Generatio febrium intermittentium.

I. *Ex putrescentibus humoribus non solùm continuæ, sed etiam intermittentes oriuntur febres, pro diversitate & peculiari humorum proprietate diversæ, ita ut aliæ quotidie, aliæ tertia, aliæ quarta die frequenter homines affligant, quæ periodicæ invasiones ijsdem conveniunt, propterea quod materia putrescens in locis à corde remotioribus, potissimum vero in visceribus* τῆς διεπτικῆς δυνάμεως *secundum* Fernelium *certis tantum temporibus commoveatur, & suligines fervidas fonti caloris transmittat, quibus perdurantibus paroxysmus quoq; febrilis perduret.* Anton. de gradibus tract. de febr. c. 10.

Tertiana exquisita quid.

II. *Inter has febres intermittentes est etiam tertiana exquisita* τριταῖος ἀκριβὴς, *quæ ex flava bile putrescente in locis à corde remotioribus oritur, secundum naturam humoru propriam; ut inquit* Bachanellus l. de cons. med. f. *886. & rectè curata septem circuitibus vel ante judicatur, ut habet* Galenus lib. 2. de diff. febr. cap. 3. & Hippoc. 4. aph. 59.

III. *De hac ipsa febri quæritur, num etiam in ejus paroxysmo somnus conveniat? fortè*

affirmativa probabilis videbitur, propterea quod somnus sit recreator corporum & redintegrator virium, ut habet Tertullianus lib. an. c. 45. *Imò quod etiam melioris concoctionis author dicatur, quod rectè communiter statuitur ex sententia Medicorum & Philosophorum contra* Jobertum decad. 1. parad. 8. *quemadmodum videre licet in* nostro lib. 2. de an. Exerc. 8. q. 9. *At vero tempore paroxysmi requiritur virtus intensa & fortior, utpote cum tunc temporis materia peccans commota attenuanda, resolvenda ac discutienda sit, ut eadem hoc modo tandem absumpta paroxismi finis eo citius subsequatur.*

Negativa probatur.

IV. Verum negativa potius statuenda, quod monet Fuchsius de med. morb. lib. 4. cap. 6. *quia non dormiendum, sed vigilandum potius est in ipsa accessione, propterea quod sanguis & spiritus, adeoq; calor nativus versus interiora per somnum moveatur, qui tamen motus contrarius est illi, quo virtus naturalis in paroxysmo materiã discutere & ad exteriora transferre conatur: concentratus enim calor per somnum internam humorum effervescentiam majorem, adeoq; febrem vehementiorem efficere potest. Finita tamen accessione somnus non improbatur, ubi postea debilitatis viribus per morbi & naturæ pugnam egregiè succurrit, & ut Poëtæ verbis utar,*

ægrorum corpora duris
Fessa ministeriis mulcet, reparatq ue labori.

QVÆSTIO VII.

An Absinthij decoctum in tertiana notha conveniat?

I. *Præter tertianam febrim exquisitam datur & alia, quam nothan vocant, ex bile cum pituitosis humoribus permista, proveniens, in qua tardior est concoctio, unde priore multo diuturnior est.* Notha tertiana quid.

II. *De hac febri quæritur*, num in ea conveniat decoctum Absinthij? *Affirmat Avicenna lib 4 fen.1.tract. 2.c.40. ubi inquit: post septimum adhibeatur decoctio absinthij: est enim juvativa, subtiliativa materiei & confortativa stomachi.* Affirm. quæstio.

III. *Contra* Galenus l. 1. de arte curat. *c. 8. in exquisitâ tertianâ illud ipsum præscribit, ubi dicit quod si coctionis signa monstrentur, jam audacter aliquid absinthij exhibebis, quod alioquin summum est remedium, ubi bilis infestaverit, si præsertim ex ejus coma, quantum sit satis, accipiens melicrato intinxeris.* Hinc Alexander Trallian. lib. 12. cap. 6. *miratur, quod Galenus indistincte scripserit confundendo curam nothæ & exquisitæ tertianæ, propterea, quod remedium illud potius in illa, quam in hac febri convenire videatur.* Neg.

Resolvitur quæstio.

IV. *Cæterum pro decisione dicimus, quod Absinthio secundum* Galenum 6. simpl. Dioscor. l.3. Paul. Ægine. l.7. cap. 3. *& alios vis insit, ut vitiosos è ventriculo humores per alvum & urinas ducat, quare concocta jam bile non alio præsidio opus est, quam quod expurget, præsertim cum vi sua astrictionis ventriculo quoq; & visceribus robur addat.*

V. *Quamvis igitur quod* Interpretes Avicennæ Mongius & Costæus *addunt, acredinis ratione febrilem calorem, siccitatemvè accendere huius usus posset: non tamen si semel eius dilutum exhibeas, quicquam lædes. Vnde rectè* Galenus *observat diem septimum, hoc est, apparentem concoctionem, ubi absinthium velut expurgatorium pharmacum semel in exquisitâ offert. Alexander vero frequentem usum in tertianâ nothâ tantum cum Avicennâ approbat.*

QVÆSTIO VIII.

Num Aloês usus præscribendus in Quotidiana febre?

An detur quotidiana?

I. *Plurimi recentiorum dubitant, num præter tertianam duplicem & Quartanam triplicem aliâ hodiè detur febris quotidie recurrens, quam veteres Quotidianam dixerunt, ex*

phleg-

phlegmatici humoris putrefactione generatam, ut patet ex Platero tract. de dolor b. c. 2.

II. *Etsi verò tam frequens hæc febris esse nequeat, quemadmodum innuit* Forestus l. 3. de febrib. obs. 20. cum Fernelio l. 2. pathol. c. 12. *propterea quod materia pituitosa præ reliquis humoribus non admodum ad putrefactionem habilis videatur: interdum tamen eandem dari verisimile est, quod ex ipsius symptomatibus à tertianæ & quartanæ proprietatibus diversis colligitur. Et quamvis hæc materia pituitosa non facilè accendatur, tandem tamen accensa, diutius calorem p. n., licet non admodum intensum, fovet, utpote qui difficulter dissipatur atq; accessiones diutissimè protrahit, ita ut nonnullis non tam intermittens, quàm continua hæc febris credita sit.* Hollerius lib. 2. de morb. intern.

III. *Posita hac febri quæritur* num etiam Aloes usus in ea præscribendus? *Videtur probabilis negativa, propterea quod Aloë dicatur medicamentum Cholagogon, bilem peccantem purgans, quemadmodum e alijs pluribus repetit* Paulus Ægineta l. 7. c. 1. *At hic non bilis sed pituita peccat, idcirco potùs phlegmagogum exhibendum, quia tunc demum confert medicamentum, ubi qualia oportet, purgantur, secundum* Hipp. l. 1. pho 25. *& alibi. Sed contrarium videmus in libris practicorum, qui ferè ubique hieram simplicem, aliasque*

Negativa proponitur, quod principalem quæstionem attinet.

massas pillularum ex Aloë potissimum confectas præscribunt.

Resolutio quæstionis.

IV. Hicnota pro decisione quæstionis, quod Aloë sit medicamentum & leniens & purgans: leniens pro ut à minori dosi exhibetur, quatione alvum luxat, & excrementitios humores ex prima corporis regione dejicit, purgans verò pro ut in major dosi exhibita, bilioſos humores è remotioribus etiam partibus vi substantialis qualitatis occultæ attrahit & expurgat. Cum autem quotidiana febris potissimum à pituitosis humoribus circa primas vias collectis foveatur & continuetur, quod ve maximè ventriculi imbecillitas conjuncta comprobat. Ideò rectè conceditur in ea usus Aloes respectu suarũ qualitatum manifestarum, quate us calefaciendo & siccando extergit, discutit, primasq; vias purificat, non sine singulari gratia qua ventriculo amica est, præ alijs omnibus evacuantibus, ut habet Galen. *lib. 6. simpl. & Alo.*

Præparatio Aloes.

V. Verum ut hæc jucunditas magis arrideat, justa præparatione opus est, ubi præcommuni lotura maximi faciendа est illa, quæ frequenti digestione per affusum adæquatum menstruum vera aloes essenta à fœcibus terreis & arenosis separatur, cujus nostea scrupulus id facit, quod alias è drachma integra expectamus. Quercetan. in pharm. dogmat. cap. 14.

QVÆSTIO IX.

An Theriaca concedenda in Quartana?

Inter

I. *Inter morbos contumaciſſimos & curationi medicorum maximè reſiſtentes eſt etiam* Quartana quid.
intermittens illa febris. Quartana ex putre-
ſcente humore melancholico, vel ſolo, in exquiſita,
vel cum alijs permixto, in notha, ſuam ducens o-
riginem, malum ſane diuturnum, cui crudo ad-
huc exigua, aut etiam nulla cura convenit, ſe-
cundum Galen, l. 1. de arte curat. cap. 11.

II. *Quæritur autem num in hoc morbo diu-* Affir. quæ-
turno Theriaca uſurpanda? Affirmativa colligi- ſtio.
tur ex Galeno libro de theriaca *ad Piſonem,*
ubi addit, quod hæc antidotus melancholicis vi-
tijs ſuccurrat ipſam atram bilem exhauriendo.
Sic etiam Trallianus *poſt alios in hac febri dia-*
zrionpiperon, ſuccum Cyrenaicum & Theriacã
præſcribit lib. 12. cap. 8. *ubi calefacientia re-*
quirit in hoc morbo, non tamen neceſſario quod
humectantia, etiamſi morbus ſit frigidus & ſic-
cus, propterea, quod humor non ſtatim reſolven-
dus, ne diſcuſſis tenuioribus partibus, magis ter-
reſtres eò penitius maneant infarctæ.

III. ſed notæ ex eodem Galeno lib 1 artis curat: Cautelæ
cap 11. *quod Theriaca & ſimilia conveniant quidẽ quar-* quædam
tanæ, ſed non in initio aut ante vigorẽ morbi, cum bac ra- notandæ.
tione ex ſimplici quartana difficilior, duplex plerumq; fi-
at, quemadmodum idem alibi in cur. Eudemi *Philoſo-*
phi & alijs Medicis per exhibitionem intempeſtivam Tbe-
riacæ male tractati, confirmat. Vigiturſigna cotionis
apparent & morbus amplius crudus non eſt, præmiſſo præ-
cedente ex vomitu, ſuccum abſinthii exhibet Galenus,
poſtea duabus horis ante paroxyſmum ubi riſum: in appro-
priato liquore propinat, quo remedio infinitos liberatos
eſſe confirmat.

Non-

IV. *Non igitur sine cautione vel Theriaca vel aliud huius generis magnæ activitatis medicamentum, (quemadmodum unum & alterum non sine ratione commendat* Benedict. Victor. in Empirica sua) *exhibendum est, ne augeantur obstructiones & febres intendantur, quando scilicet materia, cum impetu plus justo, agitatur, ut monet* Capivacc. lib. 6. de febrib. c. 27.

QVÆSTIO X.

An Hecticis Victus contrariarum qualitatum (lac videlicet, quod facilis, & cani fluviatiles, qui difficilis sunt coctionis) præscribendus?

I. *Hecticam febrem illam vocant, quæ fovetur à calore præter naturam partibus solidioribus infixo, & sic dicitur, quod habitum corporis ita comprehendat, ut si progrediatur, ad differentiam reliquarum febrium, fiat morbus in habitu, ut vult* Galenus lib. 1. de diff. febr. cap. 7. *Etsi enim omnis febris est intemperies in solidis membris in esse facto, quamvis eadem causam antecedentem interdum spirituum incensionem, interdum putrefactionem humorum etiam agnoscat, ut supra dictum fuit: nihilominus tamen illa intemperies modo est in habitu.*

Hectica febris quid.

habitu in hectica, modo in habitudine, ut in reliquis febribus. Capivacc. l. *6.* de febribus c. 2.

II. *In hâc febri ferventissimâ, quoad victus rationem plurimi lac commendant, ut videre licet in* Galeno l. *5.* m. m. c. *12. ubi lac, præsertim muliebre tabidis convenientissimum esse dicit, quem sequuntur reliqui Medicorum Principes tàm antiqui quàm recentiores. Nec sine causa, propterea quod hectici requirant nutrimentum facilioris digestionis, ob calorem nativum imbecillem, & siccitati atq; caliditati febrili strenuè resistens, quale est ipsum lac,* Galeno l. *4.* de simpl. c *6. frigiditate & humiditate, non excessu sed amica quadam temperie præditum.*

Lac tabidis cur concedatur?

III. *At vero quæritur cur ijsdem hecticis* cancri fluviatiles *quoq; præscribantur, quæ tamen respectu qualitatum difficilis concoctionis, adeoq; minimè convenire videntur.*

Cancri fluviatiles cur concedantur?

IV. *Hic notandum, quod in hectica febri duplex requiratur victus, pro diversitate temporis, quatenus febris aut est incipiens, aut confirmata. In incipiente, victus requiritur crassior & diuturnioris nutritionis, etiamsi difficulter concoquatur: quia tunc temporis calor nativus adhuc fortior est, cujus beneficio nutrimentum crassius alteratur & in absumpti locum copiosè restituitur. Hic igitur commodissimè nervosæ*

Decisio quæstionis.

partes animalium & similia, ut etiam carnorum caro præscribitur, utpote quæ non tantum diutissimè nutrit, succum alimentalem crassum subministrando, sed etiam singulari occulta vi hecticis saluberrima est, ut passim Galenus & alij innuunt.

V. Quod si confirmata sit hectica, adeoque calor nativus omnis concoctionis author maximè debilis, abstinendum ab ijs, quæ difficulter coquuntur, & ea potius exhibenda, quæ facilimè digeruntur & optimè ac citissimè nutriunt, quod supra de lacte affirmatum fuit, cui succedunt ova sorbilia, succus ex carnibus contusorum pullorum post adæquatam coctionem in duplici vase factam, expressus & alia.

Σὺν Θεῷ

DECAS SECVNDA.

GRAVISSIMORVM capitis affectuum cognitionem & curationem illustrans,

RESPONDENTE

M. JOACHIMO KOPPEN
Magdeburgensi, Saxon.

προοίμιον.

VT capitis nomine cujusdam principij admonemur, propterea quod caput in corpore humano respectu regiminis, pars maxime prima sit, utpote sensuum tam externorum quam internorum organum & habitaculum, ut habet *Eustach. Rudius lib. 1. de aff. hum. corp. cap. 1.* Sic etiam de morbis partium per problemata quædam in specie disputaturi, merito cum aliis autoribus post febrium considerationem ad affectus capitis progredimur, de quibus hæc specialia πορίσματα subjicere placuit:

QV A-

QVÆSTIO I.

An dolor capitis vomitu curandus?

Cerebrum tactu caret.

I. *Etsi cerebrum respectu propriæ substantiæ sensu tactus careat, ut recte statuit* Arist. lib. 2. de part. an. cap 7. Et Galen. l. 1. de caus. sympt. cap. 8. *propterea, quod organum sit commune omnium sensuum exteriorum, cuius ratione naturâ suâ debet esse ἄποιον, ut aptitudinem habeat ad omnes species sensibiles dijudicandas: nihilominus tamen dolorem quendam frequenter circa cerebrum percipimus, respectu partium adjacentium membranosarum, quibus tactus indefinitus convenit.*

II. *Est autem ejusmodi dolor capitis multiplex, idq; potissimum ob diversas causas antecedentes quibus excitatur.*

III. *Hic inter alia dubia plurima quæstio movetur,* num etiam in quadam specie doloris capitis, vomitus tanquam remedium adæquatum sit concedendus?

Vomitum non convenire.

IV. *Videtur negativa probabilis, propterea, quod vomitus per se simpliciter consideratus, remedium naturæ minus conveniens appareat, ut hac de re differit* Vallesius l. 5. contro. c. 1. *at medicus naturæ minister est, quam ob causam ea, quæ contra naturam sunt, minimè tentabit, propterea quod ab ijs natura abhorreat.*

V. Adde

V. Adde quod per violentum illum motum vomitionis, dolor capitis magis intendatur, tum ex consensu, qui est inter caput & ventriculum respectu nervorum stomachicorum à cerebro proeuntium: tum etiam quod eundem affectum ex commotione partium vehementi magis irritet. Hanc ob causam practici fere nullibi, in cura capitis dolorum, vomitus mentionem faciunt: Imo Arculanus in com. super 9. Rhasis, *eundem ut noxium omninò improbat.*

VI. Notanda tamen limitatio, quod vomitus concedendus sit ijs, qui ad eum proclives sunt, ubi materia peccans in ipso ventriculo fluctuat, quod frequenter accidit in his, quibus caput ob crudos & pituitosos humores in ventriculo collectos dolet, quod etiam Aëtius tetrabibl. serm. 3. c. 118. *concludit, ubi fluidas affectiones vomitu curandas esse præcipit.* Hos cum Jasone Zirizæo Forestus l. 9. obser. 19. *vomitu curandos esse jubet, quod hac ratione causæ antecedenti succurratur, quâ remotâ postea productus effectus eò citius quoq; removetur.* Limitatio quæstionis.

VII. Etsi enim vomitus respectu status naturalis, videatur evacuatio præter naturam: nihilominus fieri potest, ut eiusmodi remedium in statu morboso naturæ maximè conveniens esse queat, cum rectissimè per ea loca fiat evacuatio in morbis, ad quæ ipsa morbifica materia suâ natu-
rà vergere videtur, ut habet Hip. l. 1. Aph. 21.

QV Æ-

QVÆSTIO II.

An caput exebrietate gravatum reiteratâ ebrietate curandum?

Ebrietas noxia.

I. *Inter plurima ſat execranda mala, non immeritò numeratur etiam ebrietas,* κραιπάλη *Hippocrati dicta, quæ non tantùm individuo plurimum adſert incommodi, quemadmodum videre licet in* Avicennæ 3, 1. doctr. 2. c. 8. *ubi varia morborum genera ex eadem deducit; ſed etiam ſpeciei propagationem reddit deteriorem, quia nihil magis genitale ſemen infrigidat quàm crapula, teſte* Gal. l. 11. de uſu part. *quam ob cauſam* Macrobius lib. 7. Saturnal. *per temulentiam maritorum malè morigeros liberos generari ſtatuit. Quod etiam* Plato 6. de legibus *innuit, dum ebriumquaſi mente captum ad prolem ſerendam inaptum dicit.*

II. *Præter alia verò mala ſubſequentia primum eſſe ſolet, quod poſt ebrietatem potatores capitis dolore plerumq; cum nauſea & languore apprehendantur. Communiſſimum hic malorum remedium eſt, ut matutino tempore poſt heſternam crapulam eandem cantilenam repetant, atq; ita ſeipſos à diſpoſitione præter naturam liberare videntur. Hinc etiam Salertina Schola, hiſce verſiculis idem innuit:*

Si no-

Si nocturna tibi noceat potatio vini,
Hora matutina rebibas, & erit medicina.

III. *Quæritur jam an non præsens remedium sit contra commune curationis medicæ fundamentum, cum contrariorum contraria debeant esse remedia, ut habet* Gal. l. 9. M. m. c. 15. *& alibi. Imò ipse* Hipp. lib. 1. *Aph.* 3. *expresse innuit; repletionem inanitione curari.*

Resolutio quæstionis.

IV. *Pro resolutione problematis respondemus, quod sit distinguendum inter ea, quæ fiunt per accidens, & inter ea quæ fiunt per se: ipsa enim repletio repletionem antecedentem non curat, quatenus repletio, sed pro ut facultatem atq; calorem nativum excitat, qui postmodum materiam morbificam illic latentem consumit ac dispergit.*

V. Imò Forestus *addit* lib. 9. observ. 29. *quod post ebrietatem, ubi vacuus est venter, & tamen à vaporibus dolor commoveatur, non sine ratione remedium hoc concedatur, quia inde vapores crassi dispergantur eo modo, quo oculorum dolores ortos ex ijs meracæ vini potione curari docuit Hippocrates.*

VI. *Verum non necessario in hoc remedio justo modo assumpto, ventriculus vacuus esse debet: constat enim vinum immodicè sumptum,* ipso Galeno attestante 3. de sympt. causis cap. 3. *crudos generat humores: hi postea in ventriculi cavitate relicti, in ipsas tunicas insinuant, &*

nauseam

nauſeam atq; dolorem capitis ex conſenſu producunt, donec rurſus aliud aſſumatur alimentum, cum quo commiſcentur, & ita calore nativo excitato ſimul alterantur & concoquuntur.

Quomodo quæſtionis affirmativa concedatur?

VII. *Quod autem hic de iteranda potatione concedimus, id ſolùm de modica intellectum volumus: aliàs facultate naturali magis debilitatâ pejus quippiam expectandum eſſet.*

VIII. *Atq; hoc modo patet, quam ob cauſam pluribus optimè conveniat poſt crapulam heſternam, Bacchi feſtivitatem ſummo mane quodam modo redintegrare: quamvis idem alij eo fine ſuadeant, ut eò citius poſtera die vomitus*

An ſingulis menſibus conveniat vomitus?

excitetur, cujus cauſa ſingulis menſibus ebrietatem ſanitati conferre ſtatuunt Avicenna citat. loco & ſen. 34. part. 2 cant. Rhaſes l. 4 c. 5 Item Dioſcor. c 5. l. 5. *contra quos hac in parte pugnant* Valeſcus Tarantanus l. 1. Philon. c. 14. Gord. l. 2. de conſ. vita humana cap. 21. Placentinus l. 1. c. 8. de morbis curandis *quia melior eſt alius præſervandi modus, propter pericula, quæ ex ebrietate nimia oriuntur.*

QVÆSTIO III.

An in vertigine vena ſecanda?

Vertigo quid.

I. *Vertigo latinis, vel à vergendo, quod in ea hinc & inde omni vergere & circumvolvi videantur, vel à vertice, quod circa locum*

illum

illum accidat, secundum Gentilem *referente* Matth. de gradibus *1.* par. com. 9. Almans. c. 2. dicitur, Græcis σκ. ⊙, *est affectus in quo Phantasia decipitur, ita ut res quieta converti videatur, plerumque cum læsione visus & motricis facultatis accidens, cujus causa est inordinatus spirituum animalium motus â flatulentis vaporibus cerebrum afficientibus proveniens.*

II. *Differt à Scotomia, propterea quod hæc sit vertigo, cui aliud accidens supperadditur, nimirum visus repentina obtenebratio, quod essentialiter in vertigine non requiritur, ut rectè notant,* Mat. de grad. citato loco, Forestus lib. *1.* obs. 43. Altimarus in arte medica c. 17. Rondeletius c. 14. Hollerius lib. *1.* pract. c *5. & alij. Nam quamvis inter dictos affectus quædam sit cognatio, non tamen penitus identitate conveniunt, ut ex* Gal. & Hipp. *colligi potest, unde minus rectè plurimi vertiginem & Scotomiam pro uno & eodem habent, inter quos est etiam* Fuchsius lib. *1.* Meth. c. *19.*

III. *Hic oritur dubium, num in hoc affectu venæ sectio cõveniat? Negativa videtur probabilis propter ea, quod hic morbus oriatur ex va-porosis, et spirituosis exhalationibus, Palladis arcem obnubilantibus, ut patet ex* Galeno lib. 3. de loc. aff. c. 2. & lib. 3 aph. comm. 31. *ubi innuit, vertigines fieri propter inordinatum motum vaporosi spiritus in cerebro contenti. Idem post* Galenum

Negativa quæstionis proponitur.

ſtatuit Avicenna lib. 3. fen: 1. tract. 5. c. 1. Aetius tetrabibl: 2. ſerm. 2. c. 7. Altimarus citato *loco & alij.*

Specifica naturaproximæ cauſæ vertiginis.

IV. *Imo conſentit etiam* Quercetanus *qui theſin hanc dogmaticorum, in tetrade* c. 11. *approbat & ulterius demonſtrat, ejuſmodi haliſus vertiginem producentes ex reſinoſis tartareis & ſulphureis contentis exhalare, tincturam nigræ fuliginis cõtinentes ſine acrimonia, propterea quod naturam ſalium nullam poſſideant, eaq; ratione fieri, ut nullos in vertigine dolores inferant, quos tamen in hemicraniis, cephaleis, delirijs & ardentibus febribus, ob fumos ex ſalibus expirantes vehementiſſimè plerumq; adeſſe videamus.*

V. *At verò ejuſmodi vaporoſa & halituoſa ſubſtantia per venæ ſectionem non evacuatur, propterea quod hæc potius in abundantia ſanguinis, vel reſpectu totius in plethora vel reſpectu partis cujuſdam in derivatione & revulſione conveniat.*

Deciſio quæſtionis.

VI. *Sed pro quæſtionis deciſione notandum, quod in curatione vertiginis interdum ad cauſam antecedentem, quæ continuitate quadam conjunctam fovet, reſpiciendum ſit: qua ratione præter alia remedia venæ ſectio quoque præſcribitur ab* Aetio loco citato, *ſive principium fuerit affectionis, ſive tempus jam progreſſum fuerit, dummodo vires ferant, nihilq; reluctetur, tunc poriſsi-*

Potissimum, ubi materia sanguinea & calida fumosis exhalationibus vertiginem excitantibus -præbet originem.

VII. Imò Paulus Æginetæ lib. 3. de re medica. c. 12. *arteriarum quoque sectionem circa aures commendat, quando videlicet, calidiores exhalationes, mediantibus arterijs confertim ad cerebrum elevantur, cujus remedij loco cauteri-um hodie rectiùs, sive actuale sive potentiale circa suturam coronalem commendatur.*

Vertiginosis per vices sanguis mittitur.

VIII. *Prout igitur per venæ sectionem somes mali sæpius evacuari, vel saltem è cetebro revelli potest, eatenus sanguinis missio tentanda est, hac tamen cautione, quod monet* Altimarus post Damascenum lib. 3. cap. *13. de curâ vertiginis, ne confertim & ἀθρόως fiat evacuazio. Sed sensim & per vices, propterea quod ex levi occasione ejusmodi ægri concidant. Imò & caput oxyrhodino tempore venæ sectionis, non sine causa defendendum esse, judicat* Aëtius.

QVÆSTIO IV.

An in phrenitide repellentia actu frigida sint adhibenda?

Intellectio in organica.

I. Quamvis anima rationalis in propriâ suâ operatione, non utatur organo corporeo quod Arist. lib. 3. de anima t. 4. *innuit: nihilominus tamen, sine cooperantibus facultatibus subordinatis organicis in hac vita non intelligit, unde* idem Philosophus eodem lib. t. 39. *inquit eos qui*

nihil sentiunt, nihil quoq; discere & intelligere posse. propterea quod is, qui contemplatur aliquid, necessariò phantasma quoddam simul concipiat.

Vnde diversitas ingeniorum

II. *Quatenus igitur facultates subordinatæ, cum intellectione nostra respectu operationis concurrunt, eatenus accidit ut unus altero melior sit in intelligendo & ratiocinando. Imò hæc etiam causa est cur intellectus operatio interdum in nobis omninò depravetur, quod in varijs delirijs apparet, non solum hominibus, sed etiam brutis interdum accidentibus, ut patet in equis, canibus, lupis alijsq; feris in rabiem actis, nobiscum non intellectione, sed sensitiva tantum cognitione subordinata, convenientibus, quod contra quosdam pulchrè demonstravimus* lib. 2, de anima exerc. 9. quæst. 5.

Vnde delirium.

Phrenitis quid.

III. *Inter alias autem depravationes intellectionis nostræ, non ultima est illa, quæ phrenitis vocatur, à læsione τῶν φρενῶν, Est q; delirium cum febri acuta, oriens ex calida intemperie cerebri cum inflammatione membranarum ejus, ut vult* Gal, lib. 2. de causis symptomatum cap. 7. & lib 3. de loc. aff. cap. 7. *quem sequitur* Ægineta lib. 3. cap. 6. Alexand. Trallianus lib. 1. cap 13.

IV. *In hac affectione sive fiat ipso cerebro primariò affecto, sive per consensum, ob aliarum partium, præsertim verò septi transversi, inflammationem generetur, omni curâ quàm celerrimè eo laboran-*

laborandum est medico, ut horrendum ejusmodi malum è corpore humano expellat, cum inter omnia bona hominibus concessa, nullum sit præstantius, quàm ratiocinatio vel intellectio, quâ homo à brutis irrationalibus distinguitur, & cum puris essentijs incorporeis, quas rectè scriptura vocat angelos, ab officio, quo mandata Iehovæ perficiunt; Philosophi νόες mentes vel intelligentias, à præstantissima intelligendi operatione, nominant, comparatur.

V. *Hanc ob causam non tantum in phreniticis de omni ingenio variis remedijs tam pharmaceuticis, quàm chirurgicis, in extirpanda causa antecedente laboramus, sed insuper etiam externis auxilijs frequenter parti affectæ succurrimus, idq; non tantum, ut eidem robur conciliemus, servidas exhalationes corrigendo ac dissipando, sed ut insuper vehementiam symptomatum, dolorem videlicet ingentem, vigilias continuas, & similia leniamus.*

VI. *Dubitatur autem num ejusdem* generis topica medicamenta repellentia, ut sunt oxyrhodinum rosaceum, aliaq; similia frigida vel actu frigida sint adhibenda.

VII. Valescus de Taranta lib. 1. *Philon. c. 13. cum Haly, Avicen. & alijs actu frigida adhibenda esse censet, ita tamen, ut materia antecedens tempestive primum sit evacuata.* Affirm. quæstio.

VIII. *Contra* Gerardus Cremonensis Negatur.

& Gilbertus Anglicus *referente eodem* Valesco *stuppas cannabinas, succis potentia frigidis imbutas cum aceto tepide vel calide adhibuerunt, ne vaporum prohiberetur transpiratio ratione frigiditatis, & hoc modo delirium augeretur.* Idem Altimarus de medendis morbis. c. *6. innuit dicens; caput autem rosaceo cum modico aceto irrigetur, æstate quidem tepide, hyeme verò moderatè calido quod in cunctis aliis etiam medicamentis topicis servandum erit.* Consentit *ijsdem verbis* Fuchsius lib. *1.* Meth. Med. c. *20.* Mercurialis *quoq;* lib. 5. pract. c. *15. quia cerebro inflammato, frigiditas tuta non est, sicuti neq; vehemens caliditas convenit; illa meatus constringit, & discussionem excrementorum impedit: hæc verò servorem congeminat.*

Per limitationes quæstio determinatur.

IX. *Sed nota quod monet* Math. de Gradibus in lib, 9. Almans. c. *3 & post eum* Forestus lib. *10.* obs. *6. naturas videlicet una cum anni tempore vel externo aere considerandas esse: in naturis enim fortioribus & robustis, ubi vehemens caliditas circa caput est adeoq; phrenitis exquisita & potissimum æstatis tempore non tantum virtute, sed etiam actu frigida sunt adhibenda: at verò ubi corpus debilius puerile vel senile, nec etiam tantus servor circa caput, idq; tempore hyemis tepida potius applicanda, maximè in ijs locis, ubi magis vis medicamentorum, penetrare potest, nimirum circa futuras.*

X. Imo

X. *Imò & hoc notandum, quod quædam topica per se facilè penetrent, utpote confecta ex aceto, verbena, anetho & similibus, quæ sæpius frigidè adhibita, suam nihilominus operationem perficiunt: alia sunt astringentia, ut rosæ, plantago, bolus armenus, quæ commodiùs agunt calefacta.*

QVÆSTIO. V.

An & quomodo castoreum in Lethargo conveniat?

I. *Quemadmodum somnus secundum naturam ocium animæ, virium q3 debilium unicus redintegrator, verissimè dicitur; ita somnus præter naturam extinctionis nativi caloris autor, ac serè mors ipsa est. Vt enim in illo vapores dulces ac benigni, caloris nativi beneficio excitati, cerebrum suaviter imbuunt, quibus utcunq3 condensatis, animales spiritus, antea mobiles ac vigiles, ob revocationem caloris influentis, subsidere incipiunt, ac sua quiete ad reparationem virium inserviunt: ita in hoc, somno scilicet præter naturam, ob vaporosam substantiam minimè convenientem, cerebrum obruitur & Spiritus animalis serè suffocatur, ut animal ad sensus & motus operationes reddatur ineptissimum.*

Somnus naturalis quomodo differat à præter naturali.

II. *Patet hoc maximè in lethargo, quasi inertem oblivionem dicas, ἀπὸ τῦς λήθυς ἢ ἔργῦς, quod symptoma est diminutæ functionis*

Lethargus quid.

principiis, cum insigni dormiendi necessitate, quo, qui corripiuntur, omniũ oblivisci, difficulter sentire, & neque vocati, neque puncti facilè excitari, mox somno vicissim opprimi solent. Gal. lib. 3. de l. aff. cap. 3. *causam communiter statuunt pituitosum humorem in cerebro putrescentem, unde lethargus cum febri continua, lenta & symptomatica conjungitur.*

In lethargo quid agendum.

III. In hoc affectu gravissimo maximè eò allaborandum, ut æger à quiete sua præter-naturali excitetur, quocunque ingenio id fieri potest, sive illud ipsum præstare conetur medicus vi medicarũ rorum, sive etiam alio modo, quemadmodum lepidum est illud remedium, quo lethargicus quidam avarus à tali sopore per medium doctum & fidelem apud Horatium lib. 2. Satyr. 3. *excitatur: hic, ut Poeta habet,*

Quondam lethargo grandi est oppressus, ut hæres
Iam circum loculos & claves lætus ovansque.
Curreret; hunc Medicus multùm celer atque fidelis
Excitat hoc pacto: Mensam poni jubet atque
Effundi saccos nummorum, accedere plures
Ad numerandum, hominem sic erigit, addit & illud

Ni

Ni tua custodis, avidus jam hoc auferet hæres:
Men' vivo? ut vivas igitur vigila, hoc age.

IV. Inter medicamenta, quæ in tali casu plurimùm commendantur, est quoque Castoreũ, quod non tantum gravi suo odore illud ipsum præstare posse videtur, sed insuper etiam respectu virtutis admodum attenuantis & discutientis, quam eidem Galenus lib. *11.* simpl. & lib. *11.* Meth. med. *attribuit, causæ morbificæ in hoc affectu plurimum adversatur: cum enim calefaciat & siccet cum partium tenuitate excellenti, ut habet* Aegineta lib. *7.* de re medica cap. *3. Idcirco aptissimum est remedium, quo frigidi humores & vapores alterentur, & consumantur.*

Quæstionis declarttio.

V. Hinc Alexand. Trallianus l. *1.* cap. *14. castoreũ non tantũ exterius in oxyrhodino decoctum fronti applicat, sed ex eodem quoque sternutamenta conficit: Imo in potu quoque præsertim ubi hora ante accessionem exhibet, vel per se, vel cum oxymelite, propterea quod extenuet, & corpus refrigeratum & prope emortuum, recalefaciat, foveat q;.*

VI. Ut ita castoreum & extra paroxismum & in ipsa accessione sit convenientissimum pro ægris excitandis; ubi maximi faciendum ejus extractum spagyricè compositum, potissimùm illud, quod in liquida forma præparaturum est,

Extractum castorei liquidum.

quod facilimè & in minimâ quantitate, cum summa tamẽ efficacia, ægris ejusmodi exhiberi potest. Nec obstat, quod dictum fuerit, cum lethargo febrim conjunctam esse: hæc enim febris lenta est, & symptomatica, cujus causa absumpta ipsa quoque cessat.

QVÆSTIO VI.

An Somnambulonibus conveniant verbera ubi dormientes ambulant?

Somnus quid?

I. *Quamvis Philosopho somnus sit* ἀκινησία ἢ δεσμὸς τῆς αἰσθήσεως, *adeoq; rectè* καταλήψις τοῦ πρώτου αἰσθητηρίου *dicatur: non tamen totalis & omnimoda sensus & motus privatio semper adest, ut monet* Galenus lib. 2. de motu musculorum, *quia animadvertimus dormientes respirare, frequenter loqui, huc illuc membra jactitare, vocantes audire, tangentes sentire, & hujus generis plura.*

Somnus perfectus. & imperfectus.

II. *Quam ob causam* Tartaretus lib. de somno Fracastorius l. 2. de intell. Conciliat diff. 108. *& alij somnum dividunt in perfectum & imperfectum: in illo sensus omnes exteriores perfectè ligantur: in hoc sensus non omnino privantur suis operationibus, quando ab externis objectis incitantur.*

III. *In hoc somno imperfecto nihil magis*

mi-

mirandũ, quã quod propter dispositionẽ corporis minimè convenientem, eo usque animalis operatio se extendat, ut homines dormientes è lecto surgant, ambulent, ac vigilantium opera in locis etiam periculosissimis perficiant. Quod non facilè quis concederet, nisi præter veteres, & recentiores autores classicos, illud ipsum quotidiana experientia ubivis locorum confirmaret.

IV. Causa hujus symptomatis in his hominibus, quos ὑπνοβάτας, id est, somnambulantes propriissimè dicere possumus, est Phantasia seu cum spirituum tenuitate & subtilitate, ut habet Salius lib. de part. aff. c. *18. non sine peculiari δυσκρασίᾳ partium principalium.* Causa Noctis surgii.

V. Vt autem aliàs imaginatio propterea ad motum instigat animal, quia bonum aliquod consequendum proponit: ita hic etiam per somnium bono quodam monstrato, per phantasiam fortem vis latens in musculis excitatur, adeoq; dormiens moveri incipit, ambulat, per trabes & lacunaria ædium audacter oberrat, ac sæpissimè periculosas altitudines ascendit, tum quod spiritus maximè circa manus ac pedes collecti sint, & huic operationi tantum incumbant, ob reliquas quiescentes, tum etiam quod discernendi vis vaporum caligine sopita jaceat, & incogitantia audaciam præbeat. Lang. lib. 2, Epist. Cur admiranda præstent Noctambulones?

Epist. 45. Libav. par. 2. sing. tract. de noctambulon. adth. 35.

VI. Cum autem ejusmodi homines sæpiùs in summo vitæ versentur discrimine, dum audacter & incogitanter, somnambulando jam in ignem, jam in aquam, jam ex altitudinibus horrendis, decidunt: Idcirco non est extra consideronem medicam, monstrare quomodo causa antecedens, ipsius videlicet corporis dispositio adæquatis & conveniențibus medicamentis secundū indicationes rationales inventas corrigatur, quod fideliter præstitit Medicus celeberrimus p. m. Iacobus Horstius, *præceptor ac patruus noster honorandus in libello de noctambulonibus.*

VII. Nos illam curam, quæ est extra paroxysmum ad suum locum reservamus, & jam quærimus tantum, an etiam verbera, vel simile quid ipsis somnambulatoribus convenit, eo ipso momento ubi dormientes hoc vel illud peragere conantur.

Negativa quæstionis proponitur.

VIII. Negativam vulgus tenet, idq; potissimum hanc ob causam quod videant acclamatione proprii nominis ejusmodi homines excitatos, propter lapsum, in summo versari periculo, præsertim ubi in locis altioribus ambulant: Si autem acclamatio proprij nominis statim eos ita consternatos reddat, quid expectandum esset, si præterea verbberius quo que ejusmodi somnambulones exciperentur?

Ac-

IX. *Accedit & hoc ejusmodi homines propter debiliorem cerebri constitutionem ad epilepsiam, alios{q} capitis affectus, quandam inclinationem ut plurimum habere videantur: at in ejusmodi naturis terror subitus noxius est, utpote cum facilè caducum illum vel sonticum patiantur affectum.*

X. *Sed contra pars affirmativa probatur: cum enim adsit motus non κατὰ προαίρεσιν, vel ad rationis arbitrium sed κατ' ὄρμὴν & secundum phantasiæ impetum institutus (quatenus noctambulones in præcipitia & loca periculosa nõ raro deferri videmus, ubi nemo rationis consensum accusare potest, quia vigilantes nunquam hoc tentassent) ideo conveniens esse videtur, tali durante motu, quaid fieri potest vehementia, verberibus videlicet, vel alia ratione hominem excitare, ut excitatus periculi magnitudinem percipiat, firmiter{q}, phantasiæ errorem cognitioni suæ imprimat: nam quæ non sine vehementi animi commotione à nobis cognoscuntur, semper diutius inhærent, & reminiscentiæ frequentius occurrunt, quam alia in quibus tanta animæ commotio non est. Expergefactus n. tali terrore semel rarissimè vicissim ambulat, tum quod timor periculi aliquo modo adhuc sit in sensitiva memoria, tum etiam quod sensus inimicus ob plagas inflictas in eadem sui speciem reliquerit.*

Probatur affirmativa.

Ratio affirmationis.

Etsi

Instantia solvitur.

XI. *Etsi verò acclamatio proprii nominis, quod cuilibet præ reliquis familiare est, ut & verbera, faciant ut noctambuli cadant ac periclitentur, propterea quod tunc temporis, ut animadvertit* Lemnius lib. 2. de occult. c. 5. *in excitatis ex consternatione & perturbatione spiritus dissipentur, quibus discussis facultas debilitatur: non tamen propterea nihil omninò tentandum, quia eo respiciendum est, ut somnambulonem primò in loco tuto habeamus, ita ut excitatus ob casum periclitari nequeat. Quod si natura subjecti peculiariter ad epilepsiam ob debilem cerebri constitutionem est disposita, cautio adhibenda est, ne statim in principio paroxysmi; sed potius circa finem ejusmodi consternatio excitetur, ut monet* Iacobus Horstius, lib. citato c. 9.

QVÆSTIO VH.

An Apoplectici potius sternutamentis quam extremorum ligaturis aut clysteribus acribus excitandi?

Apoplexia quid?

I. *Satis horrenduæffectus est Apoplexia, vera incõstantiæ & calamitatis humanæ nota, quæ homines subitò principibus operationibus cum sensu & motu abolitis consternuntur, remanente quo-*

se quodam modo respiratione, propter angustiam & occlusionem meatuum in cerebro secundum Galenum lib. 3. de locis aff. c. 10. *ut ita morbus hic semper in via, hoc est, organicus adsit, ut ex communi sententia rectè statuit* Mercurialis lib. 1. pract. c. 19. Capivacc. lib, 1. prac 17. Altimarus de med. morb. c. 19. *Contra* Iachinum in comment. ad 9 Rhasis *qui etiam à sola intemperie talem effectum oriri posse statuit.*

II. *Periculum hic tantum est, ut* Hipp. lib. 2. aphor. 42. *exclamet, apoplexiam fortem nullo modo, debilem verò sine difficultate solvi posse: quod & Ægineta innuit, dum Apoplexiam nequaquam aut rarò curari posse assumat, utpote, quæ mortem in propinquo minetur.* Omnis Apoplexia periculosa.

III. *Ut autem nihilominus Medicus interdum, ubi spes salutis sese exhibet, succumbenti naturæ succurrere sciat, ideo causa antecedens, à qua talis angustia suum ducit originem, non est negligenda.*

IV. *Hanc Galenus vel ad compressionem in dispositione φλεγμονώδη refert, quando sanguis in plethorico corpore vasa cerebri replet ut eorum turgentiâ ventriculi & meatus comprimantur, in quo casu venæ sectio præsens est remedium: vel ad obstructionem à materia crassiore, pituitosa vel melancholica (quamvis* Causa Apoplexia.

hoc neget Fernelius lib. 5. path. c. 3.) *proveniens; quod videre licet* lib. 6. Aph 56. in com. *quam materiam crassam obstruentem & cursum atque recursum spirituũ impedientem fortè non inconvenienter, cum* Hermeticis Quercetanus, intetrad. c. 11. *potissimum deducit ex nebulosis exhalationibus in eo concluſis instar nubium in aere expansarum, non tantum frigiditate, vel humiditate, aliaq; simplici qualitate præditis, sed possidentibus efficacem & activam facultatem, ut illicò conglaciari aut congelari, adeoq; in momento tanti affectus causa esse possint, quod ille ex aciditate vitriolata, ijsdem connatâ, demonstrare conatur, ità ut illud ipsum quodammodo subolfeciſſe* Cardanus lib. 6. Aph. in com. *videatur, dum omnem Apoplexiam à Melancholico humore, sua naturâ ferè tali qualitate constante fieri statuit.*

Hermeticorum sententia.

V. Qualis qualis sit illa materia peccans, quæ tam horrendum producit effectum, sui indicat ablationem, idq; sine morâ, & quam celerrimè. Hic derivationes & revulsiones variæ à Medicis excogitatæ sunt, ita ut, si non omninò materia morbifica evacuari potest, ad alias tamen partes derivetur, & hoc modo magis magisq; dissipetur.

Indicatio prima Apoplexia.

VI. Quærimus autem hîc, num potiùs clysteribus & extremorum ligaturis, quàm ster-

nuta-

stitutamentis hoc ipsum præstare debeamus? Prius videtur probabile, quod materia potius ad remotiores partes, quàm ad propinquiores sit revellenda: tum etiam quod illæ partes sint adhuc fortiores, adeoq; medicamentorum actiones citius actuare queant. Adde quod cerebrum aliàs debilitatum per sternutationes ob debilem virtutem vix irritetur, ut insurgat ad res noxias expellendas. Et posito, quod sternutationes vim suam exerant, minimè tamen particularis ejusmodi evacuatio, sine præmissa universali instituenda esset, quia aliàs ex reliquo corpore materia peccans ad laborantem partem, cerebrum videlicet magis attraheretur. Quæstionis declaratio.

VII. Quam ob causam acribus enematibus, aut in horum defectu suppositoriis, ex melle cocto, cum pulvere hieræ simpl. aut fortiori, addito mediocri salis gemmæ pondere, statim in principio hominem excitandum esse putamus, non neglectis fortissimis extremorum ligaturis, per vices adhibitis: cum hac ratione non tantum corpus universum à collecta saburra excrementorum liberetur, sed insuper quoque à cerebro materia derivetur & sensim resolvatur & consumatur.

VIII. Vbi verò clysteribus alvus primum eluitur, & totum à copia peccantis materiæ libe-

ratur, audacter naribus etiam illa admovendæ, quæ gravi suo odore ægrotantes excitare solent, ut sunt opopanax asa fœtida, castoreum, Galbanum: Imo hoc tempore commodissimè sternutamenta parantur ex helleboro castoreo & alijs, naribusq; canaliculo pennæ inflantur, ut materia per particularem hanc evacuationem, quoad fieri potest, à cerebro derivetur, vel ad minimùm resolvatur, ubi morbus per paralysin subsequentem finitur, propterea quod causa peccans, materia videlicet resoluta singularem habeat vim, ut nervos secundum eam partem, quam tangit ipsorum principium, stupidos & ad sensum ac motum ineptos reddat.

QVÆSTIO VIII.

An paralysis post colicos dolores subsequens curato nervorum principio curetur?

Paralysis quid

I. *Paralysis Latinis resolutio, est ejusmodi affectus, quo motus voluntarius, alicujus partis abolitur, propterea quod spiritus animales non influant, idq; vel primariò, in proprie dictâ paralysi, quod à cerebro sive principio nervorum non transmittatur vel secundariò in ista resolutione, quæ κατ' ἐξοχὴν sic appellatur, quod transmissus à musculis non recipiatur.*

In

II. *In illa perit motus unà cum sensu, quando nervus idem tam motui quam sensui destinatur: interdum verò sensu remanente, motum perire videmus ijs scilicet in partibus, ubi peculiaribus nervis, motus, peculiaribus quoque sensus perficitur, quod in oculo manifestum est, cujus motus illæsa visione, & contra visio illæso motu sæpius afficitur. At si unus & idem est nervus, sensus quidem absque motu, non autem motus absque sensu remanere potest, propterea quod motus majorem, sensus minorem facultatis influxum requirat, ut habet* Galenus lib. 1. de locis aff. cap. 6. & lib. de causis simpr. cap. 5.

Cur sensus illæso motu, & motus illæso sensu sæpius pereat.

III. *In hac impropriè dicta paralysi, vel contractura, diverso modo sensus & motus pereunt vel depravantur, pro diversitate causæ, quæ sensiles musculorum partes afficiuntur. Quod ut magis pateat, quærimus an Paralysis, quæ frequenter Austria, Moravia, alijsq; locis, post colicos dolores sequitur, curato principio nervorum curetur.*

IV. *Cum verò tantum quis curando fallatur, quantum cognoscendo aberrat teste Galeno. idcirco, primũ illius affectionis natura cognoscenda est, qua cognita quæstioni præsenti facilimè satisfieri poterit.*

V. *Quamvis autem τὸ ὅτι manifestũ sit, cum non tantum hodierna quotidiana experien-*

Vnde paralysis post colicos dolores.

tia hoc testetur, sed insuper antiquorum scripta idem innuant, ut patet ex Paulo Aegineta lib. 3, cap. 18. *nihilominus quomodo hoc fiat & per consequens, quæ sit talis affectionis natura, satis dubium est apud autores.*

Opinio 1.

VI. Quidam peccantem materiam ab intestinis ad nervos pervenire autumant, beneficio arteriarum, præsupponentes hoc, quod nervi sint cum arterijs continui, & ab ipsis arterijs oriantur secundum opinionem Praxagoræ, *ut refert* Galenus lib. 2. de placitis Hipp. & Plat. c. 7. *quam inter recentiores defendere conatur*, Reusnerus lib. de Scorbuto exer. 4.

Nervi non sunt extremitates arteriarum.

VII. At hoc placitum demonstrationi oculari repugnat, quia inter nervos & arterias nulla est communio, multò minus continuitas: imò quamvis in minimas omninò arterias fiat divisio, nunquam tamen eas dē in nervulos commutatas demonstrabimus. Quapropter cum absurdum sit, ea confundere, quæ generatione & ortu, substantia atq; usu differunt, ideo dictam sententiam improbamus.

Opinio secunda.

VIII. Inveniuntur alij qui transmutationem hanc solvunt per Hippocraticum illud: πᾶν τὸ σῶμα συμπνδὸν *esse, quod videlicet totum corpus perspirabile sit, ita ut etiam per occultas vias materia sæpius in corporis partes, hinc & inde transeat, quod placet eum alijs* Laurentio lib 4 Anat. quæst. 8.

Quas-

IX. *Quanquam verò principium hoc minime negamus: tamen inconveniens videtur ad illud confugere, ubi manifestiores ductus sese ostendunt. Hanc ob causam experientia edocti, statuimus materiam morbificam ab intestinis ad articulos & musculorum habitum pervenire mediantibus venis quod ex apparentibus signis instanti tali mutatione sæpius observavimus, ijs in locis ubi talis affectus est frequentissimus.*

Opinio tertia quā approbamus.

X. *Vbi enim expectanda est in colicis doloribus resolutio membrorum, statim urina tingitur admodum, & subnigra apparet, ob materiæ admistionem in venis: conqueruntur ægri de ascendente quadam aura frigida ijs in locis, ubi positus est vasorum majorum & natura fortiori existente, materia ex habitu musculoso expellitur, ac loco paralyseos illius, fit in extremitatibus color ictericus vel alius præter naturam.*

XI. *Quod si quæras ulterius, cur ejusmodi peccans materia non potiùs alias petat partes, adeoq; morborum aliorum originem constituat? respondemus hoc fieri duas ob causas: primò quod natura fortior ejusmodi materiam expellat, quoad fieri potest, ad remotissima loca, quemadmodum inde colligitur, quod ægri imbecilliores instanti tali mutatione, plerumq; pereant, antequam talis μετάστασις perfectè fiat, materia scilicet ipsas partes principes subeunte. De-*

Cur materia peccans in colicis doloribus potius articulos, quā alias partes petat?

inde causa altera esse potest, materiæ singularis proprietas, qua nervosis & membranosis musculorum partibus præ cæteris est amica: qua ratione videmus cancri materiam citiùs faciem & mammillas occupare, quam alias humani corporis partes: Sic strumosæ resolutiones ad collum potius quàm alibi efflorescunt: sic calculi materia resoluta citius articulos, quamvis remotissimos occupat, quam alias corporis partes, unde nephritici dolores frequenter in arthritidem mutantur.

Quomodo post colicum fiat paralysis.

XII. *His præmissis manifestum est, quod paralysis, quæ colicos dolores sequitur, fiat ob effœtam & debilem constitutionem musculorum, qui respectu substantiæ nervosæ & membranosæ, à materia affluente præter naturam afficiuntur, ita ut motum & sensum etiamsi spiritum animalem affluentem habeant, exacte perficere nequeant.*

Ejusdem curatio.

XIII. *Hinc facilè patet plurimùm errare illos qui hanc speciem paralyseos καταχρηστικῶς sic dictam, eodem modo cum vera propriè dicta resolutione curare conantur: cum in hac mali causa circa principium nervorum quærenda sit, quod tamen in illa suam naturalem constitutionem obtinere potest. Non igitur curato cerebro, vel spinali medulla paralysis ejusmodi*

modi curabitur, sed potius eo respiciendum, ut causa antecedens, quæ adhuc in fluxu est, inhibeatur, quæ verò proximæ parti adhæret ejusdemq; imbecillitatis origo est, quo id fieri potest ingenio, corrigatur & consumatur.

XIV. Prius præstamus regimine totius, quæ nimirum sanguinem ab ejusmodi materia peccante purificamus, & per loca naturæ convenientia, eandem educimus, potissimùm eò respiciendo, ut alvus sit laxa, cum ex hujus obstructione, quæ ejusmodi colicis affectibus comes est individuus, impuritas illa sanguinis maximè oriatur.

XV. Posterius peragitur, ubi partibus effectis, nimirum resolutis membris ea adhibemus, quæ calorem nativum confortant, & per consequens digestionem atque concoctionem in ipsa parte nobiliorem faciunt, non neglectis iis, quæ singulari proprietate, materiam ejusmodi collectam dissolvere, & hoc modo insensibiliter discutere nata sunt.

XVI. Quod nisi hoc modo laborantibus ejusmodi succurramus, sensim ac paulatim (non subito quod in altera vera paralysi accidit) vires ulterius dejiciuntur, ita ut sæpius per imaginem

ſemeſtre quotidiè magis magisq; partium vo-luntarius motus aboleatur, non ſine graviſſimis earundem partium doloribus, donec tandem ipſa quoq; vox pereat, & ægri viribus exhauſtis ſuffo-centur, ubi verè cum Poëta dicerent,

In mediis conatibus ægri
Succidimus, nec lingua valet, nec corpore notæ
ſufficiunt vires, nec vox aut verba ſequuntur.

QVÆSTIO IX.

An ligni S. decoctum conveniat epilepticis?

Epilepſiæ nomina.

I. *Tantus eſt affectus epilepſia, ut autores claſſici dubitarint, quo nomine rectius illius eſſentiam exprimerent: hinc* Hippocrati *interdum* παιδικὸν *malum, puerilis morbus*: Ariſtoteli *affectus* Herculeus, *fortè quod videatur invictus & non facilè medicamentis cedat*: Aliis *comitialis*; Plinio *Sonticus*: Cælio *Lunaticus*: Apuleio *divinus*: quibuſdam *caducus morbus dicitur.*

II. *Hunc graphicè deſcribit* Lucretius lib. 3 *ubi ita canit:*

Quin etiam ſubitò vi morbi ſæpè coactus
Ante oculos aliquis noſtros (ut fulminis ictu)
Concidit & ſpumos agit, ingemit, & tremit artus,

De

Desipit, exientat nervos, torquetur, anhelat
Inconstanter, & in jactando membra fatigat.

III. *Est enim epilepsia symptoma abolitæ actionis principis, cum convulsivo motu conjunctum, proveniens à partiali cerebri meatuum obstructione vel coarctatione, quam materia peccans, inprimis alienâ sua qualitate cerebrum ad expulsionem irritante, producit. Dicimus esse principes actiones abolitas cum motu convulsivo: ut distinguamus epilepsiam à vera convulsione, quæ fit tantum vi morbi, robore naturæ non concurrente, remanente operatione principis facultatis, non tam respectu ipsius cerebri, quàm partium nervosarum, quæ propter exinanitionem vel repletionem nimiam variis modis convelluntur.* Hipp. 6. Aph. 39. Gal. lib. 3. de loc. aff. c. 5. & lib. 2. de caus. symp. c. 2. Epilepsia quid?

IV. *Addimus à partiali cerebri obstructione vel potius à coarctatione provenire hoc symptoma, ut illius causam proximam monstremus ex sententia* Hippocratis & Galeni *secundum quos cerebrum in Epilepsia laborat, ut instrumentum, quemadmodum rectè probant* Altimarus de Med. morbis. c. 18. Mercurialis lib. 1. pract. c. 26. *& alij. Quomodo autem talis coarctatio oriatur, id ex sequentibus colligimus, nimirum respectu materiæ non sola frigiditate vel crassitie, sed inprimis aliena quadam, quasi venenata qualitate peccantis, quod ipso quoq;* Galeno *deducitur, ubi* lib. 5. de Causa proxima Epilepsiæ quænam?

locis aff. c.5 & lib.3. ejusdem operis c.7. *veram epilepsiæ speciem concedit ex qualitate quadam venenata, cerebrum afficiente: at idem effectus non potest toto genere diversas habere causas proximiores.*

V. Quamvis enim concedamus, cum Galeno & reliquis principibus Medicorum, pituitosos & crassos humores interdum huic affectui causam præbere posse, non tamen illud ipsum accipiendum de causa proxima, sed potius eâ ratione, quatenus ex eâ materiâ qualitate noxiâ prædita, vapores corrupti & virulenti efflorescunt, à quibus in cerebro fit quasi coarctatio, spirituumq; transitus, hac ratione impeditur, unde cerebrum principiumq; nervorum læsum, ut expellat id quod obluctatur, seipsum quasi contrahit, ut habet Forestus lib.10.obs.54.

Qualitas maligna omnes Epilepsiæ causa.

VI. Et hoc modo semper locum suum habet qualitas maligna in generatione Epilepsiæ, quod placuit Fernelio lib. 2. de abditis rerum caus. & lib.5. de morb.part. *Qualis autem sit illa qualitas maligna, omnis epilepsiæ causa proxima, non ita planum est apud autores: probabiliter eam ex sententia Hermeticorum determinat* Quercetanus in tetrade cap. 11. *nimirum quod sit nihil aliud, quàm vapor mercurialis vitriolatus, qui ex humore, ex tartaro, aut ex mucilagine æruginosis expiret, & ratione acidi atis & stipticitatis, principium nervo-*

rum afficiat, ac respectu salis armoniaci conjuncti acerrimi sensiles partes vellicet, & convulsivos illos motus producat.

VII. Cum verò melancholicus humor has qualitates præreliquis etiam ex dogmaticorũ sententia possideat, ideò rectè dixit Hippocrates melancholicos comitiales facilè fieri, & comitiales melancholicos.

VIII. Hinc etiam monstratur, cur pueri & infantes maximè huic malo obnoxii: non quod humidam constitutionem habeant, adeoq; pituita scateant, cum videamus hydrocephalos aliosvè, quibus caput aquosa humiditate ferè sepultum est, ab hoc malo immunes esse, sed quod illorum multi lac in ventriculo acescens & non probè concoctum congerant, cujus corruptio eam naturam induit, ut in æruginosum & viride quoddam virus vitriolatum, degeneret. Hæc ille. Cur pueri Sontico malo obnoxii?

IX. His positis quæritur, num decoctum ligni sancti conveniat iis, qui huic affectui sunt obnoxij? Affirmamus cum Iachino c. de Epilepsia in Rhasin & aliis, propterea quod in curatione hujus affectionis quam extra paroxysmum tentamus, maximè sit respiciendum ad causam antecedentem, quâ proxima fovetur & sustentatur. At antecedens illa causa frequenter consistit in crassis impuritatibus & supervacaneis humoribus, in toto corpore, vel in cerebro. Affirmatur quæstio proposita.

bro, vel in alia quadam parte nimirum utero, ventriculo vel cæteris collectis, qui incisionem attenuationem, solutionem, expurgationem per urinas, alvum, sudores, vel quocunq; modo id fieri potest, adeoq; sui absumptionem indicant. His enim tanquam subjectis & causis antecedentibus remotis, removetur quoq; vis illa noxia cohærens, qualitas videlicet illa maligna, quæ exaltata, vel per evaporationes excitata, aliàs epilepsiam producit.

X. *Qua ratione fortassis Galeni & aliorum opinio ad bonum sensum revocari potest, dum frequenter magis materiam crassam hujus morbi causam ponunt, propterea quòd respectu curationis in hac corrigenda & eliminanda maximè laborandum sit.*

Cur lignū Guajacum concedatur?

XI. *Plurimum verò decoctum ligni Guajaci respectu præsentis indicationis inservit, quatenus incidendo attenuandoque causam ejusmodi antecedentem resolvit, detergendo evacuat, & sudores commovendo massam sanguineam defæcatam reddit, non sine corroboratione viscerum, propter amicam astrictoriam qualitatem sibi connatam.*

XII. *Quamvis autem talia hydrotica in morbis contumacibus maximè locum habeant, cautio tamen adhibenda, ut generalia remedia præmittamus, ne primarum viarum saburra, vi hujus vel similis medicamenti, viscera magis occupet,*

Cautio prima.

pet, & hac ratione causam illam dictam deteriorem & magis contumacem reddat.

XIII. *Imo & hoc notandum, ut ipsum decoctũ Guajaci pro diversitate naturæ subjecti, cum appropriatis morbificæ causæ præparetur, eò potissimum respiciendo, ut oleaginei atq; acidi spiritus ratione suæ tenuitatis aliàs secundum cõmunem Pharmacopolarum coctionem facilimè exhalantes, qua arte id fieri potest, conserventur, utpote cum horum beneficio vis sudorifica potissimum Guajaco insit, quæ præstantior redditur, si ex fœcibus calcinatis sal spagyricè extractus eidem commisceatur.* Cautio secunda.

QVÆSTIO X.

An Medicus rationalis in curatione Melancholicorum usum characterum & administrationes ridiculas concedere debeat?

I. *Inter depravatas actiones animales est etiam Melancholia, delirium vel principum facultatum depravatio, sine febri cum timore & tristicia, producta sensim ab intemperie frigida & sicca, ex humore vel vapore melancholico, cerebrum occupante, & spirituum animalium substantiam alterante.* Gal. lib. 3. de l. aff. cap. 7. Paulus Æginet a lib. 3. cap. 14. Melancholia quid?

II. *Prout autem peccans materia dicta, vel solum in cerebro, vel in toto corpore abundat, vel etiam* Melancholia triplex.

etiam per halitus exhalationibus vaporosis ex infimis partibus, hypochondriis potissimum, cerebro communicatur, ita Melancholia vel dicitur primaria, vel ex consensu totius, vel hypochondriaca.

III. *In his affectionibus Melancholicis corrigendis quæritur, num Medicus rationalis usum ridicularum administrationum characterum vel similium admittere possit?*

Affirmatur quæstio.

IV. *Affirmativam statuimus probabilem, videmus enim experientia teste, plurimos hac ratione sanitati restitutos esse. Plurimi namq; curati sunt, inquit* Trallianus lib. 23. cap. 17. *cum vidissent vel audivissent ea, quæ consequi desiderabant. Ita Philodotus Medicus, quendam, qui sibi caput esse amputatum putabat, imposito repentè pileo plumbeo, à tali imaginatione dimovit, propterea quod sentiens gravitatem, caput se recepisse putavit. Sic alius curans mulierem Melancholicam, quæ falsam habebat imaginationem de devorato serpente, medicamentum exhibet vomitorium, & in vas subjectum, clam ejusmodi bestiam imposuit, quam derepente in ipsa vomitione videns mulier à vana imaginatione liberata fuit. Quod etiam imitatus est Gisbertus Horstius celebris Romanus Medicus clystere adhibito in tali ægrotante, ut refert Forestus, ejusdem discipulus. Tales observationes apud recentiores quoq; permultæ*

leguntur

legantur, in quibus recensendis otio literario nobis usus abuti.

V. *Ratio verò, quâ monstratur, hanc thesin esse probabilem, inde deducitur, quia inter alia, quæ Medico considerandæ veniunt in curatione morborum, sunt etiam animi commotiones, ad quas admodum respiciendum, præsertim in iis, qui ad eas proni sunt. At verò maximè hoc apparet in Melancholicis & delirantibus, ubi propter intellectus operationem depravatam, sæpius, ut cum Poeta loquamur,* Ratio affirmationis.

Fertur equis auriga nec audit currus habenas:

quo enim magis contrarium persuadere conamur his hominibus, eò minus nostris persuasionibus credunt, propterea quod princeps operatio in iis depravata sit.

VI. Ne *autem per animi commotionem vehementem quiddam deterius subsequatur, idcirco cautio adhibenda est, ut interdum aliquid indulgeamus, præsertim ubi cognoscimus phantasiam in hoc vel illud esse intentam: ut enim imaginatio imperat humoribus & spiritibus, ita* fieri potest, *ut illius ratione τὸ δεδηγμὸν ἔμφυτον excitetur, & sua sponte morbificam causam interdum expugnet.* Vide Iobertum lib. 2. pract. cap. 14.

VII. *Hoc est quod movit* Riolanum lib. 4. Meth. Med. cap. 1. *ut statueret Medicum rationalem, post Methodicam curam ritè institutã, ridicu-*

ridicula amuleta & similia suis ægris credulis concedere posse, quod per se nocere nequeant, utpote cum sint nullius efficaciæ, ex accidenti tamen sæpissimè ratione phantasiæ & confidentiæ, juvare deprehendantur.

Limitatio additur.

VIII. *Quanquam verò suo modo, non negleà scilicet ordinariâ curatione methodicâ, concedi possunt ejusmodi remedia, non tamen superstitionem animorum, vel fraudem quorundam impostorum hoc modo confirmamus, sed in gratiam ægrorum tantùm, & corpore & animæ laborantium, talia concedimus, atq; hoc modo fraudem committimus utilem, quæ ægro restituto & judicio redintegrato prædito, postea à Medico manifestatur.*

Εὐὼ Ἰησοῦ

DECAS TERTIA.

Quæ facit ad aliquot sensuum exteriorum affectiones cognoscendas:

RESPONDENTE

M. IOH. IOACHIMO ANOmæo, Lincio Austrio.

προ-

προοίμιον.

Sicut aliàs causa subordinata semper primam respicit; ita sensuum organa, quoad proprias suas operationes sine cerebri, tanquam primi sensorii, adjumento nihil exactè perficiunt. Non autem sufficit vis influens à primo sensorio, sed opus est, ut ipsa organa externa rite quoque constituta sint. Quapropter cùm ex præmissis quibusdam quæstionibus pateat, quomodo sæpius cerebrum afficiatur, cujus læsionem sensuum quoque depravatio sequitur: jam non extra methodi legem esse videtur, de sensuum externorum organis corrigendis quædam problemata subjicere.

Sensus ex. terni non agunt sine cerebro.

Ratio methodi

QVÆSTIO. I.

An in ophthalmia tandem ad setaceum perveniendum, & num occipitium instrumento ignito vel frigido perfundendum?

I. Vt visus respectu reliquorum sensuum ordine doctrinæ & præstantiæ prior est, quemadmodum alibi demonstravimus, utpotè cum in illo requisita sensus maximè appareant, ejusdemq; operatio sit perfectissima & velocissima, ut habet Philosophus lib. de sen. cap. 1 & lib. a Metaph. cap. 1. *Hæ merito inter sensuum organa primo quoque oculus se offert: siquidem in nullo sensus instrumento tam mira*

lib. 2 de corp. & anima.

Cur inter sensuum organa primum de oculo agatur.

bilis fabrica, tantusq; spirituum influxus invenitur, Galeno teste lib. 7. de plac. Hipp. & Plat.

Ophthalmia quid.

II. *Inter innumeros hujus affectus frequens est* ὀφθαλμία, *latinis* Lippitudo, *ab excremento defluente minus propriè sic dicta, quæ teste* Galeno lib. 4. de comp. med. secundum loc. *est inflammatio agnatæ tunicæ seu membranæ oculorum exterioris, os capitis & calvariæ ambientis. Cognoscitur malum quando dicta tunica, quæ natura alba est, ob affluxum sanguinis cruenta apparet, ex oculis lachrymæ resudant & in acanthis majoribus sordes quædam colliguntur, ut inquit* interpres Hollerii lib. 1. exerc. 19.

Signa Ophthalmiæ.

Affirmatur quæstio.

III. *Cognitum hoc modo malum curationem requirit expeditam & celerem, ne ob negligentiam suffusio, pupillæ dilatatio, vel pejus aliquid subsequatur.*

IV. *Hic suboritur dubium* num etiam aliquando in ophthalmia ad setaceum circa occipitis regionem sit accedendum? *Affirmativa videtur probabilis, propterea quod contumax affluxus humorum hac ratione revellatur à parte laborante, adeoq; materia peccans affectum diutius fovens loco affecto subtrahatur. Cum enim cæterum aliàs materiam ichorosam potissimum peccantem in corpore à partibus nobilioribus internis exterius ad cutim evocet, ejusdemq; impetum p. n. ad par-*

tem

rem quandam corrigere valeat: idcirco hic etiam non absque ratione adhibendum esse videtur, tunc scilicet ubi pertinax materia affluens post plethoræ vel cacochymiæ universalem correctionem adhuc revulsione quadam forti indiget, quod etiam Matth. de grad. p. 1. tr, 1. c 15. in com. ad 9. Rhaſ. vult, ubi fluxum per cauterisationem subtili ferro ignito factam inhibendum esse statuit.

V. Quo autem loco cauterium commode applicetur, inter omnes non convenit, dum alij futuræ coronali infigendum esse autumant, alij contra potius in occipitio, ubi cervix incipit, illudipsum excitandum demonstrant, ratione probabiliori, cum loco affecto rectè sit opposita regio cervicis & ad eam humores peccantes citius, utpote decliviorem partem moveantur, nec ab eadē tam facile, quam à futura coronali locum laborantem ophthalmiæ repetant.

Quo in loco cauterium commodissime applicetur.

VI. Sed cum locus circa cervicis initium inter secundam & tertiam, vel tertiam & quartam vertebram ad simplex cauterium actuale unius foraminis sustinendum non admodum aptus sit; idcirco potius setaceum commendat experientia, ubi videlicet cutis crassior dicti loci forcipe comprehenditur & funiculo transmisso, olim ex setis, unde nomen habet, sed hodie ex serico constante perforatur.

Setaceum præfertur cauterio.

VII. An autem instrumentum perforans frigidum vel candens esse debeat, contro-

An instrumentum frigidum sit præferendum? Affirmatur.

versum est? Posterius videtur probabile, propterea quod natura cauterij actualis hoc ipsum requirat, quam ob causam veteres & recentiores plerique candenti & ignito ferro cum forcipe comprehensam pertundendam esse statuunt, Rationibus quoque non destituuntur, propterea quod ferrum ignitum sanguinis fluxum, timendum alias, reprimat, & respectu doloris materia magis attrahatur, ipsaque pars, cui cauterium affigitur, minus symptomatum ferociæ sit obstet, propterea quod ratione exiccationis ipsa ustio vim confortandi habeat.

VIII. *Nec experientia deest, tum veterum, ut passim legitur, tum etiam recentiorum, quemadmodum præ cæteris ex* Amato *patet qui* Cent. 4. curat. 68. refert *se puellam sexdecim annorum post multa remedia à diuturna lippitudine laqueo ad nuchæ positio consueta & communi setacei operatione liberasse.*

Demonstratur negativa.

IX. *Quanquam verò non negamus ejusmodi ustionem in tali casu locum habere posse: non tamen videtur necessarium candenti ferro tantum uti, cum artificiosa sectione instrumento frigido factâ commodius et melius illudipsum quoque fieri possit, quemadmodum probat* Guiliel. Fabricius, *Medicus Paterniacensis ordinarius, amicus noster intimus,* in cent. 1. obser. chirurg. 40. *Cum enim vir hic peritissimus diuturna experientia nullam operationem*

nem

nem chirurgicam magis ægrum deterrere, majoremq; horrorem eidem incutere videret, quàm ustionem actualis cauterij, ideo de commodiore & jucundiore modo cogitare cœpit, non sine successu, quemadmodum ex observationibus citato loco propositis optime patet.

X. Hanc ob causam cutim in dicto loco forcipe comprehensam non igneo instrumento, sed cultello frigido ancipiti perforat, & mox adæquatum funiculum ex serico rotundum crassitie foramen implentem transmittit, quibus peractis linteum duplicatum ovi candido probè conquassato intinctum applicat, ratione doloris & sanguinis fortè fluentis. Deinde digestivum imponit ad aliquot dies, unguentum videlicet ex therebinthina, lota in aqua beton, cera nova, gummi elemi, oleo rosaceo, vel amygd: dul: addito vitello ovor. & pauxillo Croci. Tandem facta digestione, funiculū paulatim protrahendo, ut pars sanie humectata abstergatur, hederæ folium linteo molli involutum quotidie bis imponit, quo foramina retinentur aperta, donec extracto funiculo cum commodo, & salute ægrotantis, indicatio consolidationis locum habeat. Modus Setacei frigidi.

XI. Rationes quibus hæc operatio setacei frigidi confirmatur, non desunt: quod enim intentioni quoque satisfaciat, præter experientiam inde patet, quod vulnera ejusmodi aper- Rationes pro Setaceo frigido?

a felicitate eâdẽ fluxus, & ichoroſos humores ab alijs partibus revellere & evacuare valeant ac ſi combuſtione facta eſſent.

XII. *Ad quod modus hic commodior, & melior ſit illo, qui ignito inſtrumento perficitur, tum ex eo patet quod vi ignis pars cauteriſanda exiccetur, & per conſequens corroboretur: atqui nec prius, nec etiam poſterius requiritur. Non illud, quia ſetaceum propterea adhibetur, ut à parte laborante ad ſanam ſuperflua humiditas derivetur, ubi non opus eſt exiccatione, ſed potius humectatione, quia conſtat ſicca non attrahere, niſi primum aliquo modo ſint emollita: non hoc, quia pars illa in quã humor ſuperfluus derivandus eſt, potius debilitanda, quam confortanda videtur.*

XIII. *Imo cum Medicus non ſolum corpus, ſed etiam animum in curatione ſuorum ægrorum reſpicere debeat, propterea, quod ſuas operationes mediante natura, quæ in hominibus anima eſt, peragat: idcirco quantum fieri poteſt, ab ejuſmodi ignito ferro abſtinere debet ob horrorem, & phantaſiam, quam plerique homines ex eo concipiunt, ita ut multi citius ad prælium adigantur, quam ut ferro candenti ſeſe committant: ad notum eſt, quid in hominibus & præſertim in ægrotantibus phantaſia poſſit.*

XIV. *Adde quod dolor etiam ſit multo tolerabilior in hoc modo ſetacei, cum illum tantum*

tum repræsentet, quem in phlebotomia percipimus. Ita dicta sententia rectissimè confirmatur, ut potius, quam prior eligenda esse videatur, propterea, quod jucundior, melior, ac tutior sit hic modus, utpote, qui in ipsis etiam infantulis majori cum fructu, quam fontanella (quod alij practici volunt) in cervice, datis indicationibus, adhiberi possit, ut idem author Fabricius pulcherrimè probat.

XV. *Nec obstant rationes adductæ pro ignito instrumento, quod videlicet sanguinis fluxus ustione reprimatur, respectu doloris vehementis materia magis attrahatur, ipsaq; pars confortetur: Non, inquam, hæc obstant, quia primum sanguinis fluxus, tantus hic non est, ut ustionem indicet, propterea quod vasa conspicua caveantur, & sanguis præterea profluens, alia ratione compescatur, ut dictum fuit. Dolor vero excrucians, quamvis aliàs affluxum moveat, hic tamen, ubi ferro candente fit frustra expectatur, propterea quod exiccatio affluentes humores reprimat, & revulsionem impediat, quod vel maxime patet, ubi propterea combustio instituitur, ut fluxus humorum inhibeatur. Tandem partem sanam non confortandam, sed potius debilitandam esse diximus.* Resolvuntur rationes in contrarium adductæ.

QVÆSTIO II.

An & qua ratione sanguis columbarum sugillationem oculorum corrigat?

Sugillatio quid.

I. *Sugillatio latinis* Paulo & Aetio ὑπόσφαγμα *malum est oculorum, ubi sanguis tenuis resudat, atque effunditur in oculum, potissimum respectæ corneæ tunicæ, ex ictu seu plaga quadam, maxima ex parte ruptis, aut contusis vasis tunicarum, unde rubor, & aliquando dolor, & subsequens inflammatio. Quomodo in tali affectu curando methodicè procedendum ex aliorum practicorum libris hic præsupponimus.*

Affirmatur quæstio.

II. *De eo tantum quæritur, num sanguis columbarum ejusmodi læsionem præ reliquis topicis optimè corrigat? Veteres in his casibus magni fecerunt sanguines animalium, dum alij sanguini, hirundinum, palumbarum & turturum; alij columbarum, præsertim masculorum, primas tribuerũt, ut habet* Holler: in Periochę l. 4. de comp. medic. secun. loc. *At* Gal: l. 10. simpl. & Aetius retrab: 1. serm. 2. cap 75. *parvi faciunt ejusmodi controversias de sanguinibus, & potius alijs utuntur medicamentis magis vulgaribus.*

III. *Quoniam verò experientiâ, quæ rerum, & omnis scientiæ singularis principium, antis-*

antiquorum assertio non destituitur, idcirco re-
centiores practici sanguinis, & potissimàm co-
lumbini usum adprobant, eam ob causam, quod
videant hujus beneficio sanguinem in tunicis o-
culorum concretum facilimè ac tutò discussione
resolvi.

IV. Adprobamus igitur & nos inter alia topica Ratio affirmationis.
sanguinem columbinum ex corpore vivente, po-
tissimum circa venas alarum profluentem, pro-
ptera, quod habeat virtutem resolvendi, ac
discutiendi, sine noxa, quæ in aliis quibusdam
remediis timenda est, quam possidet ratione sa-
lis nitrosulphurei adæquatâ humiditate optimè
temperati.

V. Obtinet autem animal hoc aëreæ naturæ Vnde sit sal nitrosulphureus in columbis.
ejusmodi salem nitrosulphureum in sanguine
suo, tum quod ipsum sit temperamenti calidis-
simi, tum etiam quod alimenta ejusmodi salsa,
nitrosa, & aluminosa diligentissimè perquirat,
iisdemq; ob similitudinem admodum delectetur,
quemadmodum satis adparet ab excremento co-
lumbino, quod separatum à sanguine totum ni-
hilominus est nitrosulphureum: ita ut ex eo-
dem copiosa nitri quantitas arte eliciatur. Cu-
jus ratione tam efficax est, ut spiritus illi nitro-
sulphurei in eo excitati ædes integras incende-
re, & comburere valeant, ut ex Gal. l. 3. de temp. patet.

VI. Quod si tam efficax est illa qualitas in ex-

crementiis & impuritatibus ſeparatis, ergo nobilior, & præſtantior erit in ipſo ſanguine per digeſtionem vid. & concoctionem multiplicem præparato, magis ſcil. temperata, & animalis naturæ convenientior reddita. Hinc etiam columbas bonum & laudabilem ſanguinem generare, adeoque boni nutrimenti eſſe dicimus, ita ut ſenibus & iis, qui frigidis affectibus obnoxij ſunt, alimentum præbeat accommodatiſſimum. ut habet Quercet. in dicæt. polyhiſt. c. 5.

Columbarum caro bonum ſanguinem generat.

VII. Nec obſtat, quod Avicen. 2. tr. 2. c. 133. & l. 3. Fen. 13. tr. j. c. 33 *columbas inter alimenta tardioris digeſtionis eſſe dicat: hoc enim ex accidente fit in pullis antequam volatu ſeſe exercent ob humiditatem excrementiciam abundantem.*

Columbæ ex accidenti tardioris ſunt digeſtionis.

VIII. Sed tandem quæritur de modo applicationis. Foreſt. l. 11. obſerv. 8 *cum alius ſanguinem ex alis columbarum calidum prout defluit ſtatim inſtillat in oculum: rectè ex alis, quia in illis partibus vehementiorì motui deſtinatis, ac levioribus, magis alteratus majorique tenuitate præditus eſſe videtur. Quo ad cætera melius eſſet cum aqua quâdam appropriatâ, pro diverſitate affectus, calefactâ ſanguinem perfluentem perpetua agitatione miſcere, ut inde fiat collyrium: quia alias fibroſæ ſanguinis partes non ſeparantur. ſed unà oculo inſtillantur.*

Modus applicationis.

tur, quæ sua tenacitate adhærere & collectionis sordium ansam præbere possunt.

QVÆSTIO III.

An suffusio oculorum per vomitionem curanda sit?

I. *Suffusio græcis ὑπόχυμα ἢ ὑπόχυσις vulgo cataracta dicitur, est affectus, teste* Aetio tetrab. 2. ser. 3. c. 5. *in quo humores circa pupillam quasi congelati præterfunduntur: ita ut visus lædatur ob crassitiem humoris albuginei: quæ si totaliter intenditur omnino visionem tollit, & vocatur suffusio completa ὑπόχυμα perfectum: quod si non totaliter à crasso humore obtenebretur pupilla, sed aliqua parte adhuc pura supersit, videbuntur adhuc res objectæ, sed singulæ seorsim; at si in pupillæ centro exigua consistat suffusio, maneantque partes, quæ in circuitu sunt puræ, omnia quasi per fenestram apparebunt.* Gal. l. 1. de causis sympt. c. 2. Suffusio oculorum.

II. *In hoc affectu num vomitio conveniat dubium est? Negativa videtur probabilis, quia per vomitum peccans materia magis ad locum affectum duceretur, utpote, quo ex partibus inferioribus humores sursum, & per consequens ad ipsos etiam oculos moventur. Imo cum vomitus sensibiliter auribus noceat,* Negatur quæstio.

quem-

quemadmodum ex enormi vomitu surditatem, & gravem auditum aliquando ortum fuisse testatur experientia, Cum Avicen. l. 1. fen. 4. doct. 5. cap. 11. *Verisimile est eundem quoq; oculis minime convenire.*

Confirmatur affirmativa. III. *Sed contra pars affirmativa quæstionis confirmari potest sequentibus. Quia vomitus visum clarificare dicitur, quod in hoc affectu maxime requiritur. Hoc fieri potest, quatenus vomitus materiam fumosam oculis subtrahit, ita ut sit medium evacuans, respectu inferiorum, & eradicans respectu superiorum. Imo cum albugineus humor per affluxum heterogenei depravatus hoc symptoma introducat, videtur verisimile vomitum convenire, utpote, quo superfluitates educuntur, adeoq; causa impuritatis subtrahitur.*

Resolutio quæstionis. IV. *Pro quæstionis resolutione notandum, quod suffusio alia sit vera; alia notha; illa fit in oculis per πρωτοπάθειαν affectis; hæc autem frequenter ex consensu ventriculi oritur, ubi præter humorum in ventriculo contentorum vitium utrique oculo conjunctim similia accidunt, quemadmodum in vera suffusione, ita tamen, ut facili negocio à se invicem distinguantur, sicuti patet ex* Gal. l. 4. de locis aff. *Quoad veram suffusionem vomitus non convenit, quod argumenta negativa probant: si enim* (inquit Cõciliator diff. 121.) *læsio provenit oculis à seipsis, vel*

vel à cerebro, vomitus nocet, & in fieri, & in facto: cum plus elevet peccantis materiæ ad locum laborantem, quam evacuet. Si verò suffusio fiat ventriculi vitio, rectè cum practicis vomitum concedimus, quia subtrahit causam foventem, & continuantem dictam affectionem. Quòd pulchrè probant argumenta pro affirmante sententia adducta.

V. Attendendum tamen, quod dicto loco Conciliator monet, ut præcaveamus nocumentum, quod vomitus introducere potest, quatenus materiam & vapores in cerebrum, & per consequens ad oculos laborantes dirigit. Sit igitur particularis, non admodum frequens, & cum facilitate in corpore diffusito, hoc est, per universalem curam antea præparato. Cautio.

QVÆSTIO IV.

An depravatus auditus mulieribus post partum advenicns eandem requirat, cum illo qui fit in convalescentibus?

I. Inter auditus lasiones frequens est aurium tinnitus vel sonitus, quem græci ἦχον ἢ σύριγμὸν vocant, ubi aures intra se ipsas sonant, ita ut externus sonus rite percipi nequeat, quemadmodum Celsus lib. 6. cap. 7. innuit. Est autem affectio hæc symptoma in genere noxæ sum-

Aurium tinnitus quale symptoma.

ctionis sensibilis depravatæ, quia sentit audiendi facultas id quod sentire non deberet, ut inquit Altimarus lib. 1. de med. morb. cap. 34.

II. *Jam dubitatur, num hoc malum, quatenus parturientibus frequenter succedit, & in convalescentibus quoq; sæpius deprehenditur, unam eandemq; curationem requirat? Quod ut rectius intelligamus causæ inquirendæ sunt, cur videlicet talis affectio in utrusq; frequenter inveniatur.*

Cur in puerperis frequens aurium tinnitus.

III. *Quo ad puerperas* τὸ ὅτι *negari non potest, cum plurimæ post partum in puerperio non tantum tinnitu aurium, sed etiam imperfecta quadam surditate corripiantur. Verum* τὸ διότι *qua ratione scilicet id fiat, non ita planum est, præsertim cum videamus uterum, ejusque annexas partes, ubi maximus est in partu dolor, ab auditus organo remotissimas esse.*

Subjicitur ratio ob observatione Anatomica deducta.

IV. *Videtur vero consentaneum hoc fieri ea ratione, quatenus, in adjuvando partus opere, facultas animalis omnes intendit vires, ut fœtus expulsionem, qua ratione id fieri potest, adjuvet, quam ob causam circa spinalem medullam maximus sit spirituum animalium influxus, cum ab ea potissimum nervi motui infimi ventris prospicientes deriventur, ac postea in musculos distribuantur.*

V. *Pro ut autem vehementissima est hæc movendi intentio, ita fieri non potest, quin simul*

prin-

principium nervorum potißimum circa poſteriorem capitis partem afficiatur, eo ſcilicet in loco ubi ſpinalis medulla deſcendit: atqui artificioſa Anatomia docet, quod nervus quintæ conjugationis, qui auditui præeſt, eo ipſo in loco, ubi ſpinalis medulla deſcendit, ſuam habeat originem, breviſſimoq; ductu ſtatim in aurem internam inſeratur, quapropter facilime patet, quod in vehementiſſimo illo nixu nervus auditorius quoque ſimul affici poſſit, ita ut circa illius inſertionem poſt partum humores craſſi & viſcidi ob nativi caloris imbecillitatem, propriamque debilitatem, ratione vehementiſſimæ commotionis colligantur, cum aliàs etiam in parturientibus, imò & prægnantibus animales faculſtates ſint debiliores, quatenus unius fœtus generationi & abſolutioni natura potißimum incumbit.

In parturientibus & prægnãtibus debiliores ſunt facultates animales.

VI. Quo ad convaleſcentes negare non poſſumus frequentiſſimè fieri, ut poſt morbum auritum ſonitu adeoq; depravato auditu corripiantur: cauſa facilimè colligitur, quod videlicet ex morbo facultas alterandi & concoquendi ſit debilior, unde plurimos vapores ob imbecillem calorem colligunt, qui ubi petunt auditus organũ δύσοσμον depravatam faciunt, ut inquit Mercurialis lib. 1. pract. cap. 41.

Cur in cõvaleſcentibus auritum tinnitus frequens.

VII. His poſitis atq; determinatis concludenda eſt quæſtio, ubi negativè reſpondemus, ne-

Deciſio quæſtionis.

ceſſarium

mirum in utroq; affectu non unam & eandem curationem instituendam esse, propterea quod diversitas causarum det alias atq; alias indicationes curativas. Ita in puerperis ejusmodi affectu correptis eò potissimum respiciendum, ut suas purgationes post partum exactè habeant, quibus ritè constitutis tuti quoq; prospiciendum, ita ut peccantes humores præparentur & evacuentur: tandem localia quoq; non negligenda, quò materia collecta circa proprium auditus organum incidatur, discutiatur & absumatur, ubi cõmodissimè pulvis grossus ex Castorei drachma dimidia, olibani, myrhæ ana scrupulo semis, rad asari drachma una confectus & in vino coctus adhibetur, ita ut colatura ejus calida frequenter auribus instilletur, quemadmodum usum hujus remedij cum successu in talibus casibus usurpatum vidimus à Medico celeberrimo Ioh. Michelio, Archiducatus Austriæ Superioris Ordinario.

VIII. At in convalescentibus sufficit, ut respiciamus ad confortationem nativi caloris imbecillioris, quo adjuto, symptoma tale facilimè sua sponte cessat: potissimum verò cerebro per sua corroborantia prospiciendum, ubi Iacob. Horstius, piæ memoriæ, Medicus Professor Helmstadiensis, præceptor noster honorandus *magni faciebat rotulas proprias capitales ex ol: nucis mosch: per expressionẽ, marg:*

præ-

præpar: corn: cervi usti & ſ. q. ſacch; in aquâ lavendulæ ſoluti confectas. Quod ſi malum ſuæ ſponte poſt corroborationem non ceſſat, leviora topica diſſolventia uſurpantur, uti Crato *commendat decoctum Origani in vino & aqua præparatum, & per ſpongiam auribus adhibitum.*

QVÆSTIO. IV.

An Semen nigellæ manifeſtis vel occultis qualitatibus corrigat olfactus læſionem in coryza?

I. *Præter manifeſtas qualitates, alias adhuc rebus in eſſe dubium non eſt, ex totius videlicet ſubſtantiæ proprietate provenientes, quarum ratione Magnes ferrum trahit, Rhabarbarum bilem evacuat cranium, præparatum Epilepſiæ conſert, de quibus ſuo loco pluribus agemus, ubi morbos totius ſubſtantiæ conſiderabimus.*

Dantur occultæ qualitates.

II. *Jam jam autem quæritur, num Semen Nigellæ, cujus uſus frequens eſt in Coryza, proprietate ſubſtantiæ vel manifeſtis qualitatibus affectionem dictam corrigat? Prius videtur approbare* Langius lib. 1. Epiſt. 34. *ubi Melanthij ſemẽ catarrho convenire dicit, eo actionis modo, quo cõtacto tridente à torpedine matima, piſcatoris manus obſtupeſcit, quo præſentia Adamantis ac alij magnetis actio, ne ferrum attrahat, impeditur &c. Idem repetit*

Affirmatur prius à Langio.

lib. 2. Epist. 49. *ubi nigellam catarrho prodesse dicit, ea ratione, quemadmodum alia non manifestis, sed occultis totius substantiæ viribus aliquid perficiunt.*

Posterius confirmatur contra Langium.

III. *Sed posterius potius asserendum esse videtur, idque patet ex* Galeno lib. 1. de simpl. medic. *facult: ubi inquit, quod Nigella excalfaciat & siccet ordine tertio, sitq; amara, tenuium q; partium, atque hac ratione fieri, ut in linteo admota & assiduè olfacta catarrhos sanet, scilicet materiam incidendo, exiccando, & sensibiliter ad evacuationem præparando.*

In morbis manifestis frustra quæruntur remedia occulta.

IV. *Datis igitur manifestis qualitatibus non opus est, ut ad occultam confugiamus, præsertim in hoc morbo, ubi substantialis proprietas frustra quæritur. Cum enim dictus affectus non sit morbus totius substantiæ (nihil enim aliud est coryza, quam defluxus humoris excrementitij à capite ad nares cujus causa est alteratrix cerebri debilitata, quam producunt nimium frigus, ardor solis & ea quæ caput replere possunt* Gal. lib. 3. de caus. sympt, cap. 4.) *consequens esse videtur eidem quoque succurrendum esse per appropriata remedia contraria, non occultis, sed manifestis qualitatibus prædita: quodlibet enim patiens adæquatum & proprium requirit agens.*

QVÆ-

QVÆSTIO VI.

An vehemens hæmorrhagia narium per jecoris epithemata corrigi possit?

I. *Quanquam vehemens αἱμορραγία ἐκ τῶν ῥινῶν fluxus sanguinis è naribus est symptoma in genere excretorum p.n. immodicè: nihilominùs cum naribus accidat frequentissimè, adeoq; olfactum impediat, non videtur inconveniens de eadem quæstionem præsentem movere.*

II. *Priusquam vero ad resolutionem controversiæ accedamus, ante omnia notandum sanguinis excretionem præter naturam ob triplicem venarum διάθεσιν, oriri posse, cum tot modis propria sanguinis receptacula labefactentur, ut sanguinem retinere nequeant: vel enim fit ἀναστόμωσις, quando vasorũ orificia aperiuntur, tum ob retentricis imbecillitatem, tum ob sanguinis plenitudinem, tum etiam ob ejusdem acrimoniam, vel alias qualitates alienas, quibus expultrix irritari potest, vel fit διαπήδησις, quando sanguis instar sudoris per tunicas rarefactas, & attenuatas præter naturam transcolatur, vel accidit διαίξεις quando vas ipsum sanguinem continens, exulceratione, erosione, incisione, ruptura vel*

Quot modis αἱ ῥαγίαι fiant.

alias ob causas divisionem & unitatis solutionem patitur, ut habet Galenus. lib. 3. de caus. sympt. cap. 2. *Sub hoc tertio modo continetur etiam ille, quem* Hollerius *reliquis addit* lib. 1. pract. cap. 22. διάβρωσις *videlicet, ubi erosione vel exulceratione venæ dividuntur & aperiuntur.*

Rationes pro negativa quæstionis.

III. *His positis quæritur, num jecoris epithema ferocem narium hæmorrhagiam corrigere valeat? Negativa videtur probabilis ex dictis, propterea quod omnes enumeratæ causæ proximiores ad ipsas narium venas spectent: atqui harum dispositionem præter naturam (sive sit ἀνάστομωσις, sive διαπίδησις, sive διάρρεσις) quomodo jecoris, membri remotissimi, topica medicamenta adhibita corrigent & emendabunt?*

IV. *Imò cum quodlibet malum contrarium suum indicet, consequens est hic ipsam venarum apertionem sibi contraria indicare media.*

Diluuntur instantiæ & pats affirmativa monstratur.

V. *Veruntamen cum artifex Medicus non semper causam proximam tantùm sed etiam remotiores frequenter respicere cogatur, utpote sine quibus correctis frustra laboramus in proximis extirpandis: idcirco patet interdum eæ præscribi posse remedia, quæ proximæ causæ vel etiam ipsi affectui non contrariantur.*

VI. *Ex hoc fundamento practici doctores inter-*

interdum in vehementi narium hæmorrhagiæ fecoris epithema commendant, non neglectis aliis, quæ ipsis naribus respectu causæ proximioris adhibentur, propterea quod sanguis effervescens, & præter naturam ἀθρόως ad superiora commotus, ad suum principium & fontẽ, nimirum jecur, removeatur, ita ut postea venarum dispositio morbosa faciliorem admittat correctionem. qua ratione ligaturæ extremorum, cucurbitulæ sine scarificatione circa hypochondria, aliaque similia commendantur.

QVÆSTIO VII.

An & quomodo Nicotiana vera catarrho vel Coryza conveniat?

I. *Inter alia maxime laudata medicamenta recentiorum est etiam* Nicotiana vera, *cui ab Hispanis Tabaco nomen inditum, ab Insula ejus denominationis, in qua copiosè nascitur, ut refert* Nicolaus Monardes. *Alijs Petum vocatur: nonnullis ob insignes virtutes herba Panacea indigitatur.* Nomen Nicotianæ.

II. *Quo ad facultates hæc planta calida & sicca in secundo gradu statuitur: ideoq; calefaciendi, resolvendi, mundificandi, & aliquo modo astringendi potestatem obtinet, juxta dictum autorem* pag. 331. *in latina Clusii versione.* Vires Nicotianæ.

Iam

Affirmatur quæstio.

III. *Iam quæritur num hæc Planta in catarrho vel coryza sit usurpanda? Affirmativa deducitur ex eo quod respectu qualitatum dictarum defluxionibus humorum pituitosis remedium accommodatissimum esse videatur.*

Pulvis Nicotianæ quomodo sit usurpandus.

IV. *Modum præscribit ejusmodi* Everartus in com. de Tabaco; *Inprimis, inquit, ad affectus præter naturam capitis deturbandos, nempe catarrhum omnem, vertiginem, & oculorum defluxionem, capitis dolorem, modo ex causa frigida, aliasq; hujusmodi particulas læsione morbi obsessas, plurimum facit pulvis foliorum peti, subtilissimè tritus cribratus ʒj. & in utramq; narem per canalem matutinis temporibus insufflatus, omnem humorem caput infestantem instar errhini purgat & divertit, dummodo illo pulvere per aliquot dierum spacium corpore prius bene purgato utamur.*

Fumus Nicetianæ quid præstet.

V. *Imò & fumus ejus plantæ accensæ naribus & ore acceptus idem præstare videtur, utpote qui resolvente, incidente atque attenuante facultate pituitosos & viscosos humores educit & consumit. Qua ratione Floridæ incolas statis anni temporibus solius istius herbæ fumo pasci referunt autores; quem per cornua huic usui comparata inos recipiunt, ubi famem sizimq;*

zimq; ſedari confirmant, phlegmaticorum humorum incredibili copia in os collecta.

VI. Sic & Monardes ad arcendam famem ac ſitim, Indos, ubi per inhoſpita loca proficiſcuntur pilulis ex Nicotiana confectis uti refert, unam poſt alteram ore continendo, ita ut nullam virium jacturam ſentiant, conſervato nativo calore etiam phlegmatis copia, quam in os attractam ſimul deglutiunt & in penuria melioris ſucci concoquunt. Si igitur tanta eſt efficacia prædictæ herbæ, conſequens eſſe videtur in catarrho & Coryza ejus uſum minimè improbandum.

Pilulæ ex Nicotiana confectæ contra ſitim & famem.

VII. Nec obſtat, quod Nicotiana vim quandam ſomniferam habere videatur, cum referat Dodonæus in ſtirpium hiſtoria, *ejus uſum longum, ac profundum ſomnum ſubſecutum fuiſſe: immò etiam* Monardes *liquidò affirmat, dum inquit: ſic noſtri Indi oneribus ferendis, aut alijs laboribus defatigati, tabaci ſumum hauriunt, & illico, quaſi mente alienati corruunt, excitati verò reſocillatos eo ſomno, & vires recuperatas ſentiunt. Eorum exemplo Æthiopes pro mancipiis eò deducti nimis frequenter eum hauriunt, quo fit, ut eorum Domini egregiè eos caſtigent, & illorum tabaco exurant, quo anſam auferant ſæpius illo utendi, clam tamen uti non deſinunt: Hæc ille.*

Nicotianam vim obtinere ſomniferam.

Quomodo Nicotiana sit somnifera, & simul etiam attenuet ac incidat.

VI. Non inquam, hoc obstat; quia medicamentum simplex unum & idem potest habere diversas, imò etiam contrarias operandi virtutes pro diversitate suarum partium, ut sæpius inculcat, Gal. Quod ut magis intelligamus notandum ex Nicotiana incensa, si loqui licet cum Hermeticis sulphur quoddam narcoticum cum sale volatili copioso exhalare: illius ratione motum spirituum animalium sistit, & prout magis est defæcatum, & correctum, quam in opio, mandragora, hyosciamo, & alijs, suavem inducit somnum, spirituum animalium motum inhibendo: hujus respectu vim incidendi, attenuandi, mundificandi q; possidet. Hoc est illud condimentum, quo pituitosi humores insipidi condiuntur, ita ut ventriculum defluentes, potentia sint nutrimentum, adeo q; Nicotiana famem, & sitim sedare dicatur: hujus ratione specifica & propria, una cum sale fixo, cujus extractionem vi calcinationis peragendam aliquot modis docet Everhardus, *varias obtinet operationes, de qisibus non est instituti præsentis plura commemorare.*

QVÆSTIO VIII.

An & qua ratione mucilago seminis cydoniorum linguæ nigredinem exinflammatione corrigat?

Symptoma

I. *Symptoma febrium ardentium frequens est linguæ nigredo & siccitas, cum inflammatione vehementi, propterea, quod æstus febrilis immodicus, unà cum acribus vaporibus ex inferioribus partibus exhalet, & in spongiosâ linguæ substantia, promptissimè suscipiatur, cui concurrentibus defluxionibus scabriciem, ac nigredinem inducit.* Vnde sit linguæ nigredo in febribus.

II. *Huic malo per mucilaginem seminis cydon: succurrunt frequenter practici, quod qua ratione fiat, cognoscendum. Vim refrigerantem, & exiccantem communiter eidem inesse statuunt, unde respectu contrarietatis remedium conveniens esse videtur in inflammationibus. Hinc non solum affectibus linguæ per inflammationem productis convenit, sed insuper igne ambustis commodissimè illinitur, & secundum* Quercetanum libro dicæt. sect. 3. c. 3. *utile collyrium in oculorum inflammationibus constituit.* Proponitur quæstio.

III.. *Veruntamen cum vis refrigerandi, & exiccandi condensct, atq; constringat, adeoq; talibus affectibus minimè conveniens esse videatur, propterea, quod gangrænam in affecta parte facilime producat: Idcirco remedium hoc non prout simpliciter exiccat, & refrigerat, sed alio quodam modo primis qualitatibus nobiliore officium suum præstare consequens est.*

IV. *Cum autem exhalationes fervidæ, prout mobiles, & exaltatæ unà cum humoribus pec-* Determinatur quæ-

cantibus in parte quadam suscipiuntur, inflammationes ejusmodi pariant: ideo sequitur illud remedium adæquatum esse, quod vim coagulandi spiritus vel exhalationes, & dissolvendi corpora, materiam videlicet, sustinentem fervidos vapores obtineat. Hoc præstat acidit as vitriolata, vel armoniacalis quæ in semine cyton. quoque abundat, cujus ratione mucilago seminis hujus inflammationem linguæ, & faucium aliarumq; partium corrigit compescendo ferociam sulphurearum exhalationum: & attenuando, ac dissipando materiam peccantem, in qua dictus fervor sustinetur.

Sal prunellæ Chymicorum, seu nitrū præparatum.

V. Hoc est quod experientia docuit Austriacos, & Vngaros, ubi talia symptomata faucium sæpissimè occurrunt, ob ardentissimarum febrium frequentiam, ut singulare, & specificum invenirent remedium, nimirum deputatum, ac præparatum nitrum cum floribus sulphuris, ex quo trochiscos formant, quos illi vernacula lingua Breunzeltlein *vocant, propterea quod morbo huic, quem ab accidente hoc periculoso,* die Breune *appellant, præsentissimum præbeant auxilium. Hos trochiscos in aqua dissolvunt, quam non tantum copiosè bibunt ad febrilem æstum extinguendum, sed etiam eadem Gargarismi forma pro linguæ scabritie, & nigredine corrigenda utuntur, non propter frigiditatem quandam elementarem heterogeneæ*

cum

cum homogeneis coagulantem, quæ hoc loco fingi nequit, sed propter aciditatem harmoniacalem & vitriolatam, quæ corpora dissolvere, & spiritus ferocientes compescere & coagulare potest, quod ex Mercurij præcipitatione aliisq; rerum naturalium mutationibus facilimè demonstraretur.

QVÆSTIO IX.

An dolor gravissimum tactus symptoma propriè calidis & humidis leniatur?

I. *Etsi nihil magis homines præter naturam afficiat, quam dolor, ita ut ille Medicus vulgò sit acceptissimus, qui celeriter in omni morborum genere doloribus leniendis dat operam, utpote cum multi doloris sævitia commoti ad medicamentorum usum accedant, quem aliàs in sana constitutione cum tota medicina negry quidem faciunt: tam obscura tamen est doloris essentia, ut de ea classici authores plurimùm dissentiant: immò eò usq; perveniunt, ut quidam dubitent, num etiam dolor sensu percipiatur, quæstione primò aspectu ridiculâ, sed profecto Philosophica consideratione digna, ut paullo post patebit.*

II. *Vt autem tum demum rem quandam cognoscimus, quando causam ejus proximam* non Inquisitio causæ dolorum.

non ignoramus, cum scire sit remper causam cognoscere secundum Philosoph. Idcirco jam etiam de causa doloris merito quærimus, doloris, inquam, illius qui non generaliter omnis voluptatis sensualis oppositum est, sed quem Aretæus l. 2. de morbis diut, c. 12. rem asperam & inimicam sensui nimirum tactus esse dicit, quatenus videlicet dolor nihil est aliud, quã operatio tactus tristis & plurimum inimica, ut ex aliis repetit Langius l. 1. epist. 41, Cardan. l. 1. tr. 5. contrad. 17.

Requisita sensationis.

III. Quemadmodum verò ad ipsam αἴσθησιν scil. ad sensationem tactus tria necessario requiruntur, ut recte fiat, nimirum adæquata organi dispositio, medium justum, & objectum sensibile proportionatum, ut patet ex iis, quæ proposuimus, in libro 2. nostrarum nobil. exerc. de anima, *ideo manifestum est sensus operationem depravatam respectu cujusdam enumeratorum requisitorum accidere.*

Dolor non fit respectu obiecti improportionati.

IV. Non autem potest hoc fieri respectu objecti improportionati, ut placet quibusdam recentioribus, quia dolor est symptoma corpori humano accidens: at quemadmodum morbus non est extra partes humani corporis, utpote cũ sit essentialiter impotentia partium ad agendum à dispositione præter naturam proveniens, ut colligitur passim ex Gal. ubi definitionem eandem inversam tamen, finem medicum respiciendo,

repe-

repetit: Ita etiam ſymptoma, quod morbum immediatè ſequitur, nullam cauſam proximam extra corpus humanum agnoſcit; quale tamen objectum eſt, ſive proportionatum, ſive improportionatum, utpote, quod ſecundum realem ſuam exiſtentiam à ſenſu non recipitur, ſed ſolum per ſpeciem, qua modo quodam incorporeo, qualitates objecti ſenſibus offerũtur: ita ut Philoſ. lib. 2. de anim. t. 121. *ſenſus objecta ſua percipere dicat, eo modo quo cera ſuum ſigillum impreſſum repræſentat.*

V. Nec obſtat, quod objecti vehementia ſenſum non tantum depravare, ſed etiam corrumpere poſſit, quemadmodum patet ex Philoſopho l. 2. de anima t. 123. *& ipſa experientia, quod non ſine damno proprio milites Hannibalis & Dionyſii tyranni ſubditi quidam vincti dicerunt, quorum illi per multam nivem iter facientes oculis vehementer lædebantur, hi vero ex carcere obſcuriſſimo in domum ſplendidiſſimam calce illitam educti occæcabantur, ut refert,* Gal. l. 10. de uſu part. c. 3. *Non, inquã, hoc obſtat, quia objectum hoc præſtat non immediatè, ſed mediante corruptione organi, quod alibi demonſtravimus* Quæſt. 13. Ex. 5. lib. 2. de corp. & an. Inſtantia ſolvitur.

VI. Porro cum etiam in medio cauſa doloris quærenda non ſit, utpote cujus, quatenus eſt medium, nulla eſt actio, relinquitur ipſum organum Cauſa doloris non eſt in medio.

num in causa esse, ut sensatio fiat dolorifica. Patet hoc maxime; quod sæpius adsit nobis sensus dolorificus rectè constituto objecto, rectè quoq; sese habente medio. Hoc manifestum est ex eo quod hyemis tempore manus refrigeratæ vehementissimè doleat igneo calore præsente, quitamen calor in eodem gradu eademque distantia existens non lædit manum alterius minime refrigeratam: sic vulnus ab externo aëre vehementer dolet, quitamen aër reliquam cutem non afficit. Hinc ergo constat in ipso sensus organo causam doloris statuendam.

Dolor sensibus accidit, respectu organi.

VII. Duo vero potissimum organo præter naturam accidere possunt, ad generationem doloris inservientia, nim. intemperies, & unitatis solutio. Quapropter Avicenna l. 1. Fen. 2. doct. 2. c. 15. *duas agnoscit causas doloris intemperiem, & solutionem continui, idque repetit ex quibusdam locis* Gal. l. scil. artis med. c. 80, l. 12. meth. med. c. 7. l. 2. de locis aff. c. 5. *& alibi.*

Non plures sed unã esse doloris causam immediatam, nimirum continui solutionem.

VIII. Sed cum unum à pluribus immediatè deduci nequeat, utpote cum unus effectus unam tantum causam agnoscat proximam, quicquid etiam contradicat Mercurial. l. 1. pract. *idcirco concludimus magis probabilem esse sententiam illorum, qui causam doloris non duplicem, sed unicam tantum in organo statuunt. Quæ autem*

autem sit causa unica rursus non convenit inter omnes. Averroes lib. 3. coll. cap. 13. *à sola intemperie dolorem oriri autumat:* at Galenus *rectius* libr. 4. simpl. Med. libr. 1 de caus. sympt. lib. 3. de fract. *ad solutionem continui refert causam doloris, cum* Arist. lib. 6. Top. *ubi partium separationem non dolorem, sed doloris causam esse pronunciat.*

IX. *Quamvis enim non negemus intemperiem sæpius dolorem inferre, non tamen hoc fit immediatè, sed quatenus continuum solvit in organo sensus, aliàs consequens esset absque intemperie nullum dolorem dari, quod contra sensum & experientiam est. Per continui vero solutionem non intelligimus ipsam motum, quo separatione partium organum alteratur, sed potius illud, quod tali motu productum est, quatenus enim partes in organo vel sensibiliter per secundas qualitates, vel insensibiliter per primas sunt solutæ, eatenus ob organi malam dispositionem sensatio tristis, adeoq; dolor generatur.*

Quid intelligendum in præsentia per continui solutionem.

X. *Nec obstat, quod eo momento, in quo continuum solvitur, dolorem protinus percipiamus, ubi fit animadversio, quia hoc respectu partium non solvendarum, sed solutarum accidit, utpote cum motus à termino suo ad quem partialiter accepto non differat, propterea quod illa moveri dicantur, quæ partim facta sunt,*

partim

partim etiam adhuc fiunt, ut aliàs in Physicis demonstratur.

An dolor sentiatur?

XI. *Hinc patet non ridiculam esse quæstionẽ, quam movet* Conciliator diff. 77. & Cardanus citata contradict. *num etiam sentiatur dolor? quia verum est dolorem non sentiri ut* quod, *hoc est, ut objectum, sed sentitur ut* quo, *hoc est, ut* διάθεσις *tristis, vel inimicus sentiendi modus, quem ob organi affectionem sensus communis adesse judicat. Vnde* Hippocrates *rectè inquit: qui dolent & dolorem non sentiunt illis mens laborat. Sic etiam vulnerati, dum adhuc iræ fervet, dolorem non sentiunt, quia nondum per phantasiæ operationẽ* διάθεσιν *depravatam animadvertunt.*

Conciliatio diversarum causarum.

XII. *Si cui tamen placet, quod monent* Avicennæ *Interpretes* Mongius & Costeus *causam doloris duplicem statuere, nimirum alterationem, & solutionem continui, quod medico negocio propter curationem, ubi scilicet non semper proximæ, sed etiam sæpius remotæ causæ sunt respiciendæ, magis satisfaciat; eidem non admodum repugnabimus, propterea, quod sæpius dolorem percipiamus absq; evidenti solutione, alteratione satis manifestâ: sæpius etiam unitatis solutio manifestissimâ sine apparente alteratione dolorem introducat.*

An vera anodyna calida humida? Affir.

XII. *His de essentia doloris præmissis, quærimus num vera anodyna sint calida & humida?*

Affir-

Affirmativam tenemus cum communi medicorum schola, dum propter caliditatem & humiditatem moderatam laxantia pro veris agnoscunt anodynis, quatenus partes dilatando materiam continuum solventem tollunt, & partem affectam attemperant, ut sunt Chamomilla, Althea, Melilot. semina lini, lac, adipes, olea &c.

stupefacientia improprie dolorem leniunt.

Etsi verò stupefacientia sæpius quoq; dolorem lenire dicantur, ut patet ex Trall. *l. 10. c. 1.* Celso *l. 5.* de remed. cap. 25. *& aliis multis; non tamẽ hoc propriè fit, propterea quod dolor hisce non tollatur per correctionem sui causæ, sed ex accidenti, quatenus stupefacientibus ipsum innatum calidum afficitur, ita, ut una cum dolore sensus ipse diminuatur, & pars dolens interdum omnino emoriatur.*

Sententiæ Hermeticorum de causa doloris.

XIV. *Sed quid Hermeticis respondendum, qui dolores internos in universum omnes à spiritibus salium resolutis proficisci volunt, ut patet ex* Petro Sever. l. Ideæ cap. *13.* Quercetano consil. de arthri: & aliis. *Quam ob causam illa loca magis doloribus affici statuunt, quæ frequenter mucilagines spiritibus salium acutissimis aliquandiu latitantibus, & tandem effervescentibus præditas continere solent, ut sunt intestina, renes, articuli, membranosæ partes &c. Hinc vehementissimi dolores colici, nephritici, arthritici, pleuritici &c.*

XV. *Idem nobiscũ affirmant, nim. quod proxi-*

ma causa doloris sit unitatis solutio, quam non negamus respectu causæ antecedentis frequenter ab ejusmodi acribus fluxionibus serosis, vel ut illi loquuntur, à resolutis tartareis mucilaginibus oriri. Hac ratione, quædam anodyna non simpliciter laxando, & partem affectam attemperando, sed specifica proprietate ratione sulphuris anodyni dolores vehementissimos leniunt, spiritus illos salinos è mucilaginibus tartareis prodeuntes resolvendo, & corrigendo, ut hac de re differunt Spagyrici.

QVÆSTIO X.

An dolor arthriticus venæ sectionem indicet?

Arthritis quid.

I. *Vt quæstionem præsentem penitius intelligamus operæ precium esse videtur, naturam arthritidis per determinationem causæ proximæ considerare, & ex ejusdem essentia quæstionis decisionem deducere. Est autem arthritis articulorum dolor vehemens ob materiam per affluxionem, vel congestionem p. n. collectam, quæ circa nervosas, & membranosas articulorum partes exacerbata sensationem dolorificam generat.*

Proxima causa Arthritidis.

Talis materia proprie loquendo non est sanguis, vel altus quidam humor per se consideratus, sed impuritas quædam serosa ad resolutionem, & coagulationem apta, vel in sanguine vel in biliosis, melancholicis, aut pitui-

pituitosis humoribus abundans, quam Hermetici *Tartaream vocant, propterea quod non incommodè cum tartaro vini comparari possit.*

II. *Originem suam trahit ab ipsis alimentis propter partium concoctioni prospicientium imbecillitatem non rite digestis, unde talis materia copiosè cum sanguine vel aliis humoribus abundantibus commiscetur, & ratione similitudinis ad articulos, quatenus glutinoso sanguine gaudent, attrahitur, in iisque tum affluxione tum etiam congestione propter imbecillitatem quandam vel ab ortu, vel alia ratione comparatam colligitur, & statis temporibus suas patitur exacerbationes, ac dolorem producit arthriticum, pro varietate suæ naturæ diversum, quemadmodum hæc pulchrè deducit* Quercetanus in conf. de arthrit. Vnde oriatur Tartarum in sanguine.

III. *His ita constitutis quærimus num in hoc affectu venæsectio conveniat? Negativa videtur probabilis propterea quod proxima causa dolorem hunc generans non lateat amplius in venis, adeoque impossibile sit per venæ sectionem eandem corrigere. Adde quod venæsectio calorem nativum debiliorem reddat, qui tamen hic potius confortandus esset, propterea quod aliàs malum hoc potissimum ex depravata concoctione profluat, quâ ratione Bacchi & Veneris filia dicitur arthritis, quod per crapulam, & seminis effusionem debilitata natura sanguinem* Quæstio negatura

amplius exactè purificare, & materias crudas aũ mucilaginosas tartareas separare nesciat.

Affirmativa penitur.

IV. *Contra aff. placet* Celso, qui libro 4. de re med. cap. 24. *statim sanguinem mittendum esse censet, ubi sentitur dolor arthriticus; id enim inter initia, inquit, factum sæpe annuam nonnunquam perpetuam valetudinẽ tutam præstat.* Non admodum dissentit Aetius ter. 3. ser. 4. c. 23. *ubi omnibus diei horis (non observato scilicet tempore aliàs consueto) venã secandam esse statuit iis, qui vehementibus doloribus arthriticis infestantur.*

Limitatio problematis.

V. *Sed nota pro decisione controversiæ, quod medica curatio non semper causam conjunctam proximam respiciat, verum ut plurimum quoq; in remotis, & antecedentibus corrigendis est laborandum. Quapropter venæsectioni quoq; locũ damus in doloribus arthriticis, tum temporis potissimum, ubi materia antecedens est sanguinis superfluitas, cujus ratione defluens humor à parte affecta repellitur, & causa fovens proximiorem aliquomodo subtrahitur, ita ut natura ab onere & copia quodammodo levata crudit as tes magis concoquat, adeoq; sanguinis impuritates per loca consueta melius secernat.* Conjunge Card. l. 1. tr. 3. contradict. 24.

Ita de quibusdam sensuum affectionibus corrigendis agere voluimus.

Συν θεῷ

DECAS QVARTA.

Continens controversas quæstiones morborum quorundam organorum vocis & respirationis.

RESPONDENTE

M. DONATO FREIWALDO, Misnensi.

προοίμιον.

VT sensuum beneficio species sensibiles apprehendimus, & conceptuum nostrorum initia formamus: ita formatas notiones ope partium voci ac respirationi inservientiũ vicissim loquelâ exprimimus, & hoc modo animi nostri sententiam aliis communicamus. Non igitur extra methodi legem esse videtur, de morbis quibusdam sermonem ac respirationem lædentibus consequenter quædam problemata subjicere, cum de sensuum læsionibus præcedenti exercitatione dictum sit. Ratio continuationis.

QVÆSTIO I.

An ancyloglossis, qui vix loqui possunt, sectione succurrendum?

1. *Quamvis ad vocis & sermonis generationem plurima membra requirantur,* ut lib. 1.

Lingua primarium vocis organum.

de corpore & an. Exerc. 10. quæst. 9. *demonstravimus: inter illa tamen primatus linguæ attribuitur, cujus beneficio vox in laryngе adjuvantibus pulmonibus generata & à palato & gargareone conservatâ, cum aliis partibus inservientibus articulata redditur & sermonē significantem constituit, quod pulchrè declarant* Dd Conimb. lib. 2. de an. c. 8. quæst. 5.

Quomodo lingua vocem formet.

II. *Præstat autem lingua suum officium potissimum in sermone formando motu suo vario, cujus beneficio reliquis partibus oris adjuvantibus vocem in larynge formatam variè frangit, & pro verborum varietate dispescit & distribuit.*

ἀγκυλόγλωσσον quid sit.

III. *Impeditur autem hic motus linguæ frequenter in quibusdam hominibus, quos ancyloglossos vocant, de quibus quæritur, num iisdem sectione chirurgica succurrendum sit? Affirmativa videtur probabilis, propterea, quod* ἀγκυλόγλωσσον Budæo interprete *sit lingua vinculum nervosum p. n. quo motus ejus impeditur, & per consequens, loquela redditur mutilata, præsertim tunc temporis, ubi literæ difficilioris pronunciationis, ut sunt l. r. k. exprimendæ veniunt.*

Modus sectionis ex Aetio & Paulo.

IV. Hinc Aetius Tetrab. 2. serm. 3. c. 36. & Paulus lib. 6 de remed. cap. 29. ἀγκύλωσιν *vel linguæ incurvationem, sive sit à natura, ubi dementes linguam membranæ durio-*

res & curtiores sunt ab initio nativitatis, sive sit ex adventitia quadam causa, propter cicatricem aliquam duriorem ex ulceratione sub ipsa lingua inductam, sectione artificiosa cutem, linguam ad palatum adducendo, & nervosum vinculum transversim secando, si vitium est ab ortu, vel quicquid durum est, si cicatrix in causa, vi ferri absumendo, animadversione adhibitâ, ne simul subjacentes venæ lædantur: quibus peractis aqua frigida aut posca os colluunt, & postea laxatorio & incarnatorio medicationis ductu curationem absolvunt.

V. Hoc est quod nostri quoque tentant chirurgi non sine successu in infantibus quibusdam membranam linguam sustinentem duriorem & mutilam habentibus, ita ut linguæ contractionem lactis etiam suctioni non sufficiant, quemadmodum Forestus lib. 30. obser. 30. testatur.

VI. Sed notandum, quod interdum lingua contrahi, adeoque apparens ἀγκύλωσις generari possit ex humore lento & arefaciente, quod in febribus acutis frequenter apparet, ubi omnino noxia & pernitiosa est sectio, cum potius violaceum oleum, malvæ decoctum, lac aliaque similia humectandi & emolliendi vi prædita conveniant. Cautio notanda.

QVÆSTIO II.

An vocis asperitas aceto scillitico corrigenda sit?

Affirmativa quæstionis. I. *Affirmativa quæstionis pars veritati consentanea videtur: cum enim acetum Scilliticum,* teste Galeno lib. 7. de comp. med. sec. loca in fine *maxime prosit orthopnoicis & asthmaticis propterea quod dissecantibus medicamentis citra calefactionem insignem indigeant, in quorum numero Scilla quoque habetur, quæ vim incisoriam abunde possidet, non tamen fortiter calidam ut habet* Galen. libr. 8. Med. simpl. 9. Scilla. Paul. Ægineta libr. 7. de re med. cap. 3. Aetius Tetrab. 1. serm. 1. Oribas. lib. 2. collect. *Idcirco videtur consequens* Avicen. *quoq; dictum verum esse, dum acetum scilliticũ vocis asperitati convenire statuit,* cum autore tertii libri facilè parabilium, *ubi idem innuitur, ut monet* Cardanus libr. 1. tract. 3. contrad. 10.

Vnde vox rauca. II. *Nec deest ratio: cum enim vox rauca & aspera fiat ob humiditates viscosas circa guttur & asperam arteriam collectas, ubi soni purioris generatio impeditur, propterea quod humidiora minus ad sonorum productionem apta sint, quam sicciora & duriora, ut habet* Philosophus sect. 11. probl. 12. *Ideo ratione contrarietatis indicatio medica dissecantia & attenuantia requirit, quod acetũ scilliticis virtutibus*

bus imbutum optimè præstat, sine insigni par-
tium calefactione,

III. Et quamvis maligna quædam acri-
monia sit in scilla, cujus ratione minus conve-
niens esse videtur faucium asperitati: non ta-
men obstat, quia semper necessarium est, ut le-
gitima præparatio & malignitatis separatio
præcedat, potissimum in scillis palustri vel sexti-
do loco generatis & nunquam transplantatis, in
quibus veterum ille modus præparandi, ubi pa-
stæ panis involutæ coquuntur in furno calido,
non videtur esse sufficiens, sed multo melior est
illa ratio, quam præscribit. Quercetanus
in Pharmac. dogm. cap. 18.

Acrimonia scillæ quomodo corrigatur.

IV. Cautio tamen adhibenda, quoad ge-
nerationem raucæ vel asperæ vocis secundum
Galen. 7. de comp. med. sen. loc. cap. 1.
ut distinguamus raucedinem vel asperitatem
vocis, quæ fit communiter ob materiam defluen-
tem & organis dictis immersam (de qua o-
mnia quæ diximus accipienda sunt) ab illa vocis
lasione, quæ vel ex clamore, vel ex phlegmone o-
ritur, cui dicta remedia minimè conveniunt.

Limitatio affirmationis. 1. 2.

QVÆSTIO III.

An frequens usus Eclegmatum con-
veniat in tussi?

Tussis cui subjecto sit tribuenda.

I. *Tussim frequenter organis respirationis accidere nullus est, qui nescit, quamvis de subjecto patiente nondum omnino conveniat inter medicos, dum* Avicenna *statuit esse passionem vel affectionem pulmonum, innuens materiam tussim producentem semper in ipsis esse pulmonibus. contra* Galenus *potius pectoris & diaphragmatis πάθος esse voluit, dum ipsam respirationem primò pectori & ex accidenti tantum pulmoni tribuit, pulmonem sensu manifesto minimè præditum statuens, ita ut sui ratione rem noxiam non percipere, nec perceptam ejusmodi motu expellere queat. Virique horum Averroes* lib. 2. coll. cap. de juram. pulm. *sese opponit, & potius cordis quam pulmonis vel pectoris hanc affectionem dicit, propterea, quod cordis causa pulmones proprium obtineant motum inspirationis & expirationis, quod cor, sentiens nocumentum, tussim excitet ad removendam è vijs spiritalibus materiam noxiam.*

II. *Etsi verò probabilem judicemus* Averrois *opinionem, ubi peculiarem ac proprium motum pulmonibus tribuit, quemadmodum patet ex* lib. 1. nostrarum Exerc. nob, de corp. & an. exerc. 9. quæst. 8. *ubi controversiam hanc resolvimus, non tamen videmus cur cordi potius, quam pulmonibus attribuenda, propterea quod ipsa respiratio simpliciter consi-*

consideratæ nullo modo cordi, tanquam proximo organo, sed semper pulmonibus adscribendæ sit, quamvis nullus negare queat gratia cordis eandem fieri: at verò subjectum actionis simpliciter, est etiam subjectum actionis læsæ.

III. *Quapropter concludimus cum* Matth. de Gradibus in com. ad 9. Rhas. cap. 49. *quod tussis sit affectio pulmonis & pectoris, illius autem immediatè & primò, hujus secundariò, quatenus pulmonem in expellenda re noxiâ pectoris motus adjuvat.* Tussis pulmonum & pectoris affectus.

Est enim tussis vehemens afflatio cum strepitu per fauces erumpens, quæ fit à constrictione pulmonis & pectoris præter naturam, quando vis expultrix à causa quadam vias respirationis intercipiente, humore videlicet affluxo vel affluente, sive alio corpore obstruente, aut aliena qualitate prima vel secundâ spiritalibus organis accidente, irritatur. Galen. lib. 2. de caul. sympt. cap. 4. Definitio tussis.

IV. *Quæritur jam an in tali affectu præsertim ubi ab humoribus affluxis & affluentibus oritur, frequens eclegmatum usus conveniat? Affirmativa placet plerisq; practicis, quos frequentissimè pro tussi corrigenda loco vel eclegmata respectu causæ diversæ varia præscribere videmus. Nec deest ratio, cum talibus medicamentis in tussi illa frequentissima,* Affirmativa quæstio.

quæ

quæ à fluxionibus oritur, tam antecedenti quàm continenti causæ succurrere possint, vel etiam intentione mixta simul utramq; respiciant.

V. *Sunt enim loch vel eclegmata aut attenuantia, incidentia ac detergentia humores viscidos obstruentes, quemadmodum apparet in loch de scilla, sano & experto, è pino, è prassio & similibus: aut sunt incrassantia & lenientia humores calidos & acres affluentes, ut sunt loch de papavere, de Psyllio, de Portulaca, Diacodion simpl, Galen. & alia: imò sæpius ex dictis medicamentis tertium generatur artificiosa compositione, quo partim ad materiam affluxã dissolvendam & expectorandam, partim ad affluentem incrassandam & inhibendam respicimus.*

Improbatur frequens usus eclegmatum.

VI. *Veruntamen cum lohoch & eclegmata frequenter & diu usurpata non tam pectori, quam ventriculo illabantur: ideo cautio adhibenda est, ne usu illorum continuo viscerum robur dissolvatur, cum ratione dulcedinis, quæ facit ut simul crudi humores attrahantur, obstructiones generentur, ita ut cruditatibus auctis caput magis repleatur & ob hepatis temperamentum alteratum hydrops subsequatur, sicuti monet* Crato in opere Epist. à Scholzio editarum epist. 18.

Hinc

11. *Hinc tutius esse videtur in ejusmodi affectibus bechicis & sublingualibus uti, quæ ore detinentur & sensim defluunt, quam quotidianum eclegmatum usum continuare quamvis non negemus eundem interdum minimè negligendum esse, præsertim ubi rarius, & singulari animadversione adhibitâ, nec citius ad ventriculum, quam pectus defluat materia medicaminis, talia usurpamus.*

QUÆSTIO. IV.

An venæ sectio tentanda sit in principio Anginæ?

I. *Angina præ reliquis vitiis morbus est acutissimus,* teste Alex. Trallliano *lib.* 4. cap. 1. *cum ægros laquei funisq; more strangulare solent, unde Græcis merito* κυνάγχη ἀπὸ τὸ συνάγχειν, ἢ κυνάγχην, *hoc est, à suffocando dicta fuit. Est autem angina propriè dicta non omne vitium gutturi vel faucibus accidens ac respirationem impediens, quo sensu vox hæc sæpius à veteribus usurpata invenitur, sed potius est faucium sive gutturis compressio ab inflammatione, secundum* Galenum lib. 4. de loc. aff. cap. 3. *quæ ratione* (quinantia (*ita enim ex corrupto græco vocabulo perperam latinis dicitur*) Conciliatori diff. 183. *dicitur præ-* Angina quid.

fucatio

focatio circa guttur ex apostemate consurgens.

II. *Cum vero per inflammationem fauces vel guttur variis modis affici possit, idcirco plures anginæ differentiæ statuuntur ab autoribus, quemadmodum videre licet apud* Hippocratem lib. 3. progn. Galen. lib. 4. de loc. aff. cap. cit. & lib. 4. Aph. in com. 34. *ubi simul & illæ numerantur præfocationes, quæ ex organicis morbis, utpote luxatione vertebrarum, colli & similibus oriuntur.*

III. *Verum de ijs speciebus anginæ, quæ maximè spectant usum medicum & secundum* Galenum locis citatis, Æginetam lib. 3. cap. 27. Trallianum loco supra citato & *alios dividuntur in* κυνάγχην *ubi gutturis interni musculi, in* παρακυνάγχην *ubi gutturis ejusdem externi musculi inflammantur: in* συνάγχην, *ubi faucium interni musculi & in* παρασυνάγχην, *ubi faucium externi musculi inflammationem patiuntur, jam quærimus,* num in principio venæ sectio conveniat.

Negantia argumenta.

IV. *Negativa videtur probabilis ex sententia* Mesuei, *qui interdum medicamentum præmittendum esse statuit, tunc temporis potissimum, ubi materia peccans simul cholerica vel phlegmatica est, propterea quod materia cholerica subtracto sanguine per venæsectionem magis

magis ebullire & effervescere, phlegmatica vero cruditatem majorem induere soleat. Imo si verum est, quod dicit Avicenna lib. 3 fen. 9, tract. 1 cap. 11. melius esse, ut remaneat virtus in corpore & per evacuationem peccans materia subtrahatur, omnino sequitur in Angina ab inflammatione cholerica vel phlegmatica sanguinem in principio non esse mittendum, tum hac ratione virtutis quædam imbecillitas subsequatur & cholera vel phlegma non primo eva uentur, utpote quæ materiæ potius purgationem, quam venæsectionem indicant.

V. Sed contrarium cum Marth. de Gradibus in 9. Rhas. tr. c. 48. Paulo Aegineta lib. 3. cap. 27 Aetio tetrab. 2. ser. 4. cap. 47. Celso lib. 4. cap 4. & alijs recentiorum ac veterem libentius defendimus, quod scilicet in omni Angina, sive sanguis cum cholera vel phlegmate, sive solus peccet, initium à venæ sectione sit faciendum, modo virtus, ætas vel aliquod aliud impedimentum non repugnet: quia in principio statim eo respiciendum, ut affluxus humorum ad partem affectam inhibeatur, quod commode Venæsectione fieri potest, revellendo videlicet materiam affluentem à parte affecta, Contrarium defenditur.

VI. Vt enim in alijs inflammationibus sanguis mittitur, non respectu illius materiæ,

Quæ

quæ jam actu apostema in parte quadam produxit, sed præservationis ergò, ratione materiæ adhuc affluentis & inflammationem augentis: ità etiam hic venæsectionem in principio præscribimus, ne affluentibus humoribus major fiat inflammatio & consequenter præsens suffocationis periculum immineat.

Satisfit rationibus Mesnei.

VII. *Hinc patet Mesnei rationes nihil aliud probare, quam quod phlebotomia evacuans non requiratur, utpote, quæ tantùm in plethora convenit: eo ipso tamen non tollitur hoc, quod respectu affluentis materiæ, ne affectus reddatur deterior, derivatio per sanguinis missionem institui possit.*

An semel vel partitis vicibus sanguis extrahendus.

VIII. *An autem semel vel partitis vicibus educendus sit sanguis dubium est: Avicenna citato loco vetat sanguinem plurimum subitò extrahere, præsertim ubi virtus debilitari incipit: Si verò fortior est virtus ad animi defectum usq; sanguinem mittendo progreditur.*

Cael. *Reliqui principes maxima ex parte eò inclinant, ut pluribus interpositis vicibus sanguinem evacuandum esse censeant: cumulata enim, inquit* Altimarus cap. 46. *universimq; facta evacuatio animi defectionem excitat, suffocationisq; periculum inferi, quod in præsenti morbo aliàs plurimùm timendum est.*

QUÆ-

QVÆSTIO V.

An Asthmaticus vomitus prosit?

I. Ἀσθματικοὶ græcis, anhelosi latinis vocantur illi, qui citra febrim spiritum demissiùs mittunt, more illorum, qui velociter currendo defatigati sunt: quod si levius est symptoma, ita ut citra somnum exiguè densa & crebra sit spiratio, δυσπνοίᾳ laborare dicuntur: si vero densissima & creberrima est spiratio, ita ut ob imminentem suffocationem jacentes non nisi recta cervice respirare possint, ὀρθοπνοικοὶ vocantur, quemadmodum colligitur ex Galeno lib. 1. de diff. respirat. cap. 11. Asthma. δύσπνοια. ὀρθόπνοια

II. Causa dictarum affectionum est angustia circa asperæ arteriæ propagines, potissimum in bronchiis vel per obstructionem à lentis & crassis humoribus ibidem collectis, vel etiam à flatuosa materia, vel per coarctationem à tuberculo quodam p. n. vel per subsidentiam à qualitate valde resiccante producta. Etsi enim rarius à siccitate talis affectus generatur, non tamen impossibile videtur Avicenna lib. 3. fen. 10. tract. 1. cap. 38. quod alterius confirmat Salius in Altimar. cap. 38. non tantum ratione, cum siccitas dilatationi & constrictioni pulmonem impedimento esse possit, sed etiam experientia, propterea quod Asthmaticus quidam juvenis solâ victus ratione humida, aliquando curatus fuerit. Causa communis harum affectionum. Sola siccitas an faciat Asthma. Aff.

III. *Quærimus jam num in Asthmate, illo videlicet quod frequenter accidit, per obstructionem à viscida materia (à quo reliqui dicti affectus tantùm secundum magis & minus differunt, ut post veteres innuit* Weccerus lib. 2. Syntax. par. 2) *ægrotantibus vomitus præscribendus? Negativa fortassis veritati consentanea videbitur, tum quod peccans materia non hæreat in ventriculo, sed in pulmonum cartilaginosis meatibus: at vomitus non pectoris vel pulmonum, sed ventriculi particularis est evacuatio. Adde quod vomitus duplici modo nocere possit, tum quatenus caput replet & fluxiones auget, unde postea causa morbifica ob affluentem materiam deterior redditur: tum etiam, quod periculosus sit ob suffocationem imminentē aliàs, quæ respectu vomitus excitati fit major.*

Negativa quæstionis.

Affirmatur quæstio.

IV. *Contrarium tamen, quod videlicet quando in Asthmate vomitus instituendus, habet* Paulus Ægineta lib. 3. de re med. cap. 29. *ubi vomitum radice raphani & similibus excitandum esse statuit: idem innuit* Oribasius lib. 9. item Aetius tetrab 2. serm. 4. c. 57. *ubi ex Archigene vomitum à radicibus per intervalla suscitatum approbat.*

N. Additur limitatio.

V. *Sed nota, quod illud ipsum fiat tunc temporis ubi copiosa pituita in ventriculo collecta est, cujus respectu suffocationis periculum imminens majus redditur, idq; tentatur in assuetis, ubi tot*

noctu-

nocumenta ex vomitu non sunt expectanda: sic enim natura ab onere levata citius materiam proximam in ipsis pulmonum meatibus peccantem aggreditur, & alteratione sua ad expulsionem præparare conatur: adde quod hac ratione ventriculo repurgato fluxionum antecedens causa & per consequens morbi continua augmentatio tollatur, quatenus materia ulteriùs affluens inhibetur.

VI. Negativè ergo concedimus, si de proximâ causâ morbifica crassâ videlicet & viscosâ materiâ in bronchiis pulmonũ hærente, sermo est, respectu cujus vomitus minimè convenire videtur: sed potius hîc ea præscribenda, quæ citra vehementè calefactionem extenuant & abstergunt: immodico enim calore, ut & frigore, crassi & tenaces humores crassescunt magis, coguntur q; ita ut postea difficulter abstergi & avelli possint, ut inquit Fuchsius lib. 2. meth. c. 7.

VII. Ham ob causam conveniens hic est, oxymel squilliticum, ipsa scilla præparata cum melle trita, & similia, inter quæ est etiam oxymel Ctatonis *in difficultate spirandi remedium præsentissimum, si sensim cochleat integrum deglutiatur, quod fit ex Herba Hyssop. origan. Marub. puleg. veronic. scabiosæ card. ben. ana M j rad. ireos incisæ ℥j. Agarici albiss. ʒx. Zing. ʒij. Decoquãtur in ſ. q. aceti affusa tertia*

parte aquæ, & adde mellis puriſſ. q. s. iterum ad juſtam conſiſtentiam coquatur & fiat oxymel.

QVÆSTIO VI.

An hæmorrhagia narium conveniat in peripneumonia.

I. περιπνευμονία ἢ πνευμονία *vel affectus* περιπνευμόνικος, *ut* Celſus lib. 4. cap. 7. *vult, eſt ille, quem latini pulmoniam vocant, ita ut ſit in numero illorum morborum, quos* Galen. lib. 2. Meth. Med. *à læſa parte affecta nomen accepiſſe ſtatuit: Eſt enim* Paulo teſte lib. 2. de re med. cap. 30. *pulmonis inflammatio, cum febri acuta quemadmodum addit* Aetius, *quod ex variis* Galen. *locis repetere voluerunt, quâ ratione* Conciliatori quoque diff. 100. *pulmonis phlegmone dicitur. Malum ſanè vehemens & acutum, quod plus periculi, quam doloris habet, veluti* Celſus citato loco *inquit, utpote cum* teſte Hipp. lib. 2. & 3. de morb. & lib. περὶ παθῶν *judicetur die ſeptimo, aut decimo quarto, aut ad ſummum vigeſimo, ubi pauci effugiunt.*

Peripneumonia quid.

II. *Dubitatur autem num in hoc affectu conveniens judicetur hæmorrhagia narium? Affirmativum habet* Aetius tetrab. 2. ſer. 4. cap. 56. *ubi inquit: Si ad ſalutem permuteturmorbus, ſanguinis eruptio à naribus abundanter*

Affirmatur quæſtio.

ter

ter sequitur. Consentit Altimarus de med. morb. cap. 51. *iisdem verbis, item* Fuchsius lib. 2. de med. morb. cap. 9. *& alij practicorum.*

III. *Verum Negativa potius Galeno placere videtur* lib. 3. de crisibus *dum inquit: contingit interdum, ut per sanguinem fluentem è naribus phrenitis solvatur: non tamen lethargus aut peripneumonia fluxum sanguinis amāt. Nec ratio deesse videtur: cum enim hæmorrhagia narium cholericis inflammationibus à tenuibus humoribus pro venientibus conducens videatur, consequens est eandem nocere iis affectionibus, quæ à pituitosis humoribus suam ducunt originem. At vero peripneumonia, licet ab omni humore fieri posse videatur, frequenter tamen & maxima ex parte fit à phlegmate, quod* Avicenna libr. 3. fen. 10. tract. 4. cap. 10. *innuit, propterea quod in membro raro & subtili rarò tenuis humor continuatur, sicuti contra in substantiam crassam & densam rarò crassi humores irruunt.* Negatur ex Galeno.

IV. *Sed pro conciliatione notandum ex* Foresto libr. 16. observ. 46. *quod sit distinguendum inter peripneumoniam biliosam & sanguineam quæ hæmorrhagia frequenter solvuntur; quod voluit* Actius *& inter phlegmaticam, de qua loquitur* Galenus *eamq; cum lethargo conjungit, utpote cum quo respectu causæ* Conciliatio per distinctionem peripneumonix.

convenit. Patet igitur utramq; partem quæstionis cum limitatione accipiendam esse.

V. *Quamvis autem Galenus citato loco tantùm loquatur de phlegmatica pulmonia, non tamen cholericam & sanguineam negavit, propterea quod* lib. 2. Aph. com. 19. *acutos morbos enumeret ex calidis humoribus procreatos, isdemque pulmonum inflammationem addat. Quod rationem Avicennæ attinet, illa nihil aliud concludit, quam quod frequentius ex pituitosis humoribus originem suam hic morbus habere possit, quam ex calidis, ut interpretes* Colteus & Mongius *innuunt, etsi hoc fiat, non quatenus tales sunt, sed prout ex accidenti putrescentes incalescunt, & inflammationem producunt.*

QVÆSTIO VII.

An & quomodo pleuriticis vena secanda?

Pleuritis quid?

I. *Affectus quem* Celsus *lateralem dolorem vocat* πλευρίτις *græcis dicitur, estq; propriè inflammatio membranæ intrinsecus costas & latera succingentis, ut habet* Galen. lib. 6. Aph. com. 33. & lib. 5. de loc. aff cap. 3. *Manifestatur a. hic morbus suis pathognamonicis signis, ut sunt* dolor lateris pungens, *quatenus pars membranosa inflammata est:* febris acuta, *propter cordis vicinitatem:* læsa respiratio,

Signa pleuritidis.

1.

2.

3.

tio, *quatenus propter dolorem instrumenta respirationis quodammodo impediuntur, & tussis plerumq; cum subsequente sputo cruento, propter exudantem humiditatem tenuem ad pulmones, quemadmodum ex* Galeno lib. de constit. ar. cap. 15. & lib. 2. de loc. aff. c. 9. *colligitur.* 4.

II. *De hoc morbo quæritur, num eidem venæsectione succurrendum sit? Affirmativa videtur probabilis, propterea quod adsit vehemens febris, vehemens dolor & ingens ac periculosa inflammatio, quæ omnia remedium magnum, quale est, venæsectio, indicare videntur.* Affirmativa quæstionis defenditur.

III. *Nec obstat quod* Hipp. lib. 2. vict. acut. *calidis fomentis in pleuritide dissolutionem tentare jubeat: id enim fit ubi mitis videtur lateralis morbus, ita ut venæsectione opus non habeat, si enim talibus malum non cedit, nihilominus ad sanguinis evacuationem accedendum est, quod patet ex historia Anaxionis, cui post adhibita fomenta calida* Hippocrates *octavo die venam aperuit, ut videre licet* in 3. de morb. vulg.

IV. *Ita & illud limitatione indiget, quod habet lib. 2. de rat. vict. ubi ait: dolore ascendente ad jugulum venam secandam, eodem descendente, purgante pharmaco utendum esse, quod posterius de pleuritide, ubi febris vehemens non est, intelligendum: alias enim,* quod monet

Altimarus, *in vera pleuritide propter vehementiam febris præsentis venæsectio conveni-entior est: qua ratione* Aetius quoque tetrab. 2. serm. 4. cap 68. *idem dicens intelligendus est.*

Quænam vena sit incidenda in pleuritide?

V. Vt autem practici in eo plurimum consentiunt, in pleuritide venæsectionem convenientem esse, sic de ipsis venis aperiendis plurimum dissident, ubi principum Medicorum varia dicta discordiam generant. Avicenna libr. 3. fen. 10. tract. 5. cap. 1. *phlebotomiam in principio morbi statim ex latere adverso & maxime ex sapbena opposita in longitudine instituit.* Aetius *vero die prima morbi venam secandam esse statuit in brachio opposito lateri dolenti: cum præstet sanguinem peccantem procul abducere, ut inquit* lib 1. de curat. mor. acut. c 10. Galenus *contra* lib. de curan. rat. per venæsect. cap. 16. *convenientissimum pleuritici esse statuit venam in brachio laborantis lateris aperire: idq; confirmat experientia, quod sectio in eodem latere sæpius & frequenter maximam, in adverso vero nullam vel obscuram utilitatem attulerit.*

Conciliatio diversarum opinionum

VI. Verum ut ex hac autorum dissensione nos extricemus, pro conciliatione notandum esse videtur, quod venæsectio vel sit evacuans, vel revellens, vel derivans. Quod attinet venæsectionē

1. quæ gratia evacuationis propter sanguinem copi-

as

pia peccante in toto instituitur, in illa venæ maiores in cubito potissimum secantur, nisi vitium sanguinis in mulieribus à suppressione menstrua ducat originem, ubi venas in poplite, vel talo incidere magis convenit, cum hac ratione non tantum inutile tollatur, sed simul etiam consueta evacuatio rursus procuretur, ut habet Galenus lib. de curand. rat. per venæs. cap. 11.

In Mulier

VII. Quod si revulsionis gratia venæsectio instituatur, cum omnis revulsio respiciat humores ad partem affectam fluentes, meritò illæ venæ eliguntur, per quarum sectionem fluxus ad affectam partem inhibetur. Tales sunt venæ partium oppositarum, non quidem proximarum, sed remotiorum, imprimis respectu longitudinis, & latitudinis ipsius corporis, cum obseruata rectitudine non tam naturæ, qua dextra dextris & sinistra sinistris opponuntur, quæ in aliis revulsionum remediis minimè negligenda esse videtur, quàm respectu manifestorum fluuum & meatuum, qui sunt inter venas partis mittentis, & oppositas.

2. 3. * 5. 11.

VIII. Quemadmodum verò venæsectiones vellens propriè dicta est ad partes remotas, ut materia non amplius affluat: ita derivans instituitur ad partes vicinas & proximas propter materiam ex affecta parte ad alium locum derivandam, ut inquit Galenus lib. 2. de arte curat. cap. 2.

1. 11.

Conclusio & determinatio quæstionis.

1. IX. *His præmissis concludimus in corpore plethorico, ubi evacuationis causa venæsectio instituitur non plurimum interesse, num ex hac vel illa parte sanguis educatur, cum hic non primò ad morbum, sed ad sanguinis in toto abundantiam potius respiciendum sit: at si morbi respectu circa initium ob affluentem materiam inhibendam venæsectio instituatur, venæ brachij oppositi eligatur, quod voluit Aretæus, interdum etiam venæ poplitis, vel tali, ubi menstrui, vel hemorrhoidum consueta evacuatio suppressa est, quemadmodum Avicenna voluit. in eodē*

2. B. *verò latere venam secandam esse jubet derivatio, ubi ex ipsa parte affecta quippiam ad proximiorem locum derivare conamur, quo modo Galenus eiusdem lateris brachium pro phlebotomia eligit.*

X. *Vbi igitur materia adhuc in fluxu est, revellendam ad partes contrarias, maximeq; remotas: at si materia jam fluxit, & nihilominus nondum parti penitus impacta est, ad propinquas partes derivatio instituatur. Vide* Mongium & Costeum *ad citatum* Avicennæ *locum* Mercurialem lib. 2. pract. cap. 6. Capivac. lib. 2 pract. cap. 3. Anton. ab altomar. de med. mor. cap. 50. & *alios.*

QVÆSTIO VIII.

An

An mulieribus sputo sanguinis laborantibus menses moveandi?

I. *Vt sanguis naturæ thesaurus est, utpote quo vita nostra quotidie restauratur. quatenus ex eo singulæ partes nostri corporis nutriuntur atque conservantur: ita profusio ejus toto genere præter naturam dicitur, nisi vel robore naturæ fiat, in criticis quibusdam excretionibus acutorum,* Galenus lib. 3. de caus. cap. 11. *vel peculiari naturæ intentione certis temporibus instituatur, quod in naturali menstruorum fluxu muliebri satis apparet.* Galen. lib. 3. de caus. sympt. cap. 2.

II. *Inter omnes autem sanguinis eruptiones præter naturam difficilima & periculosa sanguinis expuitio est* αἱμοπτοὴ, *&* αἱμόπτυσις, *ἢ* αἵματος πτύσις *sanguinis expuitio vel cruenta sputitio, ea videlicet sanguinis rejectio, quâ sursum per os cum tussi sanguinis expuitur, ubi illa maxime attendenda, quæ fit ob venas in pulmone vel* διαστόμωσιν *vel* διαίρεσιν *patientes, & tam sæva est, ut mirari quis possit, quomodo sæpius natura tali in casu salutem sibi polliceri queat, cum tamen ad quamlibet moditam etiã actuam sanguinis effusionem expaveſcamus, quod visceris hujus, pulmonis videlicet* ἀναῤῥηξίαν *efficit, mortis securitatem falsò promittendo.*

Periculosus affectus sanguinis expuitio.

Etsi

Viri juvenes cur hoc affectu laborent.

III. *Etsi vero tali affectu frequentius viri, potissimum juvenes, ut habet*, Hipp. 3. Aph. 29 *afficiantur, utpote qui magis in victu delinquunt. ut addit* Galen. in com. *& simul etiam sanguinem biliosum magis obtinent, ut animadvertit* Mercurialis lib. 2. pract. cap. 3, *non tamen negandum quin mulieribus quoque sæpius tale quid accidere possit, præsertim ubi consueta sanguinis evacuatio menstrua supprimitur, ita ut sanguis p. n. retextus incalescat & effervescat, atque consequenter, aut ratione acredinis ora vasorum aperiat, aut eadem vasa respectu suæ plenitudinis extendendo rumpat, & acrimonia exedat.*

Mulieres cur etiam interdum afficiantur.

Affirmatur quæstio.

IV. *Iam dubitatur num in tali casu menstrua purgatio provocanda sit? Affirmativam habet* Avicenna lib. 3. fen. 10. tract. 3. cap. 6. *ubi inquit sanguis inferius reclinetur in mulieribus per provocationem menstruorum in hora sua. Nec videtur opinio diversa ab assertione* Hippocratica. quâ lib. 1. Aph. 21. *statuitur, materiam peccantem ijs vijs educendam esse, quo maxime vergere & naturali motu inclinare videtur. At verò quis negabit in obstructione mensium commodius peccantem & superfluum sanguinem rentetum per uterum, utpote consuetum ac familiarem locum, quam alijs viis evacuari: ut enim Medicus minister naturæ est, ita etiam quoad fieri potest, naturam*

tam imitari debet, præsertim in expellendis contentis p. n. propterea, quod hic sine juvante virtute expultrice nihil præstare possit: at citius cum illis remedijs conspirat natura, quæ faciunt ad juvandas operationes consuetas quam cum alijs, ubi contra naturæ ordinem quippiam tentamus.

V. Contra negativa suadetur ex hoc fundamento, quod omnia illa, quæ faciunt ad sanguinis effervescentiam in hoc affectu angue pejus fugienda sint, quam ob causam à clamore, frequenti loquela, corporis commotione, iracundia & vehementibus animi affectibus cavendũ: at verò illa, quæ menses movent cum vehementia quadam calefaciunt & exiccant, qua ratione attenuando & abstergendo aperiunt & sanguinem consequenter per consuetas uteri venas educunt, ut sunt calamintha, artemisia, pulegium, marrubium, melissa, sabina & similia. His autem adhibitis necessario sanguis incalescit, attenuatur, effervescit & consequenter acrior redditur, unde nocumentum potius, quam adjumentum hic exspectandum, cum à talibus in hoc casu penitus abstinendum esse videatur. Negativa quæstionis.

VI. Sed pro decisione quæstionis, nota ex interpretibus Principis, quod dictum Avicennæ sit intelligendum de provocatione mensium, non illa quæ fit internis medicamentis exhibitis, quia alias sibiipsi contradixisset, cum acria me- Decisio quæstionis.

dicamen-

dicamenta omnia & per consequens etiam ea, quæ menses movent, ægris his interdicat; sed de ea, quæ fit frictionibus inferiorum partium, vel cucurbitarum appositione: imo saphenæ quoque sectione, qua ratione non tantum sanguis ad longinquiorē partem revocatur & revulsionem multò firmiorem efficit, ut habet Trallianus lib. 7. cap. 1. *sed insuper etiam ad consuetam viam, videlicet ad uterum ducitur, ita ut consequenter menstrua purgatio redeat, modo justo tempore, ubi aliàs menses fluere consueverunt, instituatur, quemadmodum innuit* Galenus lib. de curan. rat. per venæs. cap. 12.

QVÆSTIO IX.

An saccharum rosarum conveniat phthisicis?

Phthisis propriè dicta.

An sit curabilis.

1. *Periculosissima est illa tabis species, quam græci φθίσιν aut φθοὴν appellare consueverunt, in quâ adest consumptio totius corporis cum febri lenta ex ulcere pulmonis originem trahens. Hinc alij incurabilem omnino statuunt, idq; potissimùm ex* Galeni *mente colligunt, qui ulcera pulmonum incurabilia statuere videtur,* lib. 4. de loc. aff. cap. 8. & lib. 5. meth. Med. cap. 8 & 1. *propterea quod pulmones ob continuam & perennem respirationem in perpetuo motu sint: at ea, quæ consolidantur, quietem po-*

tius

tius requirunt. Adde quod ratione tenuioris substantiæ non facilè fiet consolidatio: imò & vis medicamentorum ad locum affectum difficulter penetrat, ulcerisq; purificatio satis laboriosa est.

II. Vt ut sit, negari tamen non potest, interdum in periculosis etiam affectibus naturam virtutem suam exerere, & medicamentorum ope sanitatem vix speratam recuperare. Quod etiam in phthisicis experientia confirmat, quorum aliquos præter spem aliquando restitutos fuisse pristinæ sanitati Autoritas, & experientia tam veterum, quàm recentiorum testatur, quemadmodum videre licet in Avicenna lib. 3. fen. 10. trac. 5. cap. 8. qui phthisicam mulierem morti propinquissimam restituit, in Conciliatore diff. 194. Valesco lib. 3. philon. cap. 11. Valeriola lib. 2. & 3. observationum, Montano consil. 152. Erasto in con. fil. 88. à Scholzio edit, Franc. Arcæo tract. de feb & lib. 2. de curand. vuln. Fracastor. lib. 3. de morb. contag. cap. 8. qui posteriores ligni Guajaci decoctum plurimi faciunt in ulceribus pulmonum curandis. (cont.

III. Quamvis igitur difficilis curatio phthisicorũ ex Galeni sententia, non tamen omninò impossibilis omnis ulcerũ pulmonis consolidatio statuenda est, præsertim cùm peritissimorũ Medicorũ observationibus non temerè contradicendũ esse videa- Difficilis non tamen impossibilis est phthisis curatio.

videatur. Cùm ergo benevolentiæ & humanitatis sit in extremis etiã morbis ad experimenta procedere, quemadmodum Aetius tetrab. 4. serm. cap. 120, innuit: idcirco phthisicis quoque omni ingenio succurrendum.

Negativa quæstionis ponitur,

IV. Inter alia verò, quæ plurimum commendantur à practicis, est etiam saccharum rosarum (aliàs conserva rosarum) de quo quærimus, num phthisicis ulcere pulmonum laborantibus conveniat? Negativa videtur probabilis, eam ob causam, quod ulcus pulmonum mundificatione, & puris eductione indigeat: hæc enim duo potissimum in causa sunt, quod plurima pulmonum ulcera sint insanabilia, ut ipse Galenus lib 5. Meth. Med. cap. 8. innuit. At saccharum rosarum imbecillius est, quam ut mundificare, & sufficienter ulcus abstergere possit.

V. Adde, quod novum rosarum saccharum alvum solvat, cuius fluxus in phthisicis periculosus est: antiquum verò exiccando & astringendo vias comprimat, angustioresq; reddit, unde materiæ eductio impeditur, & sanies intrò pelitur. Imò cùm frigidum sit saccharum rosarum, inconveniens videtur, propterea quod Hippocrate teste, 5. Aph. 24. frigida pectori nocent.

Affirmativa quæstionis defenditur.

VI. Contra affirmativa quæstionis pars veritati consonat, quam ob causam principes Medi-

Medicorum eandem quoq; confirmant, ut patet ex Avicenna citato loco, *quem plerique practicorum sequuntur. Id enim convenit phthisicis,* inquit Conciliator diff. citat. *quod mundificat, abstergit, glutinat, intemperiem introductam corrigit, & quodammodo simul nutritivum est: atqui hæc omnia saccharum rosaceum præstat, unde concludimus usum conservæ rosarum in curatione phthiseos plurimi faciendum esse, quod non solum classicorum autorum testimonium, sed quotidiana quoq; experientia testatur.*

VII. Notandum tamen, quod monet Mesues, *& post enim* Conciliator, *saccharum rosarum non esse concedendũ antequã alia medicamenta abstergentia & mundificantia fortiora præcesserint, & ulcus à pure repurgatũ fuerit, ita ut levis abstergendi, plurimũ vero glutinandi facultas requiratur, quod optime præstat saccharum rosarum inter novum & vetus medium, quotidie quacunq; formâ id fieri potest, usurpatum.* Limitatio quæstionis.

VIII. Hinc patet, quid respondendum sit ad primã rationem negantem, quâ dicitur saccharum rosarum ad sufficientem absterſionem & mundificationem ulceris non sufficere, ut etiam ad illud, quo recens & antiqua conservæ rosarum improbantur. Quod autem Hipp. frigida pectori inimica dicat, id non de tali frigiditate semel orta, qualis inest rosaceo saccharo, intelli- Resolvuntur instantiæ.

gendum, sed de excedente, quam nix & glacies repræsentant, ut in ipso aphorismo additur.

QVÆSTIO X.

An lateris incisio in empyemate tenenda?

Empyema quid

I. Ἐμπύημα græci, *suppuratio vel purulentia latinis dicitur, & propriè loquendo denotat collectionem puris in spatio thoracis atque pulmonis intermedio, unde suppuratos vel* ἐμπυηκὸς *illos vocant potissimum, quibus inter thoracem ac pulmonem pus coacervatum est ut patet ex* Galen. in com. 45. Aph. 7. & 27. Aph. 6. & alibi passim.

Vnde fiat Empyema.

II. *Fit autem puris collectio vel ob sanguinis eductionem, ulcere quodam ad cicatricem non perducto dictus in locis, vel ab inflammatione prægressa, & ad abscessum mutata ac rupta. vel ob materiam ex defluxionibus ibidem collectam & in saniem conversam, ut patet ex* Paulo lib. 3. de re med. cap. 32.

III. *Frequenter à ruptis abscessibus empyemæ suam ducit originem, qui vel sursum rũpuntur, in vacuum thoracis locum, & periculosum producunt empyema, vel deorsum, ubi partim per alvum partim quoq; per urinam purulenta materia evacuatur, transsumptione per vasa quædam contingente, quẽadmodum statuunt* Paulus citato loco & Aetius tetrab. 2. serm. 4. cap. 65.

Que-

IV. *Quomodo tam inferius, quam superius purulenta materia evacuetur, non ita planum est, quamvis experientia teste tam per urinam, quam per sputum illudipsum fieri frequenter videamus. Quo ad expurgationem per urinas* Galeni mens est lib. 6. de loc. aff. cap. 4. *quod pus per arteriam venosam ad sinistrum cordis ventriculum perveniat, & exinde per arteriam magnam ad emulgentes, per quas ad renes & vesicam ablegari potest. At cum cordis nobilitas ac potissimum sinistri ventriculi præstantia non facilè talem purulentæ materiæ transitum sustinere queat: idcirco potius per aliorum vasorum communionem hoc fieri statuendum est, idque maximè per illam venam, quam* Fallopius *à pectore in emulgentem descendere notavit, quæ etiamnum hodie frequenter in corporibus humanis demonstrari potest.*

Quomodo pus evacuetur inferius & superius.

V. *Vbi versus superiora rumpitur abscessus & pus in cavitate thoracis colligitur per sputum pus evacuatur, non quidem transeundo per venas pectoris mediante corde ad pulmones, ut olim* Erasistratus *volunt, sed transsudando per pulmonum tunicas,* teste Galeno lib. 5. de loc. aff. cap. 3. *eomodo, quo per musculos & cutem in fracturis ossium cruentam materiam manare videmus, ita ut fasciæ ex eâ sæpius humectentur, etiamsi conspicui meatus nulli adsint.*

An sectio pectoris conveniat.

VI. Cum autem hic modus evacuationis sat periculosus, ideo non immeritò quæritur, num fortè convenientior dari possit? Hic sectio pectoris sese offert, quam forte fortuna inventam esse putant à milite quodam empyematico, qui de salute restitutionis desperans, ferè tabe consumptus ad bellum accessisse dicitur, ubi ab hoste punctim læsus in thorace puri exitum moliuus & ab empyemate liberatus fuit.

Affirmatur ex Hippocrate.

VII. Quod autem Hippocrates *hoc remedium approbârit ex* lib. 6. *Aph. 27. colligitur, cui* Galenus in comm. *consentit, & administrandi modum simul declarat. Non autem præter rationem hoc accidit, quia vulnera thoracis per se lethalia non sunt, & ipsa purulentæ materia copiosa commodiorem exitum habere vix potest: nec præter experientiam, quia non tantum veterum, sed etiam recentiorum scriptæ testantur, hac ratione plurimos fuisse conservatos, quemadmodum patet ex* Foresto libr. *16.* obser. 48. Rondeletio cap. de purulentis, *Amato Lusitano centur. 1. curat. 61.*

Cautio notanda.

VIII. Nota tamen ex Capivaccio libr. 2. pract. cap. 4. *tunc esse thoracem perforandum, ubi materia est copiosa, ita ut in quadraginta diebus per sputum evacuari nequeat, secundum* Avicennam & Galenum: *pus autem evacuatur sensim & per vices, ut monet* Hipp. *Aphor.* citato, *propter virium infirmitatem, facta*

facta sectione per scalpellum (quam semper nostrone commodiorem judicamus) inter costam tertiam & quartam circiter, infernè sursum numerando costas legitimas, in loco à spinali medulla remotiori. His peractis vulnus chirurgo committendum, & more aliorum pectoris vulnerum tractandum, internis medicamentis pus repurgantibus non neglectis.

Tantum de controversis quæstionibus therapeuticis morborum vocis & Respirationis.

Σὺν Θεῷ

DECAS QVINTA.

Controversas aliquot quæstiones ad cordis & ventriculi affectiones cognoscendas & curandas pertinentes determinans,

RESPONDENTE

M. WOLFGANGO SCHALLE-
RO, Freibergensi, Misnico.

προοίμιον.

COr vitæ nostræ principium, & per consequens rationes necessitatis præcipuas

corporis humani membrum rectiſsimè ſtatuunt Philoſophi. Hanc ob cauſam natura provida non tantum eo in loco cum reliquis membris Cor diſpoſuit, ubi non facilè ab externis injuriis lædituꝛ, nimirum in ipſo thorace, in quo tanquam rex in arce ſua reſidet, & exterius, reliquis ſcilicet partibus, per ſua miniſtrantia membra facultatibus omnibus, ſpiritus & calorem communicando, præeſt: ſed inſuper quoque principium internum vitale copioſum conceſsit, ita ut minus quam aliæ corporis partes morbis obnoxium eſſet. Quaſdam tamen affectiones p. n. nihilominus ſuſtinet, per quas facultatis vitalis operatio immediatè læditur, de quibus aliquot quæſtionibus agemus: iiſdemq; conſideratis ad quædam nutritivæ facultatis ſymptomata propter ventriculi diſpoſitiones præter naturam accidentes progrediemur.

QVÆSTIO I.

An acetum roſaceum in omni ſyncope conveniat, & obiter, quæ ſit aceti natura?

Syncope quid.

I. συγκοπὴ *à verbo* συγκόπτω *ferio, verbero, concido derivatur, & acutiſsimus eſt cordis affectus, ut patet ex* lib. 2. Aphor. 41. in com. *latinis, cum proprio nomine careant, ſyncope quoque dicitur, eſtque præceps virium lapſus, ut habet* Galenus lib. 12. Meth. Med. cap. 7. & lib. 1. artis curat. cap. 14. Paulus lib. 3.

lib. 3. de re med. cap. 34. *Differt à defectu animi, quem græci* λιποθυμίαν *vel* λιποψυχίαν *vocant, quod hic adsit quidem lapsus animi, levior tamen, quam in syncope, utpote talis, qui syncopen plerunque præcedat.* Hinc Aetius tetrab. 2. ser. 1. cap. 51. *lipothymiam à syncope differre dicit, quod absque sudore derepente deliquium animi constituat: at syncope non sine sudoribus syncoptis gravis est omnium virium, præsertim vitalium lapsus.*

Syncope quid differat à defectu animi.

II. *Apparent enim in syncope sudores frigidi*, Hipp. & Galen. 1. progn. *attestanti bus, propterea quod ob vires magnopere lasas, calor innatus ad cor tanquam ad propriam arcem intro confugiat, unde humidum in partibus solidis, quasi suo conservante calore destitutum, retineri nequit, sed sudoris specie exit, tactu frigidi, quia calidum innatum aut extinguitur, aut extinctioni proximum est, ut annotat* Altimar. de med. hum. corp. mal. cap. 55.

Vnde sudores frigidi in syncope.

III. *Etsi verò plurimas ob causas hoc malum accidere possit, commodissimè tamen ad tres classes cum* Paræo lib. 8. Chirurg. cap. 14. *omnes reducimus: vel enim fit syncope spirituum caloriq; dissipatione, ut in evacuationibus excedentibus, vel eorundem spirituum oppressione, ut in timore, aliisque affectibus, in quibus calidum principium suum repetit, vel denique*

Causæ syncopes.

corruptione caloris nativi, quod in cacochymicis quibusdam vulneribusq; venenatis fieri consuevit: idq; solet accidere vel primariò, quando cor ipsum magna quadam intemperie cum vel sine materia, aut venenata qualitate afficitur: vel per consensum laborantibus partibus aliis, ut patet in syncope stomachica, item in illa, quæ uteri suffocationem comitatur, & in aliis. Vide Galen. lib. 12. Meth. cap. 5. lib. 1. artis cur. cap. 14. lib. 5. de loc. aff. cap. 1. & 2.

IV. Quamvis autem in syncope valida medicinæ locus non sit, ut inquit Paulus lib. 3. cap. 34. *interdum tamen, ubi vires adhuc aliquo modo consistunt, auxilia medica expetit, quam ob causam celerrimè, ubi spes quædam salutis superest ægrotantibus in tali affectu succurrendum. Et cum in tam gravi morbo bis pectare non facilè liceat, quærimus* num acetum rosaceum, quod vulgariter in omni syncope adhibetur intentioni rationali semper respondere possit?

V. Simpliciter hic decisivam responsionem adderem nisi quæstio de natura aceti satis intricata esset apud autores classicos quam ob causam paucis determinandum restat, quam vim operandi possideat acetum, ubi corporibus nostris adhibetur.

Aceti facultates ex Galeno.

VI. Galenus mistam operandi potentiam aceto attribuit, ita ut vim refrigerandi & calefaciendi,

ciendi, reprimendi & attenuandi atq; incidendi poßideat, ut patet ex lib. *11.* Meth. Med. cap. *18.* lib. *4.* ſimpl. cap. *2.* lib. *10.* Meth. Med. cap. *9.* lib. *14.* Meth. Med. cap. *7.* lib. de atten. vict. & aliis in locis ſexcentis. *Sequuntur Galenum reliqui Medicorum principes, hinc* Paulus Ægin. libr. *6.* de re med. cap. 3. *acetum mixtæ facultatis eſt frigidæ & calidæ, quæ ambo tenuium partium exiſtunt: prædominatur tamen frigida calidæ: in tertio vero ordine ſiccat, iisdem verbis conſentit* Oribaſius lib. *15.* collect. cap. *1.* & lib. 4. *Synop* cap 32. Aetius tetrab. *1.* ſerm. Actuarius etiam lib. 6. de meth. med. cap. *1. idem dicit, dum inquit: Habet acetum, quod in incidentium ordine recenſetur, egregium quippiam, quod præterquam quod diſcutiat, reprimat, repellatq; influxum, utpote ſubſtantia ſua modicè calidum, & plurimum habens frigoris, idq; tenuium partium.*

An acetum calidum vel frigidum.

VII. *Hæc eſt principum aſſertio de aceto, unde variæ variorum opiniones naſcuntur, dum alij mordicus acetum calidum eſſe pronunciant: alij contra illudipſum frigidum ſtatuunt. Ut autem dicta magis intelligamus aceti generationem conſiderabimus.*

Aſſertio Galeni de generatione vini.

VIII. *Hanc* Galenus lib. *4.* ſimp. cap. 2. *declarat ea ratione, quod acetum fiat ex vino, ita ut ingenita vini caliditas amittatur, &* alia

ex putredine vini, partiali scilicet, partibus remanentibus aquosis acquiratur: quippe, inquit, vinosæ vini partes, dum ipsum in acetum transit, refrigerantur: at aqueum recrementum putrescens ascititiam caliditatem acquirit, veluti quæ putrescunt omnia, sitq; acetum quiddã ex contrariis facultatibus mistum, partim refrigerantibus, partim calefacientibus.

Assertio Zabarellæ de generatione vini.

IX. *Planius hanc vini mutationem in acetum declarare conatur.* Zabarella lib. 3. de misti gen. & inter cap. 7. *& seq. ubi præsupponit, vinum habere duos calores & duas humiditates, calorem videlicet elementarem seu temperaturæ, & calorem animalem, ab anima vitis sibi insitum atq; impressum, eo modo, quo semen animantium & plantarum calorem vivificum præter elementarem sibi communicatum habet, etiamsi anima actu destituatur. Habet insuper duas quoq; humiditates, quas Galenus etiam intellexit, ubi substantiam vinosam & substantiã aquosam à se invicem distinguit: Substantia vinosa est illud humidum, quo fit conjunctio partium; at humidum aquosum est illud, quod ex alimentis contractum est tunc temporis, ubi cum vite vinum adhuc jungebatur. His præsuppositis dicendum putat autor citatus acetum fieri per interitum caloris vitalis, manente calore elementari, sine separatione humidi continuantis à sicco: quod si præterea calor temperaturæ*

quoq;

quoque corrumperetur, humidum continuans quoq; separaretur & vinum verè putridum redderetur.

X. Verum cum & hæc assertio suis dubitationibus non destituatur, eò allaborandum esse videtur, ut alio modo sensibus atque rationi fortè convenientiori naturam aceti declaremus. Hic nobis arridet assertio Hermeticorum, de qua vide Quercetanum libr. 1. defens. cap. 20. Tract. 2. designatur. inter. in Tetrad. c. 7. & alibi, qua statuitur, quod vinum acidum reddatur separato suo spiritu, quemadmodum experientia testatur, quo enim diutius soli aut locis calidis exponitur, eò majorem acrimoniam sensim contrahit, ac detractâ æthereâ essentiâ, quâ mirâ suavitate perfundebatur, tandem acescit, cujus aciditatis causa non est elementaris quædam frigiditas, sed pendet ab acidis spiritibus salis, qui vinculo sulphureæ substantiæ, hoc est vini spiritu proprio in officio continebantur, & tantùm gratissimè palatum afficiebant, quo soluto luxuriare effrenes solent, & occultam ante suam naturam manifestam faciunt.

Hermeticorum opinio de mutatione vini in acetum.

XI. Est igitur sal quidam acidus, quem vitriolatum vocant, quod in vitriolo maximè abundet, qui in aceto cum aquosâ substantiâ (detractâ sulphureâ essentiâ) acore suo se conspiciendum præbet; quemadmodum hæc pulchrè declarat Autor citatus.

Cur acetū contrarias operandi facultates habeat.

XII. *His positis facili negotio demonstramus, quomodo acetum contrarias operandi facultates possideat, & quæ sit ratio diversarum illarum partium, quæ jam calefaciunt & incidunt, jam refrigerant atque reprimunt: quod enim acetum cum acrimonia sit acidum, & consequenter vim attenuantem atque dissolventem habeat, hoc fit ratione salis acidi, cum quo perfunditur, respectu cujus tenuissimæ essentiæ penitissimas ac durissimas etiam partes penetrare potest: quod autem insuper quoque refrigeret, propterea fit, quia sulphurea & ignea vini qualitas separata est in aceto, remanente copiosa aquâ frigidâ elementari, respectu cujus frequens immoderatus vini usus diuturnorum frigidorum morborum causa est, ut annotat* Petr. Severinus in Idæa cap. 7.

XIII. *Hæc aquæ frigiditas, juvante vi penetrandi, quæ propter dictas causas inest, in penitissimas partes fertur ac penetrat, & consequenter strenuè refrigerat. Adde, quod acetum ex accidenti quoque tales operationes præstet, quatenus ratione suæ aciditatis vitriolatæ potentiam obtinet colligendi vel coagulandi fervidas exhalationes, & dissolvendi corpora: ita enim in inflammationibus coagulat, & consequenter compescit exhalationes nitrosulphureas calidissimas, ac dissolvit materiam, ex qua tanquam ex minera tales fervores exhalant,*

unde

unde causam calefacientem tollendo refrigerat.

XIV. Ex dictis apparet, rectissimè veteres aceto qualitates contrarias attribuisse, quemadmodum supra demonstravimus, idcirco jam tandem ad quæstionem accedimus, num scilicet acetum rosaceum in omni syncope conveniat? Negative respondemus: cum enim causæ contrariæ non nisi per contraria remedia tollantur, ideo manifestum est aliter spirituum resolutionem, aliter quoq; eorundem suffocationem atq; infectionem curari debere. Quæstio primaria negatur.

XV. Quam ob causam cum Capivaccio lib. 2. pract. cap. 9. concludimus, quod syncope à spirituum resolutione facta per usum refrigerantium, potissimum fronti, faciei, regioni cordis & pulsuum applicatorum optimè corrigatur, ubi acetum rosaceum convenit, quod propter aceti qualitates penetrat, & respectu rosarum vim refrigerandi, colligendiq; spiritus majorem acquirit. Quod si suffocatio in causa est, necessariò requiritur attenuatio ac dissolutio materiæ morbificæ, quæ per frigida minimè præstatur: quare hic ad nasturtium, nigellam, sinapi, Mithridaticam confectionem, aq. cinam. extremorum frictionem & alia hujus generis accedendum est. Tandem si malignitas in causa, bezoarticis & appropriatis cordi prospiciendum. Conclusio, & limitatio problematis.

XVI. *Jam ergo non mirum, quod sæpius in absentiâ Medicorum ægri lapsu virium pereant: potest enim fieri, ut communi remedio refrigerante adhibito spiritus, aliàs suffocati, circa principium suum ulterius conglobentur, & penitus hac ratione vitalis facultas supprimatur.*

QVÆSTIO II.

An calida cordis intemperies semper refrigerantia indicet?

Affirmatur quæstio.

I. *Videtur Quæstionis pars affirmativa magis probabilis, præsertim ubi nobis in mentem revocamus commune illud principium contraria contrariis curari, quod quasi fundamentum totius curationis medicæ constituit, ut passim ex* Galeno & Hippocrate *colligitur, & peculiariter adhuc demonstratur à* Conciliatore diff. 153. Vidio lib. 12. de cur. gen. cap. 4. Vallesio lib. 8. controvers. cap. 4. *& aliis. Hinc Medicina* Hippocrati lib. de Flat. *adjectio & detractio vocatur, ut operationes affectibus contrarias innuat, quod magis patet* lib. 2. Aph. 22. *ubi inquit:* Ἀπὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται κένωσις ἴηται: καὶ ὁκόσα ὑπὸ κενώσιος, πλησμονὴ, καὶ τῶν ἄλλων ἡ ὑπεναντίωσις.

II. *Ratio quoque in promptu est, propterea quod contrarium à suo contrario tollatur: cum ex calido morbus*

morbus corpore sit expellendus, necessarium est consequens remedio contrario illudipsum fieri debere, quandoquidem omnis actio corruptiva contrariorum est. Quod natura beluas etiam docuit, unde tempore hyemis, ut frigiditati medelam afferant, solem, æstate vero umbram diligenter perquirunt.

III. Nec obstat, quod mala quædam per similia curari videantur, qua ratione Hipp. 5. Aphor. 21. nervorum rigorem affusa aqua frigida curat & Cur quædam per similia curentur.

Vulnera dum sanas dolor est Medicina doloris.

Non, inquam, hoc obstat, quia sæpius medicamentum videtur simile, quod tamen revera, quatenus medetur, contrarium est, quo modo frigida aqua in cusarco corpore affusa, non refrigerando succurrit in rigore nervorum, sed ex accidenti calefaciendo, quatenus calorem ad suum principium revocat, & ex consequenti augget. Interdum quoq; morbum tollimus causam ejus corrigendo, ubi remedium non morbo, sed causæ contrarium esse debet.

IV. Quamvis autem ex dictis problematis pars affirmativa deduci queat, fortassis tamen ulterius quis dubitare posset contrarium potius statuendum esse, propterea quod Medicus naturæ minister rectissimè dicatur, & in curatione morborum nihil aliud præstet, quam quod naturam dirigat & suis medicamentis ejus Rationes pro negativa.

ope-

operationes adjuvet: atqui naturæ operationes calido potius, quã frigido perficiuntur, unde vita animantium à Philosopho definitur ἡ μονὴ τῆς θρεπτικῆς ψυχῆς σὺν τῷ θερμῷ, *permansio vegetativæ animæ cũ calore: nulla enim est vitalis actio cui non frigus per se adversetur, quam vis idem ex accidenti, quatenus calorem temperat, vitæ conservandæ inservire possit, de quæ controversia* vide quæst. 2. Exerc. 4. lib. 2. de corpor. & an.

V. Hinc videtur consequens in cordis etiam affectibus audacter refrigerandum non esse, propterea, quod in eo quasi fons & officinà caloris, omnium actionum communissimi instrumenti. Imò cum cordis virtus tanquam membri nobilissimi maximè conservanda, sive affectus calidi sive frigidi sint, consequens videtur, calidis ut plurimum cordi succurrendum esse, utpote quod respectu naturæ propriæ calidum est, & conservationem per similia expetit.

Quæstionis declaratio.

VI. Pro quæstionis intellectione notandum ex Conciliatore diff. *196. licet in ægritudinibus cordis frigidis absolutè conveniant calida, non tamen in calidis morbis eádem ratione frigida præscribenda sunt, propterea quod in correctione morbi calidi non tantum eo respiciendum, ut frigiditatem introducamus, sed simul diligenter animadvertendum, ne calor,*

qui

qui secundum naturam inest cordi, incumentum aliquod patiatur à contrario, adeoq; non tantum morbus tollatur, sed simul quoque calor nativus extinguatur, quia non sufficit, ut in curatione morbum respiciamus, sed diligenter quoq; virtus conservanda est: fit autem conservatio beneficio similium, de quo vide Conciliatorem diff. 116. Vallesium lib. 6. controvers. cap. 2. Viduum lib. 12. de curat. gen. cap. 6.

Non semper perficitur quod suadet indicatio curatoria.

VII. Et quamvis morbus quatenus morbus indicet contrarium æquale, quemadmodum ex Galeno lib. artis cap. 89. & lib. 3. simpl. cap. ult. colligitur: non tamen illud ipsum procedit, ubi virtutis conservatio diversum suadet, quod ex Vallesio lib. 8. controvers. capitato apparet. Dicimus igitur in affectibus cordis calidis frigida medicamenta locum suum habere ratione morbi, quod probant argumenta in principio proposita, quæ tamen temperantur additis calidis cordialibus respectu virtutis conservandæ, quæ consistit in defensione caloris innati, spirituumq; vitalium.

QVÆSTIO III.

An in cordis palpitatione venæsectio tentanda?

I. παλμὸς καρδίας, latinis Palpitatio cordis, est motus cordis depravatus ex dilatatione & subsidentiâ compositus, originem suam ducens à vapore multo & crasso celeritate quadam

Palpitatio cordis quid sit.

dam partem dilatationi idoneam commovente, quemadmodum è Galeno lib. 2. de caus. sympt. cap. 2. & lib. de tremore cap. 4. & 5. item lib. 5. de loc. aff. cap. 2. *colligitur. Hinc patet, quid sentiendum de controversia, quæ est inter autores de causa palpitationis cordis, dum alij tantùm à frigidis causis palpitationem provenire statuunt, idque ex mente* Galeni, *ut patet ex* Altimaro, Jacchino & *alijs: at reliqui sequuntur Arabum scholam, & non solum frigiditati, sed etiam caliditati palpitationis affectum adscribunt, in quorum numero est* Rondeletius, Hollerius, Forestus, Fuchsius *& alij.*

An causa palpitationis cordis sit calida vel frigida.

Decisio per distinctionem.

II, *Hic enim non de causâ proximâ, sed de remotioribus controvertitur, quas plures esse posse non negamus; easq; tam refrigerantes, quam calefacientes, ita tamen ut tandem omnes in causâ proximâ producendâ conveniant: at vero cum vapor & flatuosus spiritus productus calefacientibus ac tenuantibus medicamentis absumatur, non inconvenienter dictum videtur, à frigidis potius, quam calidis causis talem affectionem oriri, quamvis negandum non sit vi caloris agentis in crudam vel putitosam materiam ejusmodi vaporosum ac nebulosum spiritum palpitationis causam producè posse.*

Quæritur

III. *Quæritur autem an etiam in tali affectu cordis venæsectio conveniat? Fortassis negativa probabilis videbitur, propterea quod indicans venæsectionis, nimirum sanguinis abundantia in præsentia non peccet: quis enim affirmabit flatuosam materiam, quæ causa est immediata affectionis venæsectione tolli posse?* Venæsectionem non convenire.

IV. *Contrarium tamen* Galenus *innuere videtur, dum* lib. 5. de loc aff. cap. 2 *affirmat omnes palpitatione cordis laborantes venæsectione & alimentis ac medicamentis attenuantibus curatos ac liberatos esse. Idque non sine ratione affirmatur: cum enim sanguis una peccat, sui detractionem indicat copiosam, ne virtus suffocatione pereat, ut vult* Avicenna. *Quod si nulla plenitudo insignis adest; venæsectio tamen nihilominus convenit, propterea quod respectu partis affectæ magnus adsit morbus, quia princeps viscus afficitur, ubi revulsione cavendum ne copia humorum ad ipsum cor alias debilitatum magis affluat.* Contrarium juxta Galenum afferitur.

V. *Imò cum discutientibus respectu causæ proximæ uti debeamus necessarium esse videtur, ut per venæsectionem præcedentem primò peccantes humores*

à parte affecta revellamus, quia aliàs cor, agentibus medicamentis in humorum copiam deterius haberet. Conjunge Ant. ab Altomari cap. 45. Capivac. lib. 2. pract c. 8.

QVÆSTIO VI.

An cordis palpitatio ab utero per consensum orta medicamentis cordialibus communibus corrigenda?

I. *Per uteri consensum in mulieribus frequenter cordis palpitationem dari quotidiana testatur experientia, tunc temporis potissimùm ubi propter mensium retentionem exhalationes tetræ cordis thalamum petunt, & tum palpitationem, tum etiam imminentem suffocationem producunt. Quæritur hic num talis cordis palpitatio medicamentis cordialibus communibus corrigenda?*

Rationes pro parte affirmativa.

II. *Fortè probabilis videbitur affirmativa, propterea quod respectu proximæ causæ lædentis, ipsi cordi tanquam principalissimo membro statim succurrendum esse videatur per ea, quæ singulari proprietate virtutem ejus confortare, & evaporationum malignitatem corrigere valeant, qualia sunt pleraque odorata & aromatica, quæ balsamica suâ virtute calidum innatum confortant, & respectu caliditatis propriæ*

priæ materiam vaporosam discutiunt & absumunt.

III. Sed contra negativa veritati magis consentanea est, propterea quod in omnibus morbis per consensum primò pars mandans respiciendæ sit, cui intentioni postea succedit altera, quæ tendit ad materiam peccantem divertendam & evacuandam, ipsamque partem per consensum affectam confortandam. Negativa defenditur.

IV. Cum igitur hic uterus in causa sit, quo ad generationem palpitationis, necessarium est, ut primo mixeram morbi in utero latitantem corrigamus, postea exhalationes noxias ad cor expirantes frictionibus partium infernarum adhibitis, vinculisq; circa femora, injectis revellamus, & illud, quod diversi revellig; nequit dispemus & consumamus.

V. Hoc postremum alias optimè per odorata & aromatica perficitur: sed quia jam uteri constitutio morbosa adest, ab ijs quo ad fieri potest, abstinendum, propterea quod talia superius adhibita statim uteri suffocationem vehementem, & ex consequenti palpitationem cordis majorem introducant: cum enim rebus odoratis cerebrum suaviter afficitur, per consensum, qui est inter uterum & cerebrum vapores matricis morbosæ latitantes excitantur, excitati vasorum obstructionem augent, & ad principalia membra, præsertim ad cor exhalant, atque Cur odorata non conveniant.

hoc modo gravibus symptomatibus originem præbent, de quo vide lib. 1. de corp. & an. Ex. 7. q. 5.

Cur fœtida quædam conveniant.

VI. *Confugiendum igitur hic ad illa, quæ ad absumptionem & discussionem illius vaporosæ substantiæ malignæ faciunt, ita tamen ut utero non noceant, qualia sunt quædam fœtida & graveolentia, quæ huic intentioni satisfaciunt, tum quod inimica quasi naturæ vim expulsricem suscitent, ita ut ad expellendas res noxias magis insurgat, tum etiam quod pleraq; vim attenuandi, vehementerq; dissipandi habeant:* quod patet in Castoreo, Galbano, Asa fœtida, & similibus.

VII. *Quare præmissis frictionibus & ligamentis mox nodulus ex asa fœtida, galbano & castoreo, paululum calefactus naribus frequenter adhibeatur: interius extractum castorei vel decoctum ejus cum floribus chamomillæ concedatur, præmissa tamen tum totius, tum etiam uteri evacuatione modica per medicamina appropriata facta. Bezoartica quoque nõ negligantur, ea potissimùm, quæ non admodum aromatica. amara potius quam dulcia, utpote quæ utero satis amica.*

QVÆSTIO V.

An

An vulnera thoraci circa cordis regionem inflicta, quamprimum ut alia consolidanda?

I. Cùm maxima sit cordis, tanquam principij vitalis dignitas, manifestum vulnera thoraci inflicta periculosa magis alijs esse, quam ob causam non immeritò dubitatur, num etiam eadem aliorum more tractanda & eodem modo statim consolidanda sint? Quibusdam affirmativa placebit: cum enim locus sit nobilissimus, idcirco unicè eò respiciendum, ne externis injuriis ipse caloris fons, cor scilicet, lædatur, quam ob causam ejusmodi vulnera, qua fieri potest arte, consolidare conantur. Affirmatur quæstio.

II. Verùntamen cum thoracis vulnera tantam saniem quotidie effundant, quantam vix in alijs deprehendere licet, propterea quod natura tam propter conservationem partis, quam ob dolorem plurimum sanguinis quotidiè eà transmittat, qui malignitate & sordibus inquinatus, aut ob partis imbecillitatem non alteratus citissimè corrumpitur: idcirco potius cum negante parte consentimus, quæ statuit talia vulnera diu aperta esse debere, ut sanguini corrupto & saniei pateat exitus: non enim negandum, quin rerentus ibi præter naturam sanguis vel humor quidam corruptus majoris mali causa reddatur. Negativa defenditur cum limitatione.

III. *Vnde* Paræus lib. 9. Chirurg. cap. 31. *pro decisione subjicit, quod prior sententiæ vera sit, quando nullus humor præter naturam in thorace continetur amplius: posterior contrà meritò locum habet, ubi cavitas thoracis thrombis & sanie repletur.*

QVÆSTIO VI.

An vomitoria conveniant in cholera?

Cholera quid?

I. *Inter affectiones ventriculi est etiam cholera, malum sat periculosum & acutum ubi ex fluxione & commotione biliosi humoris potissimum superius & inferius ad excernendum æger singulis momentis torquetur atq; excitatur. Etsi verò fluxus præter naturam astrictione cuxetur, non tamen hic statim ad reprimentia procedendum, propterea quod in ejusmodi casibus primò non tam affectus, quam causa morbifica respiciatur: quæ enim præter naturam in corpore coacervantur, necessariò evacuari debent, sive hoc fiat ipsa natura, sive medicamentorum ope.*

II. *Verum cum conatus hos excernendi summa virium imbecillitas sæpius cum convulsione atque syncope subsequatur, ideo quæritur, num etiam naturam adjuvare debeamus, quod per vomitorium fieri posse putant? Negativa mul-*

tis videtur probabilis, utpote cum vomitus vehementior non solum fluxum per inferiora impedire, sed etiam imminentis convulsionis atque syncopes causa esse queat. Negativa quorundam.

III. *Nos distinguimus inter vomitoria vehementiora & leviora, quorum illa quidem hic improbamus ob causas jam dictas: hæc autem in hoc morbo cum* Pereda lib. 1. pract. cap. 35. *aliis q; practicis commendamus, tunc temporis potissimùm, ubi æger aliàs nauseabundus fluctuantem habet ventriculum, ubi sufficit aq. decoct. hordei tepida, cum pauco saccharo & oleo, quibus extergendi & acrimoniam humoris obtundendi facultas insider.* Affirmatiua cum distinctione defenditur.

IV. *Hoc modo sat evacuata materia nihil superest, quam ut virium respectum habeamus, ac præter dietam rectè ordinatam, tam interius quam exterius, ea usurpemus, quæ intemperiem calidam præter naturam corrigere ac nutritionis membra rursus confortare queant, ut sunt interius conserva ros. sp. diarrh. ab. diatrion santalon. spiritus vitrioli, tinctura coralliorum &c. Exterius vero non negligantur inunctiones circa ventriculi regionem factæ per ol. Masticis, cydoniorum, & similia, aut applicetur panis tostus calidus cum aceto aspersus, sæpius q; renovetur.* Quid agendum post evacuatam.

QVÆSTIO VII.

An & quomodo dejectam appetentiam Spiritus vitrioli corrigat?

Vivens semper nutriri.

I, *Quanquam vivens ex sententiâ Philosophorum perpetuò nutritur, cum essentia partium continuo absumatur, quatenus calor omni tempore vim suam exerit in absumptione humidi, unde vis vegetativa non ita quiescit à suis operibus, ut animalis, sed semper materia patiente datâ eodem modo agit, nec ad utrumq; oppositorum aptitudinem obtinet, ita ut medicis* φυσικὴ *sive naturalis inde dicta fuerit, quemadmodum* lib. 2. nob. Exerc. de corp. & an. Ex. 3. quæst. 5. *demonstravimus: non tamen negari potest, interdum appetentiam alimenti externi aliquandiu penitus quasi aboleri, quod primo testantur animantia quædam hyberno tempore sine cibo & potu latitantia, sicut patet ex* Aristotele lib. 8. hist. an. cap. 7. & Plinio lib. 8. Natur. hist. capit. 35. & 36.

Quod appetitus alimenti externi interdum abolentur.

II. *Deinde hominum quoque atrophiâ laborantium vita superstes idem innuit, utpote cum multi in febribus acutis, aliisq; morbis per plurimos dies absque omni alimento assumpto vitam protrahant, ut inde* Fernelius lib. 5. Physiolog. cap. *izn. commotus fuerit, ut vegeta-*

getatricem facultatem à vitali revera distinctam poneret, cujus contrarium suo loco probavimus.

Rara & admiranda inedia.

III. Imò magis miranda sunt hic exempla rara hominum absque cibo & potu longo tempore viventium, cujus generis est illud, quod refert Albertus lib. 7. de Animalibus, tract. 3. cap. 3 fœminam quandam Colonienſem tempore Imperatoris Friderici Vndecimi interdum per triginta dies ab omni cibo & potu abſtinuiſſe; ut & alterum, quod refert Langius, Bucoldianus & alij autores, de puella Spirenſi, quæ Imperante Ferdinando, cibum & potum præcedente ventris levigq; capitis dolore, faſtidio & prorſus ceſſantibus alvi excrementis abdicare cæpit.

IV. Sed quid opus eſt ut exempla priorũ ſeculi adducamus, cum adhuc hodie res ipſa loquatur? refert enim Querceranus in diæter. polyhiſt. ſect. 2. cap. 4. de puella trium vel quatuor annorum, quam Conſtanti. viderit, quæ per annum integrum ejuſmodi abjectum appetitum habuerit, ut nihil omnino cibi potusq; aſſumpſerit, vita nihilominus ſuperſtite, cui ventris inferioris regio depreſſa, totumque abdomen lapidis inſtar induratum depreſſum fuerit, ac tandem appetitus, & priſtina ſanitas redierit.

Addit

Admiranda observatio præsentis sæculi.

V. *Addit adhuc aliam historiam, mihi quoque notissimam, de virgine illa, cujus mentionem fecimus in* tractatu de Cruentatione & conservatione cadaverum, *quæ vivebat in sextum annum absque omni cibo & potu, cum ante biennium ex Sabaudia Germaniam repeterem & Helvetiam pertransirem, de cujus casus circumstantiis tunc temporis Bernæ cum Clarissimo Dn.* Paulo Lentulo, *ibidem Medico Ordinario diligentem inquisitionem instituì, propterea quod viderem eundem singularem hac de re tractatum edidisse, qui tunc temporis Friburgi Aventicorum, ubi typis subjectus erat, fortè fortunâ ad manus nostras perveniebat.*

Declarantur circumstantiæ casus.

VI. *Cœpit hæc Apollonia Schreieriana, ut vocabatur, honestorũ parentum nec non mediocri fortunâ prædituorũ in pago Gutsditionis Bernatum filia, sensim panis, deinde ciborũ aliorũ & fructuũ quoq; usum aversari: postea aliquandiu jusculis nutrita vivebat: tandem aliquot vini cochlearibus aquâ diluti vitam sustentavit: postremo prorsus omnia respuens stomacho ex dolore & cruciatu potum non ferente citrâ ullius rei ingestionem vixit ad illud usque tempus, ubi eandem in Helvetia invenimus, approbantibus hæc omnia tum mihi, tum comiti meo viro consultissimo Domino* Johanni Hagemeistero, *Iuris utriusq; Doctori eximio, amico meo suavissimo, multis ocularibus testibus, non plebeis tantum, sed etiam doctis, inter quos*

fuit

fuit dictus ille Dn. Lentulus *& vir peritiſs.* Dn. VVilhelmns Fabricius, *Medicus & Chirurgus Paterniacenſis Ordinarius,*

VII. *Quî autem fiat, quod vitæ per tot menſium & annorum ſpacium abſq; cibo & potu ſuſtineatur ſatis eſt dubium. Inveniuntur, qui τὸ ὅτι negant, propterea quod nullas rationes videant, in quorum numero eſt etiam* Valeriola in annotat. ad paradoxa Joberti. *Sunt alij qui naturaliter tale quid accidere poſſe ſtatuunt, in quorum numero eſt* Langius lib. 2. Epiſt. 27. Jobertus decad. 1. paradoxo 2. *qui ponunt imperfecta nutritione propter copiam pituitoſorum humorum collectam, caloriſq; diminutionem aliquandiu tales homines abſque cibo & potu vivere poſſe, cedentibus videlicet crudis illis humoribus in partium ſubſtantiam, quod fortaſſis de quibuſdam animalibus hyemis tempore dormiendo vitã tranſigentibus, & hominibus tali conſtitutione prædutis ac aliquandiu inedia laborantibus concedi poſſet.*

Admirandæ inediæ cauſa.

Opinio I.

Opinio II.

VIII. *At vero de ijs, qui per multos annos vivunt abſque cibo & potu, eo modo, quemad modum patet ex adductis exemplis, plurimùm adhuc dubitatur, præſertim cum hic peculiaris quædam cauſa dejectum appetitum introducens primò adeſſe videatur. Quod ſi abſq; præſtigijs magicis hæc accidunt, ut vero conſentaneum videtur, non à ratione alienus eſt diſcur-*

Opinio III. præ reliquis veriſimilis.

ſcurſus Joſephi Quercetani *de cauſis ejuſmodi rarae inediae, quem habet in diatetico Polyhiſtorico, quo ſtatuit, membra deſtinata ciborum & potionum attractioni atq; alterationi coagulari & exiccari poſſe, ita ut ſint quaſi emortua, quemadmodum refertur de infante, qui in lapidem coagulatus in utero materno citra ſui matris q; corruptionem diu perſtitit. Vitam vero non cooperantibus membris concoctioni primae, ſecundaeq; dicatus ſupereſſe poſſe demonſtrat ex eo, quod potiſſimae corporis partes, in quibus vita potiſſimum ſedem ſuam obtinet; cor videlicet, pectus & caput in ejuſmodi hominib. admodum vividae ſint, ita ut ratione ſimilitudinis conſequenter eaſdem ſpiritu & aere foveri & nutriri poſſe videatur à veritate non diſſentaneum, praeſertim cum aliàs planum ſit apud medicos aëre per inſpirationem, tam manifeſtam quam occultam attracto, ſubſtantiam noſtram refocillari, reſtaurari & conſervari; qua ratione odores etiam, quorum aër eſt vehiculum, celerrime vires confortare dicimus.*

IX. *Non tamen negandum, quod propter viſcera nutritionis depravata bona ſui nutrimenti parte deſtituantur viſcera vitalia, quam ob cauſam omnes totius corporis facultates languent, hinc etiam puella illa Helvetica ſenſim & leviter reſpirat, ſubmiſſa voce vix loquitur.*

ad

ad sensum tarda, ad motum corporis inepta est.

X. *Causam coagulationis, exiccationis & membrorum coctioni dicatorum dictus autor citato loco refert ad fæces tartareas densas ac spissas, quibus circumquaque viscera involvuntur, unde tam diu perit appetitus, donec vel arte vel natura sensim evanescentibus illis excrementis membra repurgentur & pristinæ facultates, aliquandiu quasi sepultæ, destinatas functiones vicissim obeant. Quamvis autem ulterius dubitare possimus, non tamen omnino improbabilia sunt ea, quæ diximus, propterea, quod videamus ex causa simili frequenter ad aliquot dies in ægrotantibus appetitum dejici, quemadmodum ex sequentibus patet.*

XI. *Etiamsi verò talia exempla diuturnæ inediæ rarissimè occurrant, frequens tamen est appetitus dejectio in multis morbis, ubi sæpius per plurimos dies ab omnibus alimentis ægri abhorrent, de qua affectione quæstionem movemus* Θεραπευτικὴν, *an & quomodo Spiritus vitrioli dejectam appetentiam corrigat?*

An Spiritus vitrioli cõveniat?

XII. *Plurimi reperiuntur, qui usum vitriolati spiritus angue pejus fugiendum esse statuunt, ut patet ex* Sylvatico conrroverl. 48. *alijs, qui ex noxijs qualitatibus vitrioli com-*

Negativus refutatur.

munis

munis non præparati & à suis impuritatibus minimè separati plurima deducunt inconvenientia: sed frustrà. aliud n. est cõsiderare dicta Galeni, Dioscoridis, Pauli, Aetij, Actuarii, Celsi, Oribasii *& aliorũ principum, ubi tantũ de vitriolo crudo loquantur: aliud est perpendere vitriolum præparatum, cujus magna est varietas, ita ut illud solum pluribus Hermeticis sufficiens videatur ad officinam pharmaceuticam exornandam.*

Asseritur affirmativa.

XIII. *De spiritu vitrioli, cujus usus hodie frequens est, quærimus, hunc plurimùm ad maximas putredines inhibendas inservire cum experientia rectissimè testatur* Crato in opere Epist. à Scholz, edit. Epist. *146, quamvis in*

N. *siccioribus naturis cautio major, quam in humidioribus observanda sit. Hunc etiam in apertis dejecto plurimum præstare quotidiè experimur, tunc temporis potissimum, ubi fecibus pituitosis & mucilaginosis internæ partes ventriculi quasi obvolvuntur & obstruuntur, ita ut spiritus famem producentes, hoc est, innatus ventriculi calor obruatur, & ad operationem suam perficiendam ineptus reddatur. Quatenus enim in se continet vim penetrantem, incidentem & mundificantem, eatenus materias & crudit ates illas mucilaginosas attenuat, digerit & absumit, unde consequenter spiritus esurientes antea quasi sepultos excitat, qui fructus*

consue-

consuetos in extimulando orificij sensu producunt & famem generant.

XIV. *Imò extremis etiam inflammationibus succurrit, ubi calidissimis exhalationibus appetitus ciborum dejicitur, quatenus aciditate suâ spiritus effervescentes compescere, & per consequens fructus eorum, videlicet incendia præter naturam extinguere potest. Hinc etiam practici in correctione dejecti appetitus à causâ calidâ cibos cum aceto paratos frequenter concedendos & præscribendos esse statuunt, ut patet ex* Paulo Ægineta lib. 3. de re med. c. 37. Alexandro Trall. lib. 7. cap. 5. *& aliis plerisq;, quatenus videlicet acetum abundat ejusmodi vitriolata aciditate, cujus ratione servidas exhalationes coagulat, earumq; fructus interpellit, refrigerando simul ex accidente, quemadmodum ex præmissa quæstione prima manifestum est.*

Spiritus vitrioli quomodo succurrat inflammationibus.

QVÆSTIO VIII.

An & quo tempore in appetitu canino vinum exhibendum?

I. *Accidit interdum hominibus fames præter naturam, græcis κυνώδης ὄρεξις, canina appetentia, qua vehementi & insatiabili appetitu alimenta appetunt, ut* Galen. habet in com. lib. 2. Aph. 21. *propterea, quod continuo morsus quidam adsit circa ventriculi superius orifi-*

Canina appetentia quid sit, & unde proveniat.

cium, productus maximâ ex parte ab acidis ac mordicantibus humoribus in tunicis ventriculi collectis, ex quibus fortassis famelici & insaturabiles progrediuntur spiritus, qui exaltati & in rabiem quasi acti cuncta alimenta repente conterunt & alterant, iisdemq; alteratis & subactis os ventriculi vicissim extimulant atq; hoc modo famam continuam producunt.

Affirmatur quæstio.

II. *In hoc affectu dubitatur, num vini potus conveniat? Affirmat* Hippocrates libr. 2. Aph. 21. *ubi inquit:* λιμὸν δώρηξις λύει: *famem, scilicet præter naturam, vino potio solvit. Idem* Galenus in comm. *innuit, multò videlicet magis accommodatum esse remedium vini potionem, quam ciborum multitudinem, additque se multos sanasse, vinum abundanter exhibendo illudq; calidum flavi vel rubri coloris, absq; astrictione, præmissis videlicet pinguibus eduliis antequam sitire inciperent.*

III. *Rationem addit* Matth. de gradibus in 9 Rhas. cap. de app. can. *quod vinum ejusmodi maximam nutriendi vim habeat, & assumptum post pinguia alimenta diu in ventriculo remaneat, ut ita suam alterationem adæquatam sustinere cogatur? imò & causam frigidam mucilaginosam videlicet vel pituitosam materiam collectam attenuare atq; incidere potest, quâ ratione materiam foventem corrigit & per consequens ad affectionem illam tollendam inservit.*

Quid

IV. *Quid si adderemus generosum vinum spiritu suo proprio copioso mordicantem illam aciditatem corrigere, temperare, fructus illius impedire, eundemq; naturæ amicam & convenientem reddere? an illud absurdum sit, non video, præsertim cum sensus testetur aciditatem mordicantem aceti, quam diu cum vino conjuncta est, ita temperatam & correctam esse, ut palato saporem jucundissimum, naturæq; nostræ maximè convenientem exhibeat. Adde quod agens respectu sui adæquati patientis maximè vim suam exerat in rebus naturalibus, quemadmodum Philosophi probant: at vero vini spirituosa propria substantia naturaliter hanc virtutem habet, ut aciditatem illam temperatam atque jucundam reddere queat.* Singularis quæstionis confirmatio.

QUÆSTIO IX.

An vehemens sitis oxycrato ebibito compescenda?

I. *Immoderata & vehemens sitis frequenter ob orificium ventriculi sinistrum vel per se, vel per consensum affectum accidat, de quâ quæritur, nũ oxycrato ebibito cõpescenda sit? Affirmativa deducitur ex* Gal. lib. 1. de simpl. med. fac. *propterea quod oxycratũ ex aceto & aqua compositũ vim refrigerandi & humectandi possideat, non sine insigni vi penetrãdi, cujus ratione per intimas partes sese insinuat, & fomẽ malí* Affirmatur quæstio.

corrigit. Quatenus enim aceto constat, eatenus fervidas exhalationes coagulat & refrigerat, indeque generatam sitim extinguit: quatenus autem aquam admixtam habet, eatenus humectandi refrigerandique majorem facultatem continet, utpote cum aqua inter humectantia sit humidissima.

II. *Et quamvis aqua per se sola considerata respectu refrigerantis & humectantis facultatis satisfacere videatur, quatenus ab excedente caliditate & siccitate oritur: non tamen sola usurpatur. propterea quod vi sua condensandi diu moretur in præcordiis, & obstruendo calorem præter naturam colligat, destitutaq; penetrandi facultate ad partes intimas sese insinuare nesciat. Additur ergo acetum, & hoc modo oxycratum producitur, quod non tantùm refrigerat & humectat, sed simul attenuandi penetrandique potestatem obtinet. Notandum tamen in ea siti pr. n. potissimum hoc remedium convenire, quando caliditas & siccitas excedens affectioni præbent originem, quod frequenter in febribus ardentibus per consensum fieri consuevit.*

QVÆSTIO X.

An in inflammatione ventriculi semper vena secanda?

I. *Quemadmodum aliæ corporis partes ita*

Sto-

Stomachus vel ventriculus quoque φλεγμονὴν *vel inflammationem interdum patitur, eamq; vel sanguineam, ubi dolor ac tumor circa partem affectam, cum sensu gravitatis, multique caloris, accedente siti valida, febri ardente & nausea deprehenduntur, vel cholericam, ubi vehementior ardor ac sitis, febris quoq; ardentissima, sed tumor ac gravitas minor est, ut* Altimar. lib. 2. de med. mor. cap. de Stomach. Inflam. *innuit.*

II. *Quærimus hic an etiam in hoc affectu venæsectio conveniat? Affirmamus* cum Matth. de Grad. in lib. 9 Rhas. cap. de dolore & Apostemate Stomachi, *cum* Altimaro *citato loco & reliquis practicis, propterea quod in principio statim eò allaborandum sit, ut peccans & affluens materia à parte inflammatione obsessâ per revulsionem avertatur, quod commodissimè venæsectione fieri potest, præsertim in sanguinis abundantiâ simul conjuncta, ubi sanguis educendus pro ut vires ferunt, copiosè, ipsumq; opus, necessitate requirente, renovandum ac denuo reiterandum est.* Affirmatur quæstio.

III. *Imò non tantùm in sanguineâ, sed etiam in cholericâ inflammatione sanguinis missio approbatur, cum etiam in hâc materiæ affluens ad partes remotas per phlebotomiam revellatur, & fervor humorum contemperetur: ut enim cholera per se sola considerata non introducit in-*

flammationem, sed quatenus cum sanguine abundat, ut certum sanguinis motum sequatur, eoq; evacuato vel alia ratione correcto suam quoq; correctionem sustinet.

Ita de cordis & ventriculi quibusdam affectionibus ansam disputandi præbere voluimus, consequenter, DEO volente, de morbis intestinorum & mesenterij, de jecoris & lienis affectibus, de renum & vesicæ dispositionibus præter naturam, de muliebribus malis, ac tandem de morbis venenatis peculiares quinq; decades problematum elaborabimus.

PARS

PARS POSTERIOR

Continens quinq; Decades in Academiâ Giessena elaboratas & propositas.

Σὺν Θεῷ

DECAS SEXTA

DE MORBIS QVIBVSDAM Intestinorum, Mesenterii & Omenti,

RESPONDENTE

LVDOVICO IVNGERMANNO, Lipsensi.

προοίμιον.

VT intestina vicinæq; partes aliæ non solùm à corde, caloris vitæq; principio, plurimum distant, sed insuper excrementis ab alimentorũ concoctionibus prodeuntibus quotidiè scatent, ita mirum non est, iisdem varios gravissimosq; morbos accidere, de quibus præsentem συζήτησιν singularibus quibusdam quæstionibus tam cognitioni, quàm curationi plurimum inservientibus instituemus.

Cur intestina vicinæq; partes pluri-morum morborum origo?

QVÆSTIO I.

An Spiritus salis conveniat in colicis doloribus?

Colaci doloris nomen.

I. Κολικὴ διάθεσις Æginetæ, *morbus intestini plenioris* Celli, *communi nomine dolor colicus dicitur, & ab* Hippocrate & Galeno *sub dolore intestinorum comprehenditur, quemadmodum vult* Mercurialis lib. 3. pract. 26. *ut non verisimilis sit assertio* Plinii libr. 26. natur. hist. c. 1. *qui scribit, morbum hunc primum omnium esse expertum* Tyberium Imperatorem, *cui etiam* Scribonius Largus *suffragatur, qui multas antidotos propter dicti Imperatoris colicam compositas proponit.*

Colicus dolor quid.

II. *Est autem colica passio dolor ingens, intestinum colon una cum fecum retentione occupans, cujus causa antecedens parissimum continet vel in crassis & pituitosis humoribus intra coli membranulas subsidentibus, vel in materiâ flatulentâ præter naturam ibidem contentâ, vel in inflammatione dicti membri, vel tandem in acri mordacique succo dictum intestinum afficiente.*

Causa doloris colici.

III. *Sed non rarò accidit, ut causæ dictæ misceantur, potissimum tunc temporis, cum morbus diuturnior est, ubi frequenter unà cum crassitie materiæ jungitur etiam acrimonia flatulenta cum inflammatione. Hanc ob causam juxta*

Sententia Hermeti-

Scho-

& holam Hermeticorum διάθεσις κολικὴ *ex mucilagine Tartareâ, ſtypticis & acerboſis ſpiritibus permixta producitur.* corum, de cauſa colici doloris.

IV. *Quærimus autem in præſentia* num etiam in hoc morbo Spiritus ſalis conveniat? *Fortaſſis negativa quibuſdam placebit, propterea quod juxta* Galenum l. 12. Meth. Medend. cap. 8. *in hoc caſu abſtinendum ab iis, qui admodum caleſaciũt, quatenus illa craſſos humores in flatus convertunt & exacerbationem affectus majorem introducunt: at ſalem caleſaciendi & reſolvendi qualitate praditum apud omnes conſtat, unde ſequitur ſpiritum ejus exceſſu & præeminentia quadam* δυνάμεως *ſalis poſſidentem his minimè convenire. Adde quòd Spiritus ſalis maximè penetret, adeoq; peccantes humores magis exacerbare videatur.* Rationes quæſtionis negantes.

V. *Contrà quod ſpiritus ſalis ſpagyricè præparatus optimè conveniat in colicis doloribus confidenter aſſerimus, tum quod attenuandi, reſolvendiq; poteſtate peccantes humores corrigat, tum etiam quod diſcutiendi facultate flatulentam materiam digerat. Adde quod materiam putreſcentem alteret, & plurimùm à putredine ſuperfluos humores præſervet. Imò vi aperiendi cauſam morbificam diſponit, ut eò citius ab eadem natura ſeſe liberare queat. Tandem quatenus ſervidas & ſulphureas exhalationes deprimit, ſeu fixas reddit, eatenus optimum quoque* Affirmatur quæſtio.

contra vehementissimum dolorem ab acribus & fervidis mucilaginis tartareæ spiritibus ortum anodynum constituit.

Determinatur quæstio per cautelam.

VI. Nota tamen pro limitatione quæstionis, quod in affectu dicto primùm eò respiciendum sit, ut medicamentis lenientibus, potissimùm clysteribus, alvum aperiamus, & ea quæ methodus medendi requirit, tanquam universalia non negligamus, priusquam accedamus ad usum spiritus salis, qui justo tempore usurpatus propter dictas rationes plurimum præstat, præsertim in colica, quam crassa & viscida materia cum acri mordacitate conjuncta generat, ubi paucis tantùm guttis, in vino vel aquis appropriatis, Chamomillæ scilicet, vel similis, jejuno stomacho exhibetur, de quo vide plura in Medulla destillatoria pag. *86.* tract. *3.* in Basil. Chym. Crollii pag. *149.*

Solvuntur argumenta negantia.

VII. Ad dubitationes propositas respondemus: & licet primùm admodum calefacientia non concedantur à Galeno: non tamen hæc assertio simpliciter proponitur, quia Galenus ea tantum calefacientia rejicit, quæ liquant in flatus vertunt humores peccantes, non autem discutiunt. Hanc ob causam addit, colicum dolorem, per ea quæ incidunt, concoquunt, flatus discutiunt, exiccantq; citra valentem calefactionem rectissimè curari: at verò qualitates hæ maximè conspiciuntur in spiritus salis; cum enim salis propriũ sit

Salis virtus.

sit inter cæteras facultates quas possidet detergere, obstructiones expedire, putrefactionem & corruptionem arcere. ait Quercetanus lib. 1. defens. cap. 20. *multò magis talia præstabit spiritus ejus, qui in pluribus naturam salus superat, acrimonia videlicet destitutus, γλυκυπίκρῳ sapore summè penetrans, sitim nullam vel calorem generans, sed potius extinguens, quod in hydropicis apparet. Hinc ergò non timendum, quod vi sua penetrandi peccantes humores magis exacerbare possit, cum & ipse potius ferocientes spiritus consumat & colligat, quò eò citius à natura superentur & extinguantur.*

QVÆSTIO II.

An vinum conveniat in dolore Iliaco?

I. "Ειλεὸς & *interdum* χόρδαψος *vocatur vehemens intestinorum dolor, quem Latini volvulum à tortura Ilei intestini, quidam miserere mei, quod affectus sit peracutus gravissimos dolores lethales inferens, quasi* ἔιλεος *dicatur* ἀπὸ τῦ ἐλέεσθαι. *quod est misereri, quemadmodum placuit Rhasi, licet denominatio vocis potius cum* Galeno lib. 2. Meth. Medic. cap. 2. ab ἐιλέω *quod significat verso seu volvo deducenda videatur, Barbari passionem Iliacam nominant: Et non aliunde provenit quàm à superfluitatium, quæ per alvum excerni debent, præternaturali retentione.* Nomen Ilei. Causa proxima Ilei.

quam

quam læsa virtus expultrix introducit, ut habet Salius de affect. part. cap 11. *Causas antecedentes, obtinet cum colico dolore plurimùm convenientes, sed vehementiores, quatenus obsident intestina tenuia magis exquisito sensu prædita, quocirca dolor hic magnitudine, tempore & situ à colico dolore distinguitur.*

II. Num autem in ejusmodi dolore Iliaco patientibus vinum concedendum dubium est, *præsertim ubi consideramus assertionem* Cœlii Aureliani lib. 3. de acut. pass. cap. 16. *negativam statuentis.* 1. *propterea quod vinum inflammationibus minimè conveniat; At verò dolor Iliacus utplurimùm ab inflammatione oritur, vel saltem non est absq; inflammatione.* 2. *Adde quòd vinum soporem inducat, exhalationibus suis ad sensuum officinam sublatum: At somnus & sopor ad deobstruenda intestina videtur inconveniens.*

Rationes negantes.

III. *Contrarium verò statuit* Hippocrates lib. 3. de morbis & lib. 2. Epid. *ubi laudat potum generosum in hoc morbo, donec superveniat sopor.* Nec *sine ratione, quia primò humores obstruentes frigidi per usum vini generosi funduntur & colliquantur: Deinde cum dolor Iliacus jungatur cum obstructione vehementi, necessarium est, ut ejusmodi nutrimentum adhibeatur, quod facillimè nutriat, & non tam per alvum, quam alia ratione partes suas excremen-*

Retinetur affirmativa.

men-

mentitias, nimirum per vias urinarias & sudorem deponat, quod maximè de vino conceditur.

IV. Notandum verò ex Mercurial. lib. 3. de affect. infimi ventris cap. 27. *quod Hippocr. commendet vinum generosum non in omni ileo, sed quando peccans humor frigidus est. Licet enim interdum inflammatio quoq; concurrat, nihil tamen obstat, quin vinum concedi possit, quatenus causſam obstruentem respicimus. Quod soporem modicum attinet, illum nullo modo improbamus, propterea quod ad dolorem, à quo vires enervantur & corrumpuntur, conveniat.*

QVÆSTIO III.

Num aliquando venæ sectio tentanda in diarrhœa?

I. *Multiplex est alvi profluvium, quod Diarrhœæ nomine circumfertur, & in eo distinguitur ab aliis, quod copiosa excretione sine exulceratione & inflammatione τῶν ἐντέρων ægris molestum sit. Hujus curationem non peragit Medicus manu imposita, cruceq; impresso, qua ratione Monachus quidam Dominicanus aliquando mulierem ab hac affectione diuturna teste* Benivenio cap. 45. de abd. *liberavit, sed convenienti remediorum usu, secundum indicationes curativas instituto.* Diarrhœa quid?

Inter

II. *Inter Indicata verò dubitatur*, num etiam interdum venæ sectio conveniat?

Negantes rationes. *Negativa confirmabitur hoc modo.* I. *Vt contrariorum contraria sunt remedia, ita sequitur evacuationem per evacuationem minimè curandam esse: atqui diarrhæa est evacuatio. Ergò consequens est eandem per sanguinis detractionem minimè curari.* II. *Accedit quod in omni fluxu morbifico vires dejiciantur: at harum debilitas obstat, quo minus venæ sectio tentari queat.* III. *Adde* Galeni *decretum* lib. 4. de victus ratione, *ubi dicit, alvo fluente sanguinem non esse detrahendum.*

Affirmātes rationes. III. *Contra quod affirmativa defendi possit, argumentis sequentibus probatur:* 1. *Quia sæpius requiritur, ut fluxus humorum ad partes oppositas revellatur, quod venæ sectione fieri potest.* 2. *Quia diarrhæa propter copiam sanguinis in toto superabundantis oriri potest: at ejusmodi plethora venæ sectionem indicat, tam respectu sui, quam propter laborantem retentricem intestinorum.* 3. *Quia venæ sectione mordaces humores temperantur, & ad meliorem statum à natura reducuntur.*

Decisio quæstionis. IV. *Notandum igitur juxta* Forestum lib. 22. observ. 6. & Altimar. cap. de diarrh. *ad venæsectionem in alvi fluxu procedendum esse, quando sanguinis adest abundantia, succi* ⅓ *præ multitudine in vasis non retinentur, viribus*

bus & ætate non prohibentibus, ut ipsum profluvium cohibeatur, & qui confluunt ad ventrē peccantes humores revellantur, juxta Hippocr. *6.* de morb. vulg.

V. *Ad argumenta negantia patet responsum.* Respondetur argumentis negantibus.

Ad 1. Licet venæ sectio sit evacuatio, non tamen eadem est cum alvi profluvio, sed in hoc respectu rationem contrarij obtinet, quatenus materiam aliò transferendo fluxum illum sistit. Ad 2. In duobus malis minus eligendum, ubi tamen eo respiciendum, ut consideremus ægri vires, num tales sint, quæ non prohibeant sanguinis missionem. Ad 3 Galenus de Critico fluxu loquitur, quem in præsentia meritò excipimus.

QVÆSTIO IV.

Vtrum lac in lienteria concedendum?

I. Λθεντερία *quasi* λεθότης τῶν ἐντέρων *est fluxus alvi esculentorum non mutatorum ab intestinorum retentrice abolitâ dependens, ut habet* Capivacc. lib. 3. Pract. c. 16. Lienteria quid?

I. In hoc affectu num lactis usus concedendus quærimus? *Negatur quæstio sequentibus.* 1. *Quia in lienteria plurimum illa vitanda sunt, quæ ad alvum subducendam faciunt: at lactis usus alvum subducit, quatenus respectu copiosi seri detergit, humectat & aperit.* 2. *Quia lac assumptum refrigerat:* Negantia argumenta.

at

at refrigerantia meritò vitantur in lienteria, cum alias in hoc affectu facultatis concoquentis debilitas adsit.

Rationes affirmantes.

III. *Contrà lactis usum commendat* Fuchsius l. 3. de medend. morb. cap. 14. *cujus assertio confirmari potest: 1. quia in lienteria eo respiciendum, ut adhibeatur nutrimentum aliquod facilis alterationis, propterea quod propter imbecillitatem retentricis alimenta in ventriculo & intestinis diu remanere nequeant: atqui tale est lac, utpote quod teste* Galeno lib. 6. de plac. *citra alterationem ventriculi ad jecur transiens in sanguinem converti potest. 2. quia respectu caseosæ substantiæ superabundantis lac aliquo modo vim obstruendi tenet. 3. quia tenues & acres humores expultricem facultatem irritantes temperat.*

Limitatio. IV. *Notandum tamen hæc omnia non de lacte simpliciter, sed de lacte cocto concedenda esse; quando, scilicet per coctionem, serosa lactis abundantia, quæ propter nitrosam qualitatem detergit & aperit, sensim exhalat, unitis interim & bene coagulatis partibus reliquis ad nutritionem aptioribus, & lienterici bene convenientibus, tunc temporis potissimùm, ubi dejectiones acres & biliosæ sunt. Unde patet, quid ad argumenta opposita respondendum.*

QUÆ-

QUÆSTIO V.

An Dysentericis internus ceræ usus conveniat?

I. *Gravissimum satisq; molestum & periculosum est malum, quod Græcis* δυσεντερία, *Latinis per translationem intestinorum difficultas dicitur, estq; nihil aliud juxta* Galenum lib. 6. de locis affect. cap. 2. *propriè loquendo, quam exulceratio intestinorum cum cruentis alvi dejectionibus.* Dysenteria quid.

II. *Oritur hic affectus, quo ad caussam internam ab acribus & erodentibus humoribus* ἀθροΐως *à reliquo corpore ad intestina confluentibus, qui visciditatem & lentorem quendam nanciscuntur, cujus ratione plus solito intestinis adhærent, eademq; exulcerant, ut habet* Mercatus lib. 3. de intern. morb. curat. cap. 12. *unde patet, qui fiat, quòd sæpiùs in diarrhæa peccantes humores mordacissimi ac servidissimi sentiantur, & nihilominus exulcerationem intestinorum non introducant, quatenus scilicet ejusmodi viscida qualitate destituuntur, & intestinorum tunicis aliquandiu adhærere nequeant.* Causa dysenteriæ. Cur acres humores in diarrhæa non introducant dysenteriam?

III. *Quomodo verò patientibus methodica curatione per ea, quæ materias peccantes edunt, acrimoniam eluunt, ulcera detergent &* Quid in dysenteria agendum?

consolidant, succurrendum, juxta præsens in-
stitutum non demonstrabimus, sed tantùm quæ-
stionis hujus determinationem subjicimus, num
scilicet internus ceræ usus dysentericis cõveniat?

Affirmatur quæstio.

IV, Affirmativa confirmatur à Dioscoride l. 2. de mat. med. c. *76. ubi inquit, ceram in sorbitionibus commodissimè dysentericis dari.* Galenus *quoque non dissentire videtur,* lib. 2. simplic. c. *12. ubi concedit, interdum ceram elotam intestinis infundi posse, quatenus mordicantes & erodentes humores temperare potest. His autoritatibus non contemnenda ratio subjicitur, propterea quod cera, iuxta* Galen. lib. 4. simpl. c. 5. *sit ex numero eorum, quæ citra mordacitatẽ exiccent & consolident, atq; hoc modo medicamentum Emplasticum constituat, quale pro curatione dysenteriæ, respectu exulcerationis requiritur. Adde quod pinguitudine sua temperata plurimùm intestina affecta leniat, quâ de causa propter utramq; rationem genus hoc remedii à muliere quadam medicæ cuidam ægro propinatum minimè rejiciendum esse statuit* Valeriola lib. 3. observat. 4.

Monstratur utendi ratio.

V. Cautio tamen adhibenda est in utendi modo, quâ cognitâ facili negotio contradicentibus instantiis satisfieri potest, ubi notandum, quòd primùm in cera justa requiratur præparatio, quæ lotione convenienti fieri potest, ut lentor & visciditas eius eo melius deponatur, quod in albâ cera paret: deinde cera hac præparata juxta

commu-

communem opinionem pomum curtipendulum excavatum impletur, igne lento assatur, donec cera liquata per substantiam pomi diffusa sit, atque hoc modo pomum assatum dysentericis remedendi offertur, nō semper, nec in principio, sed in contumaci dysenteria, tunc temporis, cum exulceratio satis elota ac deterſa videtur.

VI. Valeriola citato loco pro pomo commendat malum Cotonetum, ut simul adstrictoria & glutinatoria facultate remedium prædictum sit, nec tamen cum pomo illud ipsum utile esse diffitetur, quatenus molliori pomi substantia facilior in ima aditus atq; transitus ceræ præbetur. Modus Valeriolæ.

VII. Quercetanus etiam in Pharmacop. dogm. cap. 8. ejusdem remedii utilitatem commendat, ubi drachmam unam ceræ albæ pulverisatæ commiscet cum eadem quantitate gummi Arabici, eodemq; modo cum pomo assato, præmissis remediis universalibus propinat. Modus Quercetani.

VIII. Nos anno superiori, cum Epidemia dysenteria plures apud nos invaderet, multis, in quibus contumacior affectus videbatur, magno cum successu cēram albam cum pulvere gummi Arabici vel Tragacanthæ in pyris assatis post universalia & particularia remedia convenientia præbuimus, ut adhuc hodie nobiscum vivant, qui eodem remedio, tunc temporis ijsdem ignoto, ex cymba Charontis revocati sibi videntur.

QVÆSTIO VI.

An in teneſmo interdum purgandum?

Teneſmus quid.

I. *Teneſmus vel tenaſmus ἀπὸ τοῦ τείνεσθαι, quod ſit frequens et inanis excernendi cupiditas, juxta* Paulum lib. 3. de re med. cap. 41. *dicitur & ſymptomata dyſenteriæ ſimilia, nempe cruentas & mucoſas excretiones infert, cum nixu tamen multò vehementiori, magiſq; inani, ſicuti* Galenus habet lib. 3. de caul. ſymptom. cap. 2.

Cauſa Teneſmi.

II. *Cauſſa teneſmi ferè convenit cum illa quæ dyſſenteriam excitat, niſi quod variatio ſequatur reſpectu partis affectæ, quatenus exulcerantes cauſſæ ſolum inteſtinum rectum in teneſmo, reliqua verò indifferenter in dyſenteria præter naturam afficiuntur.*

Negantes rationes.

III. *An autem aliquando in hoc affectu purgandum dubitatur? Negativa probari poterit hoc modo: 1, quia per purgationem impeditur ulceris mundificatio, & conſolidatio, quatenus peccantes humores è reliquo corpore magis affluunt. 2. quia per purgantia deterior fit exulceratio, quatenus incaleſcit & irritatur. 3. quia per purgantia natura magis ad excernendum extimulatur, unde ſymptoma conatus irriti deterius redditur.*

IV. Contra quæſtionis affirmativa, quod

ſæpius

sæpius in teneſmo purgandum, ſequentibus confirmatur: 1. quia teneſmus frequenter poſt dyſenteriam oritur ab acri ſanie relictâ vel humoribus peccantibus intempeſtivè reſtrictis: at hic purgatio requiritur. 2. quia magna ex parte pituitoſis accidit tenaſmus, propterea quod in inteſtino recto craſſa & viſcida pituita coacervetur: at hac purgatione tollitur, ergò ſequitur à teneſmo purgandum eſſe.

Affirmantes rationes.

V. Pro quæſtionis reſolutione notandum, primò quod alia ſit purgatio propriè ſic dicta catharctica, alia lenitiva, quarum hæc, & non illa, in teneſmo non raro requiritur, utpote quæ non ex toto corpore, ſed ex primis tantùm viis materiam peccantem educit: deinde diſtinguendum inter cauſſas tenaſmi, quæ ſæpius tales ſunt, ut evacuatione lenitiva non indigeant.

Deciditur quæſtio.

VI. Ad argumenta contraria negantia reſpondemus. Ad 1. Procedit argumentum de catharcticis propriè ſic dictis, quæ tàm in teneſmo quàm in dyſenteria non concedimus. Ad 2. Licet irritetur ulcus etiám per lenitiva, nõ tamen affectus deterior redditur, propterea quod hac ratione cauſſa conatus irritii, mordax videlicet & extimulans materia tollatur. Ad 3. Extimulatur per purgantia natura, non tamen conatibus irritis, ſed eo fine, ut noxia rejiciantur.

Reſponſio ad opinionem negantem.

QVÆSTIO VII.

Num ijs, qui vermibus intestinorum laborant, dubia concedenda?

Vbi gene-rentur ver-mes.

I. *Quamvis Avicenna* lib. 3 fen. 16. tract. 5. cap. 2. *ferè tantùm in colo & cœco vermium generationem fieri statuat, non tamen hæc assertio simpliciter acceptanda, sicuti notat* Savonarola tract. 6 Pract. major cap. 16. *Sed respectivè tantùm, quatenus pauciores extra colon & cœcum generantur Alias negari nequit in omnibus intestinis interdum vermes oriri posse, quia in omnibus causæ productivæ vermium concurrere possunt, phlegma scilicet putridum, tenacitate sua lateribus intestinorum adhærens, quod ulteriori mora magis corrumpitur, et ab agente calore in vermes commutatur.*

Hist. II. *Imò non tantùm in intestinis, sed etiam in aliis partibus corporis vermes generatos esse classicorum autorum experientia testatur, ubi notatu digna est historia, quam refert* Benven. de abd. cap. 2 *de verme quodam monstroso, per vomitionem è ventriculo ejecto, quem* Parœus lib. 19 *depingit; ut & altera, quam habet* Marcellus Donatus lib. 4. histor. mirabilium cap. 26. *de alio vermium monstro per vomitum à Patritio quodam Mantuano reddito.*

Obj. III. Nec obstat hoc loco Philosophi autoritas

um lib, 4. Meteoror. cap. 3 *inquit.* ζῶον δὲ γίνεται ἐν τῇ κοιλίᾳ, ὥσπερ τινὲς φασιν ἀλλ' ἐν τῇ ἀπορρίσθ σκπομένῃ ἐν τῇ κάτω κοιλίᾳ, *quæ dicta hoc intelligitur de Romacho hominis sani, in quo numquã vel raro generantur vermes, ut rectè monet citato loco* Savonarola.

An vermes in ventriculo generentur?

IV. *Dubitamus autẽ in præsentia* num iis, qui vermibus afficiuntur, dulcia concedenda sint, *propterea quòd vermes ad cõtenta toto genere præter naturã referantur, quam ob causam sui ablationẽ indicant, ubi requiritur, ut occidantur & expellantur. at verò quæ dulcia sunt, vermes & lumbricos in corpore nostro nutriunt, augent & conservant, quorum passim ab autoribus amara, nimirum semen Centaurii minoris, ruta, absinthii, Aloe & similia commendantur.*

Quæst.

V. *Sed notandum ex* Paræo lib. 19. Chirurg. cap. 5. *quod vermibus naturaliter insitum sit, ut amara fugiant, & dulcia persequantur. hanc ob causam cautio est adhibenda, ne per exhibita amara lumbricos recedentes ad partes nobiliores & principes depellamus. Non igitur inconveniens erit, primò statim clysterẽ ex lacte, melle & saccharo, sine oleis & amaris medicamentis infundere, ut vermes eò magis inferiora petant, & consequenter citius expelli queant: & cum dulcedine allectis facilius id, quod nocum inferre potest, devorent, ideò quæ amaritie vermes necare possunt, cum lacte saccharato per os exhibere conveniet.*

Resolutio quæstionis.

QVÆSTIO IIX.

An diuturnus Hæmorrhoidum fluxus constringendus?

I. *Vt in mulieribus sanguinem superfluum singulis plerunq; mensibus provida natura per uterum evacuat, ita viris quibusdam, præsertim senibus, in quibus ob caloris debilitatem aliquid sanguinis non digesti, seu in partium naturam non conversi superabundat, illudipsum per fluxum venarum hæmorrhoidalium accidit.*

Rationes affirmantes.

II. *Quærimus autem*, num diuturnus ejusmodi fluxus hæmorrhoidalis constringendus? *Videtur quod sic: 1. quia fluxus sanguinis immodicus toto genere præter naturam est: at verò quæ toto genere præter naturam nobis accidunt, per contraria corrigenda sunt. 2. Quia diuturno hæmorrhoidum fluxu natura debilitatur ob resolutionem spirituum: at medicus est minister conservationis naturæ. 3. Quia per immodicum sanguinis fluxum corpus non solùm refrigeratur, sed partes quoque debito suo nutrimento destituuntur.*

Rationes negantes.

III. Contra quod diuturnus hic fluxus non protinus constringendus, *probatur sequentibus: 1. Quia* Hippocrat: est aphorismus lib. 6. aphor. 12. *Sanato à diuturnis hæmorrhoidibus, nisi una quæpiam*

serve-

ſervetur, periculum aquæ inter cutem vel tabis impendet. II Quia quod Galenus *in commentario ſubjicit, ſanguis peccans ad jecur aliaque membra nobilia regurgitaret, caloremq; nativum ſuffocando debilitaret, ac tandem extingueret. III. Hinc obſtructionem hæmorrhoidum affectus varii, præcipuè quartana, & ex liene icterus ſequuntur, ut habet* Jubertus lib. de quart. cap. 9.

IV. Pro controverſiæ reſolutione notandum, quod hæmorrhoidum fluxus, quatenus ſit ab expultrice coacta à ſanguine ſuperfluo & noxio propriè & abſolutè loquẽdo ſit præter naturam, ut habet Savonorola tract. 6. Pract. major. cap. 17. in fine. *Quapropter in eo differt à fluxu menſtruo, quod hic communiter ſanis etiam conſtitutionibus conveniat, quatenus natura provida boni ſanguinis abundantiam mulieribus conceſſit, eandemq; per uterum ablegare voluit, ut ſuo tempore fœtus generationi, nutritioni & augmentationi, tanquam alterum ortus noſtri principium inſerviret, ſicut fuſius demonſtravimus,* lib. 1. de corpor. & anim. Exerc. 1. quæſtio 6. *Hinc etiam optimè valentibus beneq; conſtitutis hæmorrhoidalis fluxus non accidit, nec conciliari procurarive debet, ut inquit* Solenander ſect. 3. conſil. 20. *Quibus autem naturis peculiare eſt hoc profluvium, & per conſuetudinem quoque*

Quæſtionis deciſio.

naturale, in iis singulari dexteritate & prudentia Medica ita regatur, ne vel diutius supprimatur, quàm corpori sit utile, vel copiosius humorem fundat, quàm valetudinis præcepta requirant. Rectè igitur Jachinus in 9. Rhas. cap. 72. *asserit; nunc permittendum esse fluxũ hæmorrhoidalem, si per periodos id faciat, neque superfluus sit: nunc supprimendum si vires lædat, ut inde concoctio vitietur, & hydrops sequatur.*

Responsio ad argumenta in utramque partem proposita.

V. Ad argumenta in utramq; partem posita patet responsio, quando perpendimus, quod affirmantia tantum concludant de fluxu laudabilis sanguinis in consuetis naturis sine periodis accidente: Et quod negantia loquantur de iis hæmorrhoidibus, quæ sanguinem peccantem in naturis consuetis, & neutrali quadam corporis constitutione prædictis certis temporibus evacuant.

QVÆSTIO IX.

An mesenterii obstructio Melancholiam hypochondriacam generet?

Cur plures sint mesenterii morbi.

I. *Circa mesenterium varias affectiones præter naturam generari dubium non est, ubi consideramus, quod mesenterium sit quasi sentina totius corporis, in quam tanquam sedem ignobiliorem natura deponit illud, quod interdum partibus nobilioribus noxium & inimicum est.*

687. Testatur hoc maximè observatio Paræi lib. 22. Chirurg. cap. 39. *qui quondam in dissecto cujusdam mulieris cadavere in ipso mesenterio abscessus infinitos à se invicem differentes invenit*: item Philipp. Ingrass. de Tumor. tract. 1. Tom. 1. c. 1. *qui in publica suspensi cujusdam anatomia mesenterium variis scrophulis & abscessibus repletum demonstravit*: Marcellus Donatus, qui lib. 4. cap. 7. histor. mirabil. *confitetur, se in cadavere cujusdam febricitantis ac tandem cruenta purulentaq; dejectione morientis in dissectione sordidum ulcus mesenterii ea parte qua rectum attingit intestinum invenisse*: Et Coiter in observat. Anatom. *eidem rei fidem facit, ubi monstrat, quod in Patritio Noribergensi homine intemperatissimo, cacochymo & cachectico post mortem aperto collectam materiam purulentam & fœtidam inter duas mesenterii tunicas invenerit, quæ majorem infimi ventris partem occuparunt: sicuti quoq;* Benivenius cap. 33. de abdit. *in historia juvenis ex alvi tormentibus mortui & dissecti.*

11. *Inter illa verò quæ mesenterio præter naturam accidunt est etiam obstructio, de qua quæritur*, an melancholiam hypochondriacam generare possit? *Negativa probabilis videtur ex* Mercato lib. 2. de morb. mulicbr. capit. 6. *ubi monstratur, quod* Negatur quæstio.

obstru-

obstructio Meseræi & Melancholia hypochondriaca plurimùm differant in mulieribus & virginibus, propterea, quod fiat melancholia hypochondriaca, quando sanguis fœculentus in hypochondriis exuratur & effervescat, ex cujus halitibus postea caput & cor afficiantur, ita ut melancholici subinde terrores mœstitiæq; subsequantur: at in virginibus alba febre laborantibus adest quidem obstructio circa mesenterium, sed sanguis ibidem collectus refrigeratur & recrudescit, ac universum generat affectum frigidum, quod color earundem subalbidus crudorum humorum soboles testatur.

III. *Notandum igitur quod obstructio mesenterii, quatenus talis, non generat Melancholiam hypochondriacam, sed prout constat ejusmodi materia obstruente, quæ exustione & fervore melancholicis fumis & halitibus arcem Minervæ perturbat, & operationes principes depravatas reddit.*

QVÆSTIO X.

An tumor omenti curabilis?

Omentum quid.

I. *Omentum græcis ἐπίπλοον, quoniam intestinis & ventriculi fundo ἐπιπλεῖ, hoc est, innatat substantia membranea ex duabus tunicis quamplurimis venis, arteriis, nervis, & adipe copiosa contexta constat.*

An omentum tumore afficiatur?

Hanc partem corporis tumore præter naturam affici posse facillimè patet, quando perpendimus copiosa vasorum serie

ſerie corpus illud membranoſum præditum eſſe, ut mirum non ſit materiam præter naturam ad hanc partem deponi poſſe, præſertim cum aliàs apud omnes in confeſſo ſit, nobiliores partes id quod noxium eſt, ad ignobiliores ablegare. Quod maximè quoque colligitur ex ipſo Hippocrate l. de glandul. dum inquit, copioſiorem humiditatem, ab inteſtinis ad glandulas propriᾶς ἀθροόως influentem, in omento velut æſtuario conſervari.

II. Licet autem hujus tumoris omenti nulla ferè fiat mentio apud Practicos, negari tamen non poteſt, eundem non rarò accidere, cujus rei confirmationem non ſolùm ratio dicta ſuadet, ſed experientia quoque comprobat, ubi notatu dignam ſubjicimus hiſtoriam de tumore ſatis monſtroſo poſt diſſectionem in fœmina mortua invento. Vivebat nobiſcum anno ſuperiore ſigili cujuſdam uxor, vivebat inquam ſed ſatis miſerè, cum ejuſmodi ventris tumore, ut aſcitem ingentem quantitate mentiretur. Molem hanc ventris per annos aliquot foverat & pedetentim auxerat, fruſtra præſcriptis & adhibitis variis remediis ad reſolutionem et diſſipationem tumoris à pluribus ordinatis, eò uſque ut ponderis illius extenſione non ſolum doloribus variarum partium conſumeretur, ſed inſuper compreſſione pectoris ac diaphragmatis ob depravatam ſanguificationem ἀζοφίαν reliqui corporis

Obſervatio ſingularis.

præceden-

præcedente, tandem extingueretur. Hæc paucis ante mortem septimanis tum à me, tum etiam ab aliis anxie petebat, ut post mortem tumorem aperiremus & in fabricam generis humani singularem affectum consideraremus: Id quod plerisq; tunc temporis nostris philiatris & nobis Medicis Professoribus ordinariis præsentibus factum fuit anno superiori millesimo sexcentesimo octavo, d. 26. Aug. ubi post cutis & musculorum abdominis incisionem à Chirurgo tentatam, primò intestina juxta dextrum latus ascendentia obtinebant, quibus remotis loco secundo tumor ingens propria tunica satis crassa totam capacitatem infimi ventris complens, in conspectum venibat, qui parte inferiori, ut & in lateribus facili negocio, sine reliquarum partium læsione separabatur, at superius à fundo ventriculi partibusq; circumjacentibus non sine laceratione divellebatur. Exemptus hic tumor tantæ magnitudinis erat, ut libras quinquaginta sex penderet, cum omnium admiratione, & stupore. Exterius undiq; satis crassa robustaq; membrana constabat, qua dissecta primum adiposa substantia, postea scirrhosus & glandulosus tumor observabatur, donec in medio cavitas fœtida sordida q; sanie repleta se offerret.

Quod tumorem fuerit ejusdem.

III. *Tumorem hunc monstrosum in omento collectum fuisse, satis probabile est; quando structura omenti ejusdemq; connexionem cum aliis partibus*

partibus consideramus, quemadmodum pulchrè nobiscum faciunt viri experientissimi Dominus Bauhinus, ac Dominus Fabricius, quorum epistolas & observationes hac de re ad me datas lectori candido inferius cum aliis notatu digniis subjicere volui.

IV. An autem hic vel similis tumor curabilis sit, valde dubium est, præsertim cum tales excrescentiæ non aliter quàm ferro, seu sectione curari velint: at quomodo in ejusmodi tumore interno sine vitæ periculo hoc fieri possit non video. Si quis tamen sagaci conjectura principium tumoris observabit, non dubitandum, quin usu continuo discutientium & resolventium fortiorum aliquid præstare possit. Tantum de præsenti materia. Responsio ad quæstionem.

Σὺν Θεῷ

DECAS SEPTIMA

De quibusdam jecoris & lienis affectibus,

RESPONDENTE

HENRICO ZIMMERMAN Thuringo.

CVm ventriculi, intestinorum & aliarum circumjacentium partium functi-

ones

Ratio ordinis.

ones ad Iecoris & Lienis operationes ordinatæ sint, quatenus materiam præparando & communicando sanguificationi serviunt; consequens est, ut jam quoque methodi ratione gravissimos quosdam partium dictarum affectus consideremus, qui profectò, ut frequentiores sunt, & non minoris momenti ad vitam, ita majorem diligentiam, in artifice requirunt, qua vitã calamitosam ærumnosamque, quam præstant, præcavere, aut ad meliorem mutare possimus. *Mercat. lib. 4. de morb. intern. curat, in principio.*

QVÆSTIO I.

An hepaticis frigidis conveniant amygdalæ & pistacia?

Quinam dicantur hepatici.

1. *Quibus citra manifestum tumorem imbecillum sit viscus aut organon sanguificationis, hos juxta veteres hepaticos vocat* Jachinus cap. 50. in lib. non Rhas. *Oritur autem*

Quæ sit causa affectionis hæpaticæ?

hæc imbecillitas une è duobus modis, nimirum ut facultas αἱματοποιὸν à munere suo aberret, vel propter innati caloris detrimentum, qua ratione post febres ardentes, diuturnos alvi fluxus, aliaq; similia sæpiùs homines hepatici redduntur; vel propter excessum qualitatum temperiei, caliditatis scilicet, humiditatis & siccitatis, quibus excedentibus facilimè vitiatur jecoris actio, propterea quod humor qualitati excedenti respondens copiosius generetur, ut inquit Merc. de Curator. facult. quæst. 214.

Vnde

Unde patet cur mala intemperie sine materia jecur non admodum afficiatur, quatenus scilicet excedentem qualitatem contentorum vitia subsequuntur. Iecoris ista temperies rarò sine materia.

II. Licet autem calida intemperies affectionem hepaticam interdum generare possit, prout calor immodicus caussa est cruditatis duplici ratione, teste Mercuriali lib. 3. pract. cap. 17 suffocando videlicet & hebetando calorem nativum jecoris, cujus respectu privatio quadam caloris concoquentis adest, & excessu virtutem concoctricè debilitando, qua ratione chylus perfectè non concoquitur, nec sanguis ad absolutionem perducitur: frequenter tamen à frigiditate visceris hujus ejusmodi morbus dependet, unde Savanorola tract. 6. pract. major. cap. 14. Rubrica 4. inquit: secundum plurimum mala complexio frigida caussa est debilitatis hepatis, ubi tamen simul illam quoq; frigiditatem includit, qua jecur per innati caloris resolutionem infrigidari à caliditate p. naturam excedente.

III. Cum igitur frequens sit caussa frigida, meritò quærimus num in hepaticis frigidis amygdalæ & pistacia conveniant? Negat Altimarus cap. prop. cujus assertionis rationes tales afferri possunt: Quæ facile corrumpuntur non conveniunt in hepaticis frigidis: at amygdalæ & pistacia facile corrumpuntur: 2. Adde Rationes negantes.

quod insuper etiam oleaginosa sint: at verò frigida jecoris constitutio his maximè læditur, propterea quod obstructiones ejus, quæ ut plurimum conjunguntur, teste Rondel. cap 30. lib. 3. meth. med. *ejusmodi qualitate augeantur, aut quod promptissimè in bilem convertantur.*

Confirmatur affirmativa.

IV. Contra quod affirmativa potius defendenda colligitur ex Savanorola cit. loco, *qui amygdalas inter alia medicamenta convenientia præscribit. Confirmatur autem affirmativa pars sequentibus. 1. Quia amygdalæ, præsertim amaræ, vim habent extenuandi, & crassos viscidosq; jecoris humores expurgandi, juxta* Galen. lib. 2. de aliment. facult. cap. 29. & 30. *in quo de Pistacijs idem affirmatur, qua ratione commotus* Fallopius tract. de morb. Gall. cap. 57. *amygdalas & pistacia præscribit in victus ratione eorum, qui ligni decocto utuntur. 2. Quia secundum* Dioscor. lib. 1. de re med. cap. 139. *amygdalæ urinam ciere possunt, ut & pistacia: at quæ urinam movent frigidis hepaticis optimè conveniunt, ubi justo tempore præscribuntur, propterea quod non solùm jecur roborent, sed obstructiones ejus simul quoq; resolvant, de quo vide plura* ap. Renod. lib. 1. de mater. med. sect. 6. cap 25. 26.

V. Hinc Fuchsius lib. 3. de med. morb. cap. 24. *inter cætera medicamenta ad auferendas obstructiones mirè pistacia conferre di-*

citi

cit, si scilicet decem aut duodecim per noctem in Malvatico macerata in aurora jejuno stomacho sumantur.

VI. Rationibus Alcimari *satisfacit* Salius in annot. cap. *52. Ad 1. Negatur, propterea quod amygdalæ & pistacia difficulter concoquantur: quæ autem difficulter conficiuntur, illa quoque difficulter corrumpuntur, quatenus omnis coctio alimentorum fit mediante corruptione, terminum à quo considerando. Ad 2. Ab humido oleaginco non admodum timenda est obstructio, quia oleagineum accedit ad caliditatem: nec nocent, quod citissimè in bilem convertantur: quia nihil timendum in hepate refrigerato, quod alimenta & medicamenta calefacientia & abstergentia requirit, quorum usum amygdalæ & pistacia præstant, vi scilicet calefaciendi & abstergendi prædita.* Responde-tur argumentis oppositis.

QVÆSTIO II.

Num in jecoris & lienis obstructione ferri & chalybis usus conveniat?

1. Pro quæstionis negativa sic argumentari licet. 1. Metalla intra corpus assumpta noxia sunt: at ferrum & chalybs sunt metalla. Probatur antecedens: quia metalla ex latentibus specuum subterranearum meandris à solari lu- Argumenta negantia.

mine longius remota, & per consequens nocenti qualitate corporibus humanis molesta protrahũtur. 2. Quæ vim obtinent refrigerandi minimè conveniunt in obstructionibus viscerum: at ferrum refrigerat. Probatur Major ex autorit. Philos. 4. Meteor. cap. 6. *ubi inquit, quod ferrum sit de genere eorum, quæ concrescunt à frigore per evaporationem totius caloris. 3 Medicamenta terrea & crassa non conveniunt in obstructionibus: at ferrum juxta* Galen. 4. simp. cap. *18. est corpus terreum & crassum, utpote quod consistentiam suam à frigore obtinet,* l. *9.* Meth. c. *17. 4. Quicquid obtinet vim astringendi, illud in obstructionibus non præscribendum: at ferrum & chalybs vim astringendi possident. Ergò non conferunt in hoc casu. Minor satis patet ex aqua Chalybeata, quã exhibemus dysentericis, & ex croco Martis, qui commodissimè in astringendo præscribitur.*

Rationes affirmantes.

II. Contra quod affirmativa pars potiùs defendenda satis patet ex Classicorum Medicorum monumentis, qui ferrum & chalybem in hoc morbo plurimum commendant, ut sunt Mercat. lib. 2. de usu præsid. c. 7. & lib. 2. de morb. mulieb. cap. 18. Capivac. l. 3. pract. c. 26. & pleriq; Practicorum. *1. Quia ferrum & chalybs non pondere suo partes obstructas permeando (qua ratione veteres, ut ex Aëtio patet, rusticis hominibus chalybem crassioribus particulis præparatum exhibebant) sed abster-*

stergendi virtute plurimum pollent. 2. *Repurgandi quoq; meatus obstructos facultas non levis ferro inest, ob maximam qua fruitur copiam Sulphuris & Mercurij, ut vult* Mercat. lib. 2. de morb. mulier. cap. cit. *Cum enim ferrum sit rudius metallum, habet ob id plurimum de materia principiorum metallicorum, quorum ratione liquandi, fundendi, attenuandi quod viscidum & crassum est, maximam potentiam & efficaciam possidet.* 3. *Adde quod ferrum cum* Cupro *maximam habeat convenientiam, siquidem unum in aliud facilimè transmutatur, alterius q; naturam induit, ut exinde Poëtæ Veneris & Martis amores mystico quodam sensu confinxisse videantur, rationem fortassis ex mutuo consensu metallorum dictorum colligentes, ut habet* Querc. in Tetrade cap. 20. *Ut autem Cupri seu Veneris Eus primùm vitriolum est, cujus facultas in reserandis obstructionibus efficax, ita verisimile est, tale quid Marti quoque seu ferro convenire.*

III. *Pro quæstionis ulteriori declaratione notandum, quod ferrum & chalybs, ut & alia metalla, priusquam in corpus assumantur, justam & convenientem requirant præparationem, cum Metallorum usus, ut rectissimè post alios Medicos expertos* Quercetanus notat in Tetrad. cap. 32. *citra noxam in Medicina non sit, nisi comminuantur, alterentur, & naturâ metallicâ* Quæstionis declaratio.

Opinio Mercati.

depositâ in aliam essentiam transmutentur. Est autem præparatio diversa, pro diversitate finis, cujus gratia medicamentum quærimus. Ita si ferrum vel chalybs ad fluxum alvi vel alterius partis sistendum requiratur, alia opus est præparatione, quam tunc temporis ubi partes obstructas ab infarctu liberare & repurgare conamur, quod Mercatus citato loco *sequentibus declarat, ubi dicit: Nam Chymistæ ut alvum sistant ex toto nituntur vim sulphuris & argenti vivi auferre, exstinguere & separare, & ob id grandi igne aut aqua valida conterunt, & in crocum Martis convertunt, quo sanè præsidio validissimè fluxus quivis sistitur & partes validè roborantur. Hinc* Quercetanus in pharmacop. *crocum Martis astringentem, vel igne reverberij vel cum liquore sulphuris acidulo fieri docet, tunc temporis scilicet, ubi medicamentum contra fluxus dysentericos, hepaticos & similes exoptamus, ut ab omni sulphureo excremento & Mercurio bellè purgetur, cujus ratione aliàs mordacis & venænosæ est conditionis, ac non parùm purgat, vomitumq; moveat. Quod si viscerum obstructiones reserandæ veniant, alia præparandi ratio requiritur, nimirum ut partem chalybis abstergentem, aperientem & repurgantem quæramus, quæ consistit in principiis ejusdem mineralibus, repurgatis à partibus excrementitijs: est enim in fer-*

ro

ro (inquit Mercatus) duobus modis sulphur & Mercurius: uno, quatenus jam vera est ferrè substantia, altero veluti futurum, ut sic loquar, alimentum, quod crudius, crassius & perniciosius est, unde meritò separationẽ requirit. Fit a, hæc separatio modis variis, inter quos communis ille quem Fallopius habet lib. de fossil. & metall. cap. *19.* Mercato *probatur* lib. 2. de recto præsid. usu cap. 7. *ubi aceti lotione limatura primùm purificatur, ac deinde cum vino generoso per tempus certum infunditur, cujus infusi matutino hausto partim evacuando, partim discutiendo scirrhi lienis & jecoris resolvuntur Præfert tamen* Mercat. citato loco *huic præparandi rationi suam, qua chalybs justo modo præparatus in vino coquitur, donec spumosum & pingue quid supernatet, ex qua spuma chalybis syrupos & electuaria cum aliis convenientibus ad viscerum obstructiones depellendas componit.*

IV. *Hæc ut magis intelligamus notandum in ferro & chalybe respectu salis proprij, diversiq; præparandi modi diversas reperiri partes, quatenus quædam sunt tenuiores, & à terrea substantia separabiles, quædam verò magis fixa & cum terrestri materia magis unitæ: illarum respectu reserandi & attenuandi potentiam, harum ratione vim astringendi contrahendiq; possidet. Hanc ob causam rectè statuis* Opinio propria.

Querc. in diær. polyhist. f. 3. c ult. *quod vinum chalybæatum ad hepatis & lienis obstructiones reserandas cum aliis appropriatis fiat ex limatura chalybis vetustissima & rubiginosa, iusto modo purificata, per infusionem octiduanam, præsertim cum hac ratione nullo modo partes in terrestri substantia fixæ (cum appropriatum menstruum ad metalla solvenda non affundatur) sed tantùm tenuiores è superficie quodammodo per rubiginem in calcem redactæ separentur.* Et in pharm. dogm. c. ult. *crocum Martis attenuandi, aperiendi & deoppilandi virtute præditum non per Calcinationem reverberij, sed laminis ferri candentibus in Magdaleones Sulphuris immissis, vel affusione convenientium aquarum diuturnâ conficiendum esse docet, quem etiam additâ cautione in antidoto Splenitica majori præscribit.*

V. Matthiolus lib. 5. dioscor. ad cap. 54. & Reusn. lib. de Scorbuto exerc. 7. pag. 790. *Balsamum vel oleum quoddam Martis cum calcinatione conficiunt, limatam scobem chalybis ad calcem igne reverberij redigentes, calcem factam cum aceto destillato ad rubedinem digerentes, aceto abstracto per aquam stillatitiam acrimoniam eluentes, & coagulum per retortam in oleum rubicundissimum destillantes, quo operandi modo medicamentum eximium ad jecoris & lienis obstructiones conficitur,*

Balsamus Martis.

quare-

quatenus hac ratione nihil aliud quàm oleum salis Martis extrahitur, quòd aliàs materiæ ligamentis obrutum operandi facultate destituitur. Nec obstat quod hoc oleum Martis per calcinationem fiat, qua aliàs chalybis limatura præparatur ad fluxus alvi sistendos, propterea quod post calcinationem nova salis in re calcinata residui subsistentis extractio spagyrica instituatur, quod in crocо Martis, qui dysenteriis vel diarrhœis confert, minimè tentandum est.

Responsio ad argumenta cõtraria.

VI. *Superest jam ut ad argumenta negantia quæstionis respondeamus. Ad. 1. Negamus majorem propositionem, propterea quod simpliciter concedi nequeat, metallorum usum internum semper esse noxium, quia nolens volens ipse* Erastus quoque Epist. ad Monavium 271. in opere Scholtzii *tandem asserit, quod metallicis medicamentis, ut ipse loquitur nocentibus, uti cogamur, cum aliter ægrum sanitati restituere non possemus, minus malum cum majore permutando: sed quâ fronte noxium vocatur illud remedium, quo sanitati laborans restituitur? distinguendum igitur inter metalla cruda & justo modo præparata, quarum hæc tantum singulari medica prudentia pro diversitate morborum diversimodè præscribuntur, ut patet ex* Libav. lib. 1. conflict medall. in fine. *Licet enim concedamus pleraq; metallorum noxium*

quoddam venenum possidere, non tamen absurdum est, quin illud ipsum artis ingenio corrigatur, quod pulchrè monet Zvvinger. in exam. princip. Chym. cap. 5. *quatenus præparatione medicamentũ in sua principia resolvi potest, ubi necessariò qualitas maligna toti composito conveniens in principiis eadem ratione non invenitur, quia proprietates aliæ remediis insunt respectu mixtionis, aliæ meritò principiorum constituentium: illæ cum prius non adessent principiis, jam ex mutuo illorum congressu enatæ una cum formarei triumphant, incolumi vigent, eversa languent: hæ verò cũ prius adessent principiis ex mutuo eorum concursu minuuntur, & quamvis in mixto permaneant, nũn tamen nisi retusæ sunt. Hinc rectè concludit* Ruland. in progymnas. Alchym. quæst. 20. *Metallica remedia non esse noxia, quatenus per Spagyricam præparationem nocentes qualitates deponunt, quod vel maximè probant thermæ metallicæ, quando legitimus usus non rarò desperatis affectibus succurrit, propterea quod in iis proprietates & virtutes salutares metallorum à prima minera metallicâ naturaliter separatæ vel per spirituosas exhalationes vel corporalem materiam admistam vigeant, ut habet* Tabernæmontanus in Thesauro thermarum germanico c. 1. *Nec obstat quod ex latentibus terræ specubus metalla producantur, quia*

talia

talis locus eorundem generationi naturaliter convenit, & principiorum metallicorum concursioni maximè idoneus est, ut habet citato loco Zvvingerus: *fiunt enim metalla à virtute quadam metallifera & analogo calore, qui mineræ absconditæ proprius est, ut inquit* Libavius libro 1. conflictuum Metallicor. *cap. 12. quod non obscurum est in terra, minerali qualitate prægnante, quæ cumulo per tempus aliquod collecta ad separationem mineralium habilior & aptior redditur, quam ubi dispersa soli exponitur, sicut in artificali vitrioli præparatione patet, ubi terra vitriolata post separationem calcbanti, quæ fit lixivio multiplici, vicissim cumulo coacervatur, & post tempus determinatum iterum atq; iterum vitriolum priori non rarò purius exhibet.*

VII. Ad 2. Licet major propositio simpliciter vera non sit, præsertim cum plurima sint frigida quæ viscerũ obstructionibus conveniunt, ut patet in radicibus Cichorei, Endiviæ, seminibus frigidis majoribus & similibus, respondemus tamen potißimùm ad minorem, cujus confirmatio sufficiens esse nõ videtur, propterea quod philosophus ferrum à frigore per evaporationẽ totius caloris concrescere dicat, respiciendo causſam solvẽtiẽ, non internam caliditatem, unde negat eo calore solvi posse, quo aliàs fuit solutum, quatenus idem agens consideramus, ut monet Liba. lib. 1. conflict. metall. cap. 17.

An ferrum calidum vel frigidum?

VIII. *An autem ferrum frigidum sit vel calidum adhuc disputatur.* Fallop. tractat. de metall. & fossil. cap. 21. *asserit, ferrum habere partes diversas nimirum frigidas & calidas, sicut in aceto sunt partes aliquot calidæ & plures frigidæ. Contra conantur alij demonstrare ferrum esse calidæ naturæ, qui primùm* utuntur *autoritatibus variis, nimirum* Pauli lib. 1. de re med. cap. 52. *ubi inter calefacientes aquas enumerat etiam ferreas,* Halyab. in 5. Theor. cap. 14. *qui aquam ferri siccare & lienem calefacere dicit, quæ ratione* Montagnana *quoque & alij practicorum in peccante viscido phlegmate præscribunt aquam chalybeatam, Media sententia est quorundam, qui statuunt ferrum in minera repertum calida constare natura, propter calidiora principia constituentia, quod verò arte conficitur & à reliquis mineralibus secernitur frigidum esse, quoniam terrea crassioraq; in eo abundantius permanent, subtiliori parte per vim ignis absumpta, quod placet* Ronseolibel. de magnis lienib. pag. 82. *Non missis aliorum placitis ferrum diversis qualitatibus vel operandi potentiis præditum esse dicimus, prout diversimodè præparatur, ejusdemque partes à se invicem separantur, id quod ex superioribus colligitur.*

IX. *Ad 3. concludit argumentum de ferro vel chalybe crudo, non præparato, cui meritò crassi-*

tiem

tiem medicamentis minimè convenientem concedimus: at v. viscerum obstructionibus non nisi justo modo præparatum hoc metallum convenire diximus.

X. *Ad 4. Confert etiam in astringendo ferrũ, sed non respectu illarum partium, quibus aliàs aperit: ubi diligenter notandum primam aquã chalybeatam, in qua ferrum novum extinguitur abjiciendam esse, cum non levem solvendi & aperiendi vim obtineat, monente Mercato citatis locis, quod ex superioribus facilimè cognoscitur.*

QVÆSTIO III.

Num in inflammatione jecoris purgantia cum cibis miscenda?

I. *Cum corde excepto nullam viscus in corpore nostro sit calidius jecore, mirum non est illud ipsum inflammatione frequenter affici, quando scilicet sanguis in jecoris substantiam extra venas p. n. effunditur, inflammatur & putrescit.* Cur jecur inflammationi obnoxium.

Quamvis autem in hoc affectu secundum Ægineram in principio nunquam purgantibus medicamentis utendum esse videatur, propterea quod ductis humoribus per partem affectam inflammatio deterior fiat: interdum tamen purgantia præscribendã esse censet Mercat. lib. 4. de morb. intern. curat. cap. 2. Mercurial. lib. 3. pract. cap. 19. Altimar. cap. de Inflam. Quando purgandũ in Inflammatione jecoris.

Inflam. hepat. & alii practicorum, *ea cautione, ut fiat hoc ipsum inflammatione consistente in concava jecoris parte, phlegmone in resolutionem tendente, quocirca necessariò requiritur ut humores primùm exactè præparati & via quoq; expeditæ sint.*

Affirmatur quæstio. II. *Quærimus autem num talia purgantia medicamenta cum cibis commista conveniant. Videtur hoc approbare* Galen. l. 13. meth. c. 15. *ubi inquit: procedente tempore (loquitur de jecoris inflammatione) ubi* Phlegmone *jam concoquitur, etiam valentioribus uti licet, asaro & celtica nardo & phu, quod vocant, & petroselinio & Smyrnio & Meo: sicut etiam per ventrem purgare, si cavum afficitur, cnico cibis admisto, & urtica & Mercuriali & filicula, præterea quæ modi è alvum dejiciunt, magisq; in remissionibus his ipsis audacius quàm antea utendum, tùm verò quæ his sunt valentiora, partim in ptisana incoctis, partim in mollissimum pulverem redactis: exhibenda verò & hæc sunt vel ex ptisana, vel ex aqua.* Ego *namq; etiam filiculæ aliquid in ptisana aliquando incoxi, & nigri veratri corticem.*

Negantes rationes. III. *Hanc assertionem Galeni, licet à citatis autoribus approbetur, citante Mercuriali reprehendit* Constantinus Africanus Monach. in lib. meth. *quos in compendium redegit, potissimùm duabus rationibus, propterea quod si cibis*

cibis misceantur medicamenta purgantia, ciborum sequatur corruptio, & proinde membra convenienti alimento destituantur, atque ipsa medicamenta præscripta sint calida, quæ jecori inflammato maximè adversentur.

IV. Pro quæstionis intellectione notandum pro- Quæstio decidituro
priè dicta cathartica cum cibo non esse commiscenda, propterea quod medicamenti vis à cibo obtundatur, ipsegz cibus à medicamento & humoribus attractis, inquinetur & corrumpatur. Hanc ob caussam communiter juxta præscriptum Avicen. Pauli & aliorum medicamenta purgantia jejuno stomacho propinantur, cum addita cautione, ne comedant vel bibant donec operatio sit perfecta. Quamvis autem has ob caussas in catharticis exhibendus jejunum stomachum observemus: notandum tamen interdum non incommodè cum alimentis quogz purgantia potissimum lenitiva concedi posse, quatenus in prandio (quod moderatum ex juscidis & cibis levioribus apparatur) vina medicata purgantia, vel etiam brodia cum incoctis evacuantibus aut similia in principio concedumtur, cum hac ratione medicamentum non solùm jucundum reddatur, sed insuper quogz promptissimum in vaporibus à cibo exhalantibus nanciscatur vehiculum, quo citiùs ad intimas viscerum partes penetret, & levi negotio sine torminibus peccantes humores expellat. Hinc etiam Actius Tetrab.

trab. 1. serm. 3. cap. 57. *in cibo medicamentum optimum esse dicit iis, qui naturaliter alvum habent astrictam, fortassis & iis, qui ex diuturno morbo laborant.*

Respondetur ad instantias Monachi.

V. *Quoad instantias* Monachi Constantini *respondet Mercurialis, melius fuisse ut bonus hic Monachus lectitasset libros Prophetarum; quia prima ratio concluderet aliquid, si semper & quotidiè cum cibis medicamenta propinarentur: at verò non admodum obest, licet semel atque iterum assumpta alimenta non nutriant, quia & ipsa inedia evacuatio est. Secundo licet aliquantisper calida sint medicamenta à Galen. præscripta, corrigitur tamen eorundem caliditas in admista ptisana & similibus: imò & calida sæpius in calido morbo non respectu morbi, sed respectu caussæ morbificæ præscribuntur.*

QVÆSTIO IV.

An vomica jecoris extrinsecus aperiri possit?

1. *Jecur exulcerari novum non est, sed frequenter accidit, maximo tamen cum vitæ periculo, quatenus pars princeps ejusmodi solutione continui lethaliter afficitur, ipsaq; materia peccans difficulter expurgari potest.* Nam quamvis Bertinus l. 13. Med. c. 7. Gemma lib. 1. Colmocrit. cap. 6. Quercetanus de vul-

ner.

ner. Sclopetar. cap 2. & alij quosdam à vulneribus jecoris supervixisse testentur, sunt tamen ejusmodi casus rarissimi, qui singulari naturæ robori Medicorumq; dexteritati tribuuntur.

II. Hanc ob causam in præsenti quæstione pars negativa potiùs defendenda videtur, propterea quod Fernel o lib. 6. de part. morb. cap. 4. teste, cui etiam Forestus l. 19. observ. 10. subscribit, ulcus ex abscessu contractum, quoniam alimento continenter alluitur, perpetuò colluvie multa sordescat, negq; unquam sanescere possit, propterea quod Iecoris substantia spermatica sit, & non magis quam aliarum partium reparari queat. Cùm igitur ejusmodi affectus per se lethalis, meritò medicus ab externa incisione vel ustione abstinet, ne occidisse videatur, quem affectus vehementia tollit. Negatiuè quæstio.

III. Contra quod in suppuratione facta jecoris, ubi possibile non est per urinam vel alia ratione pus evacuare, per peritum & cordatum Chirurgum apertio per ferrum candens instituenda sit Mercatus innuit lib. 4. de curat. morb. inter. cap. 2. juxta Aretæum lib. 1. de sign. & caus. chron cap. 13. ubi inquit: At si extra feratur abscessus, ipsum non secare utriq; malum est, quia si prætermittatur incisio, à pure jecur eroditur, nullaq; mortis dilatio est, si secare autem: malis (scilicet sine ferro candente) Affirmatiuè quæstio.

dente) profluvij sanguinis periculum instat, sta-
timq; hominem perdi contingat. Idem Hippoc.
etiam innuit lib. de affect. intern. *quem*
Celsus *quoq; sequitur* lib. 4. de remed. c. 8.
qui vomicam iecoris ferro aperiendam esse sta-
tuit. Rhases *aperta intus vomica extrinsecus*
etiam apertionem consulere videtur, quem se-
cutus est Medicus ille Clariss. Venetus, cujus Ca-
pivac. l. 3. pract. cap. 23. *meminit, qui Pata-*
vii cuidam deplorato jecoris ulcere laboranti,
homini robusto aliàs & nauticis laboribus addi-
cto, præter reliquorum Medicorum consilia, cu-
ravit abdominis partem in regione jecoris nova-
culâ aperiri, ut plurimũ puris per vulnus efflue-
ret, unde postmodum benè curato vulnere homo
superstes mansit, ac triennio post saltavit & la-
boravit, nihil sentiens incommodi.

IV. Hic ergo, majorum habito consilio (ut ver-
bis Mercati *concludamus) satius erit anceps ex-*
periri auxilium, maximè viribus constantibus
in corporibus ætate florentibus, quam in certæ
desperatione versari. Foramen si id tentaveris,
exterius amplius facito, interius verò angustius,
tandem facto & extracto modico pure, obdura-
bis lineis panniculis, succo plantaginis & rosa-
rum intinctis, ne fluxio sanguinis majus acces-
sit periculum, & postea aqua hordei, & sacchа-
rolum succo rosar. & syrupo earundem ulcus
ablues & abstergere repurgareq; curabis. Ac

Administrationis chirurgicæ cautela.

dum

dum pus exire jam desiterit, protinus ne calor per foramen expiret, ulcus ad cicatricem quam brevissimè reducere curabit. Hæc ille.

QVÆSTIO V.

Num in Ictero flavo bilis purganda?

I. *Icterus flavus est symptoma qualitatis mutatæ, qua color cutis in facie totoq; corpore propter humoris biliosi excrementicij cum sanguinis permistione flavus p. n. redditur.* Icterus flavus quid.

II. *An autem in hoc affectu chalagoga medicamenta præscribenda dubitamus? Affirmativa confirmari potest ex eo, quod adsit hoc loco bilis superabundans, quæ per Cholagoga evacuari debet:* Hinc Iachinus in lib. 9. Rhas. cap. 51. *præscribit purgationes ex Scammonio, Electuario de succo rosarum & similibus.* Mercurialis *quoq;* lib. 3. de meth. medend. c. 33. *ejusmodi proponit cathartica, quæ bilem educunt, ut hac ratione subducantur humores, qui fovent bilem ad cutim effusam, quo eadem eò citius postea ab ipsa natura discutiatur.* Affirmatur quæstio.

III. *Contra negativa quæstionis concluditur ex* Hipp. lib. de intern. aff. *ubi dissuadet in Ictero medicamenta bilem ducentia, ne corpus magis conturbetur. Adde quod frequenter in Ictero non copia bilis, sed propter obstructionem meatuum vesicæ felleæ succedens ejus effusio* Negatur quæstio.

noceat: at illas obstructiones non per Cholagoga toll mus.

Quæstionis decisio.

IV. Nota pro quæstionis declaratione juxta Merc. l. 4. de mor. intern. cur. c. 4. *quod in Ictero duobus modis purgandum sit, primò catharticis iis, quæ crassos & obstruentes humores ducunt, abstergunt & repurgant, ut aperta obstructione, biliosus humor qui gignitur, ad sibi naturalia loca liberè permeet, quo solo auxilio, si exactè attenuantia & incidentia adhibueris, morbum curabis. Deinde ejusmodi medicamentis etiam opus est, quæ bilem, quàm naturalia vasa capere nequeunt, imminuunt & evacuant, idq; post obstructiones apertionem, prius* Hippocratis *dictum innuit, posterius* Jachinus & Mercurialis *volunt.*

Qualia purgantia conveniāt.

V. An autem fortibus medicamentis catharticis hoc fieri debeat dubium est. Altimar. cap. proprio *ex sententia* Aetii *affirmativam tenet, propterea, quod ob ventris siccitatem purgationes debiliores nihil in Ictericis præstent, & naturæ materiam ad circumferentiam corporis transferens non admodum has evacuationes adjuvet. Sed è diametro contra* Altimarum *concludit* Mercatus, *statuens in Ictericis validas purgationes admodum noxias esse, propterea quod in obstructo corpore sanguis sit, paulatim à longinquo bilem allicere, & crassum humorem ab obstructo vase educere, quam subitò evocato*

exire-

excremento majorem & pressiorem efficere obstructionem, ut non rarò incautis & imperitis accidit. Quapropter per vices aliquot leviores adhibere purgationes, quam violentia quadam morbum reddere deteriorem consultius erit.

QVÆSTIO VI.

An Icterus niger eandem cum Scorbuto curationem habeat?

I. *Quamvis quidam Scorbutum & Icterum nigrum pro uno eodemq; morbo habuerint, merito tamen cum* Ronseo lib. de mag. lienib. c. 3. & Albert. l. de Scorb. num. 165. & seq. *differentiam agnoscimus, propterea quod propria nigri arcuati τεκμήρια sint color circa faciem niger, & maximè circa partes velut in umbra occultatas, oculi virore pallidi, gustus subausterus & amarus, excreta nigra & variegata, frigus in toto corpore, sine febri & contagio, corpusq; totum* Ἀρεταῖο μελάγχρωον, *quasi fuligine felli admista infectum. Talia Scorbuto conjunctim non conveniunt, ut patet ex* tractatu nostro de Scorbuto exerc. 1. *licet alia quædam communia signa in ambobus morbis inveniantur, tarditas videlicet & lassitudo, difficilis exudatio & similia, quæ cõmoverunt quosdam, ut inter Scorbutum & Icterum nigrum distinguerent.* Icterus & Scorbutus differunt.

An utriusque eadem curatio?

II. *Horum assertionem ulterius confirmant illa, quibus ad speciem probari potest curationem Icteri nigri non esse differentem à curatione Scorbuti, ubi tale argumentum sese offert: Eædem Indicationes constituunt eandem curationem, at in Ictero & Scorbuto sunt eædem indicationes. Minor probatur: quia in Scorbuto requiritur, ut lien à materia obstruente liberetur & confortetur, quod etiam necessarium est in Ictero nigro, quemadmodum ex libris Practicorum patet.*

Quæstionis declaratio.

III. *Hîc notandum pro quæstionis intellectione, quod inter Scorbutum & Icterum nigrum sit quædam convenientia, quatenus uterq; morbus sit vitio potissimum lienis, ob cujus imbecillitatem in utroq; reliquum corpus afficitur: verumtamen cum modus læsionis, ut ex signis adductis patet, maximè diversus sit, ideò sequitur* πρῶτον διακτικὸν *utriusq; affectus, ipsum scilicet lienem diversimodè laborare. Diversitas hæc diversitatem curationis introducit, quatenus in Scorbuto non simpliciter ad copiam Melancholici sanguinis & lienis obstructiones, ut in Icteritia nigra respicimus, sed maximè solliciti esse cogimur de specifica quadam corruptione Scorbuti materiæ propria, quæ peculiaria & appropriata sua remedia requirit, quemadmodum alibi fusiùs demonstravimus.*

QVÆ-

QVÆSTIO VII.

An hydrops calefacientibus curetur?

Causam hydropis esse caliditatem.

I. *Negativa quæstionis pars ex eo confirmatur, quod hydrops juxta quosdam à caliditate generetur, at morbus per contrarias qualitates à corpore pellatur. Quod autem caliditas hydropis causſa sit* Cardanus lib. 2 progn. com. 1. & in aphor. pagin. 615. *demonstrare conatur, quapropter eandem frigidis medicamentis curandam esse statuit, pro cujus assertione sequentes rationes adducuntur. 1. quia juxta* Hippoc. in progn. *hydrops sequitur ad morbos acutos. 2. quia secundum* Arist. 3. probl. 5. *hydrops à potu vini generosi producitur, at potus vini calefacit. 3. quia calor p. n. calorem jecoris dissolvere, & per consequens sanguificationem depravare potest: hinc* Athenæus in comm. 2. progn. *hydropem à calore fieri dicit, quatenus eodem ex accidenti jecur refrigeratur. 4 quia calor p. n. intensus in humiditatem agens flatum producit, ex quo tympanites oritur, ut vult* Averr. Collect. 1.

Causã hydrops esse frigiditatẽ.

II. *Contra quæstionis affirmativam ex eo concludere licet, quod unanimi fere Medicorum consensu generatio hydropis intemperiei jecoris frigidæ tribuatur, unde ratione contrarietatis morbus indicabit Calefacientia. Antecedens probatur seq. 1. quia nunquam fit hydrops juxta* Gal. lib. 5. de loc. aff. *nisi frigida quadam in-*

temperie jecur afficiatur, sive hoc fiat primariò, sive per consensum. 2. quia necessum est ut hydrops fiat propter sanguificationem debilitatā: at verò quemadmodum αἱμάτωσις perficitur à calido naturali visceris, ita sequitur diminutam sanguificationem à caloris defectu dependere. 3. quia in hydrope loco sanguinis generatur aquosus humor, idcircò sequitur à jecore refrigerato hoc fieri, quatenus genitum sequitur naturam generantis.

Decisio quæstionis.

III. Pro conciliatione nota ex Horatio Augenio Tom. 2. Epilt. l. *8. quod proxima causa, quæ sanguificationem impedit, sit frigida jecinoris intemperies in omni hydrope, quamvis nihil impediat, quin antecedens causa possit esse calida, quod etiam* Mercurialis innuit l. 3. de med. mor. c. 24. *Frigida scilicet intemperies, prout denotat caloris naturalis defectum, qui omnem qualitatum excessum præter naturā sequitur, eodem Augenio attestante. Hinc etiam* lib. 3. Epist. tom. 2. *inquit: quid impedimento esse potest, quin ascites ex acuto morbo statim fiat, quemadmodum ab* Hippocr. & Gal. *scriptum fuit: Si enim omnis immoderata intemperies actum impedit propriæ virtutis, cur non impedietur ex intemperie calida sanguificatio? Patet igitur quod argumenta negantia priora concludant de causa antecedente non autem proxima: postremum verò negatur, quia*

flatus

status non intensi, sed potius debilioris caloris effectus est. His ergo positis consequens est, ut remotis caussis antecedentibus eò dirigamus medicamentorum usum, quò defectus caloris, quam frigiditatem vocant, in jecore corrigatur, quam ob caussam appropriata calefacientia præscribenda veniunt.

Singularis dubitatio.

IV. Veruntamen cum curandi leges, ipsaque medicamenta tàm à veteribus quàm recentioribus Medicis præscripta non simpliciter tantum correctionem frigiditatis, sed resolutionem peculiaris materiæ in hoc affectu peccantis respiciant, quatenus per evacuantia, resolventia & discutientia jecori succurrere conamur, idcircò dubitatur, an vera sit sententia Spagyricorum, qua statuitur hydropis generationem ut plurimùm fieri propter collectionem serosæ & tartareæ materiæ in jecore quodammodo coagulatæ, cujus ratione consequenter chylus loco boni sanguinis in ejusmodi similem salsum & aquosum humorem maxima ex parte convertatur? hoc ipsum an penitus improbabile sit, ij dijudicent qui sitim hydropicorum immensam non frigiditatis & humiditatis, sed salsedinis à tartareo superabundantis effectum in ejusmodi laborantibus frequenter observârunt, qui urinas hydropicorum crassas & cum rubedine ferè nigricantes (quas reddunt ubi malum confirmatum est, ipsaq; materia jecur obstruens resolvitur) non su-

ſuperficialiter tantùm aſpexerunt, ſed artificiali evaporatione pauciſſimi liquoris in meram ſubſtantiam ſalinam commutatas viderunt; qui vulneribus hydropicorum rebellibus, propter acrimoniam humoris abundantis (quam aqua ſola non præſtaret) fruſtra conſolidantia remedia præſcripſerunt; qui tandem non ſimpliciter tantùm calefaciendo, ſed per ea quæ tartarum coagulatum reſolvunt, & per vias urinarias, ſudores aliave ratione perpellunt, ejuſmodi laborantibus ſuccurrere didicerunt, uſu ſcilicet ſpiritus Terebinthinæ, Arcano Tartari, ſale Cichorei, Reſtæ bovis, Agrimoniæ, cardui benedicti & ſimilibus.

QVÆSTIO IIX.

Num in aſcite παρακέντησις tentanda?

Hypropis differentiæ.

1. *Hydropis vel aquæ inter cutem tres numerantur ſpecies vel differentiæ, nimirum Aſcites, cum inter peritonæum & inteſtina plurimus aquoſus & ſeroſus humor coacervatur, (quod ἀσκὸς vel utri modo venter impleatur) Tympanites, ubi flatus & impurus ſpiritus potiſſimùm in dictis locis colligitur, & abdomen inſtar tympani extenſum apparet, & Anaſarca, quando per univerſum corporis habitum humor ſuperfluus diſſeminatur, ut inſtar ſpongiæ caro univerſa humida tumidaq; appareat. Omnes hæ differentiæ fiunt affecto jecore (quemadmodum contra alios ex* Cardano *patet* lib. 2. contrad. tract.

tract. 3. contrad. 21,) *à quo peccans materia tumorẽ producens aliis partibus communicatur.*

II. *Modus communicationis aquosæ materiæ quo ad Anasarcam non admodum difficilis est, quando perpendimus una cum sanguine, qui totum in corpus distribuitur, simul quoque materiam aquosam peccantem ad habitum corporis facilimè derivari posse. Sed quo ad Ascitem diversæ sunt opiniones autorum, ubi secedimus* à Fernel. l. 6. pathol. c. 8. *statuente, quod aquosus humor in abdomine colligatur propterea, quod rupta vel exesa sit jecoris quædam vena, per cujus fissuram derelictam serosus humor tanquam tenue quid, continuò transcoletur, quod ob scirrhũ vel nimiam siccitatem viscerum interdum quoque fieri posse subjicit, quam assertionem solidissimè* Augenius lib. 8. Epist. Tom. 2. & Mercurialis lib. 3. de med. morb. c. 24. *refutant, & potius juxta* Galen. *sententiam cum plerisq; asserimus aquosam materiam in abdomine colligi maxima ex parte per transcolationem cæcorum meatuum, quod facilimè fieri potest; propterea quod aquosa serosaq; materia copiose superabundans à membris & ulterioribus venis, velut ad nutritionem inepta non attrahatur, ut inquit* Jachinus in 9. Rhas. cap. 52. *unde remanet copiosè circa primas venas, per quas διαπνοὴ roris instar in abdominis cavitatem defluit.*

Quomodo materia aquosa in hydrupedistribuatæ?

Hinc

Hinc patet cur sensim & paulatim ejusmodi fiat collectio, quod non accidit ubi per disruptionem viscerum vel venarum incurabilis ventris tumor hydropicus oritur.

III. Quæritur autem num in hac hydropis specie, nimirum in Ascite παρακέντησις tentanda sit? Negabat hoc olim Erasistratus, his & similibus argumentis commotus, 1. quia per aquosæ materiæ effusionem spiritus simul dissipantur, & per consequens facultates omnes debilitantur. 2. quia jecur deinceps ob subitam mutationem diaphragma cum pulmonibus deorsum trahit, unde δύσπνοια & sicca tussis, quæ hydropicis periculosa. 3 quia peritonæi substantia citra periculum non inciditur, nec incisa facilimè consolidatur. 4. Adde quod hydrops, ut ex præcedenti quæstione patet, in mala jecoris dispositione consistat, unde frustrà de seroso humore effundendo solliciti simus, hepate neglecto.

Affirmatur quæstio.

IV. Contrà παρακέντησιν interdum tentandam esse patet ex Hippoc. l 6. aph. 27. 7. aph. 8. & alibi, Galeno lib. 14. meth. Med. cap. 13. Aetio Tetrabib. 3. serm. 2. cap. 20. Paulo l. 3. de re med. c. 38. *hanc ob causam à recentioribus multis approbatur, ut patet ex* Paræo lib. 7. Chirurg. c. 12. Capiv. l. 3. pract. c. 19. Mercuriali l. 3. de med. mor. cap. 24. Foresto l. 13. Observ. 42. *& aliis, sed certis suis conditionibus, cum sit remedium magnum, in quo*

in quo non temerè; sed singulari prudentia pro-
cedendum est. Quod autem interdum abdomen Ratio affir-
aperiendum sit, inde colligitur, quod non raro mationis.
tanta serosi humoris copia colligatur in abdomi-
ne, quæ nullius medicamenti virtute possit edu-
ci: at cum affectus non curetur, teste Cello lib.
3. de re med. c. 21. *nisi copiosa materia pec-*
cans educatur, ideò parum prudenter, ut inquit
Paræus cit. l. *de perforatione abdominis am-*
bigitur, cùm eò necessitatis æger redactus, ut ea
solâ ipsi succurri possit.

5. *Notandum tamen juxta* Hipp. 6. Epid. Limitatio
sect 7. tex. 8. *ut cum cautione hoc fiat, quan-* affirma-
do scilicet brevi tempore tumor ad insignẽ ma- tionis.
gnitudinem pervenit, & priusquã materia pu-
trescat, febris succedit, vires q; graviter deiici-
untur. Fiat autem evacuatio non unica vice, sed
paulatim: qui enim secundum Aph. 27. lib. 6.
Empyci vel hydropici uruntur aut secantur, ſa-
pius aut aqua ἀθρόως effluxerit universim su-
bitò moriuntur, ob spiritus unà dissipatos.

VI. *Hic quidam loco sectionis adhibent quo-*
tidianas sacrificationes totius infimi vẽtris, qua
ratione Medicum celeberrimum superioris Au-
striæ D. Iohannem Michelium *quasdam de-*
speratos hydropicos restituere memini.

VII. *Iam ad rationes in contrarium adductas*
respondemus. Ad 1. *Nihil timendum ubi par-*
tium vicibus evacuatio materiæ peragitur, quod

exper-

experientia multorum hac ratione liberatorum testatur. Ad 2. Vitatur hoc incommodum, juxta Præum, ægro in lecto recumbente, præsertim cùm ejusmodi subita evacuatio non instituatur. Ad. 3. Negatur: quia absurdum non est membranosas partes consolidari posse, præsertim ubi cum musculis arctissimè cohærent, quod in peritonæo accidit. Ad 4. Licet mala jecoris dispositio primò sit respicienda, minimè tamen tanta ferri copia negligenda est, propterea quod medicinam humor intus inclusus juxta Celsum impediat, & procedente tempore interitū portendat.

QVÆSTIO IX.

An in lienis obstructionibus diuretica medicamenta præscribenda?

Affirmatio questionis.

1. *Affirmativa videtur approbanda, cum consideramus illa medicamenta quæ juxta* Avicen. & alios à practicis *multis in lienis obstructionibus præscribuntur: nec deest ratio quia lienis obstructio fortioribus indiget remediis, juxta* Gal. lib. 13. meth. Meth. c. 16. & lib. 2. de art. curat. cap. 5. *quàm obstructio jecoris: at verò quatenus aperientia jecoris fortiora redduntur, eatenus diuretica fiunt.*

Negativa probatur.

2. *Verùm pars negativa potius cùm* Galen. *defenditur, qui citato loco lienem non per renes & vias urinarias, sed per alvum tantùm expurgari posse statuit. Confirmatur hoc ulterius*

à Sava

à Savanarola tr. 6. pract. major. cap. 15. *infine, quia materia quæ est in splene, non potest evacuari per urinam, nisi primum ad cavum jecoris perveniat: at verò cùm grossa materia citius deorsum descendat, & tanquam noxia à jecore non facilè recipiatur, ipsegʒ lien cum Mesaraicis venis cohæreat, verisimile est, eandem melius & leviori negotio per alvum secerni.*

3. *Notandum tamen, quod interdum exhibenda sint ea, quæ materiam per vias urinarias exturbant, quatenus natura quandoqʒ peccantes humores eò ablegare conatur, ubi non exhibentur, juxta* Savanarolam, *ut sunt diuretica, sed quatenus obstructiones lienis vehementer aperiunt.* Capivaccius lib. 3. pract. cap. 25. *diuretica concedit non respectu materiæ conjunctæ, quæ lieni inhæret, sed propter materiam antecedentem, ut fluxus ulterior avertatur, & tumor minus augeatur. Patet igitur qua limitatione medicamenta diuretica duplicater in lienis obstructionibus concedi possint, quam ob causam interdum à practicis non immeritò præscribuntur.*

4. *Quod autem rationem adductam attinet, nimirum lienis obstructiones vehementibus apertientibus indigere, id fit ratione materiæ, quæ magis cruda & rebellis est, non respectu modi evacuandi. Quapropter licet fortiter incidamus*

Respondetur ad assimativam.

at

atq; aperiamus, non tamen ſtatim per urinas materia ducitur, quia viæ dantur proximiores: niſi fortè ſingulare quid natura moliatur, & mediantibus arteriis emulgentibus attenuatam materiam ex ipſo liene recipiat, quod tamen rarò accidit.

QVÆSTIO X.

An lienoſis uſus aceti conveniat?

Negatio quæſtionis

I. *Videtur quod non: cum enim juxta* Gal. 4. Simp *12. ejuſmodi vires acetum obtineat, ut judice* Mercat lib *6.* de febr. *gignendo melancholico ſucco ſit accommodatiſſimum, conſequens eſt illud ipſum lienoſis minimè convenire.* Cui *ratio ejuſdem* Mercati lib. 1. de morb. intern. curat. c. 17. *ſuccedit ſimilitudo ſcilicet aceti & melancholicæ, cujus reſpectu intempeſtivus acidorum uſus melancholiam generat.*

II. *Contra lienoſis acetum convenire manifeſtis verbis aſſerit* Galen. lib. 11. Method. *ubi ſplenericis medicamentis aliquid aceti cõmiſcendum eſſe ſtatuit, quod idem repetit* lib. *9.* de med.comp *x.T. c.7. Hanc aſſertionem Galeni plerig; practicorum ſequuntur, uſum aceti lienoſis concedendo, non ſimpliciter, ſed quatenus acetum deſiccat, attenuat, & craſſitiem ac viſcoſitatem incidit, quas operationes ex veris ſuæ principiis* decade *5.* quæſtione *1. deduci-*

tur.

Pro

III. Pro quæstionis intellectione notat Mercurialis *l. 3. de morb. med. c. 22. quod melancholicus humor possit augeri à medicamentis vel alimentis dupliciter, vel secundum qualitatẽ solam, vel secundum substantiam: Primo modo acetum auget Melancholiam, eo quod faciat aciditatem, quæ est propria Melancholiæ, sed non secundo, quia hac ratione potius diminuit eandem, quatenus aciditate sua penetrat, obstructionesq; dissolvit. Hoc ut magis intelligatur distinguendum esse videtur inter Melancholicum sanguinem, qui secundum naturam generatur, & inter impuritates varias ex quibus obstructiones & scirrhi lienis nascuntur: illum quoad qualitatem auget acetum; hanc verò dirimit & resolvit. Consequenter de renum & vesicæ morbis tractandum.*

Σὺν Θεῷ

DECAS OCTAVA.

De renum & vesicæ Dispositionibus præter naturam,

RESPONDENTE

CHRISTOPHORO BILITZER, Silesio.

προοίμιον.

POst consideratione illorum affectuum, qui Iecoris & Lienis operationes impediunt, non incommodè considerantur illæ dispositiones præter naturam, quæ Renibus & Vesicæ, viisq; urinariis accidunt, utpote, quarum partium functiones ad priora sanguificationis organa singulari naturæ providentia ordinatæ sunt, quatenus ad ulteriorem sanguinis depurationem, humiditatem seroſam separando, serviunt.

Renum & vesicæ officium.

QVÆSTIO I.

An in calculo renum spiritus Terebinthinæ conveniens?

Materia calculi.

I. *Quo rectius quæstionem præsentem determinemus, ante omnia requiritur, ut generationem calculi, quæ fit in corpore nostro, penitius consideremus & perpendamus. Quemadmodum verò cuncta, quæ fiunt naturaliter ex certâ determinatâq; materiâ producuntur, sic etiam calculi, qui frequenter in renibus & vesicâ urinaria, non raro in aliis quoque partibus corporis juxta Medicorum observationes, inveniuntur, ex viscosa, lentâ, limosâq; materia concrescunt, unde verè dicit* Alsaravius lib. practicæ Med. tract. 20. cap. 10 *cautelam à passione lapidis renalis in evitatione viscosorum ciborum consistere.*

Etenim

11. *Etenim ejusmodi materia non aliam agnoscit originem, quam alimenta quotidiè assumpta, in quibus plus minus, pro cujusq; cibi potusve natura fæculentum & limosum quid abundat, quod ubi justo modo secerni nequit, generationi calculi præbet originem. Hæc materia superabundans in schola Spagyricorum plurimum de natura salis participare dicitur, quoniam in forma liquoris hinc inde distribuitur, & iterum coagulatur, quod iis tantum convenit, in quibus principium salis superabundat, teste* Quercetano in consil. de *Arthr.* & Calc. *& communiter Tartarum vocatur, ab analogia, quam humores & sanguis noster cum substantia vini habent, in qua materia ejusmodi plurimum abundant Tartari nomine insignitur,*

Vnde oriatur materia calculi.

Qualis sit materia calculi secundum Hermeticos.

111. *Licet autem in hac materia Calculi ferè consentiant autores classici, plurimum tamen inter sese dissident, quo ad causam generantem & efficientem, dum alij à frigore calculos concrescere statuunt alij contra calorem excedentem ponunt, alij neutram harum opinionem approbant. Quod frigus ad generationẽ calculi faciat,* Aretæus & Ruffus *innuere videntur, ubi asserũt in senib. fieri lapides renales eò, quod humores viscidi & crassi facilè congelentur à frigore: nec* Galenus *admodũ dissentire videtur dum* l. 6. Epid. com. 1. text. 6. *lapides*

Causa efficiens calculi.

An sit frigiditas.

renū eo pacto concrescere dicit, quo fiunt tophi; At hi fiunt frigiditatis, quaratione Hipp. lib. 2. Epid. sect. 3. *ossium naturam frigidam ad ge-*

Negatur. *nerationem tophorū inservire pronunciat. Verum cum tantus frigoris excessus, qui ad calculi congelationem faciat, in corpore vivente fingi nequeat, idcircò concludimus frigore generationem calculi fieri non posse, concedendo tamen quod caloris imbecillitas ad materiæ calculosæ collectionem inserviat, quod authoritatibus dictis demonstratur.*

An sit caliditas? IV. *Alij calori potissimum hoc munus in efficiendo calculo tribuunt, ut patet in* Paulo Ægin. lib. 3. cap. 45. Tralliano lib. 9. cap. 4. *juxta quos ignea renū caliditas calculos generat, absumens videlicet in glutinosa consistentia humorum id quod tenue est & aqueum, ut*

Negatur. *habet* Jacchinus in com. in lib. 9. Rhas. cap. 64. *& alij sexcenti. Sed & horum opinio difficultatibus suis non caret, propterea quod vero minimè consentaneum sit, tantum in corpore nostro superabundare calorem, qui calculos veluti lateres coquat, & humidiores partes absumendo solidos, quod superest, vertat in lapides. Adde quod renes & viæ urinariæ quotidiana scateant humiditate, quatenus excrementis humidioribus & serosis transitum præbent, quâ de causa minus ejusmodi exiccatio timenda.*

Qui

V. *Qui neutram opinionem approbant, eò inclinant ut nec frigus nec calorem pro causa primaria agnoscant, sed ipsi materiæ calculi peculiarem vim coagulandi concedunt; ut enim coralliùm, juxta* Cordæum in comm. 7. in Hipp. lib. 1. de morb. mulieb. *aëri expositum lapidescit, non quod ambientis aëris qualitatibus attingatur, sed propter absconditam causam, quæ à circumstante aëre affecta induration em producit; ita verisimile est, in ipsa calculi materia vim coagulandi residere, quæ datis necessariis requisitis ad illius generationem primario faciat.*

In materia calculi vim coagulationis esse.

VI. *Hæc vis concretionis à Spagyricis sali tribuitur, unde calculum fieri dicunt, quatenus materia salsa tartarea suapte natura vergit ad coagulationem, quarationeDn. Platerus quoq; calculos generari statuit, propterea quod acris & salsus succus terrestreitati in sero & urina permisceatur, à quo postea calculus compingitur & concrescat. Si enim juxta* Matthiolum in *Præfat.* in 5. Dioscor. *succus quidam lapidescens, qui corpus aliquod penetrans in lapideam naturam convertit extra corpus humanum datur, cur non illud ipsum etiam concedendum in nobis. Sane in thermis, fontibus acidulis, salsis, &c tophos ac lapides mineræ cujuslibet respondentes circa margines accrescere vide-*

Opinio Spagyricorum de generatione Lapidis.

mus, quod caliditati vel frigiditati tribui nequit, sed proprietati materiæ mineralium aquarum. Imò in vino quoque circa doliorum latera fæculenta & salsa materia concrescit in lapideam substantiam, quam tartarum appellant, non caliditate vel frigiditate. sed vi coagulandi, quæ materiæ Tartareæ inest. Nec opus est ut longius abeamus: in ipsis urinis è corpore humano emissis illud ipsum patet, quæ licet purissimæ videantur emissæ, procedente tamen tempore coagulantur in matulis, & fabulosam materiam, tartaro vel calculis non dissimilem deponunt.

Vera calculi generatio.

VII, Ex quibus omnibus patet, eò magis hanc opinionem præ reliquis retinendam, quo magis cum ratione & experientia consentit: Etenim ex dictis pulcherrimè patet, calculos in nobis generari, quatenus fœculenta, limosaq; materia terrea salso succo permista loca angustiora & sicciora pervadit, iisq; adhærescit, & sese adglutinat, id quod frequenter in renibus & vesica fit, utpote per quæ loca fæculenta limosaq; illa materia tartarea cum urina aliàs quoque à sanguine ablegatur.

Causa adjuvantes calculi generationem.

VIII, Ergo quo magis alimenta talè materia abundant, & quo minus eadem ob imbecillitatem concoctricis facultatis separatur, eo citius calculus potissimum in renibus

& ve-

& vesica generabitur, maximè in iis qui hæreditariâ quadam dispositione partes illas imbecilliores, & ad expellendum segniores obtinent. Et quamvis Galenus *passim generationem calculi calori adscribat, non tamen obscurè* lib. 6. Epidem. com. 3. text. 15. *innuit, in pueris calculos vesicæ generari, non propter calorem præcipuè, sed qualitate materiæ, quæ ipsa sibi compactionis causa est, quatenus crassities urinæ in unum coiens coagmentandi concrescendique principium statuitur: at quomodo concresceret hæc materia, nisi vim coagulandi respectu salis obtineret?*

IX. *His quo ad calculi generationem præmissis quæritur:*

An spiritus Terebinthinæ conveniat in calculo renum? Affirmatio Quæstionis.

Affirmamus propterea quod sit medicamentum resolvens, alteque penetrans, & insignem virtutem obtineat in visceribus purificandis, tartaroque collecto resolvendo, & per vias urinarias expellendo. Quemadmodum autem Cautela. *alia medicamenta diuretica non exhibentur prius quam primæ viæ per lenientia sint eximendæ, sic etiam hoc loco requiritur, ut antequam ad continuũ & quotidianũ usum spiritus Terebinthinæ, qui nihil aliud est, quã oleũ ejus purissimum*

simum

mum, perveniamus, lenitivi purgantia præmittantur, quamvis in usu ipsius Terebinthinæ in substantia non semper hoc requiratur, utpote quæ & ipsa vim alvum subducendi possideat, præsertim ubi cum Rhabarbaro pulverisato miscetur juxta descriptionem Cratonis in operc Consil. à Scholzio editorum, consil. 152. *Nec obstat, quod Spiritus vel oleum Terebinthinæ levissimo calore præsertim per balneum vaporosum destillatum,* teste Quercetano lib. de med spag. præpar. par. 3. cap. 3. *Sit calidum, frigidisq; propterea nervorum & articulorum affectibus medeatur, quia caliditas Terebinthinæ temperata membris coctioni dicatis amica est, quam ob causam eo quoq; respectu calculosis convenit quatenus concoctiones adjuvat, ut materia peccans eo melius à sanguine separetur: quod maximè patet ex historia Monachi nephritide & articulari morbo laborantis, qui post multa remedia frustra tentata, tandē assiduo Terebinthinæ usu, quam singulis diebus per menses aliquot nucis magnitudine jejunus cum sacchare deglutiebat,* teste Amato Lusitano centur. 1. curar. 63. *à dictis affectibus liberatus est, & convaluit.*

Instantia solvitur.

QVÆSTIO II.

Quenam vena in inflammatione renum secanda?

Inter

I. *Inter alia præsidia, quibus inflammationi renum succurritur, frequens est venæsectio, de qua dubitatur, quomodo sit instituenda & quænam vena sit aperienda? Primò quod circa poplitem vel malleolum vena sit perfundenda* Galenus *innuere videtur* lib. 13. Methodi Med. cap. 11. & 6. Aph. 36. in comm. *asserens, quod in affectis membris suprajecur subiti, inferioribus autem partibus inflammatis poplitis aut molleoli venæ sint secandæ* Nec ratio deesse videtur, *propterea quod in inflammationibus ab illis locis sanguis mittendus esse videatur, à quibus materia peccans proximè potest evacuari*

Venam poplitis vel malleoli aperiendam esse.

II. *Contra quod in rerum inflammatione potius à vena cubiti sanguis mittendus esse videatur* Aretæus, Ruffus, Actius, & *omnes ferè Arabes innuunt, propterea quod in ijs, qui renum inflammatione laborant, sanguinis multitudo congregata videatur, cui talis venæsectio commoda videtur.*

Contrà venam cubiti secandam esse.

III. *Has opiniones discrepantes autor libri de ren. aff. dign. &* Med. cap. 4. *conciliare conatur, ubi dicit; tunc temporis in renum affectibus malleoli vel poplitis venam aperiendam esse, cum valida est virtus, sin imbecillus, venam in cubito potius secandam statuit: nam si virtute debili infra evacuabimus retentrix facultas, quæ est imbecillis non retinebit, sed universa materia in præceps rapietur, &*

Conciliatio autoris lib. de ren. aff. dign. & med.

partem assiduo defluxu impetet, succis videlicet in locum imbecillem perpetuò procumbentibus. Verùm cum semper, secundum Galenum *virium robur ad venæsectionem requiratur, non videt* Altimarus *cur vena cubiti sit incidenda tunc temporis, ubi vires imbecilliores ipsam sanguinis evacuationem dissuadent.*

Conciliatio vera juxta Galenum.

IV *Potius igitur conciliationem ex* Galeno *deducere conabimur cum* Altimaro de lapide Mercuriali lib. 3. de med. morb. cap. 29. *& alijs, qui retinent* Galeni *decretum* in lib. de sang. miss per venæs. *quo in loco scribit, in omnibus inflammationibus infra renes, mittendum esse sanguinem à partibus inferioribus in inflammationibus supra renes, à partibus superioribus; in renibus vero inflammatis utroq; modo agi posse, quasi renes ipsi medii sint inter partes superiores & inferiores, adeo ut sententia sit Galeni in renibus inflammatis debere interdum mitti sanguinem à partibus superioribus, interdum ab inferioribus.*

Determinatio veritatis.

V *Mittitur autem sanguis è vena brachii ubi recens est inflammatio cum humorum fluxione totius q; plenitudine, ut innuit* Forestus lib. 24. obs. 30. *quod non fit, ubi facta est inflammatio, nec ulterior fluxio humorum corporis q; plenitudo copulata est, quia tunc requiritur ut materia evacuetur & derivetur per loca proximiora, quod fit pertusis venis inferiorum*

rum partium, quemadmodum ex adductis quoq; Galeni locis thesi prima confirmatur. Quod autem reliquorum Principum assertionem attinet, nimirum venam brachiorum potius incidendā esse, illa vera est de inflammatione incipiente cum plethora totius & fluxione materiæ, quo tempore propter evacuationem à toto sanguis detrahitur.

QVÆSTIO III.

An lactis usus in exulceratione renum præscribendus?

I. *Exulceratio renibus varias ob causas accidit, quas* Mercatus lib. 4. de morb. curat. cap. 7. *tribus classibus compræhendit, ita ut omnis renum exulceratio vel fiat ex abscessu rupto, vel ex humorum acrium, erodentium & salsorum affluxu; vel tandem à re solvente continuum, vi & impetu quodam, sive casus sit, sive percussio aut vulnus. Utcumq; tamen fiant ulcera renum, curationem sibi communem vendicant, ut ulterior materiæ peccantis affluxus per convenientem victus rationem & pharmaciam inhibeatur, & ea quæ faciunt ad ulceris abstersionem, purificationem & consolidationem administrentur.*

Causæ exulcerationis renum.

Ulcerum renum curatio generalis.

II. *Quæritur autem* num hoc loco lactis usus conveniat? *Affirmativa placet Medicis, sed certa limitatione subjecta:*

Affirmativa Quæstio.

nam

tam quoad initia factæ exulcerationis, quàm ut ulterius majori absterſione opus eſt, veteres lac aſinæ vel equæ cum melle præſcripſerunt, cujus loco hodiè cum ſaccharo caprillum exhibetur, utpotè quod nitroſa ſua ſubſtantia magnam etiam abſtergendi potentiam obtinet. Quod ſi ulcus deterſum videtur, potius lac bubulum cum melle vel ſaccharo ſingulis diebus exhibendum. Eſt enim hoc præſidium, *(inquit Mercatus)* ut alimentum & ut medicamentum efficaciſſimum, quippe ſeroſa parte abſtergit, caſeoſa conſolidat, butyroſa vero & pingui dolores ac morſus lenit, vireſque reficit.

Inſtantia ſolvitur.

III. *Nec obſtat quod lac difficulter ad renes tranſeat, inprimiſq; viſceribus noceat: primùm enim facillimè corrigitur, ubi miſcentur cum lacte ſuccus melonum & alia quæ perducunt ad renes; alterum non timendum, cùm lac poſt medicamenta univerſalia præbeatur, eo modo, quo illud ipſum determinavimus.*

Diverſitas lactis diverſis inſentibus inſervit.

Hinc Mercurialis: *ubi viſcera ſordida ſatis ſunt convenit illud lac, quod magis abſtergere poteſt, ut aſininum, equinum, camelinum; ubi autem non ita ſordida ſunt ulcera, convenit lac quod minus abſtergit, magisq; carnem generat, ut eſt caprinum; ubi tandem ulcera prorſus ſunt emundata, convenit id lactis genus, quod optimè nutrit, ut lac ovium & vaccinum.*

QUÆ-

QVÆSTIO IV.

An succini sal & Oleum præscribendum in renum viscidis obstructionibus?

I. *Ambra citrina vulgò dicta Græcis Electrum, Persis & Mauritanis Carabe, Latinis succinum, Germanis* Agtstein/ Bernstein oder Gentar *dicitur, de cujus origine & naturâ variæ fuerunt opiniones apud veteres, quemadmodum videri licet in* Plinio lib. 37. natural. histor. & Libavio part 1. singular. tract. de succino, cap. 1. ut & parte 3. singul. lib. 5. *Nobis sufficit, ut in præsentia determinemus, succinum nihil aliud esse quam succum bituminosum concretũ in certis terræ locis instar aliorũ bituminũ, quod pluribus loco posteriori cõfirmatur à Libavio. Vires hujus multiplices & admirandæ sunt in pluribus humani corporis imbecillitatibus, præsertim ubi spagyrica succedit præparatio, quâ materia terrestris & impurior à puriori & nobiliori segregatur.*

Succinum quid.

II. *Fit hoc potissimum ubi succini albi (quod reliquis præfertur) fragmenta selecta crasso modo contunduntur, cucurbita non nimis alta recipiuntur, aquâ rosaceâ vel Betonicæ q. s. affusa, & appositio capitello juncturis obturatus per arenam, servato ignis gradu, nec tamen admodum increscente, destillantur: hic primum aquæ*

Succini præparatio spagyrica.

aqua & oleum album cum ſpiritibus nubium inſtar egreditur, quibus deſinentibus, deinde ſequitur oleum flavum, ac tandem rubeonigrum, cum ſale per ſublimationem aſcendente, de quibus plenius agit Cunradus in Medull. de-ſtill. tract. 9. de ſuc. & Crullius in Baſil. chym. pag. 190 *ubi maximè rectificatio purioris olei, & ſalis purificatio notanda venit.*

Affirmatur Quæſtio.

III. *Quæritur autem*: num oleum hoc ut & ſal ſuccini conveniat in renum obſtructionibus? *Aſſerit hoc præter alios multos de oleo* Libavius part. 3. ſingul. lib. 5. cap. 28. *dum inquit: renum lapides confringit oleum ſuccini vel pulvis cum aqua raphani & malvatico: nec deeſt ratio, quia meatus urinales aperit, & materiam peccantem reſolvit, caloremq; concoctionis autorem adjuvat.* At verò magis adhuc ſalem ejus commendat Crullius, *quem remoratam urinam promovere; meatumq; urinalium obſtructiones mirabiliter expedire pronunciat, à granis tribus ad decem in aqua Petroſelini ſeu Ononidis uſurpatum.* Et merito, *quia teſte* Libavio *citato loco cap. 22. Sal iſte ſubtilis eſt eſſentia, nitroſamq; qualitatem cum Calchantina aciditate temperata poſſidet, unde vi abſterſoria & acripollet, ut idem part. 2. ſingul. tract. de ſuc. cap. 7. habet, & nihil aliud, quam olei pars ſubtilior, priſtinæ modo concreta eſſe videtur.*

Sed

Instantia.

IV. *Sed obstat in præsentia, quod ejusmodi penetrantia & attenuantia renum obstructionibus videantur incommoda, cum peccantes materias ad vias urinarias commoveant, quod minimè conducit, utpotè cum per partes læsas eductio fieri non debeat. Adde quod curatio contrarietate perficiatur, quocirca vomitus potius quam diureticorum usus præscribendus. Hic notandum juxta* Conciliatorem diff. 205. Savanorolam tr. 6. pract. Major. c. 15. *quod ejusmodi medicamenta diuretica non conveniant in obstructionibus renum, nisi propter plethoram vel cacochymiam universalia sufficientia præmittantur, quemadmodum plenius determinat* Mercatus de curat. faculr. quæst. 27. *unde patet quid ad instantiam primam respondendum, nimirum purificatis intermediis viis, ulteriorem renum obturationem minimè timendum esse. Secundum quod attinet, illa nihil concludit, cum contrarietas curationis non semper motum materiæ peccantis ad opposita loca requirat: eò enim ducenda materia quo maximè suapte sponte vergit, juxta* Hippocratem lib. 1. Aph. 21.

Solvitur.

QVÆSTIO V.

An propriè dicta diuretica ad calculum vesicæ frangendum adhibenda?

An calculus vesicæ semper è renibus rudimentum habeat?

I. *Vt in renibus sic etiam in vesica sæpius calculus generatur, non quidem, ut voluit* Fernelius lib. 6. pathol. cap. 13. *semper ea ratione, quatenus rudimentum aliquod lapidis è renibus in vesicam per ureteres derivatur, quæ assertio non immerito ab* Horatio Augen. lib. 6. tom. 2. Epistolar. Rondeletio l. 5. Meth. curand. cap. 44. & Mercuriali lib. 3. pract. ca. 33. *refutatur, præsertim cum pueris frequenter vesicæ calculus adsit, in quibus tamen præcedens renum calculus non observatur.*

Negatur quæstio.

II. An autem in hoc calculo frangendo diuretica propriè sic dicta præscribenda *dubium est?* Horat. Augen. tom. 1. Epist. 4. lib. 12. *negativam proponit, propterea quod propriè dicta diuretica sint maximè calida & sicca, magisq; materiam indurent, quam resolvant, utpote quibus sanguis teste Galeno non tantum extenuetur, sed & fundatur, secernatur & per consequens incrassetur, non secus atque lac quod coagulatur seroso videlicet & tenui seorsum segregato, crasso vero in sese coeunte.*

Quando diuretica conveniunt.

III. *Patet igitur talia non convenire, nisi calculo jam rupto, & in partes minimas redacto, quo tempore necessarium est, ut naturam adjuvemus, ut à viis & receptaculis urinariis per diuretica medicamenta peccans materia purgetur.* Nota tamen, quod interdum in fran-

frangendo calculo præscribantur etiam diuretica, quatenus alia medicamenta mollientia & laxãtia ad vias urinarias ducunt, & illud quod fractum & liberatum est, expurgant.

QVÆSTIO VI.

An urinæ stillicidium per aromatica assumpta corrigendum?

Causa, Arguitur.

I. Stillicidium urinæ, quod Græcis στραγγουρία dicitur, variis de causis fieri potest, quæ à Galeno l. 5. Aph. 58. & l. 3. Aph. 16. ad duas classes reducuntur, nimirum ad retentricis imbecillitatem & vesicæ morsum, seu urinæ acrimoniam, quod posterius frequenter accidit, quocirca quæritur, num etiam aromatica in tali casu conveniant? *Videtur probabilis negativa*, propterea quod ignis igni non sit addendus: quatenus igitur aliàs adest peccantium humorum fervor & acrimonia, cujus ratione morbus à pluribus ardor urinæ vocatur, eatenus verisimile videtur, alia potius convenire remedia, quam ob causam hæc affectio sæpius per decocta emollentia & refrigerantia corrigitur, ut patet ex Foresto lib. 25. observ. 1.

Negativa quæstionis.

II. Veruntamen licet negandum non sit strangluriam ab acrimonia seri frequenter fieri, non tamen ex eo sequitur, causam antecedentem, ad quam curatio dirigitur, semper esse calidita-

Resolutio quæstionis.

tē, quia fieri po:est, imò frequētissimè fit, ut crassities humorum frigidorum ad acrimoniam colligendam ac retinendam inserviat, ita ut acrior urina generet stranguriam, non quatenus talis, sed pro ut exitus ejus, quam ejus acrimonia accelerat, ob admistas partes crassiores impeditur. Vt enim acres & bilioſi humores dyſenteriam non generant, ubi fluxum alvi concitant, niſi viſciditas quædam accedat, cujus reſpectu parietibus intestinorum adhærent, eaq; exulcerant, ſic etiam ſerum ſuâ naturâ peculiarem acrimoniam poſſidens non generat urinæ ſtillicidium, niſi peccantes humores craſſiores accedant.

Recens cereviſia quo modo generet ſtrāguriam.

III. *Hinc patet quomodo recens cereviſia ſtillicidium urinæ generet, craſſitie videlicet & frigiditate ſua meatus urinarios obſtruendo, & conſequenter fæcum minimè depuratarum acrimonia ſerum exacerbando, ubi vinum generoſum ebibitum oppidò juvat, utpotè quod calefacit, attenuat, crudităes concoquit, adeoque causam antecedentem corrigit.*

Aromaticis in ſtrāguria quo tempore utendum.

IV. *Hac ratione ſæpius non inconveniens eſt aromaticorum uſus, quando ſcilicet urinæ ſtillicidium ab ejuſmodi causa antecedente frigida & obſtruente dependet, non obſtante, quod materia peccans proxima ſit acris & fortaſſis calida: frequenter enim accidit, ut in calido morbo calidum quoq; præſcribatur remedium, non morbi reſpectu juxta curativas indicationes, ſed*

propter

propter causas antecedentes peccantes, ut supe-rius Decad. 5. quæst. 2. innuimus.

QVÆSTIO VII.

An guttur galli crematum & pulverisatum proprietate quadam occulta sanet immictionem?

I. *Vitium quod Græcis* ἐνούρησις *dicitur, Latinis vocatur Immictio, quando quædam urinæ incontinentia adest, præsertim tempore somni, quæ fit propterea quod musculus vesicam cludens præter naturam affectus sit. Afficitur autẽ dictus musculus vel externis vel internis causis: externis, quando frigiditas quædam sedentibus super marmora, seu natantibus introducitur, aut percussione, casu, vel solutione continui (quæ prægnantibus in difficili partu, & calculo laborantibus à Lithotomis frequenter accidit) dictus musculus læditur, ut vel influentem facultatem à nervis recipere nequeat, vel eadem etiam influere non possit: Internis, quando frigida intẽperies interna cũ succis frigidis humidúq; superabũdãtib9 in causa est, ut musculo vesicæ resolvatur, emolliatur & laxetur, quod frequẽter pueris, natura scilicet humidioribus accidit, ut & puellis atq; virginibus, in quibus affect9 est cõtumacior ob superabũdantes pituitosas humiditates; imò & senibus quo ad calorẽ nativum*

Immictio quid.

Quomodo lædatur musculus in immictione.

debilitatis, interdum accidit, excrementitios umores facilime colligentibus.

Cur somni antibus citiùs accidat immictio?

II. *De hac immictione, quæ ab ejusmodi causa interna frequenter in somno accidit, utpotè quo tempore spiritibus aliò revocatis facultas retentrix ob musculi mollitiem officii sui facilimè obliviscitur, in præsentia quæritur,* An scilicet in ea guttur galli crematum & pulverisatum proprietate quadam occulta conveniat? *Affirmativa placet* Solenandro s. 4. consil. Med. 11. *qui non negat universalia*

Quæstionis Affirmativa.

mendicamenta maximè requiri, quæ faciant ad crassorum humorum attenuationem, lentorum incisionem, collectæq; materiæ dissipationem & evacuationem, subjicit tamen his verbis: verùm proponam medicamentum paratu facile, quo ego in artis operibus felicissimum virum cum juramento prospere in hoc affectu Romæ usum observavi, D. Gilbertum Hollandum Medicum: is accipiebat guttur galli, urebat, ut non consumptum sed tostum, exiccatumquè teri posset, exhibebat pulviſculum sub noctem ante cœnam cum tantillo vini rubelli subastringentis: si illo uti haud posset, exhibebat in haustu dilutissimæ poscæ, idquè reiterato paucis diebus faciebat. Illud nulla manifesta causa, sed proprietate quadam sanat affectum. *Hæc*

est

est assertio Solenandri, *cùm qua convenit etiam quodammodo* Forestus lib. *25.* obser. *21. ubi inquit:* consuluimus septuagenario cuidam urinam continere non potenti, ut gallinæ guttur combustum cum aqua tepida sumeret jejunus: hoc enim à proprietate valet.

III. *Quamvis autem hoc medicamentum post universalia præmissa magnifaciendum esse videatur, ob tantorum Medicorum experientiam, non tamen video, cur statuendum non manifesta qualitate sed peculiari proprietate illud ipsum juvare, præsertim cum vi sua calefaciendi & exiccandi frigidis & emollitis partibus succurrat & introductam laxationem musculi corrigat. Accedit quod medicamenta singulari proprietate totius substantiæ agentia non manifestis sed occultis morbis, illius proprietatis respectu succurrant: at morbus hic, ut ex superioribus patet, occultus non est.* Quæstionis decisio.

IV. *Nec obstat quod affectus plurimos jam per medicamenta manifestarum qualitatum, jam per illa quæ agunt totius substantiæ proprietate curare conemur: hoc enim duplici ratione fieri potest, quatenus scilicet morbi totius substantiæ simul etiam includunt dispositiones p.n qualitatem manifestarū, quibus per sua contraria succurrendum, unde præter alexipharmaca tempore pestis ea quoq; præscribuntur, quæ sympto-* Instantia solvitur.

Quædam medicamenta manifestas & occultas qualitates possident.

mata supervenientia manifestis qualitatibus leniunt, vel etiam quatenus medicamenta diversas possident qualitates, manifestas & occultas, uti patet in ligno Guajaco, quod convenit lue Gallica laborantibus occulta proprietate, qua venenum illud oppugnat; at frigidis humidisq; naturis præscribitur, quatenus respectu manifestarum qualitatum vim exiccandi calefaciendiq; possidet.

QVÆSTIO VIII.

An & quomodo oleum scorpionum inunctum conveniat in Ischuria?

Ischuria quid.

I. *Ischuria propriè loquendo talis est urinæ suppressio, quæ propter vesicam affectam accidit, ubi quæritur* an oleum scorpionum in ejusmodi casu conveniat? *Videtur negativa concludenda, propterea quod oleum Scorpionum sit medicamentum alexipharmacũ in specie veneno Scorpij resistens: unde* Paræus libr. 29. Chirurg. cap. 22. commune sed certum alexiterium contra venenatũ Scorpionis morsum & plagam inungere ipso Scorpionum oleo. *Cum autem in hoc affectu tale venenum absit, consequens erit, illud ipsum frustra præscribi, propterea quod quodlibet agens in determinatum suum patiens operetur.*

Negativa quæstionis.

Innuit

II. *Innuit etiam prius post alios multos* Matthiolus lib. 2. Dioscorid. com. ad cap. 11. *dum inquit*: Vsu exploratum habeo, quod oleum scorpionum per me factum, in quod sane magnus ingreditur scorpionum numerus, cordi dum axat & pulsantibus temporum, manuum ac pedum arteriis illitum, ab omnibus liberat venenis, dūmodo erodenti facultate vacant: quin & eos sanat, qui tam à viperis quam cæteris venenosis animalibus vel icti vel demorsi fuerint. Præstat item maximè hoc oleum, cum in homines pestilentia sævit, &c.

III. *Contra quæstionis affirmativa colligitur ex omnibus ferè practicis, & quotidiana experientia confirmatur, quod scilicet in hoc casu præsentissimū remedium constituat oleum scorpionum, si juxta sententiam* Mesuei *renibus & pubi illinatur.* Altimarus *per colem Rutaceū, de scorpionibus, aut Nardinum seu Irinum oleū cum pauco Castoreo infundit, ut vesicæ actio revocetur. Hinc* Valer. Cordus: oleum scorpionum lapidem renum & vesicæ frangit & expellit, lumbis, pubi, peritonæo illitū, aut per meatū urinarium injectū. Affirmativa confirmatur.

IV. *Notandum hic, quod etiam quæstione præcedente monuimus: medicamentum aliquod diversis qualitatibus, occultis nimirum* Quæstionis decisio.

& manifestis prædictum esse possit, quod iterum in præsentia repetimus, demonstrando scorpionum oleum non solùm occulta proprietate venenis resistere, sed etiam quò ad manifestas operationes vim resolvendi aperiendi q3 possidere, præsertim cum præparetur affuso amararum amygdalarum oleo, quod per se quoq3 vim calefaciendi, detergendiq3 possidet. Quod autem oleum scorpionum à Matthiolo maximè tantùm in venenatis affectionibus commendetur, non improbamus, ubi perpendimus illius compositionem, prout ab eodem in comment. præfat. lib. 6. Dioscorid. describitur, quæ minime simplex, sed plurima venenis resistentia Pharmaca mira præparationis dexteritate recipit.

QVÆSTIO IX.

An in frigida Dysuria conveniant diuretica?

Affirmativa. 1. Placet Affirmativa Altimaro cap. de dysuria, dum inquit. Pro medicamentis, eis utatur quæ calefaciendi ac urinam ciendi vim habent, quemadmodum est scordij & Artemisiæ decoctum, Hyssopi, Pulegij, Fœniculi, Origani vel thymi cum aqua mulsa: nec minus interdum Theriaca aut Mithridatum, Diagalanga, aut Diacinnamomum, aut Diacalamentum, aut Diamisum præberi poterit, prædictorum sedi-

cet

set 31. assumens cum vini albi uncijs tribus, aut tantundum prædictæ aquæ mulsæ.

II. *Contrarius est* Salius in annot. in Alci- Negativa.
mar, cap. 97. *qui præcedentem assertionem dubiam esse statuit, quoniam ista (inquit) licet calefaciant, ducunt tamen copiosam materiam ad locum affectum, qui cum sit debilis & male possit excernere, magis ex hac materiæ copiâ affligetur.*

III. *Sed nota pro conciliatione, juxta Altima-* Conciliatio.
rum, quod eunc temporis, ubi cum frigida intemperie simul pituitosi succi redundant, non solum in vesica, verum etiam in toto corpore, dicta medicamenta minime sint præscribenda, nisi primum peccantes humores convenientibus digestivis præparati, & catharcticis accommodatis evacuati fuerint.

QVÆSTIO X.

An inflammatione vesicæ cucurbitula cum scarificatione pubi affigenda?

I. *Inter alios affectus p. n. quibus vesica labo-* Vesicam
rat, est etiam inflammatio, quam non minus inflamma-
quam alia corporis partes internæ sustinet, cum ri posse.
multas obtineat venas, sinum & suum propè ma-
gnos repertum ramos habeat, ut inquit Rondeletius *lib. 3. Method. curand. cap. 46.*

Signa inflammationis vesicæ.

Affectus est periculosissimus, quem febris acuta, vigilia, delirium & urinæ suppressio comitatur, una cum irrito egerendi conatu, ardore, dolore, duritie & gravitate circa pubem & inguina, ut ex Paulo *repetit cum aliis multis* Fuchsius lib. 3. de med. Morb. cap. 43.

Affirmatur quæstio.

II. Quæritur autem nũ in hoc affectu cucurbitula cũ scarificatione pubi aliquandò affigenda? *Affirmat* Altimarus *dum inquit*, cap. de inflam. vesicæ, *à venæ sectione in decocto seminis lini, fœnugræci, in hydrelæo pauco addito Anisso aut dauci semine insidere agrum facito, &c. deinceps vesicæ locos irrigate ex oleo Chamæmelino, Anethino, seminis lini; aut eo, in quo Althæa fuerit incocta; itẽ fomenta adhibeantur per aquã & oleum in vesicis semiplenis admota, vel spongiis: & ubi hæc non suffecerint, cucurbitam circa pectinẽ aut pubem unà cum scarificatione affigemus.* Idem quoque Mercatus innuit lib. 4. de morb. intern. curat. c. 9. *inquiens*: in primo mali accessu sanguinẽ mittes &c. quo facto omni diligentia studendum est ventrem emollire clystere injecto ex hydrelæo in parvissima copiâ, aut ex oleo seminis lini & lacte, vel ex butyro & oleo amygdalorum dulcium: sed tutius fore arbitror insessionibus id opus exequi, maximè his, quæ recipiunt decoctum fœnugræci & violarum.

rum. Præstabis item fomenta ex eisdem cum vesica aut spongia & partes dolentes irrigabis oleo Chamæmelino, anethino, vel amygdalarũ dulcium in quo fer-buerit Althæa. Quod si adhuc hic factis dolor non quieverit, cucurbitam juxta pectinem affixam scarificabis.

III. *Verum & huic assertioni contradicit* Salius citat lib. c.102. *qui nequaquam affirmativam concedendam esse putat, quoniam cucurbitula cum scarificatione affixa inflãmationem exasperando & materiam plurimam ad locum affectum attrahendo sæviorem reddat morbum: & hoc præcipuè si in principio & augmento inflammationis, & dum adhuc materia fluit, administretur.*

IV. *Sed notandum pro quæstionis resolutione, quod minimè major affectus exacerbatio ẽt* Salio *timenda, quia nec* Altimarus *nec etiam* Mercatus *statim in principio cucurbitam scarificatam adhibent, verum aliis præmissis tam universalibus, quam topicis medicamentis. Concludimus igitur affirmative, quatenus hoc medio per derivationem materia emollita & præparata minuitur, adjuvante venarum communione, qua ramus epigastricus & hypogastricus in uno principio nimirum iliaco venæ cavæ proxime junguntur.*

Tantum de Renum & vesicæ dissositionibus præter naturam.

QUÆ-

ΔΕΚΑΣ ΕΝΑΤΗ

DECAS NONA.

De quibusdam affectionibus muliebribus;

RESPONDENTE

M. PHILIPPO VVEBERO

Idstriniano, Nassoico.

ἀφορμιον.

Cur mulieres præviris morbosæ.

MVlieres multorũ morborum participes esse rectè pronunciat Hippocrates, qui propterea reprehendit Medicos, non exactè causam muliebrium morborum percontãtes, sed eosdem veluti viriles affectus curãtes. Ratio hujus miseriæ, quâ præviris mulier afficitur potissimũ à duobus depẽdet, tũ quod mulier sua natura quo ad ortus & generationis principia, propter accidentalem corporis dispositionem viro sit imperfectior, cùm teste *Thoma part.* 1. q. 92. ex virtutis activæ debilitate, materiæq; ineptitudine producatur, adeoq; causis morbificis irrumentibus eò minus resistat: tũm etiam quod actionibus naturalibus membrorum generationi destinatorum in fœminis varia vitia succurrant, ex quibus fœminarum corpus mille morborum sortibus premitur, ut inquit *Mercatus lib.* 1. *de morb. mulier. cap* 2. Necessarium igitur, ut post alias quæstiones therapeuticas in præsentia gravissimorum quorundam affectuum muliebrium per aliquot problematum declarationem mentionem faciamus.

QVÆ-

QVÆSTIO I.

An & quomodo in suppressione menstruorum vena secanda?

1. Cur fœmina sanguinem menstruum effundat, alibi plenius diximus, nimirùm propter sobolis generationem, qua de causa natura provida mulierem frigidiorem viro genuit, ut debili calore generet quidem, teste Galeno lib. 2. de sem. cap. 5. *non tamen vicissim resolvat abundantiam sanguinis, ubi corpora muliebria* διαφόρητα *plurimùm inserviunt. Quia verò mulier membra generationis imbecillia possidet, eodem* Galeno testante, *idcircò per eas sanguis superabundans certis temporibus evacuatur, ubi tamen imbecillitas & imperfectio vicissim absolutè non consideratur, sed tantum respectu individui, quæ propter speciei propagationem singulari naturæ providentia requirebatur*: non enim credendum est, *inquit* Gal. l. 14. de usu part. c. 6. opificem partem totius generis nostri dimidiã sponte imperfectam ac velut mancam fuisse facturum, nisi imperfectionem hanc magna quædam utilitas fuisset secutura. *Quocirca patet obiter, in constitutione naturali mulierum sanguinis menstrui fluxum certis adesse temporibus, tàm diu, quàm diu propter ætatem ad prolem concipiendam non sunt ineptæ*:

De sanguine menstruo vide lib. 1. de corp hum. exerc. 1. quæst.

Cur per uterum sanguis superfluus expurgetur?

An sanguis menstruus sit alius ab eo, quo fœtus nutritur?

est enim unus idemq; sanguis essentiâ, quem singulis mensibus tanquam superfluum natura excernit, & quo fœtus in utero completur, & extra uterum in lac converso nutritur, licet negare nequeamus, eundem tàm à priori, propter cacochymicam constitutionem subjecti, quàm à posteriori, propter causas externas aëris ambientis, ubi jam secretus est, variis modis corrumpi posse, quod fefellit Fernelium *& alios, qui statuunt, sanguinem, qui singulis mensibus excernitur, ob noxiam & venenatam naturam ad nutrimentum fœtus ineptum esse, quam assertionem alibi refutavimus.*

Lib. 1. de corp. & anim. exerc. 1 quæst. 7.

11. Evacuatur autẽ hic sanguis superfluus naturaliter per uterum, ut diximus, eam ob causam, quòd tempore conceptionis ad generationem inservire queat, unde colligitur præter naturam fieri, quando dictus sanguis per loca alia profluit, sive hoc fiat per oculos, ut observavit Brasavol. in com. 4. aph. Hipp. aph. 25. Dodon. in observ. Med. cap. 15. Mercatus lib. 1. de mulieb. affect. cap. 7. *Sive per os, quasi vomitione quadam prodeat, quod notavit* Aretæus lib. 2. cap. 2 *Sive per os & nares simul, quemadmodum experientia* Paræi libr. 23. Chirurg. cap 52. Roderici à Castr. lib. 1. part. 1. de morb. mulier. cap. 3. Amati Lusitani, Cent. 2. curat. 17. *testatur, seu etiam, quemadmodum alij scribunt, per ubera, vias u-*

Præter naturales excretiones menstruæ.

rina-

rinarias, digitos, hæmorrhoides, aut alvum pro- Observa-
pellatur, quod postremum præcedenti æstate in tio pro-
puella nobili & nubili quindecim amorem hic pria.
in Hassia observavimus, quæ per annuum spaciũ
ob exiles uteri venas à viscidis humoribus obstru-
etas singulis mensibus per sedem sanguinẽ copio-
sè projecerat, quam Dei gratia, præmissis uni-
versalibus per incidentia, attenuantia & laxan-
tia, tàm interius quàm exterius potissimum cir-
ca tempus mensium instans, exhibita, sanitati
restituimus.

III. *Hæc menstrua sanguinis abundantis eva-*
cuatio non rarò præter naturam in mulieribus
supprimitur, quam ob causam hic quærimus, an
& quomodo in eadem venæ sectio con-
veniat? *Quidam in omni menstruorũ suppres-* Affirmatur
sione à quacunq; causa fiat, venæ sectionem con- quæstio.
cedunt, etiam in causa frigida, quia sanguine
detracto (*inquit* Rodericus à Castr. part. 1.
lib. 1. cap. 4.) *hoc semper consequitur, quod na-*
tura, ut vacuum repleat, undiq; sanguinem mo-
vet, ideoq; fluxibilior redditur, ubi tamen no-
tandum, quod in venæ sectione instituenda duo
potissimum consideranda veniant, nimirum ut
illud ipsum præstemus vel quod sanguis copia sua
peccet, vel quod motum habeat inordinatum,
quod posterius semper adest & venæ sectionem
indicat, licet frequenter fiat, ut propter contra
indicantia ad actum eadem traduci nequeat.

At

Quænam vena sit incidenda?

IV. *At quænam venæ secanda sit, dubitum est:* Galen. lib. de curand. rat. per venæs. *nequaquam in cubito venam incidit, eò quod purgationem menstruam comprimat, & sanguinem ad partem superiorem retrahat, quam ob causam plurimi practicorum in mensibus suppressis, licet plenitudo adsit, semper venas tali vel malleoli secandas esse suadent, ut patet ex* Fuchsio, Mercuriali *& aliis. Contra* Aetius *mulieribus ob plenitudinem hoc affectu laborantibus copiosa sanguinis missione succurrendum esse pronunciat, quapropter tùm cubiti tùm tali venam incidendam esse statuit.* Huic *assertioni subscribit* Mercatus lib. 1. de morb. mulier. cap. 9. *dum inquit:* redundante in toto corpore sanguine, ut obstructionem in utero aut vicinis partibus efficiat, à distantissimis partibus, ab ea quæ affecta est aut obstructa, sanguinem revellere & evacuare oportebit, ut Aetii est consilium, internam cubiti venam esse secandam: verum redundante sanguine in utero ipso, aut in toto corpore propter uteri ipsius obstructionem, à venis tali sanguinem commodius extrahes, ut voluit Galenus.

Conciliatio Galeni & Aetii.

V. *Conciliationem hic tentat Altimarus, Aëtium scilicet magnam supposuisse plenitudinem, quæ cum copiosa evacuatione indigeat, primò*

cubiti

rubiti venas, deinceps eas, quæ in talo, secare jussit, ut ex utrisq; simul tanta posset sanguinis copia evacuari, quantum unicâ sectione plenitudo requirebat: Galenus verò non admodum magnam plenitudinẽ inspiciens (inquit Altimarus) *& ex adverso vires robustas in mulieribus plenitudine laborantibus supponens, eandem in poplitibus seu tali venis venæsectionem fieri decretum reliquit. Eadem decisio legitur etiam apud* Rodericum à Castr. citato loco, *dum inquit:* Si confertam vacuationem mulier ferre nequeat, non erit abs re Basilicam primò tundere, quod propterea plerumque fit, aut fieri debet, quia copiosissimè illæ evacuationes, quibus Hippocrates & Galenus utebantur, in usu jam non sunt. *Patet igitur* Salium in annot. cap. 107. *frustra reprehendere Altimarum, dum inquit, Aëtium respicere plenitudinem quæ in causa est obstructionis mensium, sibi vias præludendo, contra Galenum ejusmodi plenitudinem intelligere, quæ ex obstructione mensium subsequatur: frustrà, inquam, Altimarus reprehenditur, quia nihil alienum ab hac assertione posuit.*

VI. *Hoc ergo posito, quæritur de tempore venæsectionis.* Paulus ex Ægina lib. 3. de re- Quo tempore talis venæsectio sit instituenda?
med. cap. 60. *decem diebus posteaquam constitutum tempus circuitus muliebris præterierit*

venam incidit: at Galenus citaro libro *tribus duo quatriduove ante consuetam periodum sanguinis missionem incisa venâ tentat, quem plerique practicorum sequuntur, ut patet ex* Mercato, Fuchsio, Altimaro & aliis. *Notandum hic quod assertio Pauli de venæsectione evacuante respectu totius, vel revellente respectu uteri sit intelligenda; contrà, Galenus ad uterum derivantem intelligit; hinc etiam* Rodericus *inquit: Vena gibberi tundenda est, infestante cum suppressione febri, & longissimè ab eo tempore, quo mulier purgationem expectat.*

Quo modo fiat revulsio ab utero?

VII, Patet hic obiter quod revulsio fiat ab utero non per venas crurum apertas, ut placuit Fuchsio lib. 3. de med. morb. cap. 59. *propterea quod crura rationem contrarii respectu matricis habere nequeant, & peccans materia ex toto per ejusmodi venæsectionem trahatur ad locum affectum, quod est contra naturam revulsionis, sed potius per incisionem gibberi. Conducit autem secta vena poplitis vel tali, quatenus derivando servit, & sanguis in utero redundans ad pedes ducitur, quod fit in inflammatione uteri, vel in toto superabundans ad uterum consequenter evocatur, quod fit in mensium suppressione.*

QUÆ-

QVÆSTIO II.

An opiata narcotica conveniunt in fluxu menſium nimio?

I. *Opii qualitates ab aliis aliter declarantur, dum quibuſdam frigidum, aliis calidum, aliis diverſarũ proprietatum ſtatuitur: frigidum à pleriſq; medicorum pronunciatur, ut patet ex* Galeno paſsim, Dioſcoride lib. 4. cap. 60. *aliiſq; ſexcentis, qui omnes ex effectu colligunt, opium ſummè frigidum eſſe, propterea quod calorem nativum opprimat, ſomnum profundum introducat, totumq; cerebrum & omnes ſenſus ſtupefaciat.* *Hinc* Scribonius Largus lib. de compos. medic. cap. 48. facit opium gravedinem, gelationem & livorem artuum, frigidosque ſudores manare, præterea ſpirationem impedit, mentem ſoporat, ſenſusque alienat.

Cur opium à multis frigidum ſtatuatur.

II. *Aliis, qui non penitus in verba majorum jurâſſe videntur, opium potius qualitatis calidæ quàm frigidæ ſtatuitur, in quorum numero eſt* Matthiolus in comm. ad Dioſcor, *citato loco, ubi inquit,* quamvis opium quarto exceſſu frigidum ſtatuatur, tamen ſi ex ſapore & effectu rerum temperamenta &

Matthiolo potius calidum eſt opium.

qualitates cognoſcuntur, opium noſtri uſus (quantum ego quidem deprehendere potui) non modo guſtu amarum percipitur, ſed etiam acre, adeò ut paululum in ore detentam linguam & palatum exulceret, unde haud dubiè colligi poſſe putaverim, calidiſſimas illi meſſe qualitates, cujus rei fidem augere poteſt, quæ ex eo prodit odoris gravitas. Veruntamẽ ne impudentis aut arrogantis nomẽ ſubeam, quod in hoc omniũ ferè medicorũ ſententiã deſtruere velim, eorũ judicio rem hanc æſtimandam relinquam, qui ante nos opii tum qualitates, tum facultates diligentiſsimè expenderunt. *Hæc ille. Subſcribit quoque* Libavius lib. 2. Banach. cap. 13. *dicens*: de opio multi multa: ego verò cum non pœnitendæ eruditionis & experientiæ viris id effectu potius, quam qualitate, & eo etiam analogo frigidum ſtatuo, alias potius calidum, quanquam ſenſus obtundat, quod non fit frigore primæ qualitatis, ſed naturæ ſpiritu adverſo.

Libavio quoque calidum eſt opium.

III. Quidam præterea medium tenere conantur, dum qualitates opii diverſas pronunciant, ut patet in Capivaccio l. 7. pract. cap. 9. & Renodæo lib. 1. de mat. med. ſect. 10. cap. 1. *quibus opium eſt miſtæ qualitatis,*

Opium habere diverſas qualitates aliorum aſſertio.

ita

ita ut caliditatem leviorem & fugacem, frigiditatem contra validiorem & contumacem habeat. Hinc etiam frigidum absolutè pronunciatur opium, secundum Capivaccium, quia frigidæ partes & quãtitate plures sunt, & qualitate seu gradu intensiores quam calidæ: frigidæ enim in quarto gradu sunt: calidæ in tertio.

IV. In hoc Autorum discrepantia paucis, quid nobis probabilius videatur, aperiemus, nimirum in opio, ut & aliis quibusdam narcoticis inesse frigiditatẽ nõ subjectivè, sed affectivè, quatenus ex accidenti Spiritus vivificos sistendo & mortificando, partes nostri corporis refrigerant. Quod enim opium narcoticam & soporiferã qualitatẽ habeat, hoc non fit ea ratione, quatenus illud ipsum est frigidum, sed prout copiosum sulphur narcoticum indigestum, ac fœtidum possidet. Nam & fumus sulphureus (inquit Quercet. in Pharmacop. dogm. cap. 24.) carbonum & vapor sulphureus tam vini, quàm croci, multò citius hominem in somnum præcipitabunt profundum & letheum, quàm aquæ nivis aut glaciei montium, quantumvis in summo excessu frigidissima. Hæc enim frigiditas caret spiritibus vaporosis & sulphureis, qui cerebri ventriculos opplentes ejusmodi soporiferas inducunt affectiones, quique æquè in vino, carbonibus & croco reperiuntur, licet non tam noxii & lethales. Hinc Petrus Severinus in Idea

Assertio veritatis.

Cur opium Narcoticum?

Opium cur stupefaciat, & nihilominus etiam sudores moveat.

Medicinæ cap. 7. *Opium cum tanta amaritudine stupefaciendi virtutem habere dicit, propterea quod in artificiali separatione illius sulphur oleosum planè narcoticum deprehendatur, cum sale quodam diaphoretico, cujus ratione subtili resolutione sudores movere potest.* Quod enim *in papaveribus* (*inquit* Quercetanus lib. 1. defens. cap. 20.) *atque opio narcoticum est, id nihil aliud est, quàm pars quædam oleosa ac sulphurea flammam concipiens. Hæc vim stupefaciendi possidet, non quatenus calida vel frigida: sed totius naturæ potestate, ut loquitur* Libavius. *Eò igitur tandem res recidit, in opio substantiam esse oleagineam, quam sulphur narcoticum vocant, cujus ratione qualitate non manifestâ, sed occultâ totius substantiæ spirituum & caloris motus inhibeatur ac sistatur, unde mirum non est, quod ob caloris ac spirituum immobilitatem introductam variis frigiditatis effectus evenire videantur.*

Proprietas Narcotica quomodo corrigatur.

V. *Hæc proprietas narcotica suam correctionem requirit, antequam cedat in usum medicum, quam veteres per addita medicamenta calidissima tentarunt, falso præsupposito fundamento, quod scilicet in excessu frigiditatis stupefactiva qualitas opii resideat, quapropter Euphorbiũ, utrumq; piper, cinamomum, cariophyllos & similia miscuerunt in antidotis opiatis.*

Rectius

Rectius juxta recentiores sulphuris illius narcotici malignitas in opio corrigitur, aceto tam vulgari, quam montano, aliisq; succis vitriolatam proprietatem possidentibus, quibus vapores & halitus, narcotici sistuntur & infringuntur.

Acet. pii correctivum.

Inprimis autem commendatur opii essentia, quæ fit per extractionem cum aceto fortissimo, ita tamen, ut primum, frustulatim incisum opium lento igne in patina torrefiat, quò sulphur fœtidum eò melius expirare possit, de quo vide Quercitan. in Pharmacopæa.

Opii essentia.

VI. *Talis opii essentia ad opiata narcotica componenda maximè convenit, de quibus quærimus, an etiam influxu mensium excedente conducant? Affirmant communiter practici, quia talia medicamenta conferunt ad omnis generis hæmorrhagias, in quacunque corporis parte subsistant, quatenus proprietate singulari spirituũ caloriq; commotionem inhibent, & per consequens facultatis expultricis actionem impediunt. Vt enim insuper purgantibus contingit (teste* Jacchino com. in 9. Rhas. cap. *67) ut irritata natura non pellat modo excrementa propriorum humorum, quæ à medicamento trahuntur, sed præterea & utilia simul: sic & hic evenit, ut incipiat quidem natura*

Quæstio principalis affirmatur.

purgare inutile, sed ex proritatione quasi furibunda opere expellendi excedat, ut opus naturale symptomaticum evadat. Hic necessarium est, ut motus naturæ depravatus sistatur, quod post alia communiora medicamenta per usum narcoticorum fieri potest: Notandũ tamẽ, quod in hoc casu usus opiatorũ considerate prescribi debeat, cum aliorum medicamentorũ ope nihil efficimus, propterea quod mulieres naturâ, quo ád calorem innatum, debiliores sint, & per consequens stupefacientibus vehementius afficiantur.

Cur innocuus & frequens usus opii in Mauritanis?

VII. Obiter hic quæritur, quí fiat quod per universam Mauritaniam & Asiam frequens sit opij usus: siquidem ejus usui (teste Garcià ab Horto lib. *1*, arom. cap. 4.) *ita assueverunt, ut eo abstinentes periculum vitæ incurrant, quod etiam* Christophorus à Costa l. arom. de opio *scribit, dum inquit*: Vulgatissimus est apud Aphricanos & Asiaticos opij usus, & ejus usui ita assueverunt, ut etiam abstinere nequeant, sine manifesto vitæ discrimine. Id ipsa experientia cõperi dum indico mari in Lusitaniam redirem. Etenim eadem navi vehebantur captivi, Turcus quidam natus in Aden, & alii tum Turci tum Persæ & Arabes, qui clam aliquantulum opii secum detulerant, quo propter penuriam veluti

veluti medicamento usi erant. Eo absumpto, Turcus ille *A*densis ad me, heus tu (inquit) quandoquidem curandorum ægrorum in hac navi provincia tibi data est certò scias, nisi mihi & meis sodalibus opium præbueris, biduum nos non supervicturos. Cum verò negarem opium me habere, respondit: illud ergo esto unicum remedium, quo nos, qui opii usu assuevimus liberari queamus, si singulis diebus manè cuique puri vini, haustum propines, licet nobis admodum arduum sit & tædiosum, quod arti nostræ adversetur, sed quoniam nostra salus ex eo dependeat, necessariò ferendū est. Ex illius igitur præscripto vinum omnibus dedi liberatique sunt, & intra mensis spacium vinum amplius gustare noluerunt, nec illis obfuit opii defectus, cujus usus jam in desuetudinem abierat: imò cum illis deinde vinum & opium dare vellem neutrum cupiverunt. *Hæc ille.*

VIII. *Hic eò respiciendum esse putamus, quod in illis hominibus agiles omninò, mobilesq; sint spiritus, omnium operationum autores, quorum quietem & reparationem per usum opij sibi conciliant, quapropter Garcias eam ob causam frequentem opij usum Mauritanis esse dicit, ut lassitudinem ex laboribus animiq; fastidia tollant.*

Consuetudo altera natura.

Quod autẽ ex ejusdem defectu vitæ periculum incurrunt & ex frequentiori usu nihil damni percipiant, consuetudo in causa est, quam rectè naturam alteram appellamus.

Opium potius calidũ quam frigidum.

IX. *Tandem ergò manifestum redditur opii qualitates primas potius calidas esse quàm frigidas, cum insignem amaritiẽ & aliquam acredinem habeat, facilimè flammas concipiat, odorem gravem ac fœtidum expiret: etenim ipse Galenus amaritiem non frigoris sed caloris effectum statuit, quicquid contradicat* Averrhoes lib. 5. coll. cap 27. *quem sequitur* Valleriola lib. 1. enarr. 4. *Odor autem Philosophorum decretis consentientibus caloris est soboles, unde frigida sunt inodora, ut patet in glacie, nive, aqua plurimisq;, metallicis. Verùm de caliditate & frigiditate non opus est ut admodum solliciti simus, propterea quod effectus quem quærimus, totius naturæ facultatem seu qualitatem occultam sulphuris narcotici in opio contenti sequatur.*

QVÆSTIO III.

An in uteri suffocatione sanguis mittendus?

I. *Inter muliebria mala, de quibus agi-*

mus

mus, communissimum est ὑστερικὴ πνῖξ, *stran-* Vteri suffo-
gulatus vel suffocatio matricis, qua correptæ catio quid
mulieres cum noxa sensus & motus, debili pul- sit.
su & respiratione aliquando nulla apparente, pallidæ tanquam mortuæ procumbunt, cujus morbi causam Galenus lib. 6. de loc. aff. cap. 5. *ad plenitudinem & collectionem menstruorum, vel seminis retentionem sequentem refert, quæ gravissima suffocationis uteri Symptomata generat, quatenus teste* Jacchino in com. ad 9, Rhas. cap. 69. *ejusmodi materia veneni naturam contrahit, & tam diu latitat, quo usq; à natura dimoveri incipiat, ubi varia succrescunt accidentia pro qualitate & quantitate illius venenatæ materiæ latitantis.* Cum *autem proxima causa consistat in ejusmodi corruptione materiæ latitantis in utero, mirum non est, quod interdum hic affectus adsit, ubi nec menstruorum nec seminis retentio suspecta est, quemadmodum* Fernelius lib. 6. Path. cap. 16. *monet, utpote cum quivis humor in utero corruptus ejus generis vaporem ex loci natura venenatum expirare possit.* *Hinc* Mercat. lib. 2. de morb. mulier. cap. 3. *non semper, sed frequentius à sanguine vel semine retento symptomata uterina suffocationis provenire statuit, quod ipse Galenus quoque voluit.*

Causa suffocationis uteri.

II. *Vapor*

Qualis sit vapor malignus pec. cans.

II. *Vapor malignus, qui graviora & horrenda symptomata paroxysmi producit*, teste Fernelio, *plurimorrum venenoum conditione frigidus est ac melancholicus, unde* Capivacius lib. 4. Pract. cap. 10. *Suffocationem uteri totius refrigerationem esse dicit, à veneno frigido propter obstructionem vasorum ad uterum pertinentium dependentem.* Vnde manifestum est, *quod præter effectus malimitatis refrigerationis etiam appareant notæ, quibus tamen minimi movemur, ut soli refrigerationi matricis malum hoc adscribamus, quemadmodum facit* Antonius ab Altomari, libr. de med. morb. capit. proprio, *quia concedimus quidem cum* Steggio lib. 7. med. pract. c. 4. *Similem affectum à frigida uteri temperie ac flatibus generari posse, quem tamen pro Strangulatu matricis non agnoscimus, propterea quod gravissimis Symptomatibus huic affectui propriis careat. Hinc etiam uteri præfocationem, quam* Aetius *ex refrigeratione mensibus prodeuntibus fieri posse statuit, cum* Capivaccio cit. loc. *non verum uteri strangulatum, sed syncopen hysterico rum, ob viarum inanitionem accidentem, pronunciamus.*

Non à sola refrigeratione dependet hoc malum.

III. *Dubitatur autem in hoc affectu*, num etiam sanguinis missio locum habere queat?

queat? *Dissentiunt plurimi, propterea quod viribus collapsis detractio sanguinis vix atque ne vix quidem approbetur: at quis hic vires ad venæsectionem validas in semimortua judicabit.* Negantes rationes.

Accedit & hoc quod uteri suffocatio, non tam à sanguine, quàm à retentione seminis fiat, ut diximus, quod apparet in virginibus veteris passerculis lascivioribus & viduis junioribus, consueto viri amplexu privatis: at seminis noxa per sanguinis missionem non corrigitur.

IV. Pro resolutione quæstionis notandũ, quod sicut in aliis morbis, sic etiam hic è maximè respiciendum, ut antecedens causa tollatur, quapropter concludimus, quod in omni suffocatione matricis præ reliquis operationibus medicis obstructio solvenda & materiæ copiosior affluxus inhibendus veniat, quibus intentionibus in suffocatione proveniente ex retentione sanguinis menstrui commodùm succurritur per sanguinis missionem, tàm in paroxysmo necessitate urgente, atque caloris nativi, propter copiam sanguinis, extinctione imminente: quàm extra eundem, utpote quâ superfluus sanguis præter naturam retentus evacuatur, ab utero aliò transfertur & imminens spirituum atq; caloris suffocatio solvitur. Hic virium imbecillitas intentionem Medici mutare nequit, propterea quod salis Resolutio quæstionis. N. Virium imbecillitas cur interdum venæsectionem per mittat.

Virium imbecillitas cur interdum venæsectionem permittat

talis non ex resolutione spirituum, sed potius ob eorundem, ratione plenitudinis, congregationem præter naturam, liberamq; commotionem impeditam, quæ venæsectione corrigitur, proveniat. Quod si suffocatio fiat ex semine corrupto remedium hoc primo non conducit: Si tamen corpus ἔυσαρκον, non negarem, quin hic etiam δευτέρως conducat; quatenus affluxum humorum obstructionis causam augentem ad alias partes dirigere potest.

QVÆSTIO IV.

An vinum hystericis conveniat?

Affirmatur quæstio.

I. *Mulieres prædicto malo obnoxias, hystericas vocamus, de quibus quæritur;* An vino uti debeant? *Affirmativam* Hippocrates lib. 1. de mulier. *morb. innuere videtur, dum inquit:* si uteri ad hepar accesserint, muta derepente fit mulier & dentes conserit: rum manibus subtus depelle, & infra hepar ac hypochondria fasciâ mulierem constringito, ac ore aperto vinum odoriferum infunde, naribus graveolentia offer, subtus verò aromatis benedolentibus suffito.

Neque hoc sine ratione dicitur, præsertim

tim

tim cum vinum non solùm respectu confortationis utilissimum sit, verùm etiam vi sua discutiendi deobstruat, atque ita spiritibus vitalibus penè suffocatis succurrat.

II. *Contrarium* Avicenna *inquit, dum inquit*, cave ne des eis *(hystericis)* vinum, quoniam aqua est eis convenientior, neque carnes grossas & ea quæ addunt in carne & spermate. *Cujus assertionis ratio in eo consistere videtur, quod vinum optimè nutriat, & per consequens copiam seminis atque sanguinis augeat: at verò talia minimè conveniunt.* Negatur quæstio.

III. *Hic pro decisione quæstionis notat* Langius lib. *1.* epist. *23.* & Mercat. lib. *2.* de morb. mul. cap. 3. *verbis ijsdem, quod interter Hippocratem & Avicennam nullum sit dissidium: nam quia inquiunt in hujus morbi paroxysmo ob virtutis languorem spiritusq; coarctationem, Syncope crebro accidere solet, Hippocrates accepta à virtute defecta indicatione, quæ cæteris præpollet, pro reficiendo virtutis robore, aperto ægrotantis ore vinum odoriferum instillare jubet: Avicenna verò, cum ex sanguinis redundantia & coacervati in utero spermatis copia matricis præfocatio ob. orta fuerit, dum ea quæ sanguinem & spermata in viduis & virginibus adaugent rectè vetat, qualia sunt præcipuè caro & vinum.* Decisio quæstionis, & autorum conciliatio. (ejus quæstionis decisio. I. II

Rhode-

Rodericus à Cast. part. 2. de morb. mul. cap. 1. lib. 1. *concedit quidem, rectissimè conciliationem fieri posse, cum dicimus Hippocratem à deficiente virtute & languore facultatis animalis indicationem sumpsisse, Avicenam contra ad copiam sanguinis & seminis minimè augendam respexisse: non tamen necessarium judicat, ut distinguamus inter fœminam in accessione & extra accessionem, quia vinum non in omni paroxysmo conducit. Sed hæc instantia minimè videtur probabilis, propterea quod Hippocratis verba manifestè paroxysmum describant, unde potius cum Mercato & Langio præsentem quæstionem concludendam esse statuimus, juxta quos colophonidis loco notandum,*

N. *quod in uteri præfocatione ex obstructione venarum ejus, à sanguine grosso facta potus vini albi tenuis (quod ὀλιγοφόρον Græci vocant) potius, quàm aquæ præscribendus esse videatur; præcipuè si in illo, quæ menses promovent, utpote libanotis, Schænanthum, pulegium, juniperi baccæ, & similia macerentur.*

QVÆSTIO V.

An Tartarum vitriolatum convenias in morbo virgineo?

Dari morbos innominatos.

1. *Quilibet Medicorum id, quod* Langius lib. 1. epist. 21. *innuit, quotidiè experitur, multas in mor-*

morborum catalogo ægritudines, nomine & non cura carentes inveniri, quemadmodum accidit quoque in affectu, quem communiter morbum virgineum vocant, quod virginibus viro maturis frequenter molestus sit, qui, febris alba dicitur Brabantmorum matronis, ob faciei pallorem, quæ denominatio defenditur à Mercato & Roderico à Castro; non quod vera febris adsit (hoc enim absurdum, cum sit affectus frigidus) sed quia tales ægrotantes speciem febrientium præ se ferunt, nimirùm debilitatem ac pulsus celeritatem & frequentiam, ob eventilationis defectum. Vocatur & aliis febris amatoria, non propter colorem, quod palleat omnis amans, quemadmodum aliquibus placuit, sed quia virginibus amantibus & amabilibus, hoc est, puchrioribus, frequens est: quo enim formosior est corporis constitutio, eò citius excrementitiæ superfluitates colliguntur, propterea quod (teste Mercato lib 2. de morb. mul. cap. 6. in temperatioribus paribus laudabilius requiratur alimentum, unde per accidens major cruditatum copia colligitur, relictis videlicet sanguinis portionibus impuris, quas deformiores in alimentum quoque commutare queunt.

Dari mor. bos innominatos.

Morbus virgineus cur febris alba vocetur?

Cur febris amatoria dicatur?

Cur formosiores excrementorum copiæ obnoxiæ?

11. Est autem morbus virgineus nihil aliud, quam obstructio venarum circa matricem, cujus ratione sanguis superfluus ad venas ma-

Morbus virgineus quid sit.

jores regurgitat & operationem viscerum fan guificationi servientium interturbat, ut inde crudus colligatur humor, qui distributus in corpus reliquum colorem rubicum dum vertit in pallidum (unde quibusdam Ictterus albus vocatur) & pro indole suâ varia producit Symptomata, videlicet totius refrigerationem, *ob sanguinem viscidum & crudum minus evacuatum, quo consequenter calor nativus opprimitur,* parvam ac crebram respirationem, *propter compressionem diaphragmatis à copia materiæ circa viscerum regionem in hypochondriis collecta,* cordis palpitationem, *ob cruditatem sanguinis & inde prosilientem flatuosum spirirum, quem cordis motus extrudere conatur,* lassitudinem insignem totius, *ob copiam crudi sanguinis, qua facultas animalis opprimitur,* cibi fastidiū, *ob excrementorum colluviem pituitosam in ventriculo collectam,* capitis gravitatem atque dolorem, *quando flatuosus spiritus cerebrum replens, acrimoniam simul nanciscitur.*

Deducuntur symptomata morbi virginei.

III. Inprimis autem hic respiciendum ad mensium obstructionem: *nam juxta* Langium *præsens morbus generatur eo tempore, quando sanguis menstruus ad matricis loculos & venas ab hepate defluit, qui cum ob illarum angusta oscula, quæ nondum patuerunt, viscosis quoq; & crudis humoribus obstructa & denique ob sanguinis grossitiem erumpere nō potuit, tum rursum*

Mensium obstructio præcipua causa morbi virginei.

sum per venæ cavæ, majorisq; arteriæ propagines ad cor, epar, diaphragma & præcordiorũ venas regurgitat, capiti quoq; bona pars imperitur, & circa viscera gravia parit accidentia, dyspnœa, tremulum cordis pulsum, instationem, stomachi fastidium, cardialgiam, nec raro cum amentia Epilepsiam & delirium. Hæc ille.

IV. *Quæritur autem an in hoc affectu tartarum vitriolatum conveniat? Affirmativam tenemus propterea, quod in hoc morbo talia medicamenta conveniant, quæ frigidos ac viscosos humores incidant, attenuent, cruditates concoquant, obstructiones apperiant, & materias adhærentes abstergant. At hæc omnia præstat efficacissimè tartarum vitriolatum: etenim si tartarum vini per se consideratum, vim aperiendi & abstergendi non levem possidet; cujus ratione communiter a practicis in morbis scorbuticis & hydropicis præscribitur, multò magis hoc tartaro vitriolato concedendum est, ubi præparatum, & optimè purificatum oleum tartari per oleum vitrioli guttatim affusum non sine extandescentia figitur, & in coagulum albissimũ mutatur; cujus præparandi modum facilimum videas in* Medulla destillat. Cunradi tract. 2. & in Basilica Chym. Crollij pag. 115.

Affirmatur quæstio.

Tartari vitriolati facultas.

Tartari vini.

V. *Notandum tamen in hoc morbo temerè non protinus ad usum hujusmedicamenti procedendum esse, sed ante omnia necessarium est, ut primæ viæ per medicamenta lenientia*

Cautela necessaria.

purificentur, quo peracto semel atque iterũ repetitis evacuationibus levibus, ad usum tartari vitriolati procedendum est, ita tamen, ut pro diversitate naturarum, illius scrupulum integrum vel dimidium cum appropriatis aquis destillatis, vel brodiis, quibus convenientes radices & herbæ coctæ vel macerate fuerint, singulis diebus horis tribus ante cibum bis exhibeamus per tempus aliquot, eò respiciendo, quò materia præparata, si necessitas hoc urget, interdum per dilutum Rhabarbari repurgetur, & mensiũ obstructio, circa tempus conveniens, per balnea, frictiones aliaque convenientia resolvatur.

Dosis.

QVÆSTIO VI.

An pica prægnantium eodem modo curetur ut in aliis?

Pica prægnantium quid.

I. *Frequens est malum prægnantibus, quod picam vel malaciam vocant, ut varia appetant edulia prava, carnem videlicet crudam, terram, carbones, lateres, cretam, calcem vivam, & nescio quid non ulterius: fit q; propter affectum oris ventriculi, cum appetitis rebus contrarius vel etiam similis vitiosus succus in Stomacho colligitur & maximè iis accidit, quæ partus producunt pulcherrimos. Licet enim tales temperamento plerunq; laudabili constent, nihilominus toto gravidationis tempore variis af-*

ficiun-

ficiuntur ſymptomatibus, tum quod aliis citius cruditates colligant, ut præcedenti quæſtione probavimus, tum etiam, quod partus præſtantiorem ſanguinis partem ad ſe alliciat, impuriore & magis ſæculentâ relicta ſecundum Hippocratem lib. *1.* de morb. mul. *Addo quod naturâ in hoc unicũ, fœtus nimirùm generationem & abſolutionem intentâ, reliquas facultates nutritivæ debilitentur, adeoq; minus corruptioni ſanguinis & humorum redundantium reſiſtant, unde tot* θρεπτικῆς δυσκράσεως *accidentia præter naturam in prægnantibus conſpiciuntur.*

Cur etiam temperatis prægnantibus accidat?

11. *Diximus autem appetitis rebus contrariũ & ſimilem vitioſum ſuccũ in orificio ventriculi colligi poſſe: quia contrarium peccantis materiæ collectæ mulieres appetunt, quatenus potentia naturalis nondum perverſa eſt,* teſte Mercato, *quæ propter ſui conſervationem illud appetit, quod materiæ collectæ repugnat, propterea quod peccantes humores nondum connaturales facti ſint: at ubi penitus infecerunt orificium ventriculi, ſimilia cupiunt, quia jam quaſi naturales facti ſunt, unde ſequitur appetitus ſimilis: verum enim eſt quod* Galenus artis Med. cap. 63 *innuit, malas temperaturas, quæ morbi ratione ventriculum occupant hoc differre ab ijs, quæ naturales exiſtunt, quoniam contraria nõ autem ſimilia appetunt, quemadmodum naturales.*

Cur diverſus ſit appetitus depravatus.

III. *Cum verò non solùm utero gerentibus, sed etiam aliis interdum hic affectus accidat, masculis nimirùm & fœmellis teste* Langio lib. 2. epist; 12. *quando rugosæ ventriculi tunicæ circa orificium acidis, acerbis, amaru-*
lentis, alijsq; peccantibus humoribus imbutæ fuerint (quod etiam Mercatus *approbat, dum inquit, se sæpius hunc affectū in virginibus alba febre correptis & viris atro humore infestatis observasse) Idcircò quæritur*, an in prægnantibus eadem sint præscribenda remedia, quæ conveniunt aliis?

Quæstio principalis negatur.

Negativè respondemus cum Mercato, propterea quod in his, neque purgationibus, neque aliis, quæ vehementer abstergunt pharmacis utendum esse videatur, ob abortus periculum; Etenim cum primis mensibus vigeant hæc accidentia in prægnantibus, consequens est caute procedendum esse, præsertim cùm circa tempus illud Hippocrates purgationem interdicat. Quarto verò mense, circa quem tutior esset medicamentorum usus, sponte sua cessat affectus, utpote per frequentes vomitiones absumpta materiâ vel agente concoctrice facultate (cum exiguum cibi propter fastidium conjunctum ejusmodi mulieres assumant) plurimùm alterata, simul adjuvante fœtus attractione copiosiori, qui propter majorem augmentationem plurimum sanguinis tunc temporis attrahit & absumit.

Notan-

Notandum igitur in prægnantibus hunc affectum aliter tractari non posse, quam victus ratione convenienti ad materiam peccantem attemperandam instituta, levi abstersione & facili vomitus provocatione, si scilicet eò natura inclinat, non neglectis iis, quæ ad stomachi corroborationem interius & exterius inservire queunt.

QVÆSTIO VII.

An mulier utero gerens acuto morbo correpta purganda sit?

I. Cum præcedenti quæstione dictum sit, uterò gerentem non admodum alvi vacuationem *perferre posse, meritò quæritur in præsentia,* num etiam prægnantem acuto morbo correptam purgare liceat? Hippocrates *illud ipsum* lib. 4. aph. 1. & lib. 5. aphor 9. *determinat, dum inquit:* prægnantes purgabis, si materia turgeat, quadrimestres & usque ad septimum mensem sed has parcius. Minore verò aut grandiore conceptu abstinebis. *Hanc assertionem Hippocratis.* Averrhoes lib. 7. coll. cap 4. *reprehendit, & purgantia medicamenta prægnantibus absolutè interdicit his verbis;* Pharmacia ad bonum finem pervenire nequit, quoniam in se habet substantiam venenosam, & fortasse faciet malos humores fluere ad embryonem, ut ipsum lædant, propterea quia medicinæ purgantes sunt medicinæ provocantes urinam,

Affirmatur quæstio.

Averrois instantia proponitur.

& quod provocat urinam est de genere provocantium menstrua, & quod provocat menstrua abortive facit. *Verum*

Solvitur instantia Averrhois. *hæc Averrhois assertio minimè sufficit ad aphorismi veritatem infringendam, quemadmodum patebit ex ejusdem ulteriori declaratione, quam ex sententia* Sylvatici controvers. 84. Rod. à Castro part. 2. lib. 3. de morb. mul. cap. 21. Salij de affectib. partic. cap. 21. *& alij subjicimus.*

II. *Etenim purgantur interdum prægnantes, tunc temporis scilicet, ubi materia turget, quoniam in tali casu pharmaco exhibito non magna fit in corpore commotio, propterea quod humores turgentes sponte facilimè hinc inde defluant, naturaq; adjuvante levi medicamine protinus educantus. Non autem hoc sufficit, sed opus est, ut respiciamus etiam ad tempus gestationis, quia licet materia turgeat, non tamen primis & ultimis mensibus purgandum, ut monet Hippocrates in aphorismo, cum utrobiq; facilimè subsequatur abortus, ob fœtus ligamenta, quæ primis mensibus propter mollitiem & humorem, postremis ob siccitatem, fœtusq; gravitatem citissimè totius commotione, propriaq; irritatione rumpuntur. Intermedios verò gestationis menses cum Hippocrate excipimus, in quibus humoribus turgentibus leviori aliquo purgante medicamento prægnantes evacuantur.*

tur, quia tum temporis validiora sunt fœtus ligamenta, quam ob causam purgationis commotionem sustinere queunt. Adhibetur autem hic purgatio tunc temporis, ubi materia turget, tum propter imminens periculum, quod ex materia turgente timendum, tum etiam, quod talis materia commota leviori negotio purgetur? ut supra innuimus.

An tantùm turgẽtibus humoribus purgandum?

III. Nec obstat, quod quidam asserant, non solum in mensibus intermediis purgantia concedi posse, quando materia turget, sed etiam in materia firmata, propterea quod experientia confirmet, frequenter absq; noxâ prægnantes in ejusmodi casu purgatas fuisse: non, inquam, hoc obstat, quia potest fieri, ut robur infantis ac matris ex accidenti resistat, adeoq; natura seipsam defendat, quod cum rarò fiat, regulam communem minimè tollit. Verisimile enim est non sine periculo purgans adhiberi, quando materia non turget, propterea quod levia medicamenta materiam firmatam movere nequeant, fortiora verò vehementissimã agitationẽ introducendo tàm fœtum quàm matrem afficiant. In ipsis verò medicamentis adhibendis ex Roderico de Castro nota, quod ab amaris solitariis, quæ fœtum enecant, & nimiùm lubricantibus, quæ laxando vias ad abortum disponunt, abstinendum sit.

QVÆSTIO VIII.

An prægnantibus vena secanda?

Negatur quæstio ex Hippocrate.

I. *Negativam* Hippocrates lib. 5. aph. 30. *videtur innuere, dum inquit* : mulier utero ferens secta vena abortit, eoque magis si sit fœtus grandior Nec *asseritur hoc sine ratione, cum per venam sectam fœtui subtrahatur alimentum, quo denegato fœtus debilitatur & ante tempus & perfectam absolutionem expellitur.*

Affirmatur quæstio ex Celso.

Contra affirmativam partem Celsus *innuit* lib. 2. de remed. Cap. 9, *qui ejusmodi auxilium tutò in gravidis, viribus constantibus exerceri posse statuit, quò etiam inclinat* Averroes lib. 6. colliget cap. 4. *Hæc assertio confirmatur ab alijs illo fundamento, quod ex præcedente quæstione sumitur, à concessa nimirùm purgatione: si enim purgatio conceditur gravidis, cur non etiam venæsectio, quod auxilium minus periculosum, & magis in artificis directione consistit.*

Resolutio quæstionis.

II. *Notandum juxta sententiam* Horatii Aug. lib. 6. de missione sang Sylvatici contro. 83. Salii Diversi de aff. part. cap. 22. *& alios, quod audacter vena sit incidenda prægnantibus datis indicantibus temporis, ubi tanta sanguinis adest copia, quæ licet imminuatur, pro fœtus alimento nihilominus sufficiat. Hinc* aphorismus Hippocraticus *innuit*, eo

minus

minus prægnantes venæsectionem ferre posse, quò fœtus est grandior, utpote qui majori nutrimenti copiâ gaudet. Vbi autem fœtus minor est, nimirum in primis mensibus, sanguis evacuari potest per venæsectionem, si morbus acutus vel aliud quid hoc indicat, quia tunc temporis fœtus non admodum indiget copioso sanguinis affluxu, quod eo majori cum audaciâ peragitur, quando prægnans simul plethoricæ constitutionis est. Et enim non rarò fit, ut per venæsectionẽ in ejusmodi mulieribus plethoricis abortus præcaveatur, quod hac ratione fœtus imminens suffocatio corrigatur quemadmodum enim sanguinis inopiâ fœtus interit, sic minimè negandum, quod idẽ repentè sanguinis irruente copiâ suffocari possit. Hinc in aliquibus mulieribus Austriacis, cum superioribus annis ibidem medicinam factitaremus, aliter abortum præcaveri non potuisse quam venæsectione observavimus, unde facilimè subscribimus Hor Augenio l b. 6. de miss. long cap. 1 . *qui in una aut altera muliere plethorica per sanguinis copiam venæsectione diminutam primus mensibus abortum singulis annis alias tertio vel quarto mense gestationis recurrentem, feliciter se præcavisse testatur, cujus rei exemplũ refert quoque* Christophorus à *Vega* com. ad lib, 5. Hipp. aph. 31.

Quando & quomodo prægnãtibus sanguis mittendus.

III. *Caret hoc ipsum admiratione præsertim cum videamus interdum in ejusmodi ple-*

Quædam prægnantes sanguinis copia abundant.

plethoricis constitutionibus ipsam naturam sanguinis evacuationem moliri, quâ ratione quibusdam toto gestationis tempore menses fluunt, teste Joberto in com. lib. 2. de natural. facult. cap. 3. *ex iis scilicet venis, quæ sunt in uteri collo, per quas etiam immensum sanguinis fluxum patiebatur prægnans quædam Baronissa, curata à* D. Jacobo Horstio, *cujus observationem videas in* Schenckio tom. 2. lib. 4. observ. 146. *Quod attinet Hippocratis aphorismum, illum* Salius loco citat. & Rodericus à Cast. part. 2. de morb. mul. lib. 3. cap. 2. *cum aliis multis tantùm de largâ sanguinis evacuatione, quæ veteribus in usu fuit, intelligendum esse putant, quod tamen minimè placet aliis & inter eos* Sylvatico loco citato, *propterea quod veteribus non solùm larga sed etiam parca sanguinis missio fuerit in usu, quam ob causam concludit, veriorem illorum esse sententiam, qui statuunt aphorismum Hippocratis minimè universalem esse, eamq; admittere limitionem, quæ sumitur à dictis indicantibus, quæ venæsectionem in prægnantibus suadent. Nec tamen propterea divinus senex reprehendendus est, quia tantum respexit ad illa, quæ communiter accidunt, ubi prægnantes venæsectionem non admodum sustinere posse videntur, propterea quod sanguinis quandam copiam pro fœtus nutritione requirant.*

Quomodo sit intelligendus aphorismus Hippocratis.

Quatenus

tenus enim prægnans secundum naturam constituta est, eatenus aphorismus rectè præcipit, eandem venâ sectâ abortire, maximè si hoc fiat ultimis mensibus, ubi fœtus grandior copiam sanguinis pro alimento majorem requirit.

Án venæsectio purgatione tutior sitiu prægnantibus?

IV. Obiter hic patet, venæsectionem in prægnantibus tutiorem esse purgatione, quippe cum alia ratione fœtui nocere nequeat, quam alimenti subtractione, quod minimè in prædictis casibus timendum: at purgatio majorem corporis humorumq; commotionem efficit, nec eodem modo pro nostrâ voluntate cum venæsectione dirigi potest. Hinc Averrhoes *7. colliget 4. tutam judicat venæsectionem, quando repletio fœtu non necessaria conspicitur, qui tamen de pharmaco præscribendo penitus dissentit.*

QVÆSTIO IX.

An prægnanti graviter decumbenti liceat abortum provocare?

Quæstio negatur.

1. Quamvis quidam ex Medicis affirmativam quæstionis asserere voluerint, propterea quod ipsis impossibile visum fuerit, utero gestantem ab acuto morbo liberare, nisi fœtus primũ ex-

clu-

excluderetur, quo mater à tali statu liberata tutius omne remediorum genus admitteret, ut ita duobus malis propositis minus eligendum, & potius fœtus, quàm unà cum fœtu mater periret: vero tamen & rationi magis consentaneam negativam judicamus cum Salio Diverso, Roderico de Castro, sylvatico & aliis. *Etenim primo jurejurando princeps medicorum* Hippocrates *cautum esse voluit, ne quis fœminæ, quo partum abigat, medicamentum exhiberet, quam ob causam in Synodo Constantinopolitana sexta sancitum est, ut abortum facientia medicamenta propinantes homicidij pœnis afficientur.*

Instantiæ solventur.

II. *Nec obstat, quod in matris salutem & conservationem aliquid videatur tentandum: primò enim nõ sunt facienda mala ut eveniant bona, nec nostrum est matrem salvare fœtus dispendio: deinde spe quoque fallimur, propterea quod in acutis morbis ipse abortus lethalis sit: quatenus enim uterq; affectus, per se periculosus; morbus videlicet acutus & ipsa fœtus imperfecti exclusio, quæ maximè p. n. est, eatenus malum malo additur & laborans in extremum periculum deducitur.* Quocirca nunquam (teste Sa-

lio)

lio) nec pharmacum nec abortivum medicamentum ad hanc intentionem exhibeatur, sed semper incumbat Medicus conservationi fœtus, quantum in ejus potestate erit, omnia rectè circumspiciens & mensurans, fœtusq; & matris summam habens rationem, ne partu interfecto, unà & matrem interficiat, ut sæpe factum esse ab his medicis apparet. Quod si oppositum nonnunquam visum sit, hoc non rationi, sed robori mulierum, per quod errata Medicorum tolerare potuerunt, adscribunt. Hæc ille.

III. *His rationibus commotus, ante triennium, cum solteliæ medicinam facerem, ad nobilem matronam pragnantem circa medium gestationis tempus acuto morbo laborantem & obscuros atque falsos partus dolores. pertipientem vocatus, nullis precibus tum ægroranti tum adstantium eo adduci potui, ut medicamentum fœtum interimens & expellens, præscriberem, sed potius naturæ totum negotium committens, quâ fieri potuit diligentia fœtui & matri prospexi, qua ratione sensim ægra vires recolligens justo paulus tempore fi-* Observatio propria.

re filium ſanum edidit magno mulierculârum quarundam dedecore, quæ propter uteri Strangulatum eandem, contra noſtrum prognoſticum, minimè prægnantem, ſed forte mola tantum affectam pronunciabant.

QVÆSTIO X.

An mola laborantibus exercitium conveniat?

Mola quid. I. *Molam appellamus carnem informem atque inutilem, in uteri capacitate conceptam, cujus cauſa eſt non ſolum ſanguis menſtruus aut ſemen muliebre, ſed viri ſemen invalidum, quod alimentum quidem trahere, nihil verò conformare poteſt, ut habet* Fernelius, *idq; juxta* Hippocratem lib. de Sterilit. *dum inquit*: molæ conceptus cauſa hæc eſt, cum multi menſes modicum & morboſum ſemen conceperint, neque conceptus rectè fit & venter plenus eſt, velut prægnantis. *Hinc* Galenus rectè lib. 14. de uſu part. *ſine viro mulierem quandam molam ſeu fœtum concipere poſſe negat, propterea quod omne motionis principium ſit à ſemine virili, quemadmodum alibi plenius demonſtravimus.*

Vide lib. 1. de corpore hum. exerc. 1.

Quærimus

11. *Quærimus autem*, an in mola curanda corporis exercitium conveniat? *Videtur hoc ipsum negare* Anton. ab Altomari, *quem sequitur* Forestus *& alii practicorum, juxta sententiã* Avicennæ & Pauli, *propterea quod motus quamlibet fluxionem concitet. Verumtamen cum vera mola per exercitium non rarò avellatur potius cum* Roderico & Salio *statuendum videtur, in excludenda mola corporis exercitium inconveniens non esse, nisi fortè non propriè dicta mola, sed tumor quidam indura-tus in matricis ostio subsistat, de quo* Paulus *egisse videtur.* Quæstionis resolutio.

Sed pro συζητήσει muliebrium affectionum hæc sufficiant.

Σὺν Θεῷ

DECAS VLTIMA.

De quibusdam contagiosis & malignis affectibus,

RESPONDENTE

IOHANNE SCOTO Franco.

προοίμιον.

Venena qualitatibus occultis agere.

POstquam *Scaliger Exerc. 218. Sect. 8.* affirmaverat omnia ad qualitates manifestas deducere summam esse impudentiam, statim subjicit venenorum exemplum, quæ diversas ab Elementorum qualitatibus proprietates obtinere dicit, ita ut lateant animos temperatos, illudant curiosis. Hoc non solum in Philosophorum scholis, sed etiã apud Medicos manifestissimum est, præsertim, ubi consideramus morbos contagiosos ac malignos, qui non manifesta qualitate caloris, frigoris, aut alterius, sed occulta quâdam venenatâ proprietate vitali principio contrariante, miris modis corpora nostra lædunt & afficiunt. Horum naturã paucis per problemata subsequentia cõsiderabimus, ut pateat, quantùm occultorum affectuum curatio distet ab illa medicatione quæ per calidum, frigidum, humidum & siccum absolvitur.

Morbi totius substantia.

QVÆSTIO I.

An peste correptis purgans medicamentum præscribendum?

Cur multi de peste scripserint.

I. *Horrenda pestis effecta plurimos viros doctos commoverunt, ut in ejus naturam diligenter inquirerent, summisq; conatibus proprietates illius determinare conarentur, quod non omnibus eâdem felicitate successit, ob affectus hujus horrendi penitus occultam & absconditam essentiam.* Inprimis autem hoc ansam erroris

Error multorũ quod pestis ad manifestas qualitates pertineat.

multis præbuit, quod in eo laborarunt, quò pestis naturam à qualitatibus manifestis deducerent,

quam

quam ob causſam in eo conveniunt, quod peſtem ex putredine dependere ſtatuant, ſed ob difficultatem, qua talis aſſertio laborat, in diverſas abeunt claſſes. Hinc Marcellus Capra lib. de morb. pand. fol. 18. & Alexander Maſſar. de abuſu veſicant. fol. *8. peculiarem terminum & gradum putredinis inexplicabilem addunt, unde non tàm ad antidota, quàm ad ea quæ ſiccant, excrementa purgant, obſtructiones ſolvunt &c. reſpiciendum eſſe putant.* Opinio I.

Hieronym. Fracaſtorius leg. 2. de morb. contag. cap. 3. *peſtem febrem ſordidæ & profundæ putrefactionis includentem ſeminaria acutiſſimæ contagionis aſſerit.* Opinio II.

Euſtach. Rudius lib. de febribus cap. 20 *febris peſtilentialis eſſentiam putredinem eſſe dicit rei venenatæ cor inſiguiter lædentis.* Opinio III.

Ant. Portus lib. de pelte *putredinem ex qua peſtis oritur, largam, profundam, ſordidam, concluſam, ad minima elaboratam & in lentore conſtitutam ſtatuit.* Opinio IV.

Horat. Augen, lib. 4. Epiſt. 1. tom. 1. *peſtem vel peſtilentem febrem omnem putredinem continere dicit, ſed excellentem & magnam, aliquid corruptionis includentem.* Opinio V.

Iordanus tract. 1. de peſtis φαινομ. cap. 4. *eſſentiam febris peſtilentis in calore acri, mordaciq; ſtatuit, qui abſtruſis & abditis corporis penetralibus latitans in propatulo parum admodum vel nunquam verſetur, intima horribili incendio* Opinio VI.

premat viscera, & à maligna putredine p. N. in nobis generetur.

Omnes opiniones dictæ generaliter improbantur.

II. *Etsi autem præsens institutum specialius omnium harum opinionũ examen minimè concedit, generaliter tamẽ demstrásse sufficiat, quod pestis essentia ex putredine, qualis qualis etiam illa sit, salva veritate deduci nequeat, quia in putredine nihil aliud est, quàm primarum & manifestarum qualitatum actio, quæ ad effectus pestiferos declarandos minimè sufficit: hinc sæpius non levis putredo partibus nostris accidit (quod in ulceribus pulmonum apparet) cordi propinquissimis, à qua tamen pestem excitatam nunquam legimus. Adde quod sine febrilibus, adeoq; putrefactionis signis non rarò pestes observatæ fuerint, ut patet ex practicorum monimentis, unde consequens est, putredinem de Essentia pestis non esse. Imò putredo non tàm subito generatur, nec tàm sordida & profunda in nobis absq; manifestis indiciis latere potest, ut exinde pestis accidentia deduci queant. Tandem si sola putredo in caussa est, cur omnes tàm quoad curationem, quàm quoad præservationem non iis quæ putredini solùm resistunt, sed venenum à tota substantia oppugnantibus utuntur.*

Quod essentia pestis non consistat in putredine.

III. *Quocirca potius cum* Sarraceno lib. de peste cap. 2. Valeriol. in append. ad locos communes, Columba lib. 1. de pe-

ste,

Re, cap. 31. & aliis concludimus, pestem non ad putredinem, sed ad morbos totius substantiæ referendam esse, quia non sensim, sed ἀθρόως, maximâ vi ac celeritate, insitos vitales q; spiritus, ipsumq; adeo animæ proprium instrumentum, nempe calorem nativum primigenio humido inhærentem primùm ac per se tetrâ malignaq; lue oppugnat, fatigat, ac plerumq; corrũpit, ac prosternit. Etenim obiter notandum, quod contra Fuchsium l. 3. Inst. sect. 1. c. 4. Monraldum l. 2. de Homine sano c. 9. & alios ex superius citatis necessario statuendum, dari morbos quosdam totius substantiæ, nõ quidem ea ratione, qua volunt Fernelius, partium substantia seu formâ sæpius immediatè & per se laborare, cũ sanitas & morbus non ad Essentialem, sed accidentalem corporis constitutionẽ pertineant, sed quatenus qualitates nobiliores, formæ magis intimæ, non manifestæ, sed occultius qualitatibus contrariis afficiũtur. Notandum n. quod quẽadmodum rebus naturalibus non tantum quatuor Elementa insunt, sed & nobiliores formæ, quæ earũ τὸ εἶναι complent & absolvũt, sic etiã non solum qualitates illæ manifestæ, calor, humor, frigus & siccitas, aliæq; hujus generis, sed etiam nobiliores & illarum respectu magis occultæ reperiuntur, à formis nobilioribus emanantes, ut nobiliorum operationum causæ sint proximæ. Vt autem manifestæ illæ sese mutuò

Pestem esse morbum totius substantiæ.

Dari morbos totius substantiæ.

afficiunt, & è subjectis se invicem expellunt, ita & hæ sibi contrariantur, quod vel unicè ex plurimarum rerum antipathejâ colligitur: at verò quicquid talium qualitatum respectu fit, illud ipsum respectu totius substantiæ fieri dicitur, tùm in corpore nostro, tùm etiã in ipsis medicamentis, non quod totâ substantiâ immediatè agant, sed ut ejusmodi actiones ab actionibus manifestarum qualitatum distinguantur. Pulcrè hoc *demonstrat* Stegghius leg. 3. Med. Theor. cap. 2. *inquiens*: partes nostri corporis corrumpuntur tùm per manifestas causas tùm per occultas: hæ fiunt ratione qualitatis cujusdam procedentis immediatè à forma substantiali parti cuidam nostri corporis vel facultati vitali adversæ, ut formam partis vel consequenter totius corrumpat, &c.

Opinio affirmativa quæstionis.

IV. Quærimus autem hic num peste corruptis purgans medicamentum conveniat? *Inveniuntur qui purgationem approbant, propterea quod peste correpti cacochymia laborent, maximisq; corruptionibus humorum scateant. At verò talia purgationem indicant. Adde quod febris, internaq; viscerum inflammatio fiat deterior, per usum alexipharmacorum veneno resistentium & insigni caliditate præditorum, nisi per præcedentem purgationem humores peccantes evacuentur. Aliis contra-*

rium

rium placet, nimirum à purgantibus in peſte quieſcendum, propterea quod cauſſa peccans peſtifera conſiſtat in maligna venenatáq; proprietate, quæ non purgantibus, ſed alexipharmacis veneno reſiſtentibus expugnatur. Hanc ob cauſſam illa medicamenta ſtatim præſcribunt, quæ venenum peſtiferũ expellunt & abigunt, quemadmodum illud ipſum in aliis venenatis affectibus eodem modo requiritur. Et quamvis verum & ſpecificum peſtis alexipharmacum homines latere hactenus voluerit Deus Optim. Maximus, *cujus peculiare flagellum hic morbus eſt, nihilominus ad communia remedia venenis reſiſtentia, quæq; multis experientia teſte profuerunt in peſtilentia confugiendum eſſe cenſent, ad illa ſcilicet, quæ totæ Eſſentiæ cordi amica, venenóq; contraria ſunt, illudq; per ſudorem & occultam tranſpirationem inprimis expellunt.*

Opinio negativa quæſtionis.

V. Pro quæſtionis deciſione concedimus, quod prima indicatio in peſte deſumatur à veneno peſtifero, cui nec calidum nec frigidum, nec purgatio, nec venæ ſectio primò & immediatè ſuccurrit, ſed alexipharmacum ſimplex vel compoſitum, prout illud ipſum pro diverſitate circumſtantiarum concurrentium indicatur. Verum plura cathartica (inquit Palmar. l. 2. de febri peſtil. cap. 24.) non modò venenis non obluctantur, ſed etiam venenata &

Deciſio controverſiæ.

malefica vi prædita sunt, qua corporis vim, roburq; partium dissolvunt. Si igitur peſtis causa venenata est, cordique peculiariter infensa, nonne ejus remediũ cordis & insiti caloris robur tueri, venenoq; adversari consentaneũ est? At verò tantũ abest, ut cathartico id concessũ sit, ut præterquã quod venenatæ malignitatis particeps est, pestilentẽ etiam perniciẽ cordi & spiritibus insertã, illinoq; in corporis ambitũ naturæ impetu tendentem exagitet, cõfundat, & ad præcordia maximo naturæ damno revocet, atq; revellat, &c. *Notandum tamen ex* Querc. in Alex. l. 2. c. 7. *quod medicus observare debeat, nũ corpus sit cacochymicũ & putridis, qui malũ foveat, atq; sustentent & febrẽ secum invehant, abundet humoribus*: quia tunc tẽporis specificũ aliquod remedium prædictos humores expurgans ac simul qualitatẽ venenatã retundens exhibendũ esse censet. *Quo consilio* Palmar. *citato loco Rhabarbarũ cum aquis Beroardicis infusum exhibet, vel etiã cum bolo Cassiæ & Rhabarbaro Mithridatium permiscet. Henrnius cæpe candidũ Theriacæ drachma, pauxillogq; pulvere Tormentillæ & Dictamni repletũ & assatum affusis aqua Calendulæ, Cardui bened. paucogq; aceto in mortario cõtundit, & succũ exprimit, in quo pharmaca solutiva cõvenienti dissolvit & exhibet, qua ratione purgare, sudorẽ*

Purgantia appropriata in peste.

prove-

provocare, venenoq; resistere nititur. Sic etiã ipse Querc. vel in decoctis, vel etiã aquis alexiph. in B. M. cõveniemia solutiva per diẽ naturalem infũdit, & expreſsũ darũ indicationib. propinat.

VI. *Quod a. de purgantis medicamẽti ſumtione monuimus, illud obiter quoq; de venæ ſectione notari poteſt, quã per ſe peſtis alexipharmacũ minimè ſtatuimus, licet plurimi, præſertim ex vulgo, ſanguinis emiſſionẽ primũ in peſtis curatione ſtatuant:* ea ſiquidẽ *(inquit Palmarius)* nativi caloris ſubſtantiã, quã tueri operæ pretiũ eſt, imminuit, infringitq; vires, quas peſtis amuletũ confirmare deber. Præterea nõ ſolũ quò natura & humor viã affectãt, eo ducere medicũ oportet per loca naturæ lõgè cõmoda, & naturã probe ſuo fũgẽtẽ munere in morborũ curatione perpetuò imitari, ſed etiã ſi quãdo utilis ipſius motus ſegnior aut infirmior exiſtit, eũ citare atq; arte promovere. Quæ ſi vera ſint, & naturæ peſtis cauſſam à ſe amoliri conantis motus intus foras fit, ut certè fieri fatendum eſt, quum è corporis centro ad peripheriam è partibus præcipuis ac principibus ad ignobiles, imbutos veneno atque inquinatos humores, unaque cum iis venenum ipſum propellat, quorum attinet ſtatim initio curationis cathar. ticis & ſanguinis miſſione motus in corpore citare naturæ contrarios & ſalutarem ejus impetum intercipere? *Notandum tamen, quod ſanguinis miſſio conducat, quando ſubjectũ labo-*

An venæ ſecandâ in peſte.

Decisio quæstionis.

admodum plethoricum est, & non solum signa pestis, sed & implicitæ constitutionis putridæ Symptomata ab humore, æstu, fervoreq; prodeuntia conspiciuntur, ubi statim in principio vena secatur, viribus scilicet adhuc constantibus, & sanguis plus minus, pro ratione plenitudinis, ætatis, anni temporis, aliarumq; circumstantiarum mittitur, de quo vide Horat. Augenium, Mercatum, Heurnium, Quercetanum, Sarracenum, Palmarium, Iordanum & alios. *Si enim audacter omnibus vena secatur, vel purgans exhibetur, Medicorum experientia confirmatur, plures ex his interire, quàm ex ijs qui penitus à purgantibus & sanguinis evacuatione quiescant, quemadmodum videre licet in* Foresto, l. 6. obs. 9. & seq. Roder. Fonseca de tuenda san. c. 27. Paræo lib. de peste c. 24. Palmario l. 2. post. feb. c. citato & aliis.

QVÆSTIO II.

An morsus Canis rabidi templo Divo Dononi, vel Sacello Divi Bellini sanetur?

Morsus canis rabidi morbus totius substantiæ.

I. *Ad morbos occultos totius substantiæ morsum canis rabidi quoq; referimus: nec immeritò, cum videamus satis exiguam morsiunculam frequenter interitū adferre subsequentibus admiran-*

mirandis ſymptomatibus, delirio, metu aquæ, convulſione, anxietate implacabili, alios morſu petendi deſiderio, ſiti, ſingultu & aliis hujus generis, quæ ſatis teſtantur ſubeſſe, quandam affectionem occultam & ad ſolas qualitates primas minimè pertinentem. Hanc ob cauſſam Gal. l. 11. ſimpl. *præceptorem Pelopem reprehendit, quod hujus affectionis rationem ex cauſis manifeſtis ambitiosè reddere conetur. Nec obſtat locus* Galeni lib. 1. prorrh. comm. 2. tex. 17. *quo commoti* Marcellus Capra, *Alex.* Maſſar & Hercules Saxonia *ſtatuunt, virus canino morſu inflictum intemperiem exceſſu vehementi calidam & ſiccam introducere, quia textus illæ non ex propriâ ſed aliorum Medicorum aſſertione producitur à Galeno, quemadmodum ex verbis ejus manifeſtè colligitur. Quod autem tali intemperie dictus morbus non abſolvatur, ex eo probat* Palmarius lib. de morſu Canis rabidi c. 1. Si enim *(inquit ille)* verum eſt cæcam & inexplicabilem hydrophobiæ cauſſam non niſi immodica ſiccitate nobis noxiam & venenatam eſſe, quomodo impendens ea ſiccante cancrorũ cinere aut alexipharmaco noſtro *(pulvere ſcilicet ex foliis Rutæ, Verbenæ, Salviæ min. Plantag. Polypod. Abſinth. vulgaris, Menthæ, Artemis. Meliſſophylli, Betoniæ, Hyperici & Centaur. minoris partibus æqualibus*

Symptomata hydrophobiæ.

Alexipharmacum in morſu canis rabidi.

bus confecto) prohiberi vel jam genita extingui poteſt.

II. *Hujus horrendi mali curationem in præſentia quodommodo inquirimus, quocirca dubitatur, quid ſit ſentiendum de iis, quæ* Cælius Rhodiginus de Bellini, & Matthiolus de Dononi templo *recitant*. Ille l. 17. lect. antiq. c. 28 *ubi plurib. de morſu canis rabidi agit, inter alia quoq; talem mēdendi rationem præſcribit*; Eſt in Rhodiginis paludibus (*inquit ille*) Divi Bellini templum, miraculorum frequētia celeberrimum & affluxu hominum etiam notiſsimum. Erectæ ædis cāuſſa ferè publica eſt. Pulſus is Divus Patavio, graſſantibus nobiliū plerisq;, quod ſeverius ſanctiusq; quàm ab illis probari poſſet, Epiſcopum ageret, inſectantibusq; inimiciter adverſariis, in paluſtre agri noſtri ſolū, quindecim millibus paſſuum Rhodigio diſtans, diverſit. Cum manus hominum euaſiſſe videretur, canum rabiem non evaſit, à quibus è veſtigio convulſus diſcerptusque, mox in Divorum indigitamenta relatus, templum in illis emeruit locis, in quo & arca marmorea ferreis occluſa cancellis latet ſanctiſsimū ejus corpus. Templi verò ex necis genere ea eſt proprietas cœleſtis, ſi quis clavem ſibi quæſierit, quà

Hiſtoria de templo D. Bellini.

ædis

dis valvæ recludantur, ac ea candente, quicquid rabie agitari orsum sit; attigerit, præsentissimum est remediũ, & nunquam non verum. *Hic lib. 6. Dioſc. c. 37. in comm. subsequentia refert*: Perpauci nostro tempore habentur à rabido cane demorsi, qui medicos consulant: nam est tanta religionis vis, ut omnes quos rabidi canes momorderint, partim ad Divi Donini templum confugiant, partim verò ad Divi Bellini sacellum, ubi quibusdam exorcismis & panibus characteribus obsignatis à sacerdotibus perquam facilè curantur, ut plurimorum testimonio equidem fateri possum.

Historia altera ex Matthiolo.

III. *Hic ante omnia notandum, quod tale tantum periculum non sine periculo vincatur, ut inquit* Paræus lib. de venenis c. 15. *quam ob causſam sine mora statim eò allaborandum esse censemus in iis, qui morsu canis rabidi lædantur, ut venenum per vulnus, interdum etiam levissimum, inflictum foràs evocetur, quocirca illud ipsum, si necesse hoc urget, amplificandum, in circuitu scarificandum, & sanguis copiosè detrahendus, appositis iis, quæ singulari proprietate, venenatam qualitatem attrahunt, ubi præcæteris theriaca vino generoso dissoluta commendatur, durius affricta parti lasæ, & postea cruore detersa linamentis intinctis appli-*

Vera curatio morsus canis rabidi.

applicata, mox superpositis alliis vel cæpis cum sale & Terebinthina cõmixtis, & intritis, quemadmodum Paræus *habet. Interius verò minimè negligantur illa, quæ virus hoc caninum occultâ substantiâ vincunt, ubi* Palmarius *præ cæteris antidotis pulverem alexipharmacum superius propositum commendat, de quo singulis diebus drachmam dimidiam hominibus & aliis animalibus demorsis exhibuit tanto cum successu, ut affirmaret nullum unquam animal hoc usum esse, quod non tàm atrocis morbi periculum evitárit.*

Vsus alexipharmaci Palmarii.

III. *Assertionem verò* Cœlii Rhodigini de clave templi D. Bellini *quod attinet, illam partim superstitiosam, partim quoq; rationali curationi convenientem judicamus: superstitiosam, propterea quod falsa plebis persuasione virtus quædam sanandi clavibus illius sacelli tribuatur, quod tamen fieri nequit, cum res artificialis, quatenus talis, proprietates quasdam qualitatibus rerum oppositas habere nequeat: licet enim ars naturam imitetur, nunquam tamen ipsa per se sola naturalem producit effectum: partim verò curationi naturali convenientem judicamus illam assertionem, quatenus ejusmodi clave candente morsus inflictus exuritur, qua ratione venenum elicitur, vulnus apertum conservatur, & virus illud minus ad internas corporis partes se insinuat: Etenim verum*

Judicium de assertione Cæli Rhodigini.

est

est quod habet Dioscor. l. *6.* c. *38. ubi inquit:* Contra virulentos ictus ustio expeditissimum auxilium est, utpote cum ignis cætera viribus præstet, sive quod virus domet & ferri penitius non patiatur: *sive quod pars ignem experta postea non vulgare fundamentum curationi prabeat, manente diutius exulceratione. Adjuvat naturam in expellendo firma phantasiæ persuasio, quæ vel sola plurimos gravissimosquè morbos nõ rarò curat, quemadmodum supra* decad. 2. quæst. *10. pluribus monuimus.* Matthiolus *porrò sibi ipsi probabiliter respondet, inquiens:* Cogitanti mihi quonam pacto id ràm facile eveniat, nonnullæ se obtulerunt rationes, quas liberè dicam. Haud dubiè inprimis divina auxiliatur gratia: quippe cum non parum molestiæ, maliq;, morsu canis rabidi affectis inferre possint Cacodæmones, ut qui in atrabilariis humoribus suam habeant sedem, iique exorcismis cedentes abeunt, & afflictorum corpora munda relinquunt, sublato secum veneno. Illud præterea addiderim, quod fortasse sacerdotes ipsi aliquod nobis occultum habent antidotum, quod panibus illis admiscentes ægris devorandum præbent, vel id aliquo in potu bibendum exhibent. His deniq; accedit

Matthiolꝰ sibi ipsi respondet.

magna

magna laborantium fides, quam suscipiet Deus Opt. max. cujus solius munere omnia nostra delentur incommoda, atque omnes auferuntur ægritudines. *Hæc ille.*

QVÆSTIO III.

An lue venerea correptis conveniat sanguinis missio?

Origo morbi Gallici.

I. *Luem Veneream alij morbum Gallicum, alij Neapolitanum vocant, propterea quod Carolo VIII. Galliarum Regi cum Alphonso Neapolitano bellum gerente circa 1496. annũ; juxta* Benivenium, *originem suam habuisse feratur, licet* Reusnerus Exerc. 1. de scorb. ex *Indorum historiis confirmet, eundem affectum longè antè fuisse, ita ut & ipsi Hippocrati non ignotus videatur, ubi considerantur illa, quæ* lib. 3. Epid. sect. 3. *de signis Indicii orbi proferuntur.*

An lues venerea sit in re mperies calida & sicca?

Ad quod verò genus morborum hic affectus pertineat controversum est apud autores quidam eò inclinant, ut luem veneream intemperiem calidam & siccam statuere conentur, quos doctè refutat Palmarius lib. 1. de lue Venerea c. 1. *quia calida sicca intemperies tàm subitò non afficit corpus, ut morbus Gallicus, neq; protinus tot diversa producit symptomata: imò quomodo calido sicco alexiterio, nimirum guajacino ligno malum hoc mitesceret, vel radicitus evelleretur?*

II. Hæc

II. *Has & similes difficultates vidit* Mercurialis lib. de morb. gall. c. 1. *qui morbum hunc in qualibet intemperie constituit, sed addita cautione, ut character hujus morbi sit intemperiei certus quidam gradus & modus nobis incognitus, per quam determinationem additam omnes difficultates solvere conatur. Verumtamen cum modus ille intemperiei unius effectus causa statuatur, necessariò sequitur, eundem peculiarem malignitatem ab omnibus intemperiebus diversam includere; qua ratione nolens volens Mercurialis concedere cogitur, morbum hunc esse morbum ab intemperiebus diversum.*

An certus gradus cujusque intemperiei, constituat hunc affectum?

III. *Ut igitur hanc etiam difficultatem effugerent* Capivaccius lib. 5. Pract. par. 2. c. 1. Herc. Saxon. lib. de lue Vener. c. 1. & seq. ac Montaldus lib. 2. de hom. Sano cap. 11. *idcirco putárunt, luem veneream non esse morbum, sed causam agentem â tota substantiâ producentem morbos diversos in intemperie, in compositione, in solutione continui tot, quot sunt ulcera, gummata, dolores & reliqua, quæ hoc morbo affecti patiuntur. Sed quod hi quoq; nodum in scirpo quærant experientiâ confirmat, quâ docemur ulcera, tumores at q; intemperies venereas malignitatem quandam singularem includere, quod ratio quoque suadet, cum quodlibet agens sibi simile producere conetur.*

An lues venerea non sit morbus sed causa morbi?

Luem veneream esse morbum totius substantiæ?

IV. *Hanc ob caussam recipimus sententiam* Fallopii lib. de morbo Gallico c. 20. Paræi lib. 18. Chirurg. c. 1. Palmarii loco citato, Mercati lib 1. de morb. gall. c. 1. & 2. Columbæ lib. 1. de peste c. 24 *& aliorum, qui statuunt morbum Gallicum esse morbum totius substantiæ, quod maximè patet tùm ex contagio, quod omnibus affectibus hîc concurrentibus convenit, tùm etiam quod in manifestis qualitatibus primum nulla vehementior mutatio observetur, propterea quod agens occulto modo patiens suum adæquatum afficiat. Quatenus autem ulcera & tumores in hoc affectu non sunt ejusdem generis cum alijs, eatenus etiã non cedunt medicamentis ratione inuentis, sed totus morbus ijs curatur; quæ ab occulta substantia agunt: Adde quod caussam obtineat à tota substantia corpus humanum afficientem, scilicet peculiare quoddam venenum, quod juxta* Saxoniã *in incipiente morbo raporosam substantiam, in antiquato verò crassos potissimum & pituitosos humores corporis humani præter naturam afficiat.*

Quænam pars primo afficiatur in morbo Gallico?

V. *De parte laborante variæ sunt opiniones, ubi nobis præ reliquis arridet assertio* Mercati l. 1. de morbo gallico c. 1. & Fallop. tract. de morb. gall. c. 13, *quo primo*

ind venenum luis venereæ jecur afficiat: quamvis enim & aliæ partes lædantur, ut patet in capite, corde, pulmonibus, faucibus, partibus genitalibus &c. non tamen in illis perpetuus & constans est affectus, sed mutabilis & incertus: at jecoris operationes in omnibus hac lue pollutis vitiantur, quod patet ex gravitate totius corporis, coloris immutatione, plurimorum excrementorum collectione, & sanguinis à naturali statu declinatione, quam consequenter plures alij effectus pro diversitate subjectorum diversi subsequuntur, quam ob causſam verisimile est, hoc venenum propter singularem συμπάθειαν & connexionem, quam humores, cui insidet, cum jecore tanquam officina propria possident, ipsum jecur afficere, maximè cum infecti jecur συμπάθειαν sortiatur cum jecore inficiendi corporis majorem, quam cum quovis alio membro, secundum Mercatum. Vt enim tabes putrescentium pulmonum in phthisicis contagio pulmones, & dysentericus affectus intestinorum intestina aliorum & non alias corporis partes ex singulari proprietate ledit, sic etiam hic eadem videtur esse ratio.

VI. *Quæritur autem* an lue venereâ correptis vena secanda? *Quidam ex toto negent*

Pro Quæstione primaria rationes negantur.

negant, propterea quod affectus videatur esse frigidus, cui venæsectio minimè convenire videatur. Adde quod plerunq; cum bubone ve nereo malũ invadat: at hic minimè probatur venæsectio, propterea quod naturæ meius, quo noxiam peccantẽ materiã expellere conatur, impediatur, venenũ ad viscera vicissim revocetur, & bubones tardius ad suppurationes perveniant.

Affirmativæ rationes.

VII, Alijs affirmativa placet, quibus Mercatus lib. *1.* de morbo Gallico *subscribit, his verbis:* Censemus primò mali accessu sanguinem esse mittendum. tum plenitudinis auferendæ ratione, tum vero ut purgantibus, quæ vehementiora debent esse, expediior liberiorque via subsit, tum ultimo ut ex jecore major sanguinis portio educatur, ne in majorem materiæ copiã, aut ad plures corporis partes sese veneni virulentia extendat, ut frequentissimè accidisse comperimus in his, qui ut infamiam fugiant, occultè & religiosè cavent, quo minus aliquis hujus mali principium intelligat, &c. *Idem* Fallop. innuit tractatu de morbo Gallico cap. 30. *dicens*: Cum evacuandum corpus, primum secamus venam lenitione alvi præmissa vel per Cassiam vel per serum, vel per *Syr.* rosat. solut. Secamus autem venam, ut primum temperemus ebullitionem

tionem

tionem in hepate, ſecundo ut imminuamus materiam alterandam medicamentis ad evacuandam : tertiò cùm morbus fit per contagium & inficiat hepar, ad quod fit concurſus humorum, fiet revulſio à partibus intrinſecis ad extrinſecas.

VIII. *Has ob cauſas omninò ſanguinis miſſionem convenientem judicamus, ubi ſc. non ſubitò ſed per intervalla detrahitur, ut minus vires labi contingat · imò non rarò reiteratur ſanguinis miſſio, cum ulcera inflammantur, dolores exacerbantur aut alia accidunt venæ ſectionem indicantia, quia* Mercato teſte, *audacius in his quam in ſanis aut alio quovis morbo laborantibus ſanguis mittitur* : praſtat enim *inquit ille*, corporibus peſtifera hæc lues neſcio quam virium firmitudinem & roboris integritatem. *Nec obſtat quod quidam hoc remedium improbent, propterea quod frigidus videntur affectus, utpote cum pituitoſus ſanguis abundans in cadaveribus Gallicoſorum inciſis non ſemel inventus ſit, quemadmodum claſſicorum autorum quidam teſtantur ; non, inquam, hoc obſtat, quia tale quid potius ex accidenti fieri videtur, ob uſum argenti vivi, quod pituitoſorum humorum copiam oppidò colligit. Quod autem bubones attinet, in illorum præſentia dictas ob*

cauſſas ſanguis non detrahitur, quamdiu materia adhuc affluit: at fluxione ceſſante ſanguis aliquando detrahendus, quia deoneratæ natura facilius in bubonibus pus conficit, quod maximi momenti eſt in eorum curatione. ut habet Mercatus *Plura qui vult videat apud* Fallopium *citato loco.*

QVÆSTIO IV.

An caro viperina conducat Elephantiaſi?

Carnem viperinam antiqui commendant.

I. *Inter antiquos* Galenus *hos aſſerit præſertim* lib. 11. ſimpl. § de carne viperæ, *quinque referens hiſtorias de Elephantici uſu viperarum ſanatis, quas copiosè reſolvit* Joh. Baptiſta Sylvaticus hiſtor. *71. ſubſcribuntq;* Gal. Paulus lib. 4. de re medica cap. *1.* Oribaſius in 6. Synopſ. c. 5. & lib. 3. de morb. curat. cap. 62. Aëtius 4. Tetrab. 1. ſerm. *123.* cap. *qui modum præparandi ſingularem proponunt.*

Contrarius eſt Palmarius.

II, *Etſi v.* Julius Palmarius lib. de Elephant. cap. *9 tam propriâ quàm Fernelij auctoritate & experientia veterum aſſertionem improbet, dum inquit inter alia:* Theriacam Elephanticis multis, qua methodo veteres præcipiunt, præbui. ſed nullo prorſus profectu, quæ res effecit, ut viperas ipſas aliter atque aliter apparatas experiri aggreſſus ſim, quas tamen nihilo plus

opis

opis afferre comperi : *nihilominus tamen contrariâ experientiâ inter recentiores etiâ adducit* Vidus Vidius part. 2. med. sect. 2. lib 5. cap. 8. *dicens*; habet vipera vim totâ substantiâ per quam efficit, ut extima pars corporis affecta, quasi serpentum senecta resolvatur & decidat. *Pluribus autem modis datur &c.* quod non tantum a Galeno relatum fuit, sed frequentatum quoque Romæ memoria nostra a Gilberto Medico Germano, qui & se & alios hoc vitio laborantes eo remedio curavit, &c. *Idem* Solenander *habet* sect. 1. consil. 25. *dicens*: Mihi vero frequenti experimento alius insimili & graviori casu in Italia curatus est. Accipio quas autem tres viperas, vel totidem alios serpentes, comicindo vivos, & adjecto multo hordeo decoquo in aqua quo ad hordeũ tumeat: accrrepet, hordeo eo & ipsa serpentum carne pullos Gallinaceos multos continuo alo, nec aliud alimentum suppedito. Solent pulli postquam aliquot dies enutriti sunt, implumes evadere, & tandem rursus plumis vestiri. Vbi igitur per multos dies ita alti sunt, paulatim incipio ægrum horum carne, & carnium eorum jusculis alere. Hoc remedium comprobarum est experientia.

Contra Palmarium est Vidius & Solenander.

Decisio quæstionis.

III. *Nos licet observationè propriâ casum præsentem decidere nequeamus, verisimiliter tamen potius affirmativam quàm negativam concludimus, perpendendo, quod omnibus ferè Medicis consentientibus trochisci de carne viperina confecti basin theriacæ constituant, propterea quod maximè venenis resistant non manifestis qualitatibus, quibus juxta Gal. caro viperæ siccat, vehementer digerit & mediocriter calefacit, sed occulta quadam proprietate, quam ulterius post Vidium & Solenandrum declarare conatur* Quercetanus lib. pharm. dogm. cap. 18. *demonstrans, quod antiquiores naturam viperarum expiscari conati sint, eam ob caussam, quod viderent, inter alios serpentes viperã solùm & colubrum, exuvias tempore verno deponere & quasi juvenescere. Præsumendũ hinc igitur atque credendum esse putat in viperis & colubris nõ tantum ad sui conservationem, sed in aliorum quoque usum concessum esse naturalem quendam instinctum, quo pretiosum naturæ balsamũ, in quo omnia animantur & vegetantur, copiosè attrahunt, atq; verno tempore potissimùm, ubi illud ipsum in exaltatione sua est, ab igne cœlesti potenter elevatum & excitatum (eodem abundè vigent, ita ut non solùm renoventur, & exuvias suas abjiciant, sed insuper etiam universalem Medicinam, ad omnem scabiem, lepram, Elephantiasin, venenum*

Cur veteres in viperarum naturam inquisiverint?

mumq; constituant. Quod ipsum Horat. *Augen.* etiam innuit lib. 4. tom. 2. cap. 16. dicens; neminem esse arbitror, qui nesciat viperam habere hanc facultatem innovandi spolium antiquo relicto: imò hoc proprium est omnium ferè serpentum. Indicatio pro sanando Elephante potissima est, removere totam superficiem corporis tanquam corruptam, dissolutis ex ipsa humoribus malis & venenatis, & horum loco substitutis novis: cum igitur viperæ hanc facultatẽ habeant efficiendi in seipsis, rationi consonum est eandem habere in aliis.

Singularis observatio de viperis.

IV. *Hinc verisimile quoque redditur, quod habet* Cælius Rodiginius lib. 18. lect. antiq. cap. 35. *nimirum amare viperas balsami succum in Arabia nascèntem, quo aluntur plurimum, ejusque umbram*: nam & in odoriferis sylvis *(pergit idem)* serpentes, sive serpulas, ut veteres loquebantur, reperiri frequentissimas traditum est, & scribit Bibliotheces quarto Diodorus. *Vbi* verò *A*rabibus appetat tempus Balsami succulentum excipiendi humorem, *Scy*talas fert unusquisq; duas adversum viperas: quippe iuvicẽ iis allisis, sono illas abigunt. *I*nterfeciſſe namque cavent cumprimis, Balsamo sacras opinati. Quod si quem fortè mordicus apprehen-

derint, fit vulnus perinde ac ferro illatũ, sed veñeni timor nullus: quãdo cibis pastæ odoratis viperæ virulentiam lethalẽ aliàs, mitiore permutant potestate &c.

In viperarum carnibus esse alexipharmacum

V. *Patet igitur non propterea viperarum carnes Theriacam ingredi, ut tanquam venenum per similitudinem alexipharmaca ad venenum expellendum q manu ducant, quod placuit* Bartholo Maranthæ, *quem* Thomas Iordã. de pestis phænom: *sequitur, vel ut veneno resistant quatenus nimirum venenum alteri veneno contrarium esse potest, ut homo liberetur propterea, quod duo venena contraria seipsa corrumpant in corpore nostro, quod placuit* Joberto dec. 2. Parod. 9. & lib. de pest. in fin. quæst. 5. *cum hac ratione non præservationis, sed tantùm curationis gratia Theriaca conveniret, sed quatenus in ijs non venenum, sed potius alexipharmacum contra venenum latitat. Non enim ex toto vipera venenata est, sed in certis tantum partibus venenum gerit, in capite potißimum respectu dentium & gingivarum atque vesicula fellea quemadmodum* Angelus Abbatius de natura viperarum *observavit: in reliquis partibus vis resistendi veneno latet: hinc produnt Naturalium aliqui (inquit* Cœlius Rodiginius lib. 6. lect. antiq. cap. 16.) *eos qui aliquando vi-*

perę

peræ jecur coctum hauserint, nunquam postea ferirì à serpente.

Bezoardicum animale

Nec quotidianæ deest experientia, quâ Bezoardicum animale, quod quidem ex vertebris spinæ dorsi, quidam ex corde, epate & lingua, quidam ex vertebris cum dictis partibus in pulverem redactum contra omnis generis venena miris laudibus extollunt, de quo viris doctis liberum judicium relinquimus.

QVÆSTIO V.

An excretorum diligens ad occultiora loca remotio tempore dysenteriæ pestilentialis sit necessaria?

Affirmatur quæstio.

I, Omnino: *videmus enim quod tempore dysenteriæ pestilentialis quæ cum malignitate quadam plures in uno loco simul afficit, major sit vis contagij in expirationibus venenatis excretorum, quàm in quotidiana laborantiũ conversazione, quapropter astantes non admodum inficiuntur ab ægrotantibus, nisi cloacis cum ijsdem communibus utantur. Commodissimum igitur erit, ut quicquid ab ægrotantibus dejicitur, mox terra obruatur.*

Cur potius ab exhalationibus excretorum inficiantur

II. *Qui autem fiat, quod potius ab exhalationibus excretorũ, quàm ipsis laborantibus alij inficiantur quærimus, præsertim cum in peste & alijs affectibus*

affectibus malignis per expirationem occultam à vivente corpore prodeuntem potissimum vis contagii serpat, in alios. Sed notandum in dysenteria malignitatem adesse non respectu totius, quia morbus hic universalis non est, sed ratione specificæ & malignæ corruptionis illorum humorum, qui intestinorum exulcerationem fœtidam generarunt. Quatenus autem hæc corruptio specifica, singulari cuidam parti, nimirum intestinis, & non simpliciter toti contraria & inimica est, eatenus facilimè recipitur & vim suam exerit tunc temporis, ubi quis aliquo modo dispositus ad cloacas ægrotantium accedens, per inferiorem gutturem (ut Plautus loquitur) venenatas expirationes excretorum recipit.

Respondetur.

III. Iuvat hanc infectionem admodum timor et consternatio, quæ in hoc affectu plura sæpius præstat quam in ipsa peste, propterea quod hic morbus magis in humorum & spirituũ commotione consistat, quæ pro imperio phantasiæ diversimodè fieri potest. Etenim in peste licet adsit timor & consternatio, non tamen infectio fieri potest, nisi vel per contagium, vel ex corruptione contentorum venenum pestiferum accedat: at in dysenteria hoc ipsum necessarium non est, quia fieri potest, ut ex commotione succi acriores ad intestina confluant, exulcerationem ibidem producant, & consequenter fluxum

Cur plurimùm valeat imaginatio & timor tempore Dysenteriæ?

xum Dysenterium efficiant; quid enim in commovendis humoribus & spiritibus imaginatio possit, alibi monstravimus.

Vide tract. de cons & & crueor. cadaverum.

QVÆSTIO VI.

An insudore Anglico sal absinthij conveniat?

I. *Horrendus fuit affectus, qui anno Salutis 1486. populariter in Anglia grassari capit & postea 1525. inferiorem Germaniam, Galliam, Hollandiam & finitimas regiones pervagatus est, cum tantâ truculentiâ, ut vix centesimus quisq; valetudinem recuperaret, sicut habet* Reusnerus lib. de Scorb. exer. 1. *Erat autem sudor tam funestus & lethalis, repente cum gravissimo capitis ardore & ventriculi incendio invadens, ut antequam à Medicis investigando de eo aliquid conjiceretur, ægros animâ exueret, ut inquit* Quercetanus lib. diæt. polyhist. sect. 2. c. 1. *vocatur à* V Viero lib. de morb incogn. *febris diaria pestilentialis, cum intra viginti quatuor horas vel ad mortem vel ad salutem terminetur, cui remedio magis præsenti succurri non potest, quàm provocatione & continuatione sudoris, omni frigoris ambientis qualitate penitus vitata. Hinc* 11. loco Quercetanus; *Remedium inventum fuit huic malo, ut qui interdiu cor-*

Sudor Anglicus quid sit.

Remedium sudoris Ang. glici.

ejus remedia.

ripie-

ripiebantur, moxita ut induti erant lectum peterent, qui verò noctu aut in stratis deprehensi, sine ullo motu (nulla vel minimâ jactatione) ad vitandum frigus, quod sudorem sensim & leniter distillaturum impediret, lecto affixi perseverarent, donec sic sudando quiete 24. horis à cibo & potu omnino abstinendo, pristinæ valetudini restituerentur.

Affirmatur quæstio.

II; In hoc affectu num sal absinthii conveniat quærimus. *Affirmativam cum VVierotenemus, propterea quod hac ratione naturam adjuvemus in sudore promovendo, venenoq; per habitum corporis expellendo: nam eò summis viribus allaborandum, ut protinus venenum expellatur; & vires corporis adjuventur.*

Experimatum VVieri.

Præstat hoc VVierus primò per usum Electuarij quod recipit spec. liberantis ℥ij coral. præpar. Marg. præp. ana ℥ß, cort. citri, Rad. Tormentill ana ℈ij flor. sulphuris ℥ß. Iberiacæ Andron ℥ij, Cum syr. acetosit. citri q. s. fiat Electuarium de quo ℈ß. cum aqua Card. bened. vel scabiosæ statim in principio præbeatur, ut natura citius per sudorem venenum expellat. Hujus loco salem absinthij ℈ß. in aq. appropriatis exhibet, ut & ejus salis oleum gutt. aliquot propinat, quod citius ab ægris assumitur, & miros effectus in venenis expellendis, & naturâ confirmandâ possidet.

QVÆ

QVÆSTIO VII.

An spasmus pestilentialis eandem cum Scorbuto curationem habeat?

I. *Morbus convulsivus germ.* die Kriebelkranckheit/ Kramppfsucht oder Ziehende sucht *olim familiaris fuit in his regionibus: etenim anno 1596 & 97. VVestphaliam, Coloniam Agrippinensem, VVitgensteinensem & VValdaccensem Ducatum, Hassiamq; nostram populariter invasit, unde facultas Medica Marpurgensis Academiæ tunc temporis de spasmo illi pestilentiali tractatum conscripsit. Est autem definiente* Reusnero de Scorbut. exer. 1. *agitatio convellens ex pestilentibus ichoribus & malignis vaporibus nervos vellicantibus scaturiens, quod quasi intento digito monstrant affectus, in quos malum desinit, ut sunt morbus Hercules, resolutio nervorum veternus, mania, lumbago, paralysis & convulsiones artuumq; conquassationes, vel ut Marpurgenses definiunt: Spasmus pestilentialis est intemperies contagiosa nervorum & tendinum, ex venenatis mucilaginibus & vaporibus pervoniens, quæ pro diversitate naturarum cum præternaturali tensione & convulsione membrorum, Epilepsia, veterno, delirio cum vel sine febri manifesta-*

Morbus convulsivus Epidemius.

Spasmus pestilentialis quid.

ter.

Antecedens causa spasmi pestilencialis. Caussa ejus antecedens.

II. Patet hic caussa proxima affectus, cui remota seu fovens interna subjicitur, nimirum contentorum circa ventriculum mesenterium, jecur ac lienem specifica corruptio, à caussa externa, cruditate ciborum assumptorum certis temporibus, potissimùm tempore famis obortà. Cum autem antecedens Scorbuti caussa consistat etiam in peccantibus humoribus circa concoctionem viscerum, quemadmodum de Scorbuto exer. 1. num. 10. demonstravimus, id circo quæritur an Scorbuti curatio conveniat etiam in tali, pestilentiali spasmo, præsertim cum experientia testetur, convulsivos motus in Scorbuticis etiam non rarò observari.

Rationes pro affirmativa.

III Videtur sanè prima fronte defendenda quæstionis affirmativa, propterea quod affectus uterq; quo ad caussam antecedentem conveniat: verumtamen notandum est; quod licet antecedentis caussæ respectu adsit similitudo, minimè tamen quoad specificam corruptionem eadem est ratio, quocirca curationis indicatio variatur, quatenus hîc non solùm ad peccantem superfluam materiam antecedentem respiciendum, sed simul quoq; medicamentis alexipharmacis cordi contra venenatam qualitatem & appropriatis cephalicis capiti, nervoso q; generi, succurrendum est. Formantur ergò curationis

Resolutio quæstionis.

indicationes nimirum ut cruda peccans materia;

v. post 4 fol.

Serius ego literis tuis respondeo, Clariss. atq; Excellentiss. mi Domine Horsti, amice singulariter honorande. Redditæ mihi namq; & illæ serò sunt, aliàs profectò non tam diu scribendi vices istas protulissem. Sed & maturius id facere vetare aliquo modo videbantur occupationes, cum meæ, quas mihi nuptiarum filiæ meæ primogeniæ apparatus, tum tuæ, quas tibi nova illa & honesta Professionis tuæ conditio cumulatim aggregavit. De qua ex animo tibi verè gratulor, & ut tibi in decus & honorem, literariæq; Reipubl. commodum atq; incrementum illa cedat, Deum unicè precor. Cæterùm ad problemata tua me converto Medica, quæ Deus bone! quam ad gustum & salivam meam: novit ille, me non fallere, etsi hoc velim vel auribus tuis, vel gratiæ aucupandæ dare, non propitium eum mihi optem. Miror & summi facio, ut & quæ hactenus à te profecta sunt omnia, quæ sane etiam ætas & usus magis, magisq; confirmabit, ut te singulari fato ad illustrandam hocce modo artem nostram Medicam excitatum esse certo mihi persuadeam. Et semper mihi placuere illi, qui principia Hippocratica cum Hermeticis conjunxere, ut qui aliter etiam faciendum sentiat, eum ego nihil supere censeam. Quæso te, ne curam hanc pone, sed quod facis, strenue in opere hoc perge, &c. Sed finem facio & te cum tuis diu valere opto.

Hippocratica cum Hermeticis esse jũgenda.

Dab. Suidnicii Silesiorum 3. Non. Martias anno Epochæ Christianæ, M D C I X.

MARTINUS SOLFLEIS, D. ET Reipublicæ Ratisbonensis Physicus Ordinarius Spectatiss.

eidem.

Constantia tua, in excolenda amicitia semel inter nos contracta, Excellentissime & Clarissime Dn. Doctor Gregori, sicut apud me laudem meretur summam: ita eandem ego, si negligenter tractarẽ, ingratissimus videri possem, tantiq; viri complexu verè indignus. Quapropter faciendum mihi minimè puto, ut sine meis tabellariũ ad vos reverti patiar, & pro pio voto de felici præsentis anni auspicio atq; felicissimo successu gratias non agam. Ago igitur quas possum maximas, atque ex animo precor Deum opt. max. non tantum hoc anno tibi præsentem, & omnium rerum tuarum Directorem; verum etiam in posterum per totum vitæ curriculum παρασάτην omnium tuorum conatuũ, actionum & meditationũ, ut omnes concedant in laudem sacrosanctæ Trinitatis, & in emolumentum proprium, utilitatemq; proximi. Deinde cum animus sit, in Academia, hoc est, in conversatione doctissimorum hominum, vitam transigere, plurimisq; prodesse velle: etiã ad eam rem

Commendatio vitæ Academicæ.

rem honestæ Professionis Medicæ conditio ultrò tibi offeratur; tantam felicitatem tibi gratulor. Elegisti profectò vitæ genus, quod ego inter optima recensendum & numerandum puto, in quo desiderium illud cuivis homini innatum, quam facilimè consequi atq; explere potes, discere nimirum quotidiè, atq; alios de rebus optimis docere atq; informare. Hanc itaq; felicitatem tibi perpetuam esse volo. Cæterùm pro doctissimis tuis lucubrationibus transmissis habeo gratiam, quas diligenter & cum desiderio legam. Tibi quod remittam, Clarissime Vir, habeo nihil, præter semina pauca, quæ Magnificus D. D. Oberndorferus, amicus noster communis, communicavit, quæ una cum literis ejusdem ad te datis accipe, & æqui bonique consule. Hisce benè vale, Vir Excellentissime. Dabam Ratisbonæ 3. Martii 1607.

GEORGIUS BELTZERUS, D. Medicus dexterrimus & Physicus Ordinarius Reipubl. Misenensis, Eidem.

Quod hactenus ad binas tuas literas, tibi Vir Clarissime atq; excellentissime, fautor & amice semper observande, non respondi, ex

ex únicâ hâc causa factum fuit, quod notum illud negotium minus expeditum, &c. Iam quod superest, problemata Decadum quinq; priorum à T. Excel. nuper edita non tam libenter accepi, quam legi, & ex iis eruditos tuos & laudabiles conatus multis commendavi, quanquam (quod ajunt) vino vendibili non opus sit suspensâ hederâ, meâq; commendatione nil egeant. Vidi nam integra centuria ejusmodi quæstionum, quod polliceris, brevi in lucem prodiret. Video enim hac ratione studium Medicinæ aliàs difficillimum & satis intricatum, facilimâ methodo & parvo labore ab exercitatis Medicinæ studiosis intelligi ac comprehendi posse, quod olim mihi studioso contingere non potuit. Perge igitur, mi amicissime Dn. Doctor, & quocunq; studio juvare potes (potes autem quam plurimum) artem Medicam verè divinam & laudabilem juva, nec dubita, quin à multis præclaris & doctis viris in multis regionibus nunquam intermorituram gloriam & favorem exinde sis deportaturus. Hisce certè T. Ex. sibi persuadeat velim, me etiam in posterum quocunq; voluerit tempore omnia facturum, expediturumque. Interim valeas & me ames, quem valere & amare cupio æternùm. Dabantur raptim Misenæ 22. Maji, Anno 608.

Commendatio problematum Medicorum.

AD

AD DECADOS I.

Quæstionem IV.

JOHANNES MICHELIUS,
Phil. & Med. D. & P. P. Superioris Austriæ Archiater Peritissimus, eidem
D Gregorio Horstio.

§ Problemata tua Medica, Clarissime Horsti, de quibusdam affectibus humani corporis in specie publicata vidi, maximoq; cum desiderio legi. Plurimùm vero quæstio quarta Decados primæ placuit, in quâ cornu Cervini naturam inquiris, & eò potissimùm inclinas, ut muliercularum assertionem improbes, quæ maximâ ex parte crudum potius quam præparatum cornu cervinum in variolis & morbillis, in morbo ungarico & similibus affectibus approbant. Ego, ut verum fatear, non semel sed aliquoties rasuram cornu cervini crudi exhibitam, sed absq; effectu & mutatione per alvum vicissim excretam observavi, quod revera propter causam à te in quæstione dictâ propositam accidit, quatenus tenaciori materiâ vis diaphoretica latens in cervino cornu penitus obruitur, & non facilè de potentiâ ad actum traducitur. Verumtamen minimè negandum esse videtur, quod in naturis robustioribus etiam crudi cornu cervini rasura quandam efficaciam habeat, præsertim, ubi optimè lavigatur, quod fefellit plurimos,

De natura & viribus cornu cervini.

mos, qui hanc ob causam calcinatum minus efficax judicant. Sed hæc omnia dextrè tuis disquisitionibus solvuntur: nec sine ratione & experientia, cum cornu cervinum combustum non solum in substantia assumptum sit diaphoreticum, sed insuper etiam in decocto usurpatum quotidiano potu plurimum putredini resistat, & morbo Vngarico laborantibus convenientissimum sit, quod ipsemet frequenter observasti; cum annis superioribus hic in Austriâ, in curandis agris παρασάτην fidelem mihi præstares. Cæterùm quod nuper à me quærebas, de floribus Martis naturalibus, quos nostri Eisenblüet vocant, propterea quod ex his apparentibus in fodinis ipsam mineram ferri maturam esse colligant, id breviter determino: nimirum, quod à nostris Vulcani filiis nil aliud expiscari potuerim, præterquam quod his ipsis pulverisatis utantur tum interius ad diarrheas & alvi fluxus, tum exterius ad vulnera & alias unitatum solutiones consolidandas, quocirca cum croco Martis maximè convenire videntur. Verumtamen cum singularem gustui acrimoniam repræsentent, ab interno usu abstinere placuit. Dabo tamen operam, ut occasione data copiam quandam transmittam, quia non dubito, quin præparatio Spagyrica, plurimum etiam in hoc Medicamento possit. Interim Vir Clariss. amice & affinis optatiss. Vale, & me ama. Dabam raptim

Decoctum cornu cervini optimè convenit in morbo Vngarico.

Flores Martis naturales.

Captim Styræ Superioris Austriæ Cal. Maji, Anno M DC VIII.

AD DECADOS II.

Quæstionem VI.

Observatio Autoris de quodam Somnambulone, mirabiliter conservato & curato.

Ad Virum celeberr.

Dn. GUILIELMUM FABRICIUM, Med. & Chirurg. peritiss. & Reipubl. Paterniacensis Ordinarium.

SUt par pari referam, Peritissime Fabrici, fautor & amice honorande, placet literis meis responsoriis præsentem casum subjicere, tùm quod per se rarò talia accidant, tum etiam quod ex illo jucundæ quæstiones oriantur, quas breviter enodatas tibi alterius perpendendas & cum ratione atque experientia medica conjungendas relinquo. Anno superiori 20. Aprilis juvenis quidam, consanguineus meus, in eadem domo mecum vivens, vesperi quodammodo inebriatus ad lectum se confert, optimè dormit, usq; ad horam 12. circa quam è lecto surgit, hinc & inde ambulat, & dormiendo tandem ad fenestrã ascendit, eaq; egreditur: ego tunc in eodẽ cubiculo dormiens insolito strepitu excitatus, quasi Historia.

per

per ſomnium recolligo, juvenem hunc in infantia ſæpius ὑπνοβάτην vel ſomnambulonem egiſſe, quam ob cauſam famulum meum nomine proprio appello, quærendo num ſecum dormiens adhuc habeat juvenem, qui excitatus negativè reſpondet: quapropter ſtatim ſurgo & feneſtram accedo, ut hærentem ibidem retraherem; ſed prob dolor! eo ipſo momento decidit in plateam lapidibus obductam ex contignatione domus tertiâ ad altitudinem ulnarum 14. tacet primum, & immobilis inſtar mortui projectus in uno eodemq; loco remanet, paulò poſt tamen, fortaſſis pluviarum frigiditate, quæ tunc frequentes erant, refocillatus, ſonum edit inarticulatum, inſtar vituli jam ſub manibus lanii morientis. Deſcendi, potius ea intentione ut confractum hominem colligerem, ac ſepulturæ præpararem, quam ut curatione Medica vel chirurgica eidem ſuccurrerem. Sed quid fit; hominem invenio quo ad membra exteriora omni ex parte illæſum, capite excepto, cui vulnus inflictum erat ad os uſq; bregmatis ſiniſtrum, ſine oſſis & perioſtii læſione. Quibus obſervatis inferius hypocauſtum calefactum aperui, & advocato tum verbi miniſtro, tum etiam Chirurgo proximo, conſternatione quodammodo remota, non penitus mediæ adæquata intermittenda eſſe duxi. Statim ergo cum ſuffocationem immineniem viderem, pulvere, neſcio quo, ingrato

qui

via, ex qua venenatæ exhalationes prodeunt, per epicrasin evacuetur, membra αἱματῶσθ *dicta confortentur, ac nervosorum genus roboretur.*

Indicationes curativæ in hoc affectu.

IV. Hanc ob causſam pro dictis intentionibus triplex remediorũ genus à Marpurgensibus præscribitur: 1. Electuarium purgans: 2. Antidotum nervosum genus corroborans. 3. Pulvis confortans. Electuarium tale est R. El. Diaphœn. solut. Vnc. iiij. El. de succo ros. Vn. ij s. Antidoti convulsivi Vnc. ij. pul. Hermodactyl. alb. à cort. super. mundat. Turbith albi boni, Esulæ mundat. & correct, ana ℥ j. diagryd. Castorei ana ℈ ij costi, Zingib. Garyophyll. ana ℈ j. sem. rutæ, Cymini, croci an. ℈ s. Misce & cum syr. ros. solut, fiat Electuarium, dosis uncia dimidia, plus minus. Antidotum convulsivum tale est. R rad. pæon. visci querc. ana unc. ij. Castor. Salviæ ana Vnc. 1. baccar. lauri, cranii humani usti ana drachma ij. Theriacæ Mithridat. ana Vnc. Xij. Mellis despumati q. s. fiat Electuarium Theriacale. Pulvis convulsivus talis est. R. pulv. ex radic. vincetox. Elenii, succisæ, garyophyllatæ, Pæon. an. Vnc. j. s. baccar. lauri Vnc 5. com. salviæ, serpilli, Hor. anthos ana ℥ ij spec. diamosn. dul. Pliresarchont. Dianthos ana ℥ j. misce & fiat pulvis.

Remedia appropriata in hoc affectu.

V. Hæc remedia frequenti usu confirmata in gratiam lectoris transscribere voluimus, præsertim

Observatio propria.

tim cum ipsimet propriâ experientiâ anno præcedenti successum eorundem observaverimus. Quamvis enim hoc tempore Dei gratia malum omninò sileat, nihilominus anno superiori puellæ, Clariss. cujusdam Professoris in hâc Academia filiæ, quæ olim eodem affectu laboravit, recidivam patiebatur, cui morbo cognito statim aliquot vicibus Elect. extract. sol. sen. cujus in tractatu de Scorbuto mentionem fecimus, pro evacuandâ materiâ cum successu exhibuimus, tantâ subsequente materiæ corruptæ dejectione, ut tolerantiam ac vires integras admiraremur: deinde per octiduum, pulveris convulsivi Marpurgensium drach. dimidiam jejuno stomacho cum haustu brodii cujusdam præbuimus, quibus peractis vacuationem reiteravimus, pulveris dicti continuationem per septimanam unam & alteram imperavimus, quibus remediis Dei gratia malum convulsivum mox ab usu medicamentorum sensim remisit, & puella in hanc usq; diem à truculenta morbi exacerbatione liberata fuit.

QVÆSTIO VIII.

An scorpionum ictus respectu similitudinis, inuncto Scorpionum oleo curetur?

Affirmatur quæstio.

I. *Placet quæstionis affirmativa, propterea quod similem operationem respectu similitudinis*

nis in quibusdam affectionibus manifestis quoque deprehendamus: etenim nullus est, qui non observaverit, partes nostri corporis valde refrigeratas aquæ gelidæ immersione pristinum vigorem recipere, quàm ob causſam facilè credimus amico nostro Guilielmo Fabricio libr. de Gang. cap. 10. *ubi refert usitatissimum esse septentrionalium regionum incolis, manus, pedesq; imò interdum totum corpus, gelu rigidum in aquam frigidum aut nivem immergere, neque in diversorium ingredi, aut ignem propius accedere, nisi egregiè prius manus, externum nasum & auriculas plurimâ nive perfricuerint. atq; hinc hydromel cum pulvere cinnam. caryophyll & Macis exhibere, & sudores in lecto provocare, corpusq; item calefacere.* Quamvis autem Lemnius lib. 4. de occult. nat. cap. 20 *ad antiperistasin hunc effectum reducere conetur, verisimilius tamen esse putamus, cũ aliis illud ipsum potius similitudini tribuere, cum videamus ex ovis & pomis congelatis frigus foràs sensibiliter evocari, quando gelidam in aquam aliquandiu mergantur.*

Observatio de membris refrigeratis.

II. *Quod si quo ad qualitates manifestas talis apparet effectus, ut simile à simili alliciatur, cur non multo magis illudipsum quoq; statuendum, de quibusdam alexipharmacis, & potissimum in præsentia de Scorpionum oleo, quod ictui levissimum venenum respectu similitudinis*

Ratio affirmationis pro quæstione principali.

attrahit, adeoq; corpus humanum ab eodem liberat. Imò & ipsum Scorpionis corpus contusum & appositum idem præstat, quemadmodum patet ex Foresto lib. 10. obser. 67. & Thadduno in miscel. cap. 9. *Quæ enim alexiteria admota juvant, ea aut propriùm virus extrahunt, aut quadam naturæ similitudine venenum ad sese alliciunt ut inquit* Iobertus dec. 2. parad. 9.

QVÆSTIO IX.

An amuletum ex arsenico præservet ab infectione pestiferâ?

Ratio affirmantium.

I. Occasione præcedentis quæstionis ad hujus declarationem devolvimur, propterea, quod plures inter eos qui affirmativam tenent, idipsum ea ratione fieri statuant, quatenus Arsenicum per similitudinem venænatas evaporationes extrahit, ubi regioni cordis & arteriarum manifestarum applicatur, ut patet ex Anton. Porto lib. 2. de peste cap. 48. Cæsalp. lib. 3. ar. med. cap. de ven. Iordan. tract. 3. de peste Phænom. cap. 9. Ruland. de fab. Vngar. cap. 8. quæst. 78. *licet alium, sed minus probabilem rationem adducat* Heurnius de pestte cap. 8.

Asserunt alii contrium.

II. Etsi verò τὸ ὅτι facilimè concedatur, nimirum ob similitudinem pestiferæ qualitatis tale quid interdum fieri posse, non tamen omnino fir-

nò firmum esse videtur τὸ ὅτι, quod scilicet amulerum ex Arsenico singularem in præservando virtutem habeat, quemadmodum satis patet ex iis, quæ Gerardus Columba lib. 2 de pest. cap. 17. Hercules Saxon. lib. de Plica cap. 53. & Horatius Augenius lib. 3. de peste cap. 27. *in partem contrariam adducunt, quibus commotus in præservatione tempore pestis nulli unquam amuletum ex Arsenico præscribere volui, sed felicissimo successu potius iis usus sum, quæ singulari balsamica virtute calorem nativum roborant, spiritumq; confortant, quale est amuletum D. Jacobi Horstii p. m. quod recipit, Benzoi, Storacis cal an. ℥ ß. Ladani Opt. ℥ j. ℥ ij ß. cort. citri ʒ j. Santal. citrini Majoranæ, Rosmarini an. ℈ j. ol. cinam. gutt. VI. Macis gutt. VIII cum tragac. in aq. rosar. solut. f. massa, dentur ℥ iij. in syndone pro regione cordis. Liberum tamen & hic cuilibet relinquimus judicium, nec inquirendi discendiq; studium pertinaci quadam opinione præconceptâ deponimus.*

QVÆSTIO X.

An Carbunculus eandem cum Gangræna curationem habeat?

Anthrax seu carbūculus quid.

1. *Anthrax, carbo, carbunculus,* Avicennæ *pruna & ignis Persicus juxta* Gal. lib. 2. de art. curat. cap. 1. & lib. de tum. cap. 9. *fit à sanguine calido, quando nimirum fervens in*

partem quandam irruit, eam exurit & cruſtoſum ulcus excitat, in cujus circuitu phlegmone fervens, gravemq; dolorem excitãs deprehenditur, teſteloberto. Notandum verò quod præcipua pars carbunculi, quæ morbo dedit denominationem, uſta, & in carbones quaſi converſa videatur, quam ob cauſſam ſenſus penitus expers eſt, & ſphaceli modo tractatur, aut medicamentis aut ferro ſideration em circumſcribentibus & limitantibus.

Negatur quæſtio.

II. *Cum autẽ Gangræna juxta* Gal. lib. 2. de art. cur ad Glauc. c. 9. *fiat, quãdo pars aliqua diſpoſitionem ad perfectam mortificationem obtinet, idcircò patet aliam hic eſſe curationem, quam in Carbunculo, quia non rarò fit ut Gangræna corrigatur, & pars in ſtatum naturalem reſtituatur, evacuatis evacuãdis, & admodis iis, quæ partẽ à putredine vindicant, quod aliâ atq; aliâ ratione fieri ſolet, quatenus ipſius Gangrænæ cauſſa multiplex eſt, & non ſolum ad manifeſtarum qualitatum exceſſum refertur, ſed multoties quoq; venenatis occultis agentibus aut in corpore noſtro genitis, vel exterius acquiſitis producitur, de quo vide* Guiliel. Fabric. tract. de Gang. & Sphacelo.

Hactenus in ceutum graviſſimos noſtri corporis affectus, quoad cognitionem & curationem inquirere voluimus, jã concludentes Deo ter opt. Max. vero corporis animiq; Medico, per quem ſumus, movemur & operamur, gratias immortales agimus.

SII.

SEQVVNTVR QVORVNDAM EPISTOLÆ ET OBſervationes, ad aliquot problematum ulteriorem declarationem inſervientes.

DE PROBLEMATIBVS MEDIcis in genere, aliisq; lucubrationibus Autoris.

ZACHARIAS BRENDELIVS,
Philoſ. & Med. D. ac Profeſſor in
Acad. Ienenſi meritiſſimus,
GREGORIO HORSTIO Med. D.
& Profeſſori in Academiâ
Gieſſenâ

SGrata mihi fuerunt literæ tuæ, Clariſſime & Excellentiſſime Vir, Dn & amice honorande, tum quod conſtantis tui in me amoris, de quo nunquam dubitavi, teſtes eſſent, tum quod de bona fortuna tua, & nova provincia dignitatis plena referrent: tum denig; alia nunciarent publica, privatag;, nimirum de incremento Academiæ veſtræ Orthodoxam Eccleſiæ doctrinam fovendo & propugnando, de ſucceſſu operarum tuarum, & de Iungermanni iſtius, planè nati ad Botanicen, commoditate.

Gratias itaq; tibi ago pro ſyncéritate affectus erga me tui: Academiæ autem veſtræ, & tibi & Jungermanno, cui ſalutem adſcribo, ex animo gratulor, atq; ut iſtam proſperitatem publicè, privatimq; Deus fortunet ex animo precor: De munere autem tuo tam præclaro, lucubrationibus ſcilicet tuis, & accuratè elaborata de Scorbuto Diſputatione malo tacere, quam pauca dicere. Placet enim mihi quod his ipſis utiliſſimis laboribus excitare voluiſti tum Medicinæ Candidatos, tum è Medicis etiam nonnullos ad accuratius & penitius conſiderandam tum Scorbuti, tum etiam aliorum affectuum naturam, &c. Placet etiam vehementer, quod cum vulgaribus remediis Chemica conjungere voluiſti, quibus profectò in hac effæta mundi ſenecta & hominum intemperantia carere non poſſumus. Fortaſſe plura occurrent mihi prædicatione digna, cum per otium iſtas lucubrationes evolvam. Iam enim obiter & per tranſennam quædam inſpexi, &c. Remitto programma, adjectis quibuſdam aliis, quæ pro humanitate atq; candore tuo boni conſules. Bene vale, Ienæ 26. Martij 1609.

Commendatur uſus Chymiatriæ.

TOBIAS FISCHERVS D. ET Medicus Reipub. Suidnicenſis in Sileſia celeberr. Eidem.

S. Se-

qui ad manus erat, vomitum provocavi, ut ventriculus ab onere suo liberaretur, utpote quod de præcedenti potatione vespertina supererat in juvene, Bacchi festivitatibus minime assueto. Quo facto, loqui cæpit, & de doloribus ingentibus variarum partium conquestus est, quod spem quandam restitutionis mihi afferebat, quia mentem nondum affectam videbam: qui enim dolores gravissimos sentiunt, ijs mens nondum laborat ex Hippocratis sententia. Quare de adæquatis alijs remedijs convenientibus cogitare cæpi, quam ob causam venæsectionem astantibus suasi, & aliquot horas post clysterem acrem revellentem injiciendum esse putavi. Ne autem tanta remedia in tam gravi casu solus exhiberem statim Dn. D. Tobiam Tandlerum *& affinitate & singulari amicitiâ mihi conjunctissimum advocare jussi, cui advenienti casum proposui, qui auditis indicationibus mecum consensit. Quare statim venam media-*

Venæ sectio cur instituta?

num sinistri brachij incidimus & uncias tres sanguinis extraximus, tum ut motum sanguinis ad viscera principalia corrigeremus, tum etiam, ut dolorem circa lecoris regionem vehementem leniremus. Post venæsectionem bene quievit, & imminens suffocatio una cum dolore dextri hypochondrij remisit. Tribus horis à venæsectione circa matutinum tempus

enema exhibui; quod recipiebat Malvæ, Bis malvæ Mercurialis, Violar. ana M ß. Beton. Tussilag, ana M j. ſl. Chamomil. M j s. F. Decoct. ad Vnc. x. In calatura dissolve El. Hieræ ſ. Diaphœnic. ana ℥ ijs. de succo rosar. ℥ j s. ol. chamomil. violar. Anethi anæ ℥ ij. salis parum f. Enema. Hoc usurpato, sexies cum facilitate alvum deposuit, & maximam sensit alleviationem. Hic tandem exme & astantibus quæsivit, unde eidem tanta contigerit imbecillitas, (non semel enim animi deliquium patiebatur) ignarus omninò sui lapsus periculosissimi: cui ne fortè propter imaginationem periculi gravius quid accideret, respondimus omnes unanimiter eundem tantum ex lecto fortè fortuna devolutum esse, quod etiam credidit, sibiq; persuasit, se antea per aliquot septimanas imbecillitatem quandam percepisse, quæ fortè jam ab hac causa προκαταρκτικῇ *ad actum traducta sit. Hisce remediis primo die contentus fui, nisi quod exterius vulnus capitis more solito deligatum fuerit, digestrũ imposito, totoque capite oleo rosaceo inuncto, sequenti die 22. Aprilis, ut & nocte præcedenti de siti & anxietate conquerebatur, ita ut febris unà conjuncta videretur, quod etiam urina testabatur, quæ rubicunda, sed ob sanguinis conturbationem. partiumq; debilitatem crassa apparebat. Ad diorthosin igitur respiciendum esse videbatur, tum*

Febris accidens, cur unica fuerit rubicunda & crassa.

ad

ad sanguinem in corpore p. n. collectum, unde anxietas pectoris & punctiones ac dolores gravativi; tum etiam ad febrim. Quoad sanguinem collectum dissolvendum & expectorandum exterius adhibui decoctum lactis cum Melilot. flor. Chamomill ana M iij. Marrub. Anethi anæ M ij. quod compræhensum aliquot vesicis bubulis per vices calidum Epithematis loco partibus dolentibus applicare jussi. interius primo diebus aliquot matutino tempore pinguedinem humanam (quam tum temporis à recenti corporis humani sectione copiosam in promptu habui) in jusculo cerevisiæ ad unc. 5. ebibendam dedi, quo remedio dolores & punctiones internæ lenebantur & sanguis concretus ad exitum præparabatur, ita ut consequenter per tussim & sputatum concreti sanguinis frusta copiosè, & satis cum facilitate rejicerentur. Quo ad febrim, alvum lenientibus medicamentis apertam retinui, & præterea medicamenta & alimenta convenientia contraria præscripsi. Pro potu igitur concessi Aq. hord, ℔ js. cum syr. Violar. acetosit. citri, de liquirizia ana ℥ j. conserv. Rosar. ℥ ß M. & F. Iulapium, ut febrilem calorem corrigerem & pectus quoque lenirem: exterius cum aceto vini & aqua rosacea spiritus frequēter recreare conatus sum, ne natura in tã gravi affectu fortè succumberet, quo fine Citrũ cum saccharo præparatũ sæpius etiam exhibui.

Quamvis autem febrilia symptomata remitterent, nihilominus 24. Aprilis sopor quidam præter naturam, & vigilandi quædam impotentia successit, quod postquam vidi, statim eò allaborandum esse duxi, ut quo ad fieri posset, materia à capite revelleretur & somnus p. n. impediretur, quam ob causam primo præscripsi clysterem, qui ℞ Violar. ie, Chamomil. Lactucæ ana M ß Salviæ, Beton. ana M j. Centaur. min. M ij. Parietar. M j. Sem. lini ℥ js. Coq. in sq. aq. ad ℥ x. post colatur. apde Cass. extract, pro clyster ℥ ß. Mass. pil. aurear. ℥. ol. Anethi, Violar, ana ℥ j Salis ℥ j. M. & F. Enema, quo injecto aliquoties alvũ dejecit, sed operatione medicamenti absolutâ sapor ille rediit, quapropter frictiones & ligaturas pedum instituo, quibus continuatis per noctem subsequentem à periculoso hoc symptomate juvenem hunc Dei gratia liberavi: quid enim ex ejusmodi sopore fuisset expectandum, quilibet facilimè colligit.

Contusiones quomodo fuerint tractatæ.

Interim dum hæc peragebantur circa sinistrum humerum, ibidemq; circa articulationem brachij cum scapula, ut etiam circa spurias costas & femoris superiorem partem ejusdem lateris contusionem quandam factam fuisse deprehendo, tùm ex tumore dictorum locorum p. n., tùm etiam ex dolore partium q; impotentiâ. Etsi verò quasdam inunctiones hic suaderet Chirurgus, qui vulnus capitis tractabat, mihi tamen con-

convenientius videbatur emplastrum exsiccantibus & absumentibus, ac tendones ac nervosas partes consortantibus adhibere, quod Germani nostri Dürrband *vocant, ex farin. fabarum. molendin. bolo arm. symphyto majori & similibus, quo continuato partes dictæ confortatæ fuerunt, ita ut alijs remedijs opus non esset, quemadmodum eodem remedio in dextra manu cõtusâ quodammodo respectu pollicis commodè quoque utebamur. Post octiduum febri curatâ symptomatisq; gravibus correctis suspicio erat adhuc de sanguine concreto, quam ob causam aliquoties pulverem ex ijs quæ sanguinis grumos dissolvunt, ut sunt, oculi canc. præp. rub. tinct. sperm. ceti & similia dxhibui & sudorem provocavi, simul eò respiciendo ut convenienti diæta vires admodum collapsæ reficerentur. Qua ratione præter spem multorum intra 14. dies juvenis hic perfectè convaluit, Dei singulari providentiâ, cui laus & honor in æternum. Ex hoc casu singulari sua sponte pullulant problemata quædam notatu digna, quæ tuo judicio, vir Clarissime, subjicio: quid mihi videatur breviter subscribam, pro ut illud jam pennæ succurrit, dum hic Lipsiæ (absens à mea Bibliothecula) operam medicam ægrotanti cuidam fœminæ primariæ præstando, tanquam hospes vivo.*

Problema. I. *Ergò primò quæritur*, cur juvenis hic citius inebriatus ὕπνοβάτην vel somnambulonem egerit, quam alio tempore, quod multis accidit? *An quia spirituum perturbatio, propter pravas exhalationes ascendentes facultatem dijudicandi fefellit, ita ut phantasia bono quodam apparente commota neglectis alijs circumstantijs citius partes motui destinatas ad motum incitaret, adjuvante spirituum agilitate per copiam exhalationum introducta? Vt enim ebrij vigilantes adhuc sæpius contra rationis præscriptum ea peragunt, quæ phantasia imperat, quæ tamen sobrij non aggrederentur: ita multò magis ijsdem dormientibus hoc accidere posse verisimile est, tùm quod per somnum cerebrum magis repleatur & spiritus magis conturbentur, tum etiam quod intelligendi facultas veraq; dijudicandi potestas tunc temporis magis quiescat. Hinc etiam tot actiones per somnia nobis recurrere videntur, præsertim benè potis, nisi omninò copia vaporum cerebrum quasi sepultum sit.*

Problema II. II. *Quæritur*, cur tanta celeritate juvenis hic dormiendo ambulans fenestram altiorem ascenderit: *An quia somnambulones omnia intrepidè audent & loca periculosa sæpius ascendunt, propterea quod vis discernendi vaporum caligine consopita quasi jaceat unde incogitantia præbet audaciam, quam*

ſpirituum conſtantia adjuvat? Nam quemadmodum phrenetici in ſuis actionibus ſunt vehementiſſimi: quicquid enim apprehendunt, firmiter ſibi retinent, propterea quod operatione intellectiva deſtituti ſola utantur phantaſia, quæ hoc unicum peragendum eſſe cenſet, unde maxima ſpirituũ copia ad partes apprehenſioni inſervientes à phantaſia mittitur: ſic etiam ſomnambulones frequenter ob æſtimativam quieſcentem periculoſa loca aſcendunt, periculi magnitudinem non perpendentes, idq; præſtant firmiter, quia phantaſia huic unicæ operationi tantum intenta eſt. Hinc etiam fit, ut nomine proprio vocati, cadant, utpote quod ipſis admodum familiare phantaſiam aliò revocat, unde conſequenter à ſomno excitantur, & excitati magnitudinem periculi cognoſcentes formidare incipiunt, ac diſſipatis ſpiritibus, atque aliò revocatis facultatibus debilitatis cadunt & periclitantur.

III. *Quæritur,* Cur dormiendo delapſus juvenis minus fuerit læſus? *An quia periculum tantũ non fuit animadverſum? Etſi enim jacula prævisa minus noceant, non tamen illudipſum hîc procedit, quia vigilantibus ita prolabentibus ex conſternatione & timore vehementiſſimo ſpiritus omnes intro ad principium ſuum recurrunt, unde partes externæ* Problema III.

magis debilitantur, & citius impressiones alienas p. n. sentiunt: talis autem consternatio & timor non adfuit dormienti. Quid si dicerem, *resistendi conatum non fuisse in dormiente, quam ob causam decidens primo pedibus terram attigit (quod laesio plantarum superficialis testabatur) consequenter autem reliquis articulis non intensis & resistentibus, sed laxatis, statim in sinistrum latus decubuit.* Quod si vigilans fuisset, *intensis articulationibus eo fine ut violentiae resisterent, vehementior fuisset impressio: pro ut enim resistentia major est, ita etiam actio redditur vehementior.*

Problema. IV. Si à vehementi imaginatione per somnium fit νυχόβασις quæritur cur actorum hic noctambulo fuerit oblitus? *An quia diversæ sunt operationes phantasiæ, & memoriæ, ut citius fiat specierum compositio à phantasiâ, quam earundem tali vel tali modo compositarum à memoria conservatio! Imò cum tota anima non admodum sit intenta his actionibus, obliviscuntur plerumque eorum quæ acta sunt, quemadmodum vigilantes interdum obliviscimur earum actionum, quas sine insigni intentione peragimus.* Etsi verò præsens juvenis *suæ actionis nullam haberet recordationem primis diebus: restitutus tamen confitebatur, se eâ nocte (in qua lapsus accidebat) somnium habuisse, quod ad abitum omnia præparârit, &* cur-

tum celeriter ascenderit, ubi phantasia fefellit dormientem, ut ad fenestram ascendendo currum se ascendere putârit. Hæserunt enim species illæ firmiter in imaginatione, quia in mandatis eidem datum erat, ut summo mane surgeret & necessaria ad iter præpararet.

V. Quæritur, unde post lapsum impotentia vigilandi & per consequens Lethargus incipiens fuerit? *An à pituitosis humoribus in cerebri regione putrescentibus, per contusionem ibidem fortè collectis, quod sanguis primis diebus ex aure sinistra profluens testabatur? Hinc igitur cerebri imbecillitas, unde pituitosæ exhalationes principium nervorum continuò affecerunt, ita ut facultates ad sensum ineptæ redditæ fuerint.* Problema V.

VI. *Quæritur*, quomodo dictus æger à tot gravibus affectibus complicatis, febri videlicet, sopore p. n. lipothymiis frequentibus, summaque totius imbecillitate tàm citò vires recuperare potuerit? *An quia hæc symptomata omnia non ex causis morbificis longâ serie propter partium imbecillitatem & concoctionũ depravationem, quod frequenter accidit, generabantur, sed subito, propter lapsum insperatò accidebant? Ergo cum vires & respectu juvenilis ætatis fortiores nec præcedentibus morbosis dispositionibus absumptæ essent, fieri potuit, ut citò sanitas pristina recolligeretur.* Problema VI.

Problema VII.

VII. Quæritur, Cur in articulorum contusionibus & luxationibus potius cataplasmata, quam inunctiones approbaverimus, præsertim in principio? *An quia inunctiones faciunt ad pororum obturationem, nec eam exiccandi potentiam obtinent, quam alia medicamina? ne igitur impedita transpiratione materia potius colligatur, quam dissipetur, ideo ab inunctionibus abstinendum putamus, potissimùm in principio, cum copia major affluat. Adde quod illa cataplasmata ex exiccantibus & discutientibus, id quod influxum est, absumant, quod vero affluit, impediant.* Hæc *sunt, quæ raptim de hoc casu Tuæ dign. referre volui. boni consule & me, quod facis, ama.*

Dabam Lipsiæ τάχισον *calend. Maij Anno 1608.*

RESPONSUM

De somnambulonibus & nonnullis aliis qui ab alto ceciderunt absq; ma-gna læsione

Ad Autorem.

GREGOR. HORSTIVM

Philos. & Med.

Cui

Guilh. Fabricius Hildanus

S. P. D.

Re-

RESPONSUM tuum doctissimum ad observationem meam de Gangræna tibi inscriptam, vir undiquaque clarissime, & amice plurimum honorande, accepi. Placuit omninò, illudq; observationi annexi. Accepi quoque observationem tuam de somnambulone, (eleganter sic à te, non autem ut ab alijs Noctambulone vocato) raram profecto, & annotatione dignam. Quod T. Excell. ipsam mihi inscribere dignata sit, ex eo summa sua me humanitas ac benevolentia elucescit. Faxit DEVS OPT. MAX. ut aliquando offi ijs, benefi ijsq; respondere possim, Problemata & nodos quos ex præscripto casu proponis, tu ipsemet tàm doctè ac perspicuè solvis, ut mihi opus non sit noctuas Athenas ferre. Ne tamen omninò nudā ad te mittam Epistolam, addam exemplum unum aut alterū de somnambulonibus, & ijs qui ex alto absq; læsione insigni ceciderunt, convaluerunt q;.

Historiæ de quibusdam somnambulonibus.

I. Quidam in agro Neocomensi ad fontem Andreæ, Pierre Galantier nomine, vir probus ac robustus, & optimo corporis habitu præditus, & quadragesimum annum ætatis agens, cum anno 1605. Neapolin ad lacum Neodunensem, amicos invisendi & nuptias celebrandi causa profectus esset, & quadam die in convivio præter voluntatem ad compotationes compelleretur, urgeretur q;, effugit & se in cubiculum quoddam secundæ contignationis domus, quò compotationes fœtidas effugere posset, abscondidit.

Circa mediam noctem, cum gravi ac profundo somno correptus esset, ac se ex convivio effugere & viridarium ingredi velle somniaret, è lecto surgens, fenestram ascendens, indeq; in terram cadit. Mox à somno expergefactus, ejulat & clamoribus suis domesticos excitat, qui accurrentes ipsum semimortuum in hypocaustum transferunt. Vocato ejus loci Chirurgo, nulla deprehensa fuit laesio praeter quàm quod cutis circa talos ad murum ex parte abrasa fuerat. Hic itaq; emplastris applicatis, inunctis item lumbis, & vena in cubito secta, intra paucos dies sanitati restitutus fuit, & ad hunc usq; diem sanus & incolumis vivit. Non enim adeò pridem, quùm in agrum Neocomensem ad nobilem virum Dñ. Jsaiam Horicæum *vocatus essem praedictum Petrum Galantier ipsemet vidi, & illa, quæ acciderant, ab ipso, praesente nobili viro, excepi atque annotavi. Ab eo tamen tempore nunquam simile quid sibi accidisse, affirmavit.*

II. *Idem nobilis vir* HORICÆVS *mihi retulit, se ante annos 20. in ditione Episcopatus Basileensis, paganam somnambulorem cognovisse, illamq; noctu surrexisse, & dormiendo rem familiarem administrasse, imò & aliquando in campos ad operarios expatiatam fuisse. Idq; se suis oculis vidisse mihi affirmavit.*

Lustriaci

III. *Lustriaci propè Lausannam ad lacum Lemannum, civis quidam 28. annorum ætat. à juventute somnambulonem egit. Qui cum puer adhuc esset, frequenter noctu dormiendo è lecto surgebat, & per ædes ac plateas obambulabat, vociferabatur, ac distincte loquebatur. Id quod à multis visum & observatum est. Qui hujusmodi adhuc perageret, nisi uxor ejus illum coerceret, noctuq; retineret. Hic tamen mentis nunquam usque adeò compos fuit.*

IV. *Ante annos 24. cum apud præstantissimum* Dn. COSMAM SLOTANVM *praxin Cheirurgicam exercerem, vocati sumus ad puellam, trium circiter annorum ætatis, quæ ex suprema domus altioris contignatione, in pavimentum lapideum decidit, cujus cerebrum aliquomodo commotum concussumq; fuerat, unde statim vomitus cibi indigesti subsequutus.* Slotanus *accersitus, abrasis crinibus totum caput ad tertium usq; diem oleo rosac. inunxit, pulverem rosar. & Myrtillor. inspersit, & Enemata exhibuit. Tandem etiam capite per dies aliquot inuncto oleo suo è floribus, ægra convaluit.*

V. *Eodem anno vir quidam pius & magni nominis Medicus, nec non amicus meus singularis, divinitus servatus fuit. Cum enim obscura tenebricosissimaq; nocte, montem quendam in quo fodinæ carbonum fossilium erant plurimæ,*

eques

eques transiret, ac parùm à viâ rectâ deflecteret, tunà cum equo suo in fodinam viginti cubitos; (si rectè memini) altam decidit. Sed quia fodina ista adeò angusta fuerat, ut homo solus tantùm descendere posset, equus in medio tantummodo fixus ac hærens remansit. Famulus cum Dominum suum adhuc viventem intellexisset, protinus iterum equum suum conscendit, & summa qua potuit, festinatione, rusticos è proximo accersit pago, qui secum restibus, omnibusq; necessarijs allatis, vivum istum plane illesum è fodina extraxerunt, equo tamen mortuo. Hisce vale, Vir Amplissime, & diu fœliciter vive. Paterniaci Aventic. 14. Julij 1609.

Ad Decados III. Quæstionem octavam.

Horrendus interdum affectus est faucium in febribus ardentibus; quam ob causam in præsentia pro complemento ad quæstionem de linguæ inflammatione miraculosam historiam subsequentem annotare lubet, quam anno Millesimo quingentesimo nonagesimo septimo in publicis prælectionibus ex ore dictantis Præceptoris & Patrui nostri honorandi, Dn. D. Jacobi Horstii, Profess. in Academia JULIA *primarij per me excepimus, in comm. lib. Hipp. περὶ πάθων, cap. de partium sub linguæ inflam.*

Obser-

OBSERVATIO.

Lingua per putrefactionem ad radicem usque corrumpitur, & femestri vicissim sufficientem integritatem nanciscitur?

Filius Secretarij Illustriß. Ducis Brunsuicensis laborabant unà cum fratre variolis, pater Chirurgi opera utitur, præsertim cum puer de dolore faucium conquereretur. Chirurgus ratus variolas nimis copiosè putrescere in lingua, gargarismo utitur, & subinde magnæ frustra ex ore ausert. Puer tandem obmutescit, nec cibos, nisi liquidos, deglutire potest, quam ob causam parens sollicitus ad me venit, & filij variolis periculosè decumbentis, ijsq; putrescentibus in faucibus, ut prorsus mutus puer sit redditus, curationem petit. Absens in medium consulo (quia propter Illustriß, Iuniores principes accedere non licuit) & admoneo tum ipsum Patrem, tum etiam Chirurgum, quem secum adduxerat, ut uvulæ rationem haberet, ne putredine absumpta loquelam adimeret. Secunda die ad me redeunt uterq;, & uvulam jam periisse referunt. ego perterritus patri suasi, ut alium quoque Chirurgum adhiberet, & tum gargarismis, tum etiam linimentis ex Rob nucum & melle rosato mixtis cum aq, prunellæ partes exulceratas sanarent.

Tertiâ

Tertia die pater & novus Chirurgus redinue, linguamq; putredine totaliter absumptam pronunciant, atque tunc veniâ dimissionis mihi datâ accedo, puerum septem circiter annorum prorsus mutum & jusculum aliquod sorbentem invenio: paulo post os apertum intueor, linguam planè absumptam usq; ad radicem video, atque in radice magnam putrefactionem sanie consperſam deprehendo. Gargarismos, quibus satis commodè Chirurgi utebantur, continuare jussi, & suasi ut unicum remedium adderent, scilicet linimentum nostrum quod recipit pul. flor. Malvæ arboresc. Vnc. dimid. Balanst. drach. ij Aluminis drach, dimid. Cum melle despumato q. s. & M. f. linimentū molle. *Planè enim mihi persuadebam hoc exulcerationem exiccari & carnem aliquo modo à naturâ in puerili corpore restitui posse. Sed mestri post in aulam reversus, & sollicitus de hoc puero, patris ædes accessi, & quæ tunc adest, matrem interrogavi de statu filij, quæ de Scholà domesticà eundem advocat iterum satis expeditè loquentem: ore aperto linguam integram, quæ de novo creverat, sed paulo minorem invenio, quæ hodie annis circiter tribus ad justam magnitudinem pervenisse dicitur.*

Ad

AD DECADOS IV.

Quæstionem I.

Observatio

De ligamenti sub lingua periculosa sectione;

GUILIELMI FABRICJ, Medici & Chirurgi experientiss. & Reipubl. Paterniacensis Ordinarii.

Ad Autorem G. H. D.

SNulla Chirurgo committitur operatio, Amplissimè atq; amantissimè Dn. Horsti, *quæ vulgus magis floccisacit, atq; sectionem ligamenti sub lingua, Ita etiam ut obstetricibus ut plurimum committatur: quæ ligamentum hoc digito abrumpere solent: quod mihi tamen non probatur. Sæpissimè enim vicinas partes simul lacerant, atq; disrumpunt hinc dolor & inflammatio, ita ut pueri lac sugere non possint: fiantq; morosi; extenuentur atq; debilitentur. Prudenter itaq; hac in operatione agendum est; neq; spernenda, etiam si minima omnium videatur. Inprimis autem explorandum convenit, num ancyloglossus operatione hac indigeat, nec ne. Multoties enim pueri aliam ob caussam quàm propter vinculum sub linguâ, vocem*

articulatam exprimere nequeunt: nullo; ligamento lingua annexa est. In his sectionem periculosam esse, sequens exemplum demonstrat.

Observatio & historia singularis.

Rustici cujusdam hîc in vicinia à Corselles, Peter lieux nomine filius, duorum annorum ætatis, superiori mense Majo 1608. ad ædes meas adductus fuit: idq; ad eum finem, ut ipsi ligamentum sub lingua solverem. Quandoquidem abscisso ligamento linguam officio suo fungi, infantemq; brevi sermonem proferre posse, planè sibi persuasum habebant parentes. Porro aperto ore & elevatâ lingua, quæ crassa valde erat, nullum inventum est nervosum vinculum. Quamobrem parentes cum infante remisimus, manumq; adhibere recusavimus. Post mensem venit Empiricus, seu circumforaneus cui adductus fuit infans. Is linguam mediante ligamento nerveo durissimoq; annexam esse, parentibus persuadebat; Et dummodo pecuniam solvere vellent, ut infans brevi sermonem ederet, facillimè se efficere posse audacter ipsis affirmare ausus est. Numeratur pecunia: in sinum cujusdam matronæ collocatur infans: Tum impostor linguam ex utraq; & anteriori parte altè (ut mihi ab astantibus relatum fuit,) separavit. Sed quid fit? puer iste, qui prius erectè incedere poterat, in ipso momẽto, maximis & horrendissimis prius sublatis clamoribus contrahitur: ita ut genua versus inguina, & brachia versus pectus retraherentur. Cæterum quia dolores continui,

mni, & medicamenta adhibita non essent, valde extenuatus atq; debilitatus fuit infans: nunc tamen aliquo modo melius habet. Heri enim 28. hujus mensis Julij, ipsum una cum doctissimo viro Dn. Emanuele Vrstisio, *artium liberalium Magistro convictore meo, aliisq; ex meis domesticis adivi; Et ea quæ jam recensere duxi ex parentum astantiumq; relatu excepi. Huc usq;, ut & antehâc, ne verbũ quidem proferre potest. Crura brachiaq; adhuc contracta sunt: quæ ubi vi extenduntur protinus iterum contrahuntur; sed non adeò ut antehac: nullo modo incedit. De dolore tamen non usq; adeo conqueritur, & appetitus rediit, ita ut paulatim vires reficiantur, Lingua crassa, caput verò totaq; constitutio corporis Phlegmatica est. Ego, quia pauperes, opem meam ipsis obtuli: si accesserint, faciam quicquid in me erit, & lubenti animo exitum præstolabor. Rarus enim est casus, cui similem mihi nunquã observare contigit. Ideoq; eò magis T. Ex. illum cõmunicare mihi visũ fuit, quod hujusmodi rebus summopere eam oblectari sciã. Denique de ancylogloßis inter cætera exemplum quoddam peculiare referre possum, quod hic adscribere T. Exc. forsan non ingratum erit. Est mihi frater uterinus, qui in sua infantiâ adhuc dum valetudinarius fuit. Inter cæteros a. morbos quibus obnoxius erat, ad quartũ usq; annum alatus, ne verbum quidem edere potuit. Ego cum*

Observatio singularis alia.

apud Chirurgum quendam Practicum versarer, & singulis ferè diebus sectionem hujus ligamenti feliciter administrare viderem, cum die quadam paternos lares visitassem linguam ejus inspicere placuit. Tum mediante ligamento crasso spissoq; linguam adeo annexam reperi, ut vix ipsa dentes anteriores attingere posset. Ego ea, quâ potui, diligentiâ ligamentum hoc abscidi, posteaq; singulis diebus terquaterq; locum affectum melle rosaceo inunxi. Duobus mensibus à prima abscissione, ligamentum aliquomodo iterum annexum inveni: quapropter eodem modo ut priùs incessi. Res, Dei beneficio, ita feliciter cessit, ut brevi ioqui inciperet, tandemq; & hucusq; laus Deo vocem optime proferre, & articulate posset. Vacat autem omni

Modus sectionis.

periculo hæc operatio: dummodò rectè administretur: præcipuè autem prospiciendum convenit, ne nimis profundè incidatur: Ego elevata lingua apice forficum ligamentum ut plurimùm in duobus, nonnunquam etiam in tribus locis incido, sic enim difficilius coalescit denuò, quàm si uno tantummodo loco incisio facta esset. Incido autem saltem quicquid nerveum est, ita ut carnem vix attingam. Quod si primâ vice non satis abscissum aut iterum annexum fuerit, poterit postea eadem operatio denuo administrari. Incisso ligamento, jubeo ut nutrix sæpissimè digito melle rosaceo, (aut communi)

muni) madefacto linguam blandè elevet: Sic enim agglutinatio atq; consolidatio impeditur. Hæc ad describendi, vir amplissime atq; amantissime, problemata tua medica undiquaq; doctissima, quæq; maximâ cum voluptate legi, ansam mihi dederunt. Vale ex Museolo nostro Machiomico 29. Iulij 1608.

AD DECADOS V.

Quæstionem I.

Idem.

GUILIELMUS FABRICIUS,

Ad Autorem.

PRoblemata tua doctissima, amplissime atq; clarissime Dn. D. Horsti, *gratissima mihi fuere multamq; eorum lectio me oblectavit. Perge, quæso, sic scriptis familiam ornare & Jacies rem multis gratissimam, atq; utilissimam. Quod in ijs honorificam mei mentionem feceris, immortales ago gratias: inde humanitatem, & in me benevolentiam tuam agnosco. Ad nonnulla horum problematum libenter exempla tibi communicarem, sed occupationes nunc longas scribendi epistolas, non concedunt: dabitur forsan posthàc otium atq; occasio: addam tamen unum aut alterum. Quæstione 1. decad: quinte, non absq; gratissimis cauſſis in syncope ace-*

tum cum distinctione admovendum, rectè scribis; Et tecum consentio, sed mirum forsan tibi videbitur, quod nunc subnectam. Matronam piam atq; honestam cognosco Lausannæ, viduam Dn JOACHIMI ROHAUT, *olim pharmacopæi, quæ acetum adeò aversatur, ut ex solo ejus odore in Lipothymiam & syncopen incidat. Ideoq; ex ipsius culina planè proscriptum est. In Lipothymia cum ex resolutione spirituum, tum eorundem oppressione, Sal præstantissimum esse remedium, si labra eo fricentur, aut æger id masticaverit, ausus sum affirmare: millies enim in his quibus vena incidenda, aut incisa fuerat, cùm fructu observavi: nequeullum hactenus remedium inveni, quod citius effectus suos edat. Cæterùm admiratione non vacat quod sæpissimè hi qui adstant, cum alicui vena inciditur, Lipothymia & Syncope corripiantur. Imò & nonnullos vidi homines, qui ex solâ imaginatione atqùe cogitatione alicujus horrendi facinoris Lipothymia correpti sint. Exemplum unum non vulgare annectam. Anno 1588. Genevâ in Sabaudiam ad nobilem quendam vocatus, quum in via famulus ipsius nobilis, qui me ducebat eques, ad latus mihi esset, ac ego de miserrimo ac deplorando statu militum Germanorum, quorum mentio fit in tractatu de gangræna & Sphacelo, narrarem, & eorum vulnera, & ulcera de-*

Observatio, de quadam muliere, quæ ab aceto abhorruit.

Sal optimum remedium in Syncope.

Observatio de syncope per imaginationem obortа.

scribe-

scriberem, ex solâ narratione historiæ ipsemet famulus lipothymiâ correptus fuit, adeò ut paruum abfuerit, quin ex equo in terram prosterneretur. Ego una manu apprehenso freno ductoris mei semimortui, alterâ frenum equi mei, equos ambos retinui: & anxius animo, cum nullum mihi ad manus esset aliud remedium, urinam propriam manu excepi, eamq; in faciem ejus immisi, quin etiam labia ea fricui. Hinc paulatim recollegit vires, & mecũ ad nobilẽ perrexit, ubi, cum quid in viâ nobis acciderat, narrassem, mirum in modum ipsum deriserunt domestici. Plura non licet. Clarissimum Dn. Doct. Lentulum *tuo nomine salutavi, qui te vicissim ex animo salvere cupit, & omnia humanitatis officia tibi offert. Appollonia Schreera, quæ per multos annos inediam passa, cujus tu mentionem facis Decade quinta, adhuc in eodem statu, ut tu illam vidisti, vivit, nec ulla intervenit mutatio. Vale Vir amplissime, & feliciter vive, diu, meq;, ut facis, ama. Paterniaci Aventicorum 20. Julij An. 1608.*

Vrina remedium Syncopes, ob salsam substantiã.

AD DECADOS VI.

Quæstionem X.

CASPARUS BAUHINUS D.
Anatom. & Botan. Prof. Basileensis, &
Illustrissimi Duc. VVirtembergici
Medicus celeberr.

GREGORIO HORSTIO Med. D.
& Professori in Academiâ
Giessenâ.

SUis elapso Septembri Giessæ datis, Vir Clarissime, utrum responderim revera ignoro: ut ut sit, tibi de Professione gratulor, & omnia felicissima precor. Quod concernit casum, de quo scribis, dubitandum minimè est, quin omentum fuerit, in quo tumor & lanies collecta fuit; hoc docere potest ipsius primum connexio cum fundo ventriculi, cui ala vel membrana superior adnascitur, vel potius inde producitur, quemadmodum ala inferior à coli membrana: docet hoc etiam ipsius forma Marsupio aucupario similis: item ipsius substantia partim membranosa, partim glandulosa. Quæ causa fuerit quæris? Cum plurima vasa per omentum ferantur, ex vasis reseratis sensim materia inter has tunicas effundi & colligi potuit, quæ nisi membranæ crassiores fuissent, in abdominis capacitatem fluxisset: & quia pinguedo,

Causa generationis in omento.

guedo, quæ ei adnascitur, cœnosa & putrescibilis est, non mirũ saniem fœtidam adfuisse. Hæc sunt, Vir Clarissime, quæ ad tuas respondere debui: bis vale & salve. Basileæ octavus XIX. Decembr. 609.

GVILIELMVS FABRICIVS
Medicus & Chirurgus Paterniacensis experientissimus ad eundem.

Tuæ, vir Amplissime, 12. Septemb. Giessæ datæ, 19. Octob. ad me perlatæ fuêre, quæ gaudio maximo me affecerunt; præcipuè illam ob causam, quod Deus opt. max. nos propius conjunxerit, & T. Excel. in florentissimam Academiam constituerit. Faxit Deus clementissimus, ut vocatio illa tua ad ipsius gloriam, ædificationem proximi, inprimis familiæ Medicæ utilitatem, tuique salutem plurimùm conducat. Cæterùm quod casum de monstroso omento communicatum attinet, is multùm mihi placuit: est enim profectò rarus, nec unquam mihi similem videre contigit. *Superiori tamen anno Bernæ matronam quinquagenariam, robustam, sanam, obesam & pinguem valde invisi. Illa ante multos annos in difficili partu relaxationem umbilici contraxerat, ex qua rupto peritonæo & relaxato abdomine paulatim hernia planè monstrosa facta fuerat, quandoqui-*

Observatio de tumore omenti.

dem magnitudinem uteri, qui fœtum maturum gestat, tumor iste superabat: venter nihilominus suam servabat proportionem. Porro tumorem huncce ex omento prolapso & sensim in istam magnitudinem aucto prognatum sese verisimile mihi videtur: absque dolore enim, tactuque mollis & undique æqualis erat: colore à naturali non discrepabat: murmur nullum persentiebatur, ut in hernia fit intestinali: in ventrem retrocedebat nunquam, etiamsi alvum exoneraret, vel in dorsum ægra decumberet, sed semper in eodem permanebat statu. Ex quibus apparet fuisse omentum, id

Causa generationis tumoris omenti.

in illam molem & magnitudinem auctum. Sed hæc obiter, quæ si non probabilia, verisimilia tamen esse videntur. De generatione vero tumoris omenti, cujus mentionem facis, nescio quam aliam adferre debeam causam, præterquam illam ipsam, quam tu quoque statuisti. Ludit enim aliquando natura, ut plus nutrimenti ad partem aliquam, quam pro sua nutritione opus, amandet. Hinc excrescentiæ præternaturales & aliquando monstrosæ fiunt. Ante annos enim quatuordecim D N. GRIFFONIUS, *Chirurgus præstantissimus, olim Præceptor meus fidelissimus Lausannæ cui-*

Observatio de excrescentia ad homoplatam.

dã viro robusto & optimo corporis habitu prædito excrescentiam ad homoplatam dextram viginti sex librarum pondere, præsente Domino

Clau-

Claudio Auberio apud Lausannenses Doctore Medico celeberrimo, multisque aliis excudit. Convalui homo iste, & forsan hucusque vivit. Tota autem excrescentia ista praeter membranas nonnullas ad ignem in pinguedinem optimam & ad usum idoneam resoluta est. Causam materialem hujus tumoris putasne esse sanguinem aereum, ibique per venas copiose exudatum, & à debili istius partis calore in adipem conversum? Sed finem facio, Deumque supplicater oro, ut tuam Excel. ad reipubl utilitatem diu conservare dignetur. Catalogum virorum doctorum Academiæ vestræ accepi, quos omnes ut ille, qui fons est omnium scientiarum Spiritu suo magis magisq; illustrare, & in multos annos incolumes servare velit, oro & efflagito: quæso, ut illos omnes meo nomine demissè salutare non graveris. Vale vir Amplissime, & me, ut facis, amare perge. Patriaci Aventicorum 21. Oct. Anno 1608.

AD DECADOS VII.

Quæstionem VI.

Cum præsens quæstio quodammodo de Scorbuto tractet, non inconveniens nobis videtur,

tur, ea quæ sequuntur, annectere, cum non pa-rum lucis huic doctrinæ adferant.

GREGORIVS FABER, Phil. & Med. D. & Illustriss. Duc. Saxoniæ Archiater experientissimus,

GREGORIO HORSTIO, Phil & Med. D.

S Miraberis fortassis, Clarissime & Excellentissime Dn. Doctor, miraberis inquam, quid causæ sit, quod ignotus ego, ad te facie quidem mihi pariter ignotum, scriptis vero, eruditisque lucubrationibus undiq; notissimum scribere sim aggressus. Verum enimverò mirari paulisper desine Duplicem habeo causam, unam publicam, alteram privatam. Illa est, quod ab ineunte ferè ætate mihi semper magna fuerit cupiditas, tàm in exteris quam nostris regionibus cognoscendi & compellandi viros doctos, & inter eos te nunc vel maxime præstantissime Horsti, quem recondita quædam eruditio, inclytiq; ac famigerati nominis celebritas conspicuum mihi fecit: hæc vero, privata scilicet, casum concernit medicum, cujus arbitrum te mihi exopto atq; deligo, &c. Res vero, ut ad rem ipsam deveniam, sic se habet: Matrona quædam honesta anno supra Millesimum sexcen-

Proponitur casus Medicus.

ſexcenteſimum ſexto circa veris initium de ni- Signa Scor-
mia pectoris anguſtia, de dolore & inflatione ſi- buti.
niſtri hypochondrij, interdum etiam de intenſis
crurum pedumq; lancinationibus & convulſio-
nibus adeo cæpit conqueri, ut præ doloris magni-
tudine maximè ſub noctem, quò ſe verteret ne-
ſciret: inter eundum & movendum quoq; diffi-
culter reſpirabat; urina erat valde craſſa, ru-
bra, turbulenta cum pinguì ſuperficie & ſedi-
mento furfuraceo vel ſabuloſo: pulſus vero ſem-
per debilis & inæqualis exiſtebat. Verum inter
hæc incommoda gravida illa fœtum geſtabat u-
tero. Quo animadverſo, de medicamentis tutò
exhibendis diu multumq; cogitabam, atq; etiam
ſubdubitabam, ſperans fore, ſi propitia Lucinâ
finito geſtationis tempore convenienti modo fœ-
tum excluderet, omnia tunc commodiori viâ
poſſe inſtitui ac perfici. Et, ut verum fatear,
de Scorbuto, morbo hactenus apud nos inſolito
& incognito, mihi nihil unquam tunc venerat
in mentem. Interea legitimum pariendi tem-
pus accedit, filiolumque vivum & valentem in
lucem feliciter edit. A partu vero ſymptoma-
ta illa, quibus antehac tam graviter erat con-
flictata, remittebant, ſeſeq; meliuſcule aliquan-
diu habebat, ita ut de integrè recuperatâ ſani-
tate ſpem conciperemus haud exiguam. Paulo
poſt cum Illuſtriſſimo noſtro Principe mihi Co-
burgum proficiſcendum, ibique propter vena-

tionem

tionem æstivalem integrum bimestre subsistendum est. Dum ita absum, en literas accipio, quæ recidivam omnium istorum symptomatum, quæ supra recitata sunt, mihi denunciant, quibus accesserant adhuc alia, maculæ seu lituræ nimirum in cruribus, pulicum morsibus haud dissimiles, gingivarum absumptio & putrefactio, cum intolerabili dentium dolore & gravi fœtore oris. Iis ego nunc cognitis facili negotio de certo morbi genere confirmatus fui. Quare nullâ interposita morâ medicamenta ipsi præscribo ex herbis & radicibus incidentibus, attenuantibus & morbo huic appropriatis, non neglecta etiam convenienti evacuatione, sanguinisque missione. Quibus omnibus ita in mea absentia diligenter usam esse pro certo comperi. Brevi dehinc rediens offendo illam nihil aliud post usum istorum medicamentorum conquerentem, quàm de vehementissimis faucium doloribus & exulcerationibus, quas usu acrium gargarismatum & linimentorum ità exacerbatas fuisse serio testabatur. Cum autem valde sollicitus essem hac de re senex quidam Barbitonsor aliorum suasu accersitur, cui rem omnem expono, rogitans, ut si quid auxilij longo rerum usu atque experientia ad propulsandum hoc malum didicisset, curationi manum admoveat. Annuit primo, sed statim subjungit, se quidem velle hunc morbum

Curatio Scorbuti.

tum curare, si modo curationi adsentirem: sciscitanti autem de modo & processu respondit: per usum suffumigij ex Cinnabari, auripigmento, aliisq; venenatis, seseque multos ab ejusmodi malis hoc unico medio liberasse & pristinæ restituisse sanitati satis superciliosè jactitans. Ego hoc remedii genere deterritus hominem dimitto, prætendens, me non posse convenire cum ipso de hoc morbo, multo minus cum ejus curatione, propterea quod neque originem, neque causam, neque signa hujus morbi satis cognita atq; perspecta æquè habuerit, ut ego. Quocirca discedente ipso cum gratia, casum hunc refero Clariss. Dn. DD. Medicis Cassellanis Aulicis, Dn. D. Hermanno VVolffio & D. D. Mosano, fautoribus & amicis meis honorandis, ipsorumq; judicia & consilia super hoc obnixè efflagito, qui sese faciles præbuerunt, mihiq; omnia humanitatis & benevolentiæ officia liberaliter præstiterunt, ex quibus tandem honesta illa matrona brevi temporis spacio (singulari Dei beneficio) penitus convaluit, & in hunc usq; diem nihil mali aut incommodi omninò sentit, nisi quod ipsi vox quodammodo imminuta, paulog; lenior reddita sit, verum nihil obstat, distincte atq; concinne loquitur, cibum potumve absque ulla difficultate & impedimento assumit, &c. Pro quibus beneficiis DEO optimo maximo sit gratia & gloria in sempiternum.

His

His ita peractis, quid controversiæ inter me & veteranum illum tonsorem ex prædicto casu non ita pridem obortum sit intellige. Alia historia Scorbutici cujusdam. *Inciderat in eundem morbum hic Aulicus quidam non infimæ sortis, verum longè vehementioribus & gravioribus epatis & vesicæ fellis obstructionibus corripiebatur. Ad hujus ego curationem vocatus & rogatus, ut quicquid ad valetudinem recuperandam pertinere putarem, nihil eorum missum facerem. Respondi: me quidem ex officio id debere, sed nihil certi de curatione & felici ejus successu posse ac velle promittere, eò quod scirem servandis diætæ præceptis ingenium suum minimè natum esse, adeoque longo tempore antè, quam decumbere ceperit, de morbo à me diligenter præmonitus obtemperare noluerit, malum in principio fuisse neglectum, jam vero totum inveteratum: laboraverat enim jam diu fœdâ oris graveolentiâ, dentium nigredine, atque gingivarum luxuriante quadam putredine, quæ omnia hujus morbi φαινόμενα sunt non contemnenda. Usus autem fuerat aliquot hebdomadis operâ manuaria istius Barbitonsoris, cujus supra mentio facta, sed irrito plane conatu & successu. Cũ multis igitur precibus non tantum ægrotus ipse, sed & astantes quidam amici apud me instarent, humanitatis & pietatis officium esse duxi non minimum, vel in desperatis casibus opem non denegare, tùm ne*

Confirmati Scorbuti signa.

ægrè

ægri deserti, spem omnẽ & animum abjiciant ac miserrimo ventu extinguantur, tùm quia interdum deplorata cadaverosa corpora ad sanitatem redire videmus, omnem ipsi operam & studium ex Christiana quadam commiseratione pollicitus sum, modo ipsemet etiam suum officium facere, meiq; monitis posthac obsequentior esse vellet, quod & se facturum datâ dextrâ mihi serio promisit. Consideratis itaq; hujus morbi symptomatibus, omnibusq; excussis curationem in nomine Dei aggredior, eiq; medicamenta secundum curationis methodum adorno, quæ nisi mirũ crudos humores concoquant & incidant, concoctos expurgent, semper admiscendo etiam illa quæ huic morbo à proprietate convenire mihi videbantur. Horum usu per dies aliquot continuato ipsemet æger sese allevari ac melius habere palàm confitebatur, pedum tumor qui jam invaserat, totus evanescebat: oris vero ulcuscula & gingivarum putrefactio efflorescebant adhuc & quasi incrudescebant. Idcirco à Barbitonsore suo persuasus, si nimirum quicquam medicamenti intra corpus assumeret, malum istud oris & saucium sanari nunquam posse, à medicamentis & præscriptâ curâ sese omninò abstinuit. Quo facto miserille suo suiq; tonsoris genio & ingenio indulgens in hydropem delapsus intra paucos dies miserè diem suum obiit: Verum non semel sub vitæ finem coràm uxôre &

amicis multis querelis & lachrimis conteſtatus eſt, ſibi eventum hunc à me ſtatim in principio fuiſſe prædictum, & ſe male feciſſe, quod barbitonſori plus quam Medico fiderit, at q3 obtemperarit. Ob hujus tonſoris iniquitatem Magiſtratus ſui officij admonetur, ne videlicet ejuſmodi impoſtoribus feneſtra ad nequitiam aperiatur, multò minus hoc tam grande facinus tonſoris (& morte piandum) impunè relinquatur. Hinc mihi ſumma Barbitonſoris illius invidia & acerbiſſima injuria, dum non ſolum famam meam varijs contumelijs & convitijs proſcindere, ſed & matronam illam honeſtam, quam Scorbuto laborantem curavi, quod morbo Gallico fuerit infecta, falsò traducere audet. Mendacium ſuum hac ratione defendere conatur: fauces, tonſillas atque ipſam uvulam nullo alio modo lædi poſſe, quam à lue Gallica, & per conſequens illam matronam tali morbo fuiſſe contaminatam. Quam abſurdum & falſum hoc ſit vel doctioribus & in arte noſtra peritioribus excutiendum relinquo. Annon ex confirmatâ quadam putrefactione & corruptione gingivarum in Scorbuto finitimæ quoque partes ſerpendo inficiuntur & ad oſſa usq3 cõſumuntur, at habet theſ. 4. Exer. tuæ 2. quaſi vero non ex quavis acri & maligna fluxione poſſit palatum quoq3 ulcere affici, & ejus os erodi, ita ut concidat, quemadmodum Doctiſſ. ille Italus Baptiſta Codron.

Codronchius in lib. 2. de vitijs vocis cap. 6. lucu-lenter docet. Cum autem in hoc tàm arduo & difficili negotio nullius insuper judiciũ atq; consiliũ magis exoptẽ atq; expetã, quam tuũ, quippe qui non itæ pridem de eadem materia tractatum absolutissimum, mihiq; instar totius alicujus commentarij certè gratissimum cum magno rei literariæ emolumento, tuaq; pereximiâ laude publicum edisti, majorem in modum abs te peto, vir Clariss. ut si à gravioribus negocijs & studiis tantùm respirare liceat, quid facto opus censeas haud invitus rescribas: in te meam observantiam à gratissimo tibiq; deditissimo animo meo certus expectabis. Dabam ocyus inter turbas aulicas Isenaci Calend. Augusti MDCIX.

Clarissimo & Excellentissimo viro,

DN. GEORGIO FABRO
Phil. & Med. D. & Illustriss. Ducis Sax. Ernesti ac Reipub. Isenacensis Medico meritissimo, amico suo observando,

Gregorius Horstius D.

S. Etsi, vir Clarissime & Excellentiss. fautor & amice plurimũ colende, minimè talẽ me judi-

co, qui opinioni, quam Tua Excel de me concipit κατὰ δύναμιν respondeat, utpote qui mihi bene conscius, vulgi pars ultima nostri, pars ultima turbæ Romanæ: gratissimæ tamen Excel. tuæ literæ fuerunt, tam quod viri celebritate nominis, licet non facietenus, mihi notissimi familiaritatem ac benevolentiam offerrent, quam quod monstarent, quibus medijs eandem oblatam peritius mihi conciliare possem. Vtinam à me quicquam Ex. tuæ lectione dignum provenire posset, ne dicam quod conceptam opinionem de me confirmaret: Scio enim quid mihi in re medica quotidie dubitandum & addiscendum occurrat. Verum tuâ fretus benevolentiâ, candide breviter ꝙ subjiciam, quid ad utramꝙ literarum partem respondendum mihi videatur: tua Excel. boni consulat & festinanti calamo ignoscat. Primùm, quod attinet affectum, quo matrona illa honesta superioribus annis afflicta fuit, is scorbutico malo tam affinis videtur, ut ovum ovo similius vix reperiatur. Cum enim enumerata symptomata considero, vera διαγνωστικὰ signa reperio, quæ præsentiam incipientis Scorbuti innuunt: inter cætera vero maximè testatur hoc pulsus debilis & inæqualis, cum reliquis, angustia scilicet pectoris, dolore & inflatione sinistri hypochondrij, crurum, pedumꝙ lancinationibus, potissimum sub noctem ingentibus, difficili tempore motus respiratione & urinâ

Scorbuti descriptio.

rinâ turbulentâ cum innatante pinguedine frequenter permistâ conjunctus. Etenim talis pulsus cum reliquis Eugaleno experientissimo lib. de Scor. verum & pathognomonicum hujus affectus signum constituit, ut patet ex ejusdem observ. 30. quâ ferè casus idem proponitur.

Nec obstat rubram apparuisse urinam, quam aliàs in morbi principio frequentius albam observavimus: id enim ex accidenti factum, propterea quod ægra prægnans fuerit, in quibus lotium alias ob causas non ignotas tinguur. Vt autem in scorbuticis paroxysmis (ubi malum in principio, nec admodum inveteratum est) morbus sponte sua cessat, insigni quadam evacuatione & mutatione totius superveniente; ita etiam mirum non est post partum symptomata quasi sopita fuisse, propterea quod succedente puerpery purgatione plurimum fortassis de peccante turgentegj materia fuit evacuatum, eadem ratione, qua viris ejusmodi morbus exacerbatus per hæmorrhoides apertas lenitur. Veruntamen quia fomes mali remansit, facilimè ratio recidivæ redditur, tunc temporis scilicet, ubi lactentem fortè puellum aluit, nova menstruarum evacuationum intermissione succedente, scorbuticâgj materiâ in massâ sanguineâ, propter nobiliorem partem à mammis attractam & in lactis substantiã conversum admodum auctâ & exacerbatâ, quæ

Cur post partum exacerbatio symptomatum intermiserit.

postea non solum prædicta symptomata reduxit, sed insuper confirmati Scorbuti signa, maculas scilicet in cruribus propter ἐνχύμωσιν *sanguinis infecti, gravemq; gingivarum assumptionem, sauciumq; putredinem. seu potius putrefactionem, tam propter singularē peccantis materiæ proprietatē, quā propter humidiorē fortè constitutionē ægrotantis matronæ honestissimæ, respectu fluxionum capitalium, quod Excellentiss. D. D. Hermannus VVolfius ex T. Excel. sententiâ, quam in literis ipsius video, prudenter statuit: non enim video, cur non ejusmodi symptomaticus affectus in certâ quâdam parte genitus ab aliâ causa superveniente augeri & foveri possit, quapropter lubens subscribo causam foventem illius oris exulcerationis præter opinionem brevi temporis spatio suborta (quod in Scorbutico malo non admodum citò aliàs fieri solet) in defluxionibus continuis extitisse. Quid enim tales pituitosæ fluxiones in oris affectibus præstent, satis patet in causo veterum seu febre Vngarica recentiorum, ubi deterrima redditur oris & sauciũm inflammatio. subjecti laborantis cerebro temperie humida, fluxionibusq; obnoxia prædito; in pueris item humidioribus variolis laborantibus, quibus integra sæpius lingua putrefactione consumitur. Sed quorsum hæc pluribus enumerantur, cum exitus curationis per appropriata & convenientia remedia methodicè institutæ feliciter act â*

aqua-

probarit, ut meritò Deo opt. Max, Archiatro vero Tuo excel. gratias immortales habeat? His igitur missis ad alteram Epistolæ partem me converto, nec de Aulici illius effectu quicquam repeto, licet alia quædam symptomata graviora passus fuerit: quot enim formas hic morbus induat, & quæ ratione sæpius doctissimis etiam imponat, Eugalenus ille testatur pulcherrimè tum in tractatu, tum etiam in observationibus. Vnde non tam ignorantiam (quid enim aliud in ejusmodi hominibus expectabimus) quam audacem superbiam in veterano illo barbitonsore miror, qui maledicendi animo eò usq; progressus est, ut deterior mihi videatur, quam totum crudele Chirurgorum vulgus, omnium literarum ignarum, ac prorsus ἀναλφάβητον, cujus mentionem facit Langius lib. 1. Epistolarum, propterea quod illud ipsum tam absurdè non concludat, fauces & circumjacentes partes alio modo lædi non posse, quàm affectione Gallica, cum ab eodem in febris ardentis curatione non quo ad cognitionem inflammationis faucium, sed maximè quo ad curam, quod causam nimirum febrim negligant, jure meritoque reprehendatur. Cæterùm licet meridiana luce res, ipsa clarior videatur, lubet tamen sacrosanctæ veritatis causa subjicere, morbum Gallicum (etiamsi symptomata quædam cum alijs affectibus communia possidere videntur)

Morbus Gallicus est morbus totius substantiæ.

videatur) non solùm à causa totâ substantiâ à-gente produci, juxta Capivaccium, Saxoniam & Montaltum, sed revera quoque morbum esse specifica quadam corruptione occultum, seu totius substantiæ, secundum Fallopium, Paræum, Palmarium, Mercatum, Columbam, Machellum & alios. Hoc præsupposito patet verum hujus morbi characterismum à Scorbuto longè alium esse, quemadmodum ex symptomatibus eorum, qui lue venereâ laborant, ob singularis veneni proprietatem ab alierum morborum longè diversis colligitur. Hoc inter cætera patet etiã in ulceribus Gallicis, de quibus rectè Mercatus lib. 1. de morbo Gallico: Ulcera dum Gallicam naturam sortiuntur, id procul dubio haud obscurè monstrant: nam admiratione dignum videtur, pedum ulcuscula, quæ minima sunt, licet appareant purgata, cum hoc tamen neque cole-scere, neque cicatricem admittere, nisi cum maxima difficultate videntur. Nam remanet in eodem ulcere calloſa quædã eminentia seu cicatrix, soboles & præludium majoris mali, cum cicatrix in omnibus alijs ulceribus certissimum sit salutis indicium. Consimilem naturam habent oris ac narium ulceræ, ne dicam de reliquis, quæ licet minima sint, absconditum habent & latitans vitium ossis, vel membranarum corruptionem, vel tanta putredine pollent, ut vix ea ad sanitatem perducere queas: quod si aliquando

do consequaris, non communibus ulcerum auxiliis, sed eorum ope, quæ longè videntur peregrina. Hactenus Mercatus, ex quo colligere licet σομαικήν *Scorbuticam & Gallicam plurimùm differre, præsertim ubi simul annotamus oris illas affectiones præter naturã in hac Gallica quotidianas non esse, sed ut plurimũ tunc temporis accidere, ubi qualitas Hydrargyri noxia singulari quâdam proprietate faucibus inimica, teste Langio, venenatum serosum humorem per salivationem expurgare conatur. Hinc Paræus & Capivaccius monstrant, quomodo in hoc casu lue gallicâ laborantes ab oris ulceribus oris præservandi & curandi veniant, alio profectò curationis modo ab illo, quem in* σομακάκη *Scorbutica observamus. Quæ cum ita sint, vir Excellentissime & Clarissime, satis superq; patet, quam enormiter Barbitonser ille, quo ad cognitionẽ & curationem dicti morbi hallucinatus, & quam inique & malitiosè T. Excel. eruditionem allatrare, matronamq; honestam affectu quodam suspecto quasi laborantem infamare conatus fuerit. Nil video, quod T. Excel. incumbat, quam revocationem ab imperito homine urgere & reliqua Magistratui committere. Hisce vale, & me, quod facis, amare perge, chartasq; transmissas boni consule. Dabam raptim*

σομαικήν Scorbutica & Gallica differunt.

Giessæ 20. Augusti
MDCIX.

AD DECADOS VIII.

Quæstionem quartam

§IV.

Diuretica non temerè esse adhibenda

OBSERVATIO

ex prælectionibus JACOBI HORSTI p. m. Præceptoris ac Patrui nostri honorandi.

GEnerosa matrona in Saxonia dolores ingentes circa lumbos sentit per dies aliquot, ut impatiens anxietate magna hinc & inde moveatur. Huic laboranti alius Doctor Medicus adest, qui recte statuit, eandem calculo renum laborare, quam ob causam purgantia & calculum moventia præscribit: verum nihil proficit: imò magis dolores augentur, nec quicquam calculi excernitur. Ego vocatus accedo, cumque calculi obstructionem protinus non aperiri posse videam, ad dolorem fixùm leniendum me converto, & herbas decoctas in aqua cum sacculis lumbis applico. R. Herbæ parietar. vera, Artemis. Agrimon. ana M j 5. Bismalvæ M ij. Petroselini fol. lauri ana M j flor. Chamomil. M 5. fiant sacculi, decoq. in s. q. aquæ. Postea quam bis terve applicaverant,

verant, lumbos inungo unguento, quod Recipit olei violar. Vnc. 5. lilior. alb. amygdal. amar. sesamini ana drach. ij. Scorpionum drach. sex, Vnguenti dialtheæ, ping. gallinæ ana drach. ij. ceræ q 5. & fiat Vnguentum. Iussi ut ea nocte reiteretur quinquies vel etiam septies. Summo mane sollicitus de ægra, ne propter ingentes dolores expiraret lectum accessi, Baronissam Generosam dormientem jnveni, sed parumper expergefacta me certiorem reddit, dolorem, licet non prorsus cessaverit, multo mitiorem esse. Discedens igitur ad somnum ulteriorem illã adhortor. Secunda die dolores prorsus cessabant. Quinq; diebus post, cum rires resecissent & urina magis cocta esset, calculos movimus, quos per multos serè sine dolore excernebat & convalescebat.

AD DECADOS NONÆ

Quæstionem quintam.

FRequentissimus est morbus, quẽ vocant virgineum, in his locis, ita ut ex proprijs observationibus plures historiæ adduci possent: sed placet potius aliorum in arte peritiorum exempla subjicere, quam ob caussam ex ejusdem D. D. Iacobi Horstij prælectionibus subsequentem observationem annectimus.

Ob-

OBSERVATIO DE morbo virgineo.

Nobilis virgo in Saxonia, deditæ otio, & mœrore ſæpius afflictæ, naturâ complexionis cal-lidæ ſiccæ, magis tamen ad ſanguineam vergen-tis ſenſim incipit albeſcere, palpitare corde &c. ac per biennium ab omnibus medicamentis ab-ſtinet. Interea conſilio rudium domeſticorum ſanguinem è Baſilica mittere conatur, non con-ſulto Medico, ſed ſanguinis nihil, verum tamen ſeroſus & pituitoſus humor è venis effluxit. Quid multa? adhuc peius ſe habet, nec tantum albeſcit, totâ tum facie, tum oris labijs, tum ge-nis, ſed etiam parumpar intumeſcit, appetitus dejicitur, capite multum dolet, ſed per inter-valla, palpatio cordis magis magisq; creſcit. Tertio autem anno conſilium meum petit, Leu-cophlegmatiam ſeu febrem albam eſſe intelligo, eamq; valde confirmatam. Itaq; eam curan-dam ſuſcipio, ſed cum prædictione, ſpem ſcilicet curationis adeſſe, modo diuturnitate temporis non deterreatur: morbus enim & per ſe diu-turnus & tanto tempore confirmatus prolixiorẽ curativam per intervalla temporis repetitam poſtulat. Aegra & ejus aſtantes obtemperant. Prima igitur die utitur Electuario purgante quod R. Elect. lenitivi, Indi ana drach. ij. E-leſ. ph drach. j5. cum ſacch. q. 5. fiat bolus. Se-

cunda

cunda die lambit ſympum de duabus radicibus bis manè ſurgens & veſperi itura cubitum duobus vel tribus cochlearibus, ac triduo continuat. Quinta die utitur potione purgante.

℞. *Rad. cichor drach. ij.*
fœniculi ſarſafras ana drach. ij.
Polypod. unc. 5.
Sem. aniſi drach. j5.
Melonum drach. j.
Her. Betonicæ, Majoranæ, ſumiterræ ana M j.
Capill. veneris M 5.
El. Anthos
Borrag.
Roſarum rub. ana P. j.
Slæchad. arab. drach. ij.
Hol. Senæ ſelect. Vnc. j,
Turbith drpach. ij
Paſſul mun. Vno. j.

Coq. in ſ. q. aq. & vini, ad 3. Poſt colenitur Vnc. XI & in Colatura per noctem infundantur.

Agarici. troch. drach. 1, 5.
Rad. Mechoacan. drach. j.
Cinamomi ℈ j.
Macis
Galangæ ana ℈ 5.

Stent in infuſione per noctem, mane colentur.

R. Col.

R. Colaturæ hujus Vnc. iiij.
Mannæ Vnc. j.
Syr. de 2. rad.
rosat. solut. ana Vnc. ß.
Misce & fiat potio.

Sexta & septima die utitur Rotulis aromatici rosati, quotidie bis duabus horis ante cibum. Octavâ die iterum purgatur alterâ medietate potionis purgantis antedicta. Nona die iterum purgatur pilulis; quæ tales.

R. Pil. Alerphang.
de hiera simpl.
de Rhabar. ana ℈j.
Cochiar. ℈ ß.
Cum aq. betonicæ q. s fiant pilulæ. num. XV.

Decima die usq; ad vicesimum utitur pulvere tali.

R. Specier. aromat. Caryophyl.
Diacinnam.
Dianthos ana drach. 5.
Diamarg. frigid.
Diagalangæ ana ℈ ß.
El. resumptivi ℈j.
Sacch. ad pondus omnium
Misce & f. pulvis.

Hujus usus quotidie fiat duabus horis ante cibum cum similagine & vino Malvatico.

His

His peractis cum nondum habitus bonus rediret jussa est à me, ut per mensem integrum à medicamentis quiesçat, viresq; recolligat, ut natura sensim, dieta non neglecta crudos ac superfluos humores concoqueret.

Tertio mense vel ferè in fine secundi redij: rursum curativam instituì ubi tantum purgans potio antedicta primâ die assumitur. Quatuor subsequentibus diebus utitur condito quod sequitur.

℞. *Conf. Betonicæ*
Anthos ana Vnc. j.
Rosarum Vnc. j. ſ.
Nuc. Mosch. cond. drach. j.
Diacori drach. ij.
Spec. arom. caryophyl. ℈ ſ.
Cum syr. de beton. q. s.
fiat Conditum.

Modo alternis diebus Rotulæ aromatici caryophillati usurpabantur. Sexta die iterum usa est purgantis potionis hausta? Septimo die pilulis antedictis. Postea rursus & conditum & rotulas septem diebus continuavit. Denique naturæ iterum omnia permißa sunt, dieta diligenter observata. Sed cum duabus septimanis quievisset à medicamentis, postremam curativam aggressi sumus, in qua prima die sumit Electuarium.

℞. *El. lenitivi.*
Diacathol. ana drach. ij.

Indè

Indj drach. j. ſ.
Cum ſacch. q. ſ. bolus.

Secunda die reiterat potionem purgantem antedictam: tertia, quarta, quinta & ſexta die pulverē ſuperiorem continuat. Septima die rurſus alteram potionis purgantis partem exhibui, & ſubſequentibus octavo & nono die rotulas Aromatici roſati præſcripſi. Demum decima die Sudoriferum exhibui.

℞. *Theriacæ antiq.*
Mithridat. ana ℈ ij.
Vini Malvatici Vnc. iiij.
Aq, Veronicæ Vnc. ij.
M. & ſ. potio ſudorifera.

Hanc matutino tempore ebibit, & per horas duas in lecto ſudavit. Reliquum tempus dierum corroborationi tum per diætam, tum per reiterationem condiri antedicti & Rotul. Aromat. Caryophyll. tribuimus, ſenſim melius ſe habuit, & ferè finita hyeme ac vere incipiente convaluit rurſus, adeo ut nihil illa ſalubrius, nihil pulchrius. Hactenus D. Iacobus Horſtius in prælect. in lib. Hipp. ϖερὶ πάθων.

Ad Decados ultimæ
Quæſtionem finalem.
Quod Gangræna ſæpius cauſam occultam habeat.

Obſer-

OBSERVATIO.

Gangræna ex contusione totum crus, scrotum & inguen spacio 24. horarum mirâ cum celeritate invadit, atque ægrum è medio tollit.

GUILIELMUS FABRICIUS,
Med. & Chirurg. Reipub. Paterniacensis celeberr.

AD

GREGORIVM HORSTIVM D. ET Medicum Professorem.

S. Mente atq; amicitia te à nobis sejunctum minimè esse, etsi altissimæ rupes nos dijungant, Vir amplissime atq; humanissime, literæ tuæ 14. Martij VViteburgæ datæ, ante dies verò octo modò mihi redditæ, testantur, munera item, quæ simul mittis plenius fidem faciunt: Vtinam ego T. Ex. pro dignitate sua, & uti decuisset, eo tempore, quo hîc nos invisserat, excipere potuissem vel etiamnum officium aliquod præstare valerem. Proximæ tamen occasione oblatâ, quâ D. D. Döring ad me pervenerit, intelliget tuam commendationem sibi non parum profuisse. Tractatus tuus de casu quodam admirando, liber planè Philosophicus, doctus & elegans, mirum in modum gratissimus mihi fuit, quem eò majori cum voluptate perle-

gi, quod eo ipso tempore, quo mihi redditus, circa casum non vulgarem occupatus eram, in quo quia nonnulla rara, & Ex. T speculationibus non indigna occurrunt, eum communicare ac ordine recensere minimè gravabor. Superiore mense Iulij 21. die Tivan Toppin, civis Staffiacensis, oppidi hîc in vicinia ad lacum Neocomensem siti, quinquagenarius, robustus, & optimo corporis habitu præditus cum in maximis meßis occupationibus, plaustrum vacuum ipsemet ducere tentasset, ac currendo in terram corruisset, rota internam partem suræ sinistri cruris dilaceravit, cum tibiæ ossis, à periostio suo ad longitudinem spithamæ denudatione: neutrum tamen os fractum aut fissum erat, ita ut pedes domum, à qua iter dimidiæ horæ abfuit, se conferret. Ego eâdem die vocatus, illicò totum crus, coxamque oleo rosarum inunxi. Vulneri prius vino rubello & aquatepida à sordibus & arenâ purgato, digestivum sequens imposui. R terebinth. lotæ Vnc. j. Ceræ Vnc. sem. Gummi Etemi drach. 2. ole. rosar. Vnc sem. Ol. de vitellis ovor. Vnc. 1. Dissolvantur omnia igne lentißimo, postea admisce Croci scr sem. Vitellos ovorum N. ij. Vt autem affluxum humorum impedirem, fascia posca imbuta, totum crus involui, victum tenuem ac optimum præscripsi, & pro potu ordinario, decoctum agrimoniæ & veronicæ ordinavi.

Casus singularis.

navi. *Hinc dolor multùm remisit, eam tamen noctem utcunque inquietam transegit. Circa scapulam quoq; & humerum, licet nullum manifestum indicium contusionis apparuerit, quia tamen eò loci de dolore conquerebatur, eodem oleo rosarum inibi bis in die illum inunxi, adeò ut dolor scapulæ intrà biduum cessaverit. Die 22. Iulii sequens, medicamentum sumpsit. R. Syr. rosati solut. compos. cum rhabo Agarico & senna Vnc. sem. pulvere semnæ præpar. scrup. ij. cum decocto agrimoniæ, & veronicæ fiat potiuncula, quâ corpus leniter purgatum fuit. Paulò post deligato vulnere, optima futuræ digestionis signa apparuerunt. Denuò itaq; præscriptum Digestivum imposui, totumq; crus oleo rosar. inunxi, & fascia poscâ imbuta, omnia colligavi. Circa vesperam deinde eadem repetii, ea nocte optime quievit. Die 23. Iulii summo manè basilicam dextram (sinistram enim propter cicatricem ad cubitum nullo modo invenire potui) incidi, sanguinisq; ad Vnc. vj. extraxi. Deligato dein vulnere partem illam suræ dilaceratæ, & à subjecta carne disjunctæ, quia livescebat ac in gangrænam tendebat, abscindere visum fuit. Abscissa præsente D. Ioh. du Mullin ejus loci presbytere, parteq; aceto & sale mundata, ægyptiacũ nostrum ad radicẽ putredinis, reliqua v. parti vulneris digestivũ imposui, postea sequẽs Cataplasma, quod putredini resistit, applicui.*

R. farinæ fabarum Vnc. iiij. Salis marini unc. sem. pulverem summitatum absinth. vulg. Scordij utriusq; rutæ ana unc. j. Coquantur in oxymell simplici, fiat q. cat plasma addendo sub finem myrrhæ, Aloes ana unc. sem. misc. fiat Cataplasma. Circa vesperam rursus eadem methodo processi; sed quia subsequens nox illi non adeò quieta futura videbatur, grana aliquot Laudani ei exhibui. Nullos itaq; eâ nocte persensit dolores, sed quietè & securè dormivit Die 24. Iulij manè vulnere deligato, putredinem inhibitam neq; gangrænam amplius proserpere certis signis nobis conspicere licuit, ad majorem tamen securitatem unguentum Ægyptiacum, ut antea filamentis complicatis ad radicem putredinis, totam q. partem lævam supradicto cataplasmate cooperui, Intemperies nulla neq; inflatio, aut dolor aderat. Domum itaq; me confero. Circa tertiam horam pomeridianam illicò, & quidem me absente, in altera tibiæ, nimirum exteriore suræ parte, dolore acutissimo corripitur. Ego circa nonam noctis horam ad illum veniens maximis quidem doloribus ipsum detineri, facilè conjicere potui, absque ulla tamen intemperiê manifestâ, aut inflatione conspicua. Vnde Hippocratis sententiam animo volvens videl. contusam carnem necesse esse putrefieri & in pus converti, ab inceptis desistere nolui, verum digestivum denuò impo-

Lib. de voln capitis.

imposui tibiamq; oleo rosarum inunxi ac rursus somni tempore aliquantum Laudani exhibui. Verùm tantum abfuit ut somnum capessere potuerit, quin potius circa tertiam me ad se vocare jusserit, si forsan dolorem aliquo modo lenire possem. Deligata itaq; tibia, partem externam suræ, & ipsum quidem locum dolentem lividum invenio. At quia dolor magnus, nihilque aliud mihi in promptu erat, illicò Cataplasma ex micâ panis lacte cocta, additis vitellis ovorum, parumque butyri recentis, calidè applicui. Hinc dolor aliquo modo sedatus fuit, parumque quievit æger. Die 25. Julij circa septimam horam matutinam, deligatâ tibiâ, partem externam suræ, palmæ latitudine, nigram & sphacelatam inveni. Subito ergò me Paterniacum recepi ut ea, quæ pro morbi magnitudine necessaria videbantur, præpararem. Circa meridiem instructus omnibus necessariis, & ad ægrum rediens, statim sic exclamantem audivi. O utinam serram attulisses, est enim abscindenda tibia hæc, quo possim hoc dolore & cruciatu levari. Deligata itaq; tibia, totam externam partem suræ, & ipsum pedem sphacelatum, & vesicis nigris, & maximis, nec non aqua loturæ carnis simili repletis inveni. Interim tamen nonnullis in locis dolores & maximi & continui aderant. Efflagitantibus itaq; amicis, tum inprimis ipso ægroto,

ut tibiam amputarem, denuò me domum recepi, & instrumenta, omniaq3 necessaria mecum attuli, atq3 circa horam secundam pomeridianam, ad ægrotum redivi, tumq3 totam tibiam, præter illam partem vulneris cui præcedentibus diebus Ægyptiacum applicueram, sideratam, & amplius in loco sano abscindi non potuisse comperi. Supra genu quoq3 ad externam partem in loco quodam novacula crines abradens, sonum quasi vacuum aliquod subfuisset, percipere potui. Inde malum inibi subesse conjiciens, adstantibus & amicis significare cepi, amputationem planè infructuosam & inutilem futuram, & ut alios Medicos & Chirurgos in consilium advocarent, suasi. Post horas duas iterum deligata tibia, locus iste, in quo ante sonitum animadverteram, planè sphacelatus repertus est. Circa decimam horam noctis, in inguine ad scrotum, vesica ovi magnitudine, nigra, & aqua lotaræ carnis similis repleta illicò exorta est, quâ adapertâ, subjecta caro nigra & sphacelata conspiciebatur. Intra duas horas scrotum in magnitudinem capitis intumuit, & sideratum fuit. Tum æger sudoribus primò calidis, postmodùm frigidis correptus, circa tertiam post mediam noctem horam, quæ quarta dies sui morbi cum undecim horis erat, ab incepta verò gangræna hora vigesima quarta placidè & loquendo velu-

ti ex-

ti expiravit. Post mortem totum latus & caput paulatim ita intumuêre, ut altera die cum cadaver inhumare vellent capulum ampliare necesse esset. Sub Hypochondrio sinistro vesica magnitudinem capitis adæquans, nigra & aquâ sanguinolenta plena exorta est. Ex ore quoque & naribus aqua ista sanguinolenta tam copiosè emanavit, ut per cubiculum rivuli instar difflueret. Ex cadavere item talis fœtor exhalavit, ut adstantes in fugam verteret. Ab initio morbi usque ad finem vitæ vix febris in illo cognosci potuit, nullumque Symptoma febrile veluti dolor capitis, & renum sitis, siccitas & ariditas linguæ, aut pulsus à naturali statu recessus apparuerunt. Vrinæ tamen statim ab initio morbi ad finem usque vitæ sanguinolentæ erant. In ista autem recitata historia, nonnullæ occurrunt difficultates quarum aliquæ, quamvis ex doctissimo tuo tractatu facilè discuti possint, cupio tamen hac de re Tuæ Excellentiæ judicium atque sententiam, quando ei per otium licuerit, intelligere. Primò Quæst. I. *quidem, An Gangræna hæc tam furiosa, tamque dira ac immanis, ut vix similis unquam conspecta, ex contusione sola, vel ex caussa aliquâ interna & occulta orta sit? Ego ex sola illa contusione tibiæ, tam horrendum malum oriri non potuisse, planè sentio.* ——

Primò enim contusio in tibia, etsi magna, pro magnitudine tamen Gangrænæ non respondebat; Erat enim cutis tantummodò cum carnea membrana, à subjecto musculo separata, ita quidem ne ramus ille insignis, qui per musculum suræ partem internam constituentem (qui crus moventium in ordine primus) superficierenus descendit, dilaceratus quidem aut disruptus fuerit, denudatus tamen & integer conspiciebatur. Hanc quoq; ob causam pars illa cutis dilacerata, & à subjectis partibus separata, nutrimento suo destituta, necessariò gangræna & sphacelo correpta fuerat. Illa verò abscissa protinus gangræna inhibita, quemadmodum anteà dixi, neq; postea indicium ullum gangrænæ apparuit, usq; dum totum crus invaserat. Secundò, si Gangræna ex internâ parte suræ, ad externam serpendo penetrasset, vulnus labe ista prius infectum fuisse, quàm vicinas partes invadere potuisset, tam certum est, ut nihil certius. At penetratio illa quomodo sine dolore, inflãmatione, & inflatione maximâ fieri potuisset nondum video. Post primam autem noctem usq; ad 24. mensis diem, quæ fuit tertia morbi dies nullum pro magnitudine vulneris dolorem, nullamq; præterea inflammationem adfuisse, sed optima signa digestionis apparuisse testabuntur adstantes (quorum ex numero erant Reverendus D. Iohan. du Mollin, ejus loci præsbyter, & Dn. Emanuel

Vrsti-

Vrſtiſius Philoſophiæ Magiſter ac Medicin. Candidatus, convictor meus ſuaviſſimus.) Adde quoq; quod in externâ parte ſuræ, nullum unquam contuſionis indicium apparuerit. Tertiò non potuit gangræna hæc ab externa parte ſuræ ad coxam niſi ſerpendo, ac in tranſitu partes unam poſt alteram inficiendo pervenire, ac in hoc caſu, quemadmodum ex præcedenti hiſtoria elicere licet, cum tibiam tum etiam femur, inguen & ſcrotum, quaſi uno eodemq; momento interim tamen hinc inde partes nonnullas illæſas relictas invadere. Potuit itaq; contuſio hæc in crure, meo quidem judicio eſſe cauſſa adjuvans, præcipuam autem materiam aliquam venenatam ex corpore eò propulſam fuiſſe, planè ſentio. Quamvis enim anteà homo iſte morbis non admodum obnoxius, quia tamen rota totum latus tranſgreſſa fuerat (id quod dolor circa ſcapulam indicat) potuit facillimè ſanguis aliquo in loco concretus ac putrefactus in peſtiferũ hocce venenum converſum: poſteà verò à naturâ expulſum crudele illud malum generare: graviſſima enim quandoq; ex ſanguine coagulato, Fernelio de abditis rerum cauſis lib 2. cap. 15. teſte, oriuntur ſymptomata. Teſtatur idem Fernelius, ſe aliquando partem ſphacelari vidiſſe, ſine cauſa externa, ſine tumore, aut rubore conſpicuo, oborto primùm dolore immaniſſimo, tandemq; ægrum extinctum fuiſſe, ſine febri, ſine Symptomatis gravibus, id quod in hoc ægro

maximè observare licuit. Ex istis autem quæ dicta sunt, secundum oritur dubium: nempe

Quæstio II. quomodo natura hancce pestiferam materiam sine conspicuis symptomatis, puto febre, syncope, delirijs & similibus, tam diu retinere, multò magis ad extimas corporis partes propellere potuerit. Tertio quomodo factum fuerit, quod caput & totam cadaver, excepta tibiæ dextrâ, post obitum in monstrosam hancce magnitudinem intumuerit. Cum animæ facultates, animali extincto omnes abolitæ sint ac cessent. Prolixè & ordine hancce historiam recensere placuit, propter varias & ineptas, quâs de re vulgus profert opiniones. Tu verò, vir amplissime, omnia benè consule. Vale & me ut facis ama. Paterniaci Aventicor. 9. Augusti Anno 1607.

RESPONSUM AUTORIS.

Viro Clarissimo & Experientissimo

GUILIELMO FABRICIO

Medico & Chirurgo

Reipub. Paterniacensis

Ordinario.

Doleo, vir Clariss. & experientiss. amice & fautor plurimum honorande, responsum meum ad casum singularem de Gangræna quâdam admirandâ superiori anno conscriptum

&

& Francofurtum transmissum ad manus tuas nunquam pervenisse: talis est plerunque mercatorum incuria, qui dum lucro totis viribus inhiant, brevi promissorum obliviscuntur. Actum igitur ut agam, pro transmissa mihiq; inscripta observatione gratias, quas animo concipere possum, habeo maximas, tibiq; vicissim officia mea promptissima lubens polliceor & offero. Quod autem casum illum attinet ut expectationi tuæ satisfaciam, brevibus, si non verbis, tamen fundamentis cum priori responsione convenientibus opinionem meam aperiam, eamq; candido judicio tuo subjiciam. Sed ne longiori tuarum literarum repetitione tædium tibi satis aliás occupato creem, ad quæstiones tuas mihi propositas rectà progredior, inter quas primus locus illi tribuitur qua quæris, an gangræna illa furiosa eamq; dira & immanis ut vix similis unquam conspecta, ex contusione solâ, vel ex caussa aliqua interna & occulta orta fuerit? Negativa tua displicere nequit, ubi perpendo rationes in medium adductas, ex ipsius Hygiææ penetralibus depromptas, & experientia tuâ singulari confirmatas, præsertim cum tantum illam contusionem considerares, quæ fuit in crure, concedendo nihilominus præter hanc aliam quoque totius corporis contusionem adfuisse, quatenus vota totum latus transgressa fuit, quod non solum

Ad quæstionem propositam primam.

solum tecum. ex dolore circa scapulam colligo, sed insuper etiam urina sanguinolentâ per totum morbi tempus ab initio statim ad finem usq; vitæ satis firmiter illudipsum indicat, propterea quod hæc in ejusmodi corporis constitutione non aliunde, quàm ex contusione, non cruris sed alterum partium deducenda videatur. At verò, si tanta fuit contusio corporis reliqui, mirum non est, sanguinem circa partes abdominis externas alicubi concretum ac putrefactum in pestiferum quasi venenum conversum fuisse, quod rectè colligis, ita ut non videam, quid responsioni primæ quæstionis ulterius addendum censeam. Verum altera quæstio fortassis majorem dilucidationem requirit, quomodo videlicet natura pestiferam illam materiam sine conspicuis symptomatis, puta febre, syncope delirijs & similibus tam diu retinere, multò magis ad extimas corporis partes propellere potuerit? Coincidit hîc controversia recentiorum, qua quæritur, num in corpore nostro absq; insigni humorum putredine venenum generari queat, in qua partem affirmativam defendit Hercules Saxonia lib. 2. de Phœnigin. cap. 8. & sequentibus, propterea quod de essentia veneni non sit per putredinem fieri, potissimum cum quotidiana experientia testetur, sæpius pestiferos affectus absq; omni putredine disseminari, quod Galenus etiam innuere videtur, dum inquit: Vt ab exiguo initio, sputi videlicet

Ad quæstionem secundam.

(canis-

(canis rabidi) qualitate aucta quædam in corpore dispositio, quando ad magnitudinem notatu dignam pervenit, discerni potest, idq; post sex menses, cum nonnunquam ante id tempus nullæ nota deprehendatur: Sic eodem modo vitioso humore in animalis corpore genito, paulatim tractu temporis principalium partium aliqua consentit, à qua deinde universum corpus celeriter alteratur; Contra præsentis quæstionis negativam acriter confirmare nititur Columba, lib. 1. de febri pestilent. cap. 41. non solùm autoritate Galeni, qui passim venenatos & malignos humores in corpore nostro non aliter quàm per summam corruptionem fieri posse statuit; sed etiam rationibus, quatenus ea, quæ secundam naturam sunt ad qualitates immediate substantiæ nostræ seu principio vitali contrarias, absq; insigni & vehementissimâ corruptione mutare nequeunt, non tam quantitatem quam modum putredinis respiciendo. Verumtamen cum Saxonia tantum contrà simplicem putredinem disputet, Columba verò corruptionem quandam formalem insignem à communi putredine diversissimam intelligat, non inconveniens videtur, utramq; sententiam conciliare, nimirum ut venenum in corpore nostro producatur, non ex simplici quâdam putredine humorum, juxta priorem, sed ex specifica quadam corruptione vehementissima & malignissima juxta posteriorem opinionem. His præmissis respon-

respondendum, quomodo maligna corruptio sine conspicuis symptomatis, puta febre, syncope deliriis & similibus produci potuerit, ubi solutionem nobis subministrat Hippocrates lib. 3. Epidem. sect. 3. aphoris. 25. *ubi inquit;* quorum caput horum quid tentaret (*loquitur de maligna putredine*) his caput totum glabrescebat & mentum, ossaque denudabantur, decidebantque, multæque exiterunt fluxiones; His adjuncta aliquando non erat febris. Erant autem hæc formidabiliora quam deteriora. Quibus enim ad suppurationes species hæc devenit plurimi superstites horum erant. At verò quos inflammatio reliquit, & sacer ignis nec valde abscessum effecit ullum, hi frequentes perierunt; & si usquam loci alterius in corpore oberraret evenerunt hæc. Etenim multis brachium vel totus cubitus decidit: Quibusdam hæc anteriora latera afficiebant vel posteriora. Nonnullis totum femur vel tibiæ denudabantur, pesque totus. *Galenus in comment. id quod ad præsens institutum pertinet ulterius declarat dicens:* Quibusdam quibus in superficie erat ejusmodi putredo, partes etiam citra febres marcescebant, &c. *Hinc ergò constat in corpore nostro talem humoris peccantis corruptionem fieri posse, quæ veneno respon-*

deat. partium q3 sphacelū introducat, ab q3 vaporibus putridis ad cor transmissis, propterea quod venenum multò majoris sit activitatis quàm putredo, præsertim tunc temporis ubi talis corruptio partibus à corde remotioribus, minusque principalibus accidit. Quocirca patet, cur tantam malignitatem sanguis ex contusione circa femur & abdomen collectus absq; insignibus symptomatis contraxerit: Fuit enim in partibus à corde & alijs membris principalibus remotis & ad faciliorem corruptionem admodum dispositis juxta aphorism: 26. Hippocratis loco citato, ubi dicit, Omnium gravissimam fuisse putrefactionē circa pubem & pudenda, propterea quod illa loca dicente Galeno in comment. levissimè putrescant, & per consequens citius etiam corrumpantur. Adde quod aliàs quo ad constitutionem naturalē, vitalis facultas in hoc ægro valida satis fuerit, quam ob causam cor vitæ fons per consensum difficulter affici potuit, prioribus scilicet diebus, ubi malignitas in partibus remotioribus ex corruptione humorum producta fuit. Ut enim naturæ præstantissimæ, quibus τὸ θερμὸν ἔμφατον robustissimum inest. rarissimè, sed tandem ubi accidit periculose laborant, propterea quod virtus valida causis morbificis validè resistat, & non nisi magna quâdā violentia deprimatur, ita præsertis ægri natura, symptomatis vel effectib. hujus materiæ

corruptæ

corruptæ tamdiu reſtitit, donec tandem ſubitò ſine præcedentibus diuturnis alterationibus opprimeretur. Ad quæſtionem tertiam. *Porrò quod tertiam quæſtionem attinet, qua quæritur cur Caput & totum cadaver, exceptâ tibiâ dextrâ in monſtroſam magnitudinem poſt obitum intumuerit, non video quid aliud reſponderi poſſit, quàm quod materia peccans antea caloris nativi robuſtioris compedibus quaſi catenatâ, jam poſt mortem magis commota & exacerbata fuerit, adeoque ſuæ malignitatis fructum hunc ediderit, eâdem ratione, qua videmus interdum in Scorbuticis, ut & peſte laborantibus, poſt mortem tandem maculas variegatas efflorescere. Nec mirùm quod tibia dextera fuerit à tali Symptomate immunis, præſertim cum ipſa contuſio tantùm ſiniſtram partem, quantum ex hiſtoria colligitur, affecerit. Hæc ſunt, Peritiſſime Fabrici, quæ de præſenti caſu mihi probabilia videntur; tu Vale, & Horſtium te amantem redama. Dabantur Gieſſæ Cattorum 21. Iulij 608.*

Θεῷ μόνῳ δόξα.

INDEX RERVM HVIVS OPVSCVLI.

A.

ABortum an liceat prægnanti graviter decumbenti provocare 289. observatio propria. 291
Absinthii decoctum num in tertia notha conveniat 19
Academicæ vitæ commendatio. 334
Aceti natura 134. facultates 136. an calidum vel frigidum 137. ejus generatio. ib.
Acetum cur contrarias operandi facultates habeat. 140
Acetum rosaceũ an in omni syncope conveniat. 134
Acetum scilliticũ an vocis asperitatem corrigat. 104
Aceti usus an lienosis conveniat. 228
Acetum opij correctivum 267. ab aceto abhorruit quædam mulier, observatio 362
Acrimonia scillæ quomodo corrigatur. 105
Alexipharmacum in morsu canis rabidi. 303
Alexipharmaci Palmarij usus. 306
Alexipharmacum in viperarum carnibus esse. 318
Aloes præparatio. 22
Aloes usus nũ in quotidiana febri præscribendus. 20
Amuletum ex arsenico an præservet à peste. 328
Amygdalæ & pistacia an hepaticis frigidis conveniant. 96
Ancyloglossis an sectione succurrendum. 102
Ἀγκυλόγλωσσον quid sit 102. ejus sectionis modus. ib.

Angina quid 109 in anginæ principio an vena secanda (ibi.
Anodyna vera an calida humida. 96
Anthrax seu carbunculus quid. 329
Antiqui carnem viperinam commendant. 314
Apoplexia quid 46. causæ 47. apoplexia omnis pericu- (losa. 47
Apoplexiæ indicatio prima. 48
Apoplectici an potius sternutamentis quã extremorũ ligaturis aut clysteribus acribus exitandi. 46
Appetitus alimenti externi interdum aboletur. 154
Appetitus diversus cur sit depravatus 281. in appetitu canino an & quando vinum exhibendũ. 161
Appetentiam dejectam an & quomodo spiritus vitrioli corrigat. 154
Appetentia canina quid & unde. 161
Aromaticis in stranguria quo tempore utendum. 246
Arthritis quid 98. causa proxima ibid.
Arthriticus dolor an venæ sectionem indicet. 98
Asciti num παρακέντησις utilis. 222
Asthma quid 113. an fiat ex sola siccitate. ibid.
Asthmaticis an vomitus prosit. ibid.
Auditus depravatus an mulieribus post partum adveniens eandem requirat, cum illo qui sit in convalescentibus, curation m. 77
Aurium tinnitus quale symptoma 78. cur in puerperis frequens ib. cur in cõvalescentibus frequens. 79

B.

Balnea an indiariis conveniant. 2
Balnei diversæ partes. 3
Balsamus Martis. 204
Basilica quo tempore sit secanda. 261
Bezoardicum animale. 319

Bilis an purganda in ictero flavo. 215

C.

Calcinatio quid. 13
Calculi materia 230. unde oriatur 231. qualis sit secundum Hermeticos ib. causa efficiens ib. an sit frigiditas 231. vel caliditas. 232
in Calculi materia vim coagulationis esse. 233
Calculi vera generatio. 234
Calculi generationem causæ adjuvantes ib.
Calculus vesicæ an semper è renibus rudimentum habeat. 244
in Calculo renum spiritus therebintinæ an conveniens. 230. 235
ad Calculum vesicæ frangendum an propriè dicta diuretica adhibenda. 243
Cancri fluviatiles cur concedantur. 25
Canis rabidi morsus an templo D. Dononi sanetur. 302
Canis rabidi morsus totius substantiæ morbus ibid.
Canis rabidi morsus alexipharmacum 303. curatio
Capitis dolor an vomitu curandus. 28 (305
Caput ex ebrietate gravatum an reiterata ebrietate curandum. 30
Carbunculus seu anthrax quid. 329
Carbunculus an eandem cum gangræna curationem habeat. 329
Carnem viperinam antiqui commendant. 314
Castoreum in lethargo an & quomodo conveniat. 39
Castorei extractum liquidum. 41
Casus medicus. 368

Cauterium ubi applicandum in Ophthalmia. 67
Cauterio præfertur ſetaceum. 67
Ceræ uſus internus an dyſentericis conveniat. 177
Cerebrum tactu caret. 28
Cereviſia recens quomodo generet ſtranguriam. 246
Chalybis & ferri uſus num conveniat in jecoris & lienis obſtructione. 199
Chirurgicæ adminiſtrationis cautela. 214
Cholera quid 152. in cholera an vomitoria cõveniãt ib.
Cholerâ evacuatâ quid poſt agendum. 155
Chymiatriæ uſus commendatur. 332
Chymicorum ſal prunellæ ſeu nitrum præparatum. 91
Colicus dolor quid 168. ejus cauſa ibid. cauſa Hermeticorum 169. Colici doloris nomen 168. in colicis doloribus an ſpiritus ſalis conveniat. ib.
Columbarum ſanguis an & quomodo ſugillationem oculorum corrigat. 72
Columbis unde ſit ſal nitroſulphureus. 73
Columbarum caro bonum ſanguinem generat 74. modus applicationis ib.
Columbæ ex accidenti tardioris ſunt digeſtionis ib.
Commendatio vitæ Academicæ. 334
Commendatio problematum medicorum. 336
Conſuetudo eſt altera natura. 270
Continui ſolutio quid. 95
Continui ſolutionem ſolum eſſe cauſam immediatam doloris. 94
Contuſiones quomodo fuerint tractatæ. 344
Cordis intemperies calida an ſemper refrigerantia indicet. 142

Cordis palpitationis causa an frigida vel calida. 146
Cordis palpitatio ab utero per consensum orta an medicamentis cordialibus communibus corrigenda 148. in cordis palpitatione an venæsectio tentanda. 145
Cornu cervi crudum vel præparatum an sit præferendum in cura morbi Vngarici. 9
Cornu cervini apud veteres usus ib. hodie ejus nobilior usus. 10
Cornu cervinum sale abundat 11. ejus efficacia in febr. malignis & putridis. 10
Cornu cervini natura & vires 337. ejus decoctum optimè convenit in morbo ungarico. 338
Coryzæ vel catharro an & quomodo Nicotiana vera conveniat 85. in coryza olfactus læsionem an semen nigellæ manifestis vel occultis qualitatibus corrigat. 81
Cucurbitula cum scarificatione an in inflammatione vesicæ pubi affigenda. 253
Cydoniorum seminis mucilago an & quomodo linguæ nigredinem ex inflammatione corrigat. 88

D.

Defectus animi quid differat à syncope. 175
Delirium unde. 36
Diariæ febris generatio. 3
in diariis an balnea conveniant. 2
Diarrhæa quid 173. in diarrhæa num venæsectio tentanda. ibid.
Diuretica quando conveniunt. 244
Diuretica an ad calculum vesicæ frangendum adhibenda

hibenda 243. Diuretica an in frigida dysuria conveniant 252. Diuretica an in lienis obstructionibus præscribenda. 226
Dolor an sentiatur. 96
Dolor capitis an vomitu curandus. 28
Dolor an gravissimum tactus symptoma proprie calidis & humidis leniatur. 91
Dolorum causæ inquisitio ibid.
Doloris causa non est in medio. 93
Dolor sensibus accidit respectu organi. 94
Dolor non fit respectu objecti improportionati. 94
Doloris causa est unica continui solutio. 94
Dolorem improprio leniunt stupefacientia. 97. de doloris causa sententia Hermeticorum ib.
Dolor arthriticus an venæsectionem indicet. 98
Dulcia num concedenda iis qui vermibus intestinorum laborant. 182
Dysenteria quid 177. ejus causæ ibid.
Dysentericis internus ceræ usus an conveniat ibid.
Dysenteriã cur acres humores in diarrhœa non introducant ib. in dysenteria quid agendũ ibid.
Dysenteriæ tẽpore cur plurimũ valeat imaginatio. 320

E.

Ebrietas noxia 30. ex ebrietate caput gravatum an reiterata ebrietate curandum ibid.
Eclegmatum usus an conveniat in tussi. 105
Empyema quid 130. unde fiat ib. in empyemate an lateris incisio tentanda ibid.
Epilepsia quid 57. causa proxima quænam ibid. causa qualitas maligna. 58

INDEX.

Epilepsia nomina. 56
Epilepticis an ligni S. decoctum conveniat ibid.
Excretarum exhalationibus cur inficiantur alij. 319
Exercitium an conveniat mola laborantibus. 174
Elephantiasi an conducat caro viperina. 314

F.

Facultas tartari vitriolati. 279
Facultates animales cur in parturientibus & pregnantibus debiliores. 79
Fœtidæ quædã cur cõveniant in cordis palpitatione. 150
Famem & sitim tollunt pilulæ ex Nicotiana. 87
Febris quid 2. diariæ generatio 3. intermittentium 5. generatio 17. Febris hectica quid. 24.
Febris accidens cur urina fuerit rubicunda. 342
Febris Vngarica est καῦσος veterum. 18
in febribus putridis an vena secanda. 7
in febre ardenti an potio frigida utilis. 14
in febribus unde sit linguæ nigredo. 89
Febris amatoria cur dicatur. 277
Ferri & chalybis usus num conveniat in jecoris & lienis obstructione. 199.
Flores Martis naturales. 338
Fluxus diuturnus hæmorrhoidũ an constringẽdus. 184.
Formosiores fœminæ excrementorũ copiæ obnoxiæ 277.
Fumus Nicotianæ quid præstet. 86

G.

Galli guttur crematũ & pulveri factum an propriétatẽ quadam occulta sanet immictionem. 247
Gangræna & carbunculus an eandem curationem habeant. 214.

Hæmor-

H.

Hæmorrhagia quot modis fiat. 83
Hæmorrhagia narium an conveniat in peripneumonia. 116
Hæmorrhagia narium per jecoris epithemata an corrigi possit. 83
Hæmorrhoidū diuturnus fluxus an cōstringēdus 184
Hecticis an victus contrariarum qualitatum præscribendus. 24
Hepatici quinam dicantur. 196
Hepaticæ affectionis causæ. ib. (cia ibid.
Hepaticis frigidis an conveniant amygdala & pista-
Hermeticorū opinio de mutatione vini in acetum. 139
Hermeticorum sententia de causa doloris. 97
Historia de somnam bulone. 339
Historia singularis 358. alia 359
Historia cujusdam scorbutici 374. de templo D. Bellini 304. alia ex Matthiolo historia. 305
de quibusdam somnambulonibus. 351
Hippocratica cum Hermeticis conjungenda sunt. 333
Humeribus turgentibus an tantùm purgandum. 285
Humoribus qualis putredo conveniat. 7
Hydrophobiæ symptomata. 303
Hydrops an calefacientibus curetur. 219
Hydropis causam esse caliditatem ib. esse frigiditatem ib. ejus differentiæ 222. singularis dubitatio 221. materia aquosa quomodo distribuatur. 223
Hypochondriacam melancholiam an mesenterij obstructio generet. 186

INDEX.

I.

Icterus flavus quid 215. qualia purgantia conveniant. 216

in Ictero flavo num bilis purganda. ib.

Icterus & scorbutus differunt. 217

Icterus niger an eandem cum scorbuto curationem habeat. 16

Iecur inflammationi cur obnoxium. 209

Iecoris vomica an extrinsecus aperiri possit. 212

Iecoris intemperies raro sine materia. 179

in jecoris inflammatione num purgantia cum cibis miscenda. 209

in jecoris inflammatione quando purgandum. ib.

in jecoris & lienis obstructione ferri & chalybis usus an conveniat. 199

Ilei nomen 171. Ilei causa proxima ib. in Iliaco dolore an vinum conveniat. ibid.

Immictio quid 247. Immictio an gutture galli cremato & pulverisato proprietate quadam occulta sanetur. ibid.

Immictio an somniantibus citius accidat. 248

in immictione quomodo lædatur musculus 247

Imaginatio & timor tempore dysenteriæ cur plurimum valeat. 320

Iudicatio curatoria quod suadet non semper perficitur. 145

Inedia admiranda 155. inediæ hujus observatio 156. causa. 157

Inflammationibus quomodo succurrat Spiritus vi-

trioli. 161
in inflammatione ventriculi an semper vena secanda, 164
Inflammationi vesicæ an cucurbitula cum scarificatione pubi affixa prosit. 253
Inflammationis vesicæ signa. ibid.
in inflammatione renum quæ venæ secandæ. 236
Ingeniorum diversitas unde 36
Intellectio inorganica. 35
Intemperiei cujusq; certus gradus an constituat luem veneream. 309
Intestina plurimorum morborum origo. 167
Ischuria quid 250. in ischuria an & quomodo oleum scorpionum inunctum conveniat. ibid.

L.

Lac cur tabidis concedatur. 25
Lac in lienteria utrum concedendum. 175.
Lactis usus an exulceratione renum præscribendus. 239
Lactis diversitas diversis intētionibus inservit. 240
Lapidis generatio secundum spagyricorum opinionem. 233
Lethargus quid 39. in læthargo quid agendum. 40
in Lethargo castoreum an & quomodo conveniat. 39
Lienosis an conveniat usus aceti 228.
in lienis obstructionibus an diuretica præscribenda. 225.

in lienis & jecoris obstructione num ferri & chalybis usus conveniat. 199
Lienteria quid 175. in lienteria utrum lac concedendum. ibid.
Ligni S. decoctum an conveniat epilepticis. 56
Lignum Guajacum cur concedatur. 60
Linguæ nigredo in febribus unde 89
Linguæ nigredinem ex inflammatione an & quomodo mucilago seminis cydonicorum corrigat. 88
Lingua primarium vocis organum. 102
Lingua quomodo vocem formet. ibid.
Lues venerea an sit intemperies calida & sicca 308.
an non sit morbus sed causa morbi. 309
Lues venerea & morbus totius substantiæ. 310
Lue venerea correptis an conveniat sanguinis missio. 308

M.

Martis balsamus 204
Martis flores naturales 338
Materia peccans in colicis doloribus cur potius articulos quam alias partes petat. 53
Mauritanis cur innoxius & frequens usus opij. 268
Med curationalis an in curatione melancholicorum usum characterum & admirationes ridiculas concedere debeat. 61
Medicorum problematum commendatio 336
Medicamentum purgans an peste correptis præscribendum 294

Medicamenta quædam manifestas & occultas qualitates possident. 250
Mel saccharo præferendum 6
Mellis caliditas cur non noceat ib.
Melancholia quid 61. melancholia triplex. ib.
Melancholiam hypochondriacam an obstructio mesenterij generet. 186
Menses an movendi mulieribus sputo sanguinis laborantibus. 123
Mensiū obstructio præcipua causa morbi virginei. 278
Menstruæ præter naturales excretiones 258. observatio propria. 259
in menstruorum suppressione an & quomodo vena secanda. 257
Mola quid 292. molâ laborantibus an exercitium conveniat. 292
Morbos innominatos dari. 276
Morbi totius substantiæ 294. 297.
Morbi gallici origo. 308
in morbo gallico quænam pars afficiatur. 310
Morbus gallicos est morbus totius substantiæ. 384
In morbi Vngarici cura quid præferendum. 9. 338
in morbis manifestis frustra quæruntur remedia occulta. 82
Morbus virgineus quid 277. ejus symptomata 278. cur febris alba vocetur 277. cur febris amatoria. ib.
Morbi virginei causa præcipua mensium obstructio. 278
Morbus convulsivus epidemius. 323

Morsus canis rabidi morbus totius substantiæ 302
Mulier utero gerens acuto morbo correpta an purganda. 283
Mulieres præ viris cur morbosæ 256
Mulier quædam abhorruit ab aceto, observatio. 362
Musculus in immictione quomodo lædatur. 247

N.

Narcotica proprietas quomodo corrigatur. 266
Narium hæmorrhagia per jecoris epithemata an corrigi possit. 83
Nervi non sunt extremitates arteriarum 52
Nicotianæ nomen 85. ejus vires. ididem
Nicotiana vera & quomodo catharro, vel coryzæ conveniat. ibidem
Nicotianæ pulvis quomodo sit usurpandus. 86
Nicotianæ fumus quid præstet. ibid.
Nicotianæ pilulæ contra sitim & famem sunt. 87
Nicotiana vim somniferam obtinet 16. quomodo
Nigellæ semen quomodo olfactum corrigat. 81
Nigredo linguæ in febribus unde 79
Nigredo linguæ quomodo corrigatur. 88
Nitrum præparatum seu sal prunellæ chymicorum. 90
Noctambulones cur præstent admiranda. 43
Noctisurgij causa. 43

O.

Observatio de membris refrigeratis 327
Obstructio mesenterij an melancholiam hypochondriacam generet. 136
Obstructio mensium præcipua causa morbi virginei. 278

Obstru-

Opium potius calidum quàm frigidum 270
Opiũ habere diversas qualitates aliorũ assertio. 264
Opium cur narcoticum 265
Opij acetum correctivum 267
Opium cur stupefaciat & sudores moveat 266
Opij usus cur innoxius & frequens in Mauritanis. 268
Opiata narcotica an conveniant in fluxu mensium nimio. 263
Organi respectu accidit sensibus dolor. 94
Origo morbi Gallici 308
Ορθοποια 113. ejus causa communis. ibid.
Oxycraco ebibito an vehemens sitis compescenda. 163
Oxymel an in synocho non putri præbendum. 5

P.

Palmarij alexipharmaci usus 306
Palpitatio quid 145. in palpitatione cordis an vena secanda. ibid. non convenit. 147
Palpitationis cordis causa an calida vel frigida. 146
Palpitatio cordis ab utero per consensum orta an medicamentis cordialibus communibus corrigenda. 148
Paralysis quid. 50
Paralysis post colicos dolores unde 52
Paralysis post colicos dolores subsequens an curetur curato nervorum principio. 50
Paralysis quomodo post colicũ fiat 54. curatio ib.
Παρακέντησις num in ascite tentanda. 222
Paroxysmi tempore an in exquisita tertiana somnus concedendus. 17

Post Partum cur exacerbatio symptomatum intermiserit. 377
Peripneumonia quid. 116
in peripneumonia narium hæmorrhagia an conveniat. ibidem
Pectoris sectio an conveniat. 132
Peste correptis an purgans med. præscribendum 294
de peste cur multi scripserint. ibidem
Pestem ad manifestas qualitates pertinere, errant multi. ibid.
Pestis essentia non consistit in putredine 296
Pestis est morbus totius substantiæ. 297
in peste an vena secanda 301
à peste an præservet amuletum ex arsenico 328
Pestilentialis spasmus quid 323. ejus indicationes curativæ. 325
Phrenitis quid 36. in phrenitide an repellentia actu frigida sint adhibenda. 35
Phthisis curatio difficilis. 127
Phthisis propiriè dicta 126. an sit curabilis. ib.
Phthisis an saccharum rosarum conveniat. 126
Pica prægnantium quid 280. an eodem, modo curetur ut in alijs ibid. cur etiam temperatis prægnantibus accidat. 281
Pilulæ ex Nicotiana contra sitim & famem. 87
Pistacia & amygdalæ an hepaticis frigidis conveniant. 196
Pleuritis quid 120 ejus signa. ibidem
Pleuriticis an & quomodo vena secanda 118 quænam sit secanda. 120

Potio frigida an in febre ardente utilis. 14
Prægnantibus an vena secanda 286 quando & quomodo 287
Prægnantibus quædam sanguinis copia abundat. 288
Prægnanti graviter decumbenti an liceat abortum provocare. 289
Prægnantibus debiliores sunt facultates animales. 79
Problematum medicorum commendatio. 336
Prunellæ sal chymicorum seu nitrum præparatum, 90
Pubi an affigenda cucurbitula cum scarificatione in inflammatione vesicæ. 253
Pueri cur sontico malo obnoxij. 59
in Puerperis tinnitus aurium cur frequens symptoma. 78
Pulvis Nicotianæ quomodo usurpandus. 86
Purgoncia num in inflammatione jecoris cum cibis miscenda. 209
Pus quomodo evacuetur inferius & superius 131
Putredo qualis humoribus conveniat 1

Q

Qualitates occultæ dantur 81
Quartana quid 23. an theriaca concedenda in quartana. 22
Quotidiana an detur 20. an huic aloes præscribatur, ib.

R.

Remedia occulta frustra quæruntur in morbis manifestis. 82

Remedium optimum sal in syncope. 362
Renum officium 230
in renum exulceratione an lactis usus præscribendus. 239
Renum exulcerationis causæ. ibidem
Renum ulcerum an curatio generalis. ibid.
Renum calculo an spiritus therebintinæ conveniens. 234. 235.
in renum inflammatione quænam venæ secandæ. 236
Renum viscidis obstructionibus an succini sal & oleum præscribendum. 241
è renibus an semper habeat rudimentum calculus vesicæ. 244
Repellentia actu frigida an in pleuritide adhibenda 35
Requisita sensationis. 92
Revulsio quomodo fiat ab utero. 262

S:

Saccharo an mel præferendum 6
Saccharum rosarum an conveniat phthisicis 126
Sal nitrosulphureus in columbis unde. 73
Sal optimum remedium in syncope 362
Sal pruuellæ Chymicrũ seu nitrum præparatũ. 90
Sale an abundet cornu cervinum 11. ejus virtutes. ibid.
Sanguis columbarum an & quomodo sugillitionem oculorum corrigat. 72
Sanguinem bonum generat caro columbarum.. 74

in sanguine unde oriatur tartarum. 99
Sanguis an semel vel partitis vicibus extrahendus 112
Sanguinis expuitio periculosus affectus 123
Sanguinis missio an conveniat lue venerea correptis. 308
Sanguis cur non statim putrescat. 5
Sanguis an educendus ad animi usque deliquium. 8
Sanguis superfluus cur per utrum expurgatur. 251
Sanguis menstruus an alius ab eo, quo fœtus nutritur. 257
Sanguis an mittendus in uteri suffocatione. 270
Sanguis quando & quomodo prægnantibus mittendus. 287
Scyllæ acrimonia quomodo corrigatur. 105
Scorbutus & icterus niger differunt 217. an horum eadem sit curatio. ibid.
Scorbuti signa 246. ejus curatio 370
Scorbuti confirmati signa 249. Descriptio ejus. 376
Scorpionum ictus respectu similitudinis inuncto oleo scorpionum an curetur 326. observatio propria, ib. appropriata remedia. ibid.
Semen nigellæ an manifestis vel occultis qualitatibus corrigat olfactus læsionem in coryza 81
Sensationis requisita. 92
Sensibus dolor accidit respectu organi 94
Sensus illæso motu & motus illæso sensu cur sæpius pereat. 51
Sensus externi non agunt sine cerebro. 65

INDEX.

Inter sensuum organa cur primùm de oculis agatur. ibid.

Seraceum præfertur cauterio. 67

Setacei frigidi modus 69

Siccitas sola an faciat asthuma 115

Sitis vehemens an oxycrato cibibito compescenda. 161

Sitim & famem tollunt pilulæ ex Nicotiana 87

Signa inflammationis vesicæ. 254

Solutio continui quid 95. causa est doloris immediata 94

Somnus quid 42. somnus perfectus & imperfectus, ib.

Somnus naturalis an differat â præternaturali. 39

Somnus an tempore paroxismi in exquisita tertiana comedendus. 17

Somnambulonibus an conveniant verbera in ambulando 42

Spasmus pestilentialis an eandem cum scorbuto curationem habeat 323. ejus causa antecedens 324. indicationes curativæ. 325

Spiritus salis virtus. 170

Spiritus therebinthinæ an in calculo renum conveniat. 230. 235.

Spiritus vitrioli quomodo succurrat inflammationibus 161. an & quomodo dejectam appetentiam corrigat. 154. 159

Stranguriæ causa 245. quomodo generetur ex recenti cerevisia. 246

in stranguria quo tempore aromaticis utendũ. ib.

σομαλάκης scorbutica & Gallica differunt. 385

Stupefacientia an propriè dolorem leniant. 97

Succinum quid 241, ejus præparatio ſpagyrica. ibid.
Succini ſal & oleum an præſcribendum in reuum viſcidis obſtructionibus 241
Sudor Angelicus quid 321. remedia ejus ibid
Sudores cur moveat opium 266
Suffocatio uteri quid 271. ejus cauſa ibid.
Suffuſio oculorum quid 75. an per vomitionem curanda. ib.
Sugillatio quid. 71
Symptomata hydrophobiæ. 303
Syncopes quid 134. huic an acetum roſaceum conveniat. ibid.
quid differat à defectu animi. 135
Syncope cauſæ ib. in ſyncope unde ſudores frigidi. ibidem
Syncopes remedium urina ob ſalſam ſubſtantiam. 360
de Syncope per imaginationem oborta obſervatio. 361
in ſynocho non putri an oxymel præbendum. 5

T.

Tabidis cur lac concedatur. 25
Tartarum in ſanguine unde oriatur. 99
Tartarum vitriolatum an conveniat in morbo virgineo 276 ejus facultas. 279
Teneſmus quid 180. ejus cauſa ibid. in teneſmo an interdum purgandum. ibid.
Tertiana exquiſita quid 17 notha quid. 19
Tertianæ nothæ an decoctum abſynthij conveniat. ibid.

Therebintinæ spiritus an in calculo renum conveniens. 230. 235
Timor an tempore dysenteriæ plurimum valeat. 220
Tinnitus aurium quale symptoma 78. cur in puerperis frequens. ibid.
Tumor omenti an curabilis. 192
Tumoris in omento generati causa. 364. 366
de Tumore omenti observatio. 365
Tussis definitio. 107
Tussis pulmonum & pectoris affectus. 107
Tussis cui subjecto tribuenda. 106
in Tussi an conveniat frequens usus eclegmatum. 105

V.

Vapor malignus peccans qualis sit 272. an dependeat à sola refrigeratione. ib.
Vena an secanda in febribus putridis 7. in peste 301
Venæ quænam in inflämatione renum secandæ. 236
an poplitis vel malleoli 237. cubiti ib.
Venæsectionem an dolor Arthriticus indicet. 98
Vena an & quomodo secanda in suppressione mensium. 257
Venæ sectionem cur virium imbecillitas interdum permittat. 273
Vena an secanda prægnantibus. 286
Venæsectio an in prægnantibus purgatione cutior. 289
Venæsectio an tentanda in principio anginæ. 109
Vena an & quomodo Pleuriticis secanda 118. quænam. 120

Venæsectio an tentandæ in cordis palpitatione 145.
non convenit. 147
Venena qualitatibus occultis agere. 294
Venus ἀλιγενὴς *cur dicatur.* 12
Venerea lues an sit intemperies calida & sicca. 305
Venerea lue correptis an conveniat sanguinis missio. ibid.
Vermes unde generantur 182. *an in ventriculo.* 183
Vermibus intestinorum laborantibus non conveniunt dulcia. 181
Vertigo quid 32. *ejus proxima causa specifica natura* 34. *in Vertigine an vena secanda.* 32
Vertiginosis per vices sanguis emittitur. 35
Vesicæ officium. 239
Vesicæ calculo frangendo an diuretica prosint. 243
Vesicæ calculus an semper ex renibus rudimentum habeat. 244
Vesica inflammata, an cucurbitulæ cum scarificatione pubi affigendæ. 253
Vesicam inflammari posse ibid. inflammationis signa. 254
Victus contrariarum qualitatum an hecticis præscribendus. 24
Vinum hystericis an conveniat. 274
Vini mutatio in acetū secundum Hermeticos. 139
Vinum an & quo tempore in appetitæ canino exhibendæ. 161
Vinum an conveniat in dolore ilii aco. 171
Viperinam carnem antiqui commendant. 314
de Viperis singularis observatio. 317

in Viperarum carnibus esse alexipharmacum. 318
Viperina caro an conducat elephantiasi 314
Vitrioli spiritus an & quomodo dejectam appetentiam corrigat. 154. 159
Vitrioli spiritus quomodo succurrat inflammationibus. 161
Vitriolati tartari facultas. 279
Viri juvenes cur expuitione sanguinis etiam laborent. 124
Vomica jecoris an extrinsecus aperiri possit. 212
Vomitus an asthmaticis prosit. 113
Vomitu an dolor capitis curandus. 21
Vomitum non convenire ibid.
Vomitus an singulis mensibus conveniat. 32
Vomitoria an conveniant in cholera. 152
Vox rauca unde. 104
Vocis asperitas an aceto scyllitico corrigenda ib.
Vrinæ stillicidium an per aromatica assumpta corrigendum. 245
Vrina, remedium syncopes ob salsam substantiam, 363
Vsus aceti an lienosis conveniat. 228
Vsus ceræ internus an dysentericis conveniat. 177
Vsus chymiatriæ commendatur. 332
Vsus cornu cervini apud veteres. 9
Vsus lactis in exulceratione renum an præscribendus. 239
Vteri suffocatio quid 271. *ejus causa ibid.*
in Vteri suffocatione an sanguis mittendus. 270
Vulnera thoracis an quamprimum, ut alia, consolidanda. 156

Ingenuo lectori.

S.

VT aliàs humanum est errare: sic facilimum typographo, maximeq; negligenti. σφάλματα proinde non pauca sub hujus opusculi festinato partu intercurrisse non tam, benevole lector, admiraberis, quàm, quæ temporis brevitas eliminare non permisit, pro candore tuo haud gravatim emendabis. Quod, ut facias, rogatus fave, ac Vale.

FINIS.

Centaur. Mins egregiè confert ad flatus circa hypochondria discutiendos

d. Senert.

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Horst, Gregor,

Gregor. Horsti ... Centuria Problematum Medicorum therapeutikōn In Qua Gravissimorum Affectuum cognitio & curatio iuxta principia Hippocratica, Galenica & Spagyrica pulchre deducitur

Witebergae 1610

Bamberg, Staatsbibliothek -- Misc.med.o.194#2
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11741896-8
VD17 23:243457V